

Revolver revue - Jednou nohou 1987 / 6 - textová verze

1

[tímto řádkem jsou oddělovány stránky dle originálu, číslování stran dle souboru pdf, nejsou-li stránky průběžně paginovány v originále]
- pozn. zpracovatele textové verze - Sdružení občanů Exodus

Pro větší požitek z četby podkládejte stránky tímto listem.
RR JN č.6, 223 stran.

2

REVOLVER REVUE JEDNOU NOHOU - nezávislé kulturní periodikum.

Vychází 2-3x ročně.

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Přebírání textů z RR JN je možné pod podmínkou, že bude uveden pramen /a to i u překladu, pokud byl pořízen speciálně pro nás, respektive je-li takto označen/.

Řídí S.W. a M.A. s redakční radou.

OBSAH:

úvodník

JIŘÍ ORTEN - Projev noci /z pozůstalosti/

překlady

GRAHAM GREEN - Způsoby úniku

L.F.CÉLINE Pocta Zolovi

H.P.LOVECRAFT - Divák

HENRY MILLER - Tiché dny v Clichy /1.část/

SUSAN SONTAGOVÁ - Projekt návštěvy Číny

DMITRIJ SAVICKIJ - Slova

čeští autoři

K.K.KUCHYŇKA - Džez, První pomoc, Námluvy

FRANTIŠKA TICHÁ - Touha po nemoci /výbor z veršů/

MARIE BENETKOVÁ - Pí Pate, Zlatý kopec

VÍT SVAL - Útěšné putování /úryvek/

IVAN WERNISCH - Cvičné město /výbor ze sbírky Jako kdyby byl/

rr interview

MILAN HLAVSA - Tentokrát bez maskovacích manévrů
/rozhovor s Derekem Windbreakerem/

články úvahy polemiky recenze informace rr reports dopisy

ALICIA OSTRIKEROVÁ - Americká poezie, jakji dnes formují ženy

R.RAINER - Joe Orton - legendy a svědkové

R.HINGLEY - Stalingrad a Stalinův teror

D.GODOLPHIN - Nenápadné chlubení slavnými známými

VÁCLAV ŘEZINA - Není všechno zlato...

SAX VON DRAK - Všechno je dovoleno, ale ne vše prospívá

HORNA PIGMENT - Zpívá hlasitě, ale falešně

EGON BONDY - Odpověď panu H.P.

IŠTVÁN LOZEDI - Několik poznámek k anonymní stati

FRANTIŠEK KOČKA - Medorek. Značně opožděný ohlas jednoho díla.
JIŘÍ WOLF - Mám se stále dobře /rr report/
JENNIFER HULL - Narkomani v zemích srpu a kladiva
SAX VON DRAK - Rock s vyprázdněným obsahem /rr rock report/
dopisy čtenářů
příloha
PETR SEDLOŇ - Příběh GARÁŽE
/+ texty kapely/

x x x x

Strany nejsou číslovány. Orientujte se, prosím, dle údajů v
horním rohu jednotlivých stránek.

revolver revue JN revolver revue JN revolver revue JN revolver

3

PROJEV NOCI /Z pozůstalosti Jiřího Ortena/

"Kdo pochopí, ten se usměje," praví Dostojevský. Uvidí tedy obě, všechny strany věcí, spatří věci v prostoru takové, jaké jsou ve své celistvosti, s dobrem, zlem a tím, co je dobré i zlé, krásné i strašlivé! Jak by se potom neusmíval, jak by nebyl smířen! Může však ještě milovati? Neboť láska není pochopení, měl částečně pravdu ten, kdo řekl, že je slepá. Je slepá, protože si nevidí dále, než na konečky prstů, ne dále, než na sebe samu, nevidí svou krutou druhou stranu, zná všechny strany, své skončení, svůj zánik. A my, kteří se pokoušíme uchopiti, pochopiti věci, jsme také takoví poloviční slepci. Narodili jsme se a žijeme v době, která nás všelijak obrací na svém rožni, připéká naši touhu, naše svědomí, naši životaschopnost a všechno, co jsme v sobě poznali. Ale vždycky, vždycky, pravím, byla táž doba, vždycky byl někdo mocný, vždycky někdo bral a vždycky byl někdo obírán, olupován, zavrhován, ničen a zabíjen. A vždycky zůstali někteří, kdo nepodlehli. - Zůstávat trpělivě v sobě, to je předpoklad cesty, kterou jsme si vyvolili.

"K přípravě vyjít ze sebe," jak to řekl jeden z nás. A cesta je daleká, ano. Přesvědčíme se někdy o tom, že končí mimo nás? Projdeme mílemi nesvobody a šílenství, abychom kdesi nesmírně daleko a nesmírně blízko potkali drahého člověka, ne každého člověka, ne pomysli člověka, ale toho, ty, s nimiž se setkala naše cesta, kdo zatřásl naši cestou, takže se jala prudce stoupat? Potkati je mimo sebe, ale ne předčasně, ne násilím. Je čas setby, čas zrání a čas žní. Tak je zařízen náš svět. Je někdy trpké a bolestivé, zasívat. Je někdy kruté a smrtící zrát. Ale kdo dozrál, byl utržen a ochutnán, kdo jako jablko leží na dlaní Boha, neumírá. Zanechal stopy, šťávu v ústech a rozehrané patro, zanechal stopy, došel slávy, té, již má na mysli Unamuno, když praví: "ctižádost, ne ziskuchtivost!"

- Jsou věci denního boje, na které nechci zapomínat. Jsou hnojením, deštěm, roubováním věcí trvanlivějších. Nevíme, zda prospívají skutečně, ale jsou nutné. Je nesprávné odříkati se něčeho. A družnost je někdy velmi útěšlivá! My jsme ji mezi sebou poznali a často nás sílilo vědomí, že jsme, že máme druhy. Co jsme poznali ještě společně? Že je něco jako svědomí čistoty a studu, jemuž se nikdo, kdo mezi nás patří, nesmí zpronevěřit. - Dnes však /a teď použiji slov Unamonových/ "dnes však musíme žít odloučení jedni od druhých, každý ve svém krunýři, který nemůže prolomit, neboť je smutné, že ty krunýře lze prorazit zvenčí, ale ne zevnitř. Nejsme jako kuřátka, která

prorazí skořápku, jež je uzavírá, jakmile potřebují vzduch, a vyklubou se, aby dýchala a žila; my spíše potřebujeme, aby přišel někdo zvenčí a vysvobodil nás z našeho vězení! Uslyšíš-li nářek, který pronikne krunýř tvého bližního a tvůj vlastní krunýř a dolehne ti k sluchu, bývá to obyčejně nářek tvého bratra, který se cítí vězněm a nemůže vyjít ze sebe samého. Ale zamíříš-li k němu a začneš do něho soucitně bušit, abys prolomil jeho krunýř a osvobodil ho, ucítí nejprve ránu a zmámenost po otřesu, a tak si nařiká ještě víc a ještě tě odstrčí. Nečeká na své vysvobození. A jestliže jsi již otevřel štěrbinu, lká ještě více, když ho ovane chladný vzdech, a začne tě vinit, že jsi špatným bratrem, barbaram a ukrutníkem. A přece do něho buš! Ale osamocenost, v níž žijeme, je tak strašná, že si někteří začali představovat, že jsou na světě sami a že všichni ostatní lidé, s nimiž žijí, jsou jenom jako prázdné mušle, které se působením podivného kouzla pohybují, hovoří, jednají a žijí, jako by byly plny ducha a života. A tento pocit nejhlubší samoty, toho,

4

Jiří Orten

že se člověk cítí jako by byl sám na světě a byl jediným duchem, který jej obývá, ten pocit prostupuje některé samotáře nejprudší teskností a obdařuje zároveň hlubším smyslem to, co říkají a dělají. Jsem-li tedy na světě sám a jsem-li jediným duchem, který jej obývá, musím udělat všechno to, co by nebylo vykonáno, kdybych já nežil. Myslíš tedy, že jsem si často neřekl, když mi uhodili do tváře, že jsem málo španělský - jsem jediný Španěl; já jím jsem a nejsou jimi všichni ostatní, kteří se ve Španělsku narodili a bydlí zde?"

- Tak pravil Unamuno, jeden z velikých. Neříkejte nám proto: vyjděte ze sebe!, neříkejte nám to, dokud jsme nedozráli, a řekněte nám raději: buďte k sobě přísnější, buďte citlivější v chutnání radosti i žalu.

/14. 6. 1941/

A vy blázni, kteří se pokoušíte umlčet naší duši, což neslyšíte, jak zpívá v umlčení svém? - Obyvatelé noci, nevíme dne ani hodiny, víme však tmu, již máme za postel, ležíme na ní tiše a prostě a soustředěně, věrně čekáme na hlas toho, který povstane z nás a shromáždí nás k nádhernému boji za svobodu.

Zeptejte se kohokoli z východoevropského kulturního podzemí, co čte nejraději. Odpoví vám:

"R E V O L V E R R E V U E J E D N O U N O H O U ! ! !"

Revolver revue Jednou Nohou - časopis moderního disidenta!

Samizdat z ledna 1987:

J o s e f H i r š a l : V Í N E K V Z P O M Í N E K

Vzpomínky významného básníka a překladatele.

614 stran formátu A5, tvrdé desky s fotografickým přebalem.
Bestseller.

5

Graham GREENE: Z p ů s o b y ú n i k u

Pohled autsajdra na revoluci je nesourodý a neobjektivní jako by šlo o honosný pohled hledím fotoaparátu; někdy si ani dokonce nemusí uvědomit, že se vlastně něco kolem něj děje. Pamatuju se, jak v třicátých letech, když jsem se vracel z dovolené v Estonsku, abych strávil pár dní se svým bratrem Hughem, který byl dopisovatelem Daily Telegraph v nacistickém Berlíně, jsem musel přestoupit do jiného vlaku v Rize o půlnoci. Byla tam dvouhodinová mezera a tak jsem se vydal do ulic kolem Ústředního nádraží a pošty: okouzlili mě staří drožkáři s tolstojovskými vousy, kteří klímali nad svými kostnatými koňmi, okouzlili mě prostitutky, které by zrovna tak dobře zapadly do viktoriánského Londýna. Postávaly na nárožích a když kolem nich procházel mladý cizinec, nadzvedly sukně schválně jen tak, aby odhalily elegantní kotník a začátek pěkně formovaného lýtka. Když jsem ráno dorazil do Berlína, bratr mi vyšel vstříc. "Tak co Riga," zeptal se mě, "a revoluce?"

"Revoluce?"

"O půlnoci došlo k vojenskému coup d'état. Obsadili poštu a hlavní nádraží. Na každém rohu mají strojní pušku."

Byla to pravda, musela to být pravda, později jsem si to přečetl v Telegraphu, ale já viděl jen staré drožkáře a viktoriánské kurvy.

Jediný způsob, jak dostat mému rendezvous v Římě v roce 1948 a začít se scénářem, bylo letět z Vídně přes Prahu. Říkal jsem si, že využiji tu příležitost a zdržím se pár dní, abych se setkal se svými dvěma nakladateli - jeden, sociální demokrat, vydával to, čemu jsem říkal má "lehká četba", druhý, katolík, vydal Moc a slávu. Ten večer, kdy jsem opouštěl Vídeň, zaslechl jsem něco o komunistickém převratu, ale víc mi ležel v hlavě hustý sníh, který zdržel odlet letadla o mnoho hodin. Stejným letadlem cestovali dva angličtí dopisovatelé, jeden patřil k agentuře a druhý k BBC. Řekli mi, že jedou reportovat revoluci.

"Revoluci?"

Vzpomněl jsem si, jak před lety v Rize...

"Zamluvil jste si pokoj?", zeptal se mě jeden z nich.

"Ne. Nepovažoval jsem to za nutné v tuhle roční dobu."

"Hotely jsou vždycky k prasknutí," projevil ten druhý profesionální znalosti, "když dojde k revoluci."

"Bylo mi doporučeno velvyslanectví."

"Máme tam domluvený pokoj, poslední co měli. Bude lepší, když se budete držet nás."

Sníh padal čím dál tím hustější a letadlo přiletělo hodně pozdě. Přistáli jsme dost dlouho po půlnoci a nikdo z nás od oběda nejedl. Jídlo snad teď bylo ještě důležitější než postel, ale přinejmenším s jídlem by neměly být žádné potíže v mezinárodním hotelu. To jsem byl ale pěkně na omylu. Postel neměli, ale to se rychle vyřešilo. V pokoji pro dopisovatele byla pohovka - tu jsem mohl mít a teď o půl druhé ráno samozřejmě něco prostého výživného do žaludku... "Lituji," oznámil vratný, "ale restaurace je zavřená. V š e c h n y restaurace v Praze jsou zavřené."

"Sendvič," zoufale jsem navrhl.

"Opravdu lituji..."

Pak se srdce vrátného přece jen obměkčilo. "Snad," řekl, "by se něco našlo. V suterénu máme ples pro personál. Tam bude občerstvení. Kdybyste chtěl a zkusil to... snad vám dovolí..."

V suterénu jsme zjistili, že nejsme jediní, kdo pátrají po jídle. Venezuelský velvyslanec tam těžkopádně tancoval s tlustou kuchařkou a byli tam další členové diplomatického sboru. Roztomilá pokojská nám udělala místo u stolu a ukázala nám význačné osobnosti - "To je první tajemník z uruguajského velvyslanectví - to je sluha z třetího patra - to je Josef - šéfuje přes sladkosti - někdo z Ústřední banky, nevím co dělá." Pokud tohle fakt

byla revoluce, nepřipadalo mi to tak špatné. Orchester hrál, každý byl šťastný, pivo teklo. Po třetí sklenici jsem si připomněl Woodswortha - "Blažeností bylo to ráno být naživu." Velvyslanec se vrátil k našemu stolu s kuchařkou. Položil jí ruku kolem tlustého pasu a jemně a vytrvale jej tiskl. Pokud jsem mohl vyrozumět - ale mou hlavní starostí byl párek a brambory - - chtěl po ní, aby mu slíbila, že příště až přijde do restaurace nahore, mu určitě udělá skutečně obrovský mamutí řízek. Jednou rukou ji tiskl a druhou gestikuloval - "právě takhle tlustý."

Kdo by onu fantastickou noc předvídal proces se Slánským, všechny ty stalinské hrůzy, krátké jaro a pak Dubčeka a Smrkovského, zavlčené jako vězně do Moskvy? O jednadvacet let později, v únoru 1969, jsem se vrátil zpátky: okupovaly to tu ruské vojenské jednotky a já jednou ráno před snídaní měl schůzku se Smrkovským, již unaveným nemocným mužem s rakovinou kostí. Zeptal jsem se ho: "Na Zápedě máme dojem, že snad Kosygin projevil více sympatií vaší věci než Brežnev. Je to pravda?" Odpověděl mi: "Ti tři, Brežněv, Kosygin a Suslov, přišli do místnosti zároveň a sedli si naproti nám. Neviděl jsem vůbec žádný rozdíl mezi Brežněvem a Kosyginem. V jednu chvíli se mi zdálo, že jsem zahlédl v očích Suslova náznak sympatie, ale vedl přesně takové řeči jako ostatní." Připadalo mi to, jako bych byl mnohem víc než jednadvacet let vzdálen od toho večírku personálu.

Tu noc v roce 1948 jsem moc dobře nespal. Vinu nenesla pohovka, ale má nedočkavost pozorovat ty dva zvláštní zpravodaje v akci během revoluce. V ulicích již časně ráno bylo mnoho povyku a zpěvu, ale o půl osmé to ani jedním z nich ani nepohlo. Nechtěl jsem je budit, i když jsem se nemohl dočkat, až vyjdou ven. Konečně o půl desáté se jeden zpravodaj zmohl dojít až do koupelny; druhý se ospale přesunul k telefonu vláčeje za sebou šňůru od županu a vytočil číslo své novinářské spojky. "Děje se něco? Ne? Fajn, omrknu to později. V jedenáct, jo? Včera jsem byl děsivě dlouho do noci vzhůru." Vypadal trochu zaraženě, když mě viděl oblíkat se. "Vyrážíte ven?" zeptal se. "To byste mohl zaskočit a říct nám, kdybyste zahlíd něco zajímavého." Takže být zvláštním zpravodajem nebylo zase až tak čínorodé zaměstnání.

V ulicích byly průvody, červené vlajky a křik. Šel jsem naslepo, zmatený českými názvy ulic, dokud jsem nespatriil budovu označenou jako Britská informační kancelář. Vešel jsem dovnitř, abych se pokusil vypůjčit nebo koupit mapu. Když jsem vyšel ven, uvědomil jsem si, že jsem sledován. Zahl jsem do jedné ulice a pak do další: sledoval mě štíhlý muž v tmavém obleku a důstojném klobouku. Nakonec jsem zastavil a nechal ho, aby mě došel. Řekl: "Prosím vás, kdybyste zahrnul tady doleva." Zašli jsme do tiché uličky a zbavili se procesí za námi. Trochu jsem byl nesvůj z jeho kradmého chování.

"Vy jste Brit?"

"Ano."

"Udělal byste něco pro mě? Je to velmi důležité. Osud mé ubohé země je v sázce."

Opravdu takhle mluvil jako postava v druhořadém filmu.

"Co mám udělat?"

"Musíte navštívit svého velvyslance a říct mu to. Já se vyjadřuju mizerně." Mezitím když se někdo objevil v ulici, přestával mluvit, dokud ten který nepřešel z doslechu. Řekl mi: "Musím vám to říct. Jsem vynálezce a vynalezl jsem padák, který se dá řídit padesát kilometrů po vyskočení. Odevzdal jsem vynález na Ministerstvu obrany, ale teď tihle lidé, kteří přebírají kormidlo, předají mé plány Rusům. Vidíte, že je to stejně důležité jak pro vaši zem, tak pro naši."

I přes to melodrama to znělo přesvědčivě. Začal jsem si představovat, jak by byla armáda naváděna přes oblohu... Kanál žád-

ná překážka... Požádal jsem ho, aby mi řekl své jméno a on je napsal na útržek papíru. V mysli jsem byl už v pulce cesty na velvyslanectví, ale obezřetnost mě přinutila položit ještě jednu otázku: "Vynalezl jste ještě něco jiného?"

Odpověděl bleskově a nadšeně: "Udělal jsem stroj ke stavbě stěn. Ten taky odevzdám britské vládě. Staví jednu stopu stěny za sekundu." S pocitem zklamání jsem se rozhodl, že bude lépe na velvyslanectví nechodit.

Nic během týdenního pobytu v Praze se už nevyrovnalo štěstí ze služebnického bálu a dokonce ani padákové fantazii. Již zde cirkuloval černý humor poražených - hlavně vtipy o váze tlusté ženy Gottwalda, komunistického vůdce.

Dvakrát jsem navštívil svého katolického nakladatele a podruhé stála dole u schodiště ozbrojená hlídka. Na její noční bdění jsme mysleli při popíjení slivovice /můj nakladatel měl zakrátko zmizet na deset let do vězení/.

Jeden komunisticky literární činovník mě vyvezl na zámek, který byl přidělen Svazu spisovatelů. Byl tam k vidění jen jeden spisovatel: nahoře na žebříku vytahoval v knihovně jeden ze svazků naučného slovníku Encyclopaedia Britannica. "Naše hlavní autorita na Shakespeara," bylo mi řečeno u čaje v nádherném přijímacím salonu s množstvím lustrů. Autorita se zmínila o Hamletovi a literární činovník ji kopl pod stolem prudce do kotníku, "Pan Greene se sem nevlácel, aby poslouchal vaše řeči o Shakespeareovi," řekl. Začal jsem si uvědomovat, že být naživu na úsvitu nemusí být nutně blažeností.

V jednom knihkupectví ve staré části města mně někdo dal do ruky lístek. Kdosi mě zavede na návštěvu ke katolickému poslanci, který se skrývá. Myslel jsem, že potřebuje pomoc k úniku a tak jsem nesl v kapse nejruznější peníze, ale vysvětlil mi, že takovou pomoc nežádá - jen si myslel, že by mě tahle situace mohla zajímat, protože jsem napsal Moc a slávu.

Jednou ke mně zašel spisovatel Egon Hostovský, který byl zaměstnán na Ministerstvu zahraničních věcí, a posadil se na postel - - to už jsem měl pkoj - a řekl mi, jak to odpoledne se Masaryk, ministr, rozloučil se svými podřízenými. Plakal, když mi to vyprávěl a spolu jsme dorazili mou whisky. Několik dní nato byl Masaryk mrtev.

Byl jsem rád, že nastupuju do letadla na Řím. Jako cestující jsem tam byl jen já a mladý manželský pár. Manžel byl princ Schwarzenberg a toho jmenovala předchozí vláda za vyslance k Vatikánu. Všiml jsem si, že měli s sebou množství zavazadel a nepřekvapilo mě, když jsem za pár týdnů slyšel o princově emigraci.

Těsně předtím než letadlo odletělo, mě zavolali reproduktorem zpátky k úředníkovi pasové kontroly, který požadoval, abych znovu předložil pas. Začal jsem pochybovat, jestli nakonec vůbec dodržím své rendezvous v Římě. Vzpomněl jsem si na ozbrojenou hlídku před kanceláří mého nakladatele, na Hostovského plačícího u mě na posteli a na poslance skrývajícího se v křivolaké ulici starého města, jak čeká na správný signál zvonku označující nepřítel. Úředník zkontroloval pas podrobně. Oznámil mi: "Tento pas platí pro dvě návštěvy. Toto byla vaše první. Můžete přijet zase," ale uplynulo jednadvacet let, než jsem se vrátil a to tu byli Rusové a ani k tomu nepotřebovali ty padáky.

X X X X

Ukázka z druhého dílu autobiografie nazvané Způsoby úniku /Ways of Escape/. První díl /A Short of Life/ vyšel česky /Kus života, Vyšehrad 1974/, druhý díl za stávající situace nikdy nevyjde.

l o u i s - f e r d i n a n d c é l i n e

p o c t a Z o l o v i

motto: Lidé jsou mystikové smrti a je třeba
mít se před nimi na pozoru.

Když přemýšlíme o Zolovi a o jeho díle, býváme poněkud v rozpacích; je ještě příliš blízko nás na to, abychom jej správně posoudili, chci říct abychom posoudili jeho úmysly. Mluví o věcech, které jsou i nám důvěrně známé... Bylo by nám příjemnější, kdyby se byly už trochu změnily.

Dovolte mi malou osobní vzpomínku. V době Světové výstavy roku 1900 jsem byl ještě dost mladý, ale uchoval jsem si živou vzpomínku na to, že to byla jedna ohromná surovost. Hlavně nohy, všude samé nohy a oblaka prachu tak hustého, že bylo možno si na něj sáhnout. Nekonečné davy lidí procházely, dusaly, drtily Výstavu, a pak ten pohyblivý chodník, který skřípá tak, že to bylo slyšet až na chodbu, kde byly vystaveny stroje, - na chodbu poprvé zaplněnou mučenými kovy, kolosálními hrozba i a nevyřešenými katastrofami. Moderní život začínal.

Od té doby se nic nezlepšilo. Ani od dob ZABIJÁKU /L'Assonmoir, Zabiják, 1877, kniha E.Zoly líčící zkázu notorického alkoholika, pozn. red./ se nic nezlepšilo. Vše zůstalo s malými obměnami při starém. Pracoval snad Zola - vzhledem k tomu jaké měl následovníky - příliš dobře? Nebo snad ti noví příchozí mají z naturalismu strach? Možná...

S informacemi, kterými disponujeme dnes, se Zolův naturalismus stává téměř nemožným. Nevyšli bychom z vězení, kdybychom vyprávěli o životě takovém, jak jej známe, počínajíc našim vlastním. Tedy o takovém, jak jej vidíme už dobrých dvacet let. Už Zola potřeboval určitou odvahu k tomu, aby ukázal lidem své doby pár veselých obrázků reality. Realitu dneška by nedovolili ukazovat nikomu. A proto honem na scénu, symboly a sny! A všechny přenosy citů, kterých zákon ještě, ještě nedosahuje! Neboť právě v symbolech a snech prožíváme devět desetin svých životů, protože devět desetin bytí, tedy živé radosti, je nám neznámo nebo zakázáno. A i ty sny budou jednoho dneuštvány. Ještě nás čeká diktatura.

Postavení člověka uprostřed změní zákonů, zvyků, tužeb, spoutaných a potlačovaných instinktů, se stalo tak nebezpečným, svévolným, tragickým a groteskním zároveň, že nikdy nebylo snažší chápat literaturu, ale také nikdy nebylo těžší unést ji. Jsme obklopeni státy plnými ansfylaktických tupců, které sebemenší náraz vrhne do nekonečných smrtících bouří, Stojíme dnes na konci dvaceti století civilizace a přitom by žádné existující zřízení nepřežilo dva měsíce pravdy. Tím myslím společnost marxistickou stejně jako společnost buržoasní a fašistickou.

Člověk skutečně nemůže trvat na svém v žádné z těchto sociálních násilnicko-masochistických forem, bez násilí trvalé a stále masovější lži, lži opakované a frenetické, - "totalitní", jak se dnes nazývá. Naše společnosti by se - zbaveny tohoto omezení - zřítily do nejstrašnější

anarchie. Hitler ještě není to poslední slovo, uvidíme ještě větší epileptiky, snad i tady.

V těchto podmínkách se naturalismus stává politickým. Je popravován. Šťastní ti, jež řídil pouze Kaligulův kuň. Diktátorské hulákání se všude střetává se strašidlem potravin, s monotónností každodenní práce, s alkoholem a myriádami lidí potlačujících v sobě pudy; to vše se zahaluje do ohromného sado-masochistického narcisismu vycházejícího z výzkumu, zkušenosti a sociální upřímnosti. Hodně teď sly-

10

ším o mládeži, ale zlo je hlubší než jen v mládeži. Co se mládeže týče, vidin jen to, že se mobilizuje žár, povzbuzující chuť k jídlu a rozpoutávající různé sportovní či automobilové vášně, což je sice pozoruhodné, ale není to nic nového. Myšlenkově zůstává většina mladých ve vleku upovídáných vražedníků milujících svá teplá místa. Z tohoto hlediska je možno říci, abychom zůstali nestranní, že mládí v tom romantickém smyslu, jenž tonuto slovu dáváme, už neexistuje. Od věku deseti let se zdá osud člověka předem jasný, přinejmenším ve svých emočních pohnutkách; dál existujeme už jen v nechutných opakováních, čím dál méně upřímných, čím dál víc teatrálních. Ostatně je nožné, že "civilizace" prodělávají stejný osud. Ta naše vypadá, že je pěkně sevřena nevyléčitelnou vědeckou psychózou. Žijeme už pouze pro ty opakované činnosti destruktivního rázu. Kdo sledoval jakými zatuchlými předsudky a shnilými hloupostmi se může sytit absolutní fanatismus miliónů jednotlivců údajně vyspělých, vzdělaných v nejlepších školách Evropy, ten se zajisté může právem ptát, zda instinkt smrti už definitivně u člověka a lidské společnosti nedominoval instinktu života. Němci, Francouzi, Číňané, Valaši... Ať už diktatury nebo ne! Nic, než jen záminky ke hře na smrt.

Byl bych rád, kdyby to všechno šlo vysvětlit zločinnými obrannými reakcemi kapitalismu nebo extrémní bídou. Ale věci nejsou tak jednoduché ani tak lehce zvažitelné. Ani velká bída ani policejní nátlak neospravedlňují tyto návaly mas směrem k vypjatým nacionalismům, agresivním a extatickým nacionalismům celých zemí. Takto jistě můžeme zdůvodnit věci těm věrným, těm už předem přesvědčeným, týmž, kterým byl před dvanácti měsíci vysvětlován blízký a neodvratný nástup komunismu v Německu. Chuť po válkách a masakrech nemůže mít za hlavní důvod svého vzniku jen dobovačnou a mocenskou choutku té třídy, která je u vesla. Dnešní jednomyslný sadismus má kořeny především v touze po nicotě, hluboce zakotvené v Člověku a hlavně v davu. Je to jakýsi druh milostné, téměř neodolatelné a jednomyslné nedočkavosti, nedočkavosti po smrti. Vedle těchto koketérií existuje samozřejmě i tisíce věcí, které je popírají, ALE TEN TROPISMUS TU JE, O TO SILNĚJŠÍ, ŽE JE ÚPLNĚ TAJNÝ A TICHÝ.

Nuže, vlády převzaly dávné zvyky svých strašlivých národů, dobře se jim přizpůsobily. Ve své psychologii se bojí každé změny. Chtějí znát jen kašpárka, říditelného vraha, obět na míru. Liberálové, marxisté, fašisté, ti všichni se shodují v jednom bodě: vojáky!... Nic víc a nic míň. S dokonale pacifistickými národy by ve skutečnosti nevěděli co dělat. A došli-li naši vládcové k této nevyslovené praktické dohodě, je to proto, že se duše člověka v této sebevražedné formě konečně vykryštalizovala.

Zvířata, aby nám věrně sloužila, vyžadují, abychom se k nim chovali něžně a rozumně. Naproti tomu jsou velká vytržení mas a dlouhotrvající třeštění davů téměř vždy vyvolávány a udržovány při životě hloupostí a surovostí. Zola ve svém díle vůbec nemusel mít na mysli stejné sociální problémy,

presentované hlavně tou despotickou formou. Rodící se víra ve vědu přivedla spisovatele jeho doby k určité víře sociální, k víře v určitý "optimistický" smysl existence. Zola věřil v ctnost, chtěl viníka postrašit a ne mu vzít naději. My dnes víme, že oběť si žádá stále více mečednictví. Máme ještě právo nechat bez pošetilosti figurovat v našich dílech jakoukoli prozřetelnost? To by vyžadovalo silnou víru. Vše se postupně stává tragičtějším a nevyléčitelnějším. Je to tím, že noříc se do osudu Člověka, nechceme jej žít takový, jaký opravdu je... Objevujeme jej. Zatím to odmítáme přiznat. Jestliže se naše píseň stává tragickou, Je to proto, že má k tonu své důvody. Naše dnešní slova i naše hudba jdou dále, než šly v Zolově době. Dnes pracujeme citlivostí, ne an lýzou; globálně, ale "zevnitř". Naše slova míří až k pudům a často se jich přímo dotýkají, ale čas nás poučil, že tam - a to navždy - naše moc končí.

11

céline - pocta Zolovi

Dnešní Coupeau /hrdina Zabijáku, pozn.red./ už nepije tolik jako ten první. Dostal ponaučení... A třetí mnohem víc. Jeho deliriem je standartní kancelář se třinácti telefony. Rozdává světu své rozkazy. Nemá rád ženy. Je též udatný. Vší silou ho vyznamenávají.

Instinkt smrti, ten tichý instinkt, je ve hře člověka jistě dobře umístěn. Zřejmě hned vedle egoismu. Na místě nuly v ruletě... Kasino vyhraje vždy. Smrt také. Pracuje pro ni zákon velkých čísel. Zákon bez chyb. Vše, co podnikáme, na ni buď tak nebo tak velmi brzy narazí a změní se v nenávist, hrůzu, směšnost.

Člověk by musel být podivný patron, aby mohl mluvit o jiné věci než o smrti v době, kdy na zemi, ve vodě, ve vzduchu, dnes i v budoucnu nejde o nic jiného. Ví, stále je možné jít si na hřbitov zatančit musette a mluvit o lásce třeba na jatkách; divadelní autor má stále svou naději. Ale to je nouzové řešení.

Až se staneme úplně mravnými v tom smyslu, v jakém to naše civilizace chápou, přejí si to /a brzy budou i vyžadovat/, myslím, že vybuchneme zlovolností a tím to skončí. Zůstal nám asi už jen pud k ničení. Ten se pěstuje od školy a uchováváme si jej po celou dobu toho, co se stále nazývá "život". Devět řádek zločinu, jedna řádka nudy. Ve světě, který jsme padesát století otravovali útlakem a strachem, zajdeme všichni sborově a celkem vzato s radostí.

Možná, že teď, v předvečer dalšího obrovského rozkladu, je pravý čas na to, vzdát nejvyšší poctu Emilu Zolovi. Už nejde o to napodobovat jej nebo ho následovat. Prokazatelně nám chybí jak vlohy, tak síla a víra, což jsou komponenty vytvářející velká duševní hnutí. Odvážil by se on sám nás posuzovat? Od té doby, co odešel, jsme se dozvěděli o duši podivné věci. Ulice Člověka je jednosměrná, smrt vlastní všechny kavárny. Fascinuje nás a hlídá "krvavý mariáš".

Zolovo dílo se pro nás v jistých ohledech podobá dílu Pasteurovu. U obou mužů vidíme pře transponovanou, stejně pečlivou techniku tvoření, stejnou péči o poctivost při pokusech a hlavně stejnou obdivuhodnou moc ukázky, u Zoly epickou, To by na naši dobu bylo příliš. Člověk potřeboval hodně liberalismu k tomu, aby snesl Dreyfusovu aféru. Tyto časy, přese všechno akademické, jsou dávno za námi.

Podle jistých tradic bych asi měl tuto rozpravu zakončit tónem dobré vůle, optimismu za každou cenu... Vždyť co máme čekat od naturalismu v podmínkách, ve kterých se nacházíme? Vše a Nic. Spíš nic, protože duchovní problémy příliš dráždí dnešní masu na to, aby byly dlouho tolerovány. Pochybnost dnes mizí ze světa. Je zabíjena společně s lidmi, kteří pochybují. Jistota je jistota. "Jak slyším slovo D u š e , hned si odplivnul" ujišťuje nás jeden současný diktátor, právě pro tuto svou vlastnost zbožňovaný. Naskýtá se otázka, co taková pod-gorila dělá, když slyší o naturalismu?
Od dob Zolových se zlý sen, jenž obklopuje Člověka, nejen zpřesnil, ale stal se i oficiálním. Spolu s tím, jak se naši "Bohové" stávají silnějšími, roste i jejich krutost, závist a hloupost... Organizují se. Co jim říct? Už si nerozumíme...

Naturalistická škola, nám dojem, skončí svůj úkol v té chvíli, kdy ji zakážou ve všech zemích světa.
Je to její úděl.

Leden, 1933

x x x

Zato v Médanu, Zolově letním sídle pronesená řeč, byla jedinou veřejnou přednáškou, kterou Céline uskutečnil. Publikoval ji Robert Denoel, první vydavatel Célinových knih, v roce 1936 v 'Apologie de Mort a Credit'. Pro RR JN vybral, přeložil a poznámku napsal Louis.

12

Lovecraft

13

D I V Á K H. P. Lovecraft

Nešťasten ten, jemuž vzpomínky z dětství přinášejí pouze úzkost a smutek. Politováníhodný, komu se vybavují jen siré hodiny, líne se vle-
kocí v rozlehlých zasmušilých komnatách se zahnědlými záclonami a s nekonečnýmiřadami starobylých knih přivádějících k šílenství, či tísnivé výhledy na groteskní, gigantické, psím vínem obrostlé stromy v soumrákném houští, jež tiše rozpínají do šíře své pokroucené větve. Takový los bohové určili mně - ošálenému o zklamanému, prázdnému a zlomenému. A přece mají pro mne tyto vyprahlé vzpomínky podivuhodnou obsažnost a zoufale na nich, ubohých, ulpívám, kdykoli má mysl hrozí vymknout se mé vůli a dojit - k tantomu.

Nevím, kde jsem se narodil, vím jen, že to byl nesmírně starý a neko-
nečně děsivý zámek plný temných příchoďů a s vysokými stropy, na nichž zabloudivší pohled nacházel jen pavučiny a stíny. Zdálo se, že kameny rozpadávajících se chodeb je dnou provždy ohavně mokvají a všude se vznáší nepříjemný pach jakoby zetlelých nakupených těl dávno odešlých generaci. Nebylo tam nikdy doopravdy světlo, takže jsem občas rozsvěcel svíce a pro útěchu upřeně zíral do jejich plamenej ani tam nemělo přístupu slunce, poněvadž obrovité stromy rozkládaly své větve vysoko i nad tou nejvyšší z věží, na niž by se dalo vystoupit. Pravda, byla tam jedna černá věž pronikající až nad stromy k neznámé vnější obloze, ale ta byla zčásti

zborcená a nemohla být slezena než téměř krkolomným šplháním vzhůru po kolmé stěně, z kamene na kámen.

Musel jsem tam žít celé roky, nedokážu však ten čas změřit. Jakési bytosti se musily starat o mé potřeby, nicméně nedovedu evokovat vzpomínku na nikoho jiného než sebe sama; ba, nepamatuji ani živáčka, s výjimkou stejně jako já nehluchých krys, netopýrů a pavouků. Myslím, že ať už o mne pečoval kdokoli, musel být neskutečně stár, protože moje první ponětí o živé bytosti jbylo představou čehosi jakoby mne imitujícího, ale pokřiveného, scvrklého a rozpadajícího se jako zámek sám. Nespatřoval jsem tedy nic groteskního ani v kostech i celých skeletech, jež vystýlaly některé z kamenných krypt hluboko dole v základech. V neskutečném světě, v němž jsem byl, se mi tyto věci spojily s každodenními událostmi: připadaly mi koneckonců přirozenějšími než barevné obrázky živých bytostí, na něž jsem narážel ve zpuchřelých knihách z regálů. Z těchto a podobných knih pochází veškeré mé nynější vědění. Nevedl mne a nepovzbuzoval žádný učitel; nepamatuji se z těch let žádný lidský klas - ani na hlas svůj; protože i když jsem o řeči čítal, nikdy mi prostě nenapadlo, abych se pokusil promluvit nahlas. Stejně nemyslitelné bylo, abych se zajímal o svůj vzhled, a tak jen instinktivně jsem se v duchu připodobňoval k mladým zjevům, jež jsem vídával vyobrazeny v knihách. Připadal jsem si mladý: pamtaval jsem tak málo!

Venku, za hnilobou naplněným vodním příkopem pod temným němým stromovým jsem často lehával a snil celé hodiny o čem jsem četl v knihách; toužebně jsem si přitom představoval sám sebe uprostřed veselých zástupů za těmito nikde nekončícími lesy. Jednou jsem se pokusil z lesa prchnout, ale čím dál jsem se ocital od zámku, tím víc stíny houstly a vzduch se plnil náhlou tísní, takže jsem podle svého dobrého zdání pádil slepě zpět, abych snad nezabloudil v onom labyrintu těžkého ticha černého jako noc.

A tak jsem snil a čekal v pokročilém soumraku, jehož konec však byl v nedohlednu, i když jsem dobře nevěděl, co to vlastně je, nač čekám. Po sléze však v onom osamění mezi stíny se moje tužba po světle stala tak nezadržitelnou, že jsem už nemohl čekat dále a vztahoval jsem prosebně paže k té jediné černé pobožené věži, která čněla vysoko nad lesem pod mně neznámou oblohou t a m v e n. A potom konečně jsem se rozhodl ji zdolat, i když mi hrozil smrtelný pád; lépe však zahlédnout jediný pablesk oblohy, byť i sebenepatrnější, než dále žít aniž kdy uhlídat den.

Vlhkým a stuchlým příšeřím jsem stoupal po ohlazených věkovitých kamenných stupních schodů, dokud jsem nedošel tam kde přestávaly a pak jsem se odvážně přimknul k malým výstupkům vedoucím vzhůru. Hrůzně zsinálý byl ten mrtvý, hladký komín skály; černý, zborcený, opuštěný; zlověstný svými netopýry, kteří překvapeně vylétali na svých bezzvučných křídlech. Ale mnohem hrozivější byla zřejmá pomalost, s níž pokračoval můj výstup;

H. P. Lovecraft

neboť ač jsem šplhal seč jsem byl, temnota nade mnou ani trochu neřídla: z neodbytně vtíravého pocitu posvátné bázně se do mne nejnověji dala zmínice. Chvěl jsem se při pomýšlení, že stále ještě nedosahují světla. A dolů podívat bych se byl neodvážil. Vyděsil jsem se, že mne tak zničehonic přepadla noc. Marně jsem šátral volnou rukou hledaje výklenek okna, jímž bych mohl vyhlédnout a posoudit jak vysoko jsem vystoupil.

Celou věčnost jsem se zděšeně a slepě soukal vzhůru tou zužující se štěrbinou, v níž jsem se mohl čehokoli nadít. A pak jsem najednou pocítil, jak moje hlava narazila na cosi tvrdého a pochopil, že zřejmě už musím být pod krovem nebo přinejmenším no dosah nějaké pevné přepážky či podlahy. V temotě jsem pozvedl volnou ruku a ohledával jí strop nad sebou. Zdál se

být z kamene a nešel v tom místě odsunout ani zvednout. Opsal jsem kruh krkolomným šplhem po vnitřním obvodu věže a chňapal po jakýchkoli záchytech, jež slizká stěna mohla poskytnout, až má tápající ruka našla místo, v němž bariéra ustoupila a já mohl znovu pustit vzhůru vytlačuje hlavou desku či dveře - protože teď už jsem se opatrně přidržoval oběma rukama. Nahoře nebylo o nic světleji, ale jak jsem se vysunul výše, zjistil jsem, že pro tento okamžik je můj výstup u konce: deska nebyla nic jiného než padací dveře v otvoru proříznutém do hladkého kamenného plató, jehož obvod byl větší než základna věže dole; bezpochyby tu šlo o podlahu nějaké vznosné a prostranné komnaty s dalekým výhledem. Prolezl jsem opatrně otvorem snaže se zabránit, aby těžké víko sklouzlo zpět do svého lůžka; to se mi ovšem nepodařilo. Jak jsem tam zůstal vyčerpán ležet na kamenné podlaze, naslouchal jsem ponurým ozvěnám tohoto pádu. Doufal jsem však, že až to bude třeba, jistě víko znovu uzvednu.

Poháněn přesvědčením, že už musím být nesmírně vysoko nad prokletými větvemi hvozdů, jsem se s vypětím vší vůle plazil po podlaze a znovu šmátral okolo stěn po oknech, abych mohl už co nejdřív poprvé pohlédnout na oblohu, měsíc a hvězdy, o kterých jsem dosud jen četl. Ale byl jsem v každém směru zklamán, neboť vše, co jsem svým hmatem našel, byly jen široké mramorové stupně, na nichž byly umístěny prapodivné podlouhlé schrány znepokojujících rozměrů. Stále více mne zneklidňovala myšlenka jaká asi prastará tajemství může v sobě ukrývat tento honosný nadoblačný pokoj, tolika eóny oddělený od dolejších zámeckých prostor? A v tom momentu se má ruka náhodou setkala pod nejroztodivněji, ale současně hrubě pracovaným kamenným portálem s veřejemi dveří. Zkusil jsem dveře otevřít. Jakmile se toto stalo, uchvátila mne nejčistší extáze, jakou jsem kdy zažil. poněvadž konejšivým svitem se přes ozdoby železných mříží linulo krátké kamenné schodiště stoupající od nich vzhůru světlo zářícího měsíčního úplňku; úplňku, jaký jsem nikdy předtím nespatriil, vyjma snad ve snách o zmatených pobloudilostech, jež se sni netroufám označit za vzpomínky.

Domníval jsem se, že teď musím mít na dosah místo, kam lze v zámku vystoupit nejvýše a tak jsem se snažil rychle udělat těch několik potřebných kroků. Jenže měsíc zmizel za mrakem a já - opět v temnotě - jen klopytavě nacházel cestu. Byla stále ještě tma, když jsem dotápal k mříži, kterou jsem zevrubně ohledal a ujistil se, že se dá otevřít - ale již jsem neotevřel z obavy, že bych se mohl zřítit z úžasné výše, již jsem už dozajista dosáhl.

Nejdábelštějším ze všech šoků je úlek nad něčím absolutně nečekaným a neuvěřitelně groteskním. Nic co mne dosud potkalo se nedá srovnat s atakem hrůzy z nepravděpodobného výhledu, který se mi v tu chvíli otevřel a z jeho bizarních detailů. Obraz sám byl právě tak prostý jako omračující, protože byl jednoduše tento: namísto závratného pohledu do korun stromů z nebetyčných výšin nad nimi se mi za ozdobnou mříží naskytlo vzhledem k mým nadějím méně než nic: s o l i d n í p e v n á p ů d a p o d n o h a m a; prostranství tu a tam zdobily mramorové desky a sloupy, to vše ve stínu staré kamenné kaple, jejíž pobořená střecha se spektrálně třpytila v měsíčním světle.

Napůl v mdlobách jsem otevřel mříž a vyvrávoral na bílou šterkovou cestu, která se přede mnou rozbíhala dvěma směry. Mysl mi, jak byla zmatená a zmatená, stále ještě ovládala zuřivá touha po světle, takže ani fantastická proměna, která se mípráve udála nemohla zastavit můj další postup. Nevěděl jsem a ani toho nedbal, zda můj čerstvý zážitek je šílenství, sen či nějaké kouzlo: byl jsem rozhodnut dále hledět vstříc světlu

a radosti, za každou cenu. Neviděl jsem, čí jsem, ani jak si vysvětlit své okolí. Jak jsem však tak bloumal, začal jsem si náhle být vědom jakési zasuté úzkostné vzpomínky: to, co přišlo dál, tedy nebylo tak zcela náhodné. Klenutou branou jsem opustil toto místo desek a sloupů a putoval otevřenou krajinou: chvílemi jsem se přidržoval původní cesty, chvílemi jsem z ní scházel a pln očekávání bral se přes louky v nichž pouze tu a tam zborcené zbytky cestních staveb připomínaly dávno zapomenutou cestu jinou. Přеплаval jsem tak přes bystřinu, na jejích březích rozpadlé, mechem obrostlé zdvo svědčilo o tom, že tu kdysi stál most.

Dobré dvě hodiny trvalo, než jsem dosáhl svého zřejmého cíle: letitého, břečtanem obrostlého zámku v hustě zastíněném parku, k zešílení mi povědomého, současně však plného zarážející cizoty. Viděl jsem, že vodní příkop je zasypán a některé z tak dobře mi známých věží jsou v rozvalinách, zatímco jinde byla přistavěna nová křídla, jež mne mátlá. Ale co mne nejvíce potěšilo a zaujalo byla dokořán otevřená okna - okna báječně planoucí světlem, z nichž se šířil do parku hluk nejveselejší nevázané zábavy. Přistoupil jsem k jednomu a spatřil velmi podivně oděnou společnost uprostřed radostné a bezstarostné zábavy. Asi jsem nikdy předtím neslyšel skutečnou lidskou řeč a tak jsem se mohl jen neurčitě dohadovat, o čem se baví. Některé tváře jakoby mi byly vzdáleně povědomé, jiné zase zcela cizí.

A pak jsem vstoupil nízkým oknem přes parapet do jasně ozářeného pokoje a tímto pouhým krokem jsem se propadl z jediného zářivého okamžiku své touhy a naděje do nejčernější křeče zoufalství a rozpoznání skutečného stavu. Noční můra si pospíšila: Můj vstup měl vzápětí děsivé peripetie, jež jsem nebyl s to ihned pochopit: sotvaže jsem se vysunul nad okenní rám, na celou společnost sestoupil náhlý a neočekávaný příval strachu strašlivé intenzity, jenž zkřivil jednukaždou tvář a vyloudil nejhrůznější křik z takřka každého hrdla. Útěk byl všeobecný. Ve zmatku a panice někteří padali do mdlob a jejich šíleně prchající společníci je táhli za sebou. Mnozí si zakrývali oči rukama a tak, slepě a nemotorně, se řítili vpřed ve svém úprku za asylem, přičemž poráželi kusy nábytku a naráželi do stěn, než se jim podařilo doslat se k jednom z mnoha dosažitelných dveří.

Ty výkřiky byly strašné; jak jsem zůstal stát, sám neméně zmatený než druzí, v osvětlené komnatě naslouchaje vzdalujícímu se echu vřavy, začal jsem se chvět při pomýšlení co asi může číhat zde někde skryté, mnou neviděné. Při zběžné prohlídce se pokoj zdál prázdným, ale když jsem se pohnul směrem k jednomu z výklenků, zazdalo se mi, že jsem tam zaregistroval čísi přítomnost - náznak pohybu za zlatem lemovanými klenutými dveřmi vedoucím do dalšího, opět podobného pokoje. Jakmile jsem se k tomuto výklenku přiblížil, počal jsem vnímat tuto přítomnost jasněji; a potom, s prvním a zároveň posledním hlasitým zvukem, jenž jsem kdy vydal - hrůzostrašným houkavým zavýtím, které mne zaskočilo téměř tak bolestně jako jeho původní zhoubná příčina - jsem spatřil a vzal na vědomí v celistvé a děsivé životnosti nepochopitelnou, nepopsatelnou a nemyslitelnou zradu, jež pouhým svým zjevem proměnila veselou společnost ve smečku delirantních uprchlíků.

Dodnes nedokážu popsat její podobu, protože jí byla směsice všeho, co je nečisté, zlověstné, nepřijatelné, abnormální o nechutné. Byl to démonický prelud rozkladu, stáří a všeho dezolátního: hnijící o mokvající e i o d o l ó n, zjevivší se ve vší odporosti, strašlivé obnažení toho, co se milosrdná země snaží vždy skrývat. Bůh ví, že to nebylo z tohoto světa - nebo u ž n e z tohoto světa - ale ke své hrůze jsem spatřoval v červy ožraných obrysech s obnaženými kostmi zlovlný patvar lidského těla; a navíc, ten skvrnitý, rozložený zjev měl v sobě něco, co mne nevýslovně rozechvívalo.

Byl jsem téměř ochromen, ale ne natolik, abych nevynaložil jisté úsilí - na pokus o útěk. Zavrával jsem tedy o krok zpět, ale tím se mi kouzlo, jímž mne ta nepojmenovatelná bezhlasá příšera poutala, rozbít nepodařilo. Mé oči, přitahovány sklovitými polokoulemi, jež se do nich vytrvale a odporně upíraly, se odmítaly zavřít i když se zamlžily a vnímaly úděsný objekt po prvním šoku již jen nezřetelně. Snažil jsem se zvednout ruku, abych je zakryl a ušetřil se tohoto pohledu, ale nervy jsem měl tak napjaté, že

paže nebyla s to být plně poslušna příkazu vůle. Tento pokus však stačil, aby mne vychýlil z rovnováhy; odpotácel jsem se několik kroků dopředu v naději, že zabráním pádu. Když se tak stalo, v agonii hrůzy jsem si náhle uvědomil b l í z k o s t t é živé zdechliny, ohavné duté zvuky jejího dýchání, jak se mi napůl zdálo, už už slyším. Téměř šílený jsem se přinu-

16

H. P. Lovecraft

til vymrštít ruku, abych odehnal páchnoucí zjevení, které se natolik přiblížilo, když tu v jediné kataklysmatické vteřině kosmické hrůzy a ďábelskou náhodou se prsty dotekly shnilé pazoury monstra za/zlatým/obloukem.

Nevykřikl jsem, ale všichni démoni-ghoulové, kteří v té vteřině létali povětřím na nočním větru vykřikli za mne, neboť v mé mysli explodovala jediná sesouvající se lavina duši stravujících vzpomínek, Vzpomněl jsem si v onom okamžiku bytí na všechno co bylo; mé vzpomínky šly dál až za onen přízračný zámek a stromy - rozpoznal jsem proměněnou budovu, v níž jsem stál nyní a poznal jsem tak - to bylo nejstrašlivější ze všeho - i ono nečisté zjevení, které na mne zíralo, zatímco jsem odtahoval zpět své poskrvněné prsty od jeho.

Ale ve vesmíru existuje útěcha právě tak jako hořkost a touto útěchou je nepenthes. Ve svrchované hrůze oné vteřiny jsem znovu zapomněl na vše, co mne zděsilo a explodující ničivá paměť se rozptýlila v chaosu zrcadlících se představ a obrazů. Jako ve snu jsem prchal pryč od oné strašidelné proklaté matorce. V měsíčním světle běžel jsem rychle a mlčky. Vrátil jsem se zpět na hřbitov k onomu mramorovému příbytku a tu, když jsem sestoupil po schodech, shledal jsem, že kamenné padací dveře už víckrát neotevřou: ale toho mi líto nebylo, protože jsem starý zámek s jeho pochmurným hájem nenáviděl. Nyní už létám s posměvačnými přátelskými ghoully nočním větrem a za dne si s nimi hrají v katakombách Nephren-Ka v nepřístupném a neznámém údolí Hadoth u Nilu. Víím, že pro mne není světla kromě světla měsíce nad skalními hroby Nebu, ani pro mne - nikdy- nebude jiné radosti než veselí při oslavách na počest těch, jimž nelze dát jméno - slavnosti Nitokris pod Velkou Pyramidou; ve své nové divokosti a svobodě však bezmála vítám hořkost svého vydědění.

Neboť jakkoli mi nepenthes přináší klid, víím, že jsem pouhý divák; jsem cizincem v tomto století a mezi těmi, kdož jsou stále ještě lidmi. Víím to od okamžiku, kdy jsem napřáhl prsty k přízraku ze oním velkým pozlaceným rámem: natrhl jsem tenkrát své prsty a dotekl se pouze chladného a nepoddajného povrchu vy-leštěného skla.

O DIVADLE II. /druhé číslo nového samizdatového časopisu/

Z obsahu vybíráme:

1/ - v rubrice Souvislosti - Portréty - Připomenutí najdete články k významným jubileím čs. divadelních umělců

2/ - rubrika Co a jak v divadle obsahuje referáty o nových českých hrách zprávy a informace o divadlech v zahraničí

3/ - teoretická stať o problematice české dramatiky

4/ - divadlo "autorské výpovědi"

5/ - fejetony věnované současnému divadelnímu dění

aj.

cca 330 stran. výborný tisk. špičková erudice. - O DIVADLE II.

17

Henri Miller

18

HENRY MILLER (1891-1980)

- přeložil P.T.

Americký park je ohraničené vakuum plné kataleptickýcc ňoumů. Stejně jako v architektuře amerického domova, není v parku nikdy ani za mak osobitosti. Je to, jak to správně nazývají, "kousek prostoru pro dýchání". je to oáza uprostřed zápach asfaltu, chemických zplodin a spáleného benzínu... Bože, když si vzpomenu na Lucemburskou zahradu...1) "Většina mladých talentovaných lidí, které jsem v této zemi potkal, vzbuzuje jednotný dojem, že je nějak dementní. Proč by nebyli? Žijí uprostřed duševních goril, žijí jídlem a pitím, žijí mezi maniaky, zuřivci úspěchu, úskočnými příšerami, padouchy z oblasti publicistiky. Bože, kdybych byl dnes mladým mužem, kdybych byl drcen takovým světem, jaký jsme stvořili, vyhodil bych svůj mozek do vzduchu..."2)

Chronologicky přísluší Henry Miller, nar. r. 1891, ke generaci S. Lewise (1885), Paarl Buckové (1892), S. Fitzgeralda (1896), Faulknera (1897), Hemingwaye (1899). Jeho literární dráha mohla skončit ve dvacátých letech. Podobně jako Stendhal (ale méně si toho vědom), nepsal však pro svou generaci Američanů, ale pro ty pozdější. Z druhé strany, začíná svojí literární dráhu později (stejně jako Rousseau), jelikož je mu čtyřicet tři let, když vydává svou první knihu. Amerika ani při tomto opožděném datu ostatně nebyla připravena přijmout ho, a jeho první díla, vydaná v Paříži, byla dlouho přehlížena většinou Americké společnosti. Během dvaceti let nebylo možné získat je jinak, než ilegálně dovážet z ciziny nebo je prohlížet v malém počtu universitních knihoven které se pečlivě střežily toho, dát je k dispozici svým studentům.

Časy se změnilly. Ostrakismus, kterým Američané zasáhli dílo výrazné, ale šokující pro puritánské kruhy kvůli své svobodě výrazů, byl skončen v roce 1961. "Tropicity", původně publikované v r. 1934 a 1939, vychází ve Spojených státech a stávají se tam v letech 1961-62 bestsellery. "Black Spring" vychází v roce 1963. Miller vystupuje v šedesátých letech jako spisovatel zároveň klasický i aktuální. Byla vydána jeho korespondence s Lawrencem Durrellem, jeho dopisy Anais Nin a jedno jeho dílo za druhým získává širokou pověst kapesními vydáními.

Miller je, jak to velmi brzy poznala jeho přítelkyně Anais Nin, "změt rozporů" 3) a člověk, který své rozpory přijímá." Německo americký kosmopolita, ukázněný bohém, jemný i zuřivý, antiakademický i knižní, sprostý i náboženský, - neboli: je třeba ho umístit najednou do více kategorií, vnějškově neslučitelných.

Studují se jeho počátky, první vlivy, které se na něm mohly podepsat? Je možno být v pokušení připomenout, že, věren "Malému Německu" v Brooklynu, kde vyrostl je v určitém smyslu velmi "německý" : má určitou německou sentimentálnost, má rád sentimentální písně a "ta zatracená německá hudba, tak melancholická, tak sentimentální", 4) má rád ošklivost - stejně jako někteří němečtí karikaturisté, ke kterým bývá, mimo jiné přirovnáván (především George Grosz). Ale bylo by omylem označit ho "německým" a "milovníkem groteskna", protože je také citlivý ke kráse života, stejně jako k jeho ošklivostem; jeho akvarely nejsou nikdy karikaturami nebo obhroublými kresbami. 5) může se chvět před krásami Přírody. Tak, evokuje břehy Seiny píše: "... jsem citlivá bytost probodená zázrakem těch vod, jež odrážejí zapomenutý svět. Na všech březích stromy se sklánějí těžce nad zkalené zrcadlo. Když je vítr zdvihne naplní šumícím šepotem, prolíjí několik slz a chvějí se nad vodou vířící mimo ně. Dusím se tím..." 6)

19

U tohoto "Germána" je také něco "slovanství". Jeho láska ke "dnu" ho řadí po bok Gorkého a jeho sympatie k ubožákům a bezprávným z něj dělají úzce spřízněného s Tolstým a s nejlepšimi ruskými "Lumanitaristy." V Millerovi je skryt anarchista (bezpochyby původně ovlivněný stykem s Emmou Goldmanovou), který se kochá chaosem a nepořádkem, i "bohém", který v New Yorku i v Paříži vedl po dvacet let skutečně bohémský život. Ale tento "bohém" je také spořádaný člověk, který udržuje svůj pokoj jako holandská hospodyně, 7) který pracuje s neobvyklou metodou a kázní, vyvěšujíc ve svém příbytku stejně jako jeho přítelkyně Anais Nin seznamy knih k přečtení a plány vrací k vykonání. Není to kosmopolitní spisovatel, poznamenaný četnými pobyty v cizině a zejména devíti lety strávenými ve Francii (1930 - 39)? "Nepofranštil" ho poněkud tento dlouhý pobyt v Paříži? Určité je to ve Francii a ještě přesněji v Paříži, v tradičním azylu svobody, v tomto úkrytu nezávislých umělců, kde po "zlém snu" a frustracích dětství a ranného mládí v Americe Miller našel potřebné duchovní klima k vytvoření svého díla. Je to právě ve Francii, kde našel duchovní i materiální podporu, která mu umožnila vyjádřit se a publikovat. Avšak když přijel do Paříže, mluvil velmi špatně francouzsky. Začal tento jazyk studovat se svým přítelem, Rakušanem Alfredem Perlasem a později s Francouzem M. Lanthemem. Nikdy se nestal dokonalým bilingvistou, ale naučil se francouzsky dostatečně, aby mohl číst nejtežší francouzské autory s pomocí slovníku. Francie pro něj musela být v každém případě "matkou, učitelkou, domovem i múzou," "To znamená", říká, že jsem se tam cítil jako člověk i jako umělec. V ulicích Paříže ve 30. letech se cítil jako doma - mezi celníky, prostitutkami, všemi bezprávnými. Z druhé strany mu francouzská literatura od Balzaca po Léona Bloye, Rimbauda, Prousta, přinesla významné obohacení a pomohla mu zpřesnit myšlení (viz např. jeho pasáže o Balzacovi v The World of Sex). Ale nikdy se nestane "francouzským" spisovatelem v tom slova smyslu jako se jím stal jeho kraja Julien Green. Nikdy nebude ve francouzštině "myslet" a zůstane necitlivý k nuancím francouzského stylu. Zůstane "velmi americký" - energický, nadšený, naivně a dětinsky rozhodnut vstřebat celý svět faktů i poznatků. Je, jak první řekl Blaise Cendrars, "stoprocentní američan." 8) Pokračuje v tradici Thorsauově, snu o zlatém věku, Emersonově jehož jediného pokládá za osobnost, hledání svého Já a Whitmanově. Jeho knihy jsou skutečně ovocem jeho každodenní zkušenosti, jeho "cesty" nebo jeho toulek z Brooklynu do Big Sur přes Paříž a Řecko. "Každé slovo které napsal je autobioigrafické", ale "stejným způsobem jako jsou autobioigrafická Stébla trávy." (Karl Shapiro) Je též "velmi americký" počtem a rozdílností zaměstnání, která

vykonavši předtím, než se stal spisovatelem; krejčovský učeň, třídač tisku, správce jazykovky, hrobník, mlékař, mechanik, statistik, pojišťovák, kuchtík, pouliční prodavač novin, metař, přístavní dělník, roznašeč, učitel gymnastiky, tiskový korektor, revizor v tramvajích, poslíček, pak ředitel personálu spojů ve Western Union, lektor angličtiny (jen několik dní!) v lyceu v Dijonu, atd.

Tento "divoch" z Ameriky, tento "bořitel" je v podstatě něžný. Je zuřivý v tom smyslu, že se nepřestává bouřit proti svému dětství, proti porobě, proti podprůměrnosti, suchopárnosti, bídě a s rázností satirizuje některé nenáviděné aspekty "klimatizovaného zlého snu" americké civilizace. Ale je také něžný, přívětivý, citlivý k lidskému utrpení. Dává Orwellovi, odjíždějícímu do války ve Španělsku, svou sametovou vestu. "Není to ochrana před kulkami ale zahřeje vás."

20

Jeho ušlechtilost se ukazuje v takových vyprávěních jako Mademoiselle Claude, příběhu prostitutky, která měla "duši, svědomí", který také byla "vybraného vkusu, což není ženě k ničemu" a kterou Miller popsals s pochopením a soucitem.

Je v něm ovšem zároveň se zájmem o špínu a nemoci také i něco zdravého. Jeho zdravá stránka - sportování (nechtěl se jeden čas stát olympijským šampionem?), cyklistika. Nezdravá stránka montparnasské a montmarské prostitutky, bezpříkrasné popisování venerických nemocí, tuberkulózy atd. Bývalo dost často poznamenáváno, že Miller je někdy nechutný a úplně amorální. "Morálka je pro servilní lidi", říká Miller v Immorality and morality, "je pro ty, kteří nevlastní život Duchu (tedy Bucha svatého). Stejně jako pro Indy, pro něj zlo neexistuje. Když mluví o sexu, mluví stejným způsobem jako o jídle nebo pití.

Neváhá popisovat přirozené funkce, používat strašlivě drsné termíny. Není nikdy v rozpacích, protože zůstává přirozený. věří Miller něčemu?

Jsme v pokušení myslet si, že nevěří ničemu ani nikomu, když ho vidíme uchopit nápad, žonglovat s ním, udělat z něj frašku. 9) Ale je náboženský, mystický. "stejně dlouho jako jsme živi věříme vztahující ruce k Bohu. A Bůh se k nám sklání."

Na otce Bruskerbergera, který ho navštívil v Big Sur, zapůsobil klid, meditatívni život, mystická a téměř náboženská stránka Millerova. Miller je náboženský ne výchovou, ale od přírody. Je náboženský svým stejným pojetím Boha jako Lawrence. Pro něj "Bůh je Pan, Jehova, Manotou, Velký Duch, který vane nad lesy a vodami který přečnival první den stvoření světa Jahveho", v jehož jméne nechá mluvit tuto Lawrenceovu báseň:

Jediný je nesmrtelný
Bytí smrtelně živého
Zhaslé Slunce
Starající se o to zahnat Slunce
Ostatních 10)

Miller jako spisovatel určitě není akademický. Nedostalo se mu formálního vzdělání. Opustil City College na konci druhého měsíce "zhnusen atmosférou a stupidností přednášek". Ale vstřebal celé knihovny - s nadšením, se zvědavostí a velkou chutí po nezvyklých vědomostech. Naučil se také styku s lidmi, vyměňoval si konverzaci a dopisy s tisíci přátel a dopisovatelů. 11) Míval vždy "nadání komunikace" a to je to, co mu umožnilo napsat knihy jako The Collose of Maroussi", považované mnohými za jednu z jeho nejlepších, ve které znovu našel duch helenismu - ne v ruinách řeckých chrámu, ale v kontaktech s lidmi helénské národa, se kterými jedl olovy, pil víno a mluvil celé roky.

"Pro mne nemá významu, abych zdokonaloval své myšlenky anebo své činy. Dokonalost Dostojevského kladu vedle Turgeněvovy dokonalosti" a "... ve Van Goghových dopisech je dokonalost převyšující obě předešlé. Tot vítězství jedince nad uměním."12)

Jeho dílo je téměř výhradně jistým druhem permanentní autobiografie, exkluzivního monologu (jako Génetův a Célinův) a vášnivým vyznáním absolutně upřímné bytosti, která vám upřímně odhaluje, aniž by co vynechávala, svůj "ztracený čas" a svůj náhled světa. Odtržen od puritánských komplexů Ameriky, nechává Miller vybuchnout v americké literatuře rabelaisovský smích, šokující realismus svobodného člověka, který hledá, jak osvobodit své bližní - bude-li třeba, tím je šokuje. Stejně jako Céline a Genet egoista, má se čtenářem málo slitování - a to je zároveň jeho síla i slabost, "Posílá na procházku" vše, co ho v okolí otravuje. Miller také, více než jakýkoliv jiný spisovatel, se sám osvobozuje, přispívá k osvobození americké literatury od jejích tabu a

21

komplexů. Jistěže bylo potřeba času k tomu, aby mentalita Američanů postupně přijala témata vyjádřená Millerem ve 30. letech. Ale věc je jednou vykonána a Miller může autora "Illuminací" považovat za bratra. Toto vše řečeno, je Miller více než jen "osvoboditel?" Ano - bezpochyby, když prozkoumáme udivující galerii portrétů, které zdobí jeho "vyznání" a "paměti". Zločinci, blouznivci, lidé posedlí, lunatáci, schizofrenici, dívky, číšníci v kavárnách, mešťané - Miller je všechny pozoroval a ve svých knihách je učinil nesmrtelnými. Živě vykresleny jsou tyto postavy často výborně rozeznatelné. Ale jsou také vytvářeny vizí komického světa, Millerova burleskniho, fraškovitého světa. Vycházeje ze stejného podnětu, Anais Nin idealizuje, kdežto Miller karikuje a znovunalézá model. 13) Ale je Miller víc než jen sberatek událostí, neuspořádaných zkušeností, zábavných karikatur? Není jen pouhým "přelétavým motýlem", zbaveným kritického smyslu? Nenapsal: "Čtu, abych vychutnal, ne abych kritizoval?" U Millera je opravdu možno toho najít více než jen toto. U něho je to především styl, velká slovní velkolepost, která je příčinou jeho označení "básník" básníkem Karlem Shapiro.

Z druhé strany, jedno z ústředních témat Millerova díla je hledání štěstí, navzdory a proti tomu všemu, co lidé vynalezli, aby z něho vypudili lidskost, hledání "ráje" a toho, co se někdy nazývá "Bůh." Pro něj je Rájem možná ten Big Sur, kde tráví část svých pozdějších let (nezanechal úplně cest a nových zkušeností) v umírněnosti a klidu. Živý a věčný rozpor, Miller je bezpochyby jedním z největších vzbouřenců a možná i jedním z největších "moudrých" naší doby.

poznámky

- 1) The Air Conditioned Nightmare (Panter Books, Londýn, 1965) str. 42
- 2) Tamtéž, str. 105
- 3) Srovnej Anais Nin, Journal, I, str. 117: "On je kupa proti-kladů." Tamtéž, str. 47: Henry se neznepokojuje pohledem na věc. Nezneklidňují ho paradoxy a neslučitelnosti. Přijímá protiklady, iracionality a chaos..."
- 4) Obratník raka (Praha 1938, přel. Q.. Palička), str. 33
- 5) Jeho plátna nemají v sobě nic erotického. Jsou spíše abstraktní. Miller vysvětluje, že psaní z něj vypudilo ďábla, mlování anděla.

- 6) Obratník raka, str. 15
- 7) Anais Nin, Journall, str. 62
- 8) Blaise Cendrars byl první, kdo ohlásil Obratník raka čtenářům revue Orbes (1-1-1935) článkem nadepsaným "Zrodil se nám Americký spisovatel: Henry Miler, který napsal v Paříži svou první knihu."
- 9) Srovnej Anais Nin : "Vyjadřuje myšlenku a téměř zároveň její fraškovitost". (Journal, II, str. 63) a: "Klíč k Henryho práci je obsažen ve slově burleskní, fraškovitý. To, co píše je fraška sexu, myšlenek, Hamleta nebo Bergsona. Fraška života."
- 10) Frédéric Temple, "Henry Miller", str. 80
- 11) Miller napsal "laviny dopisů", které nejsou ještě všechny publikovány a jednou zaplní několik oddělení knihoven.
- 12) Obratník raka, str. 20
- 13) viz např. skutečnou postavu Conrada Téricauda, idealizovaného Anais Nin v The Last of the Mohicans a karikovaného Millerem v A Devil in Paradise

Částečná Millerova bibliografie

- 1934 - Tropic of Cancer
- 1935 - Aller - Retour New York
- 1936 - Black Spring
- 1937 - Scenario
- 1938 - Tropic of Capricorn
- 1938 - Max and the White Phagocytes
- 1939-41 - Hamlet (korespondence s Maxem Fraenkelem)
- 1940 - The World of Sex
- 1941 The Wisdom of the Heart
- 1944 - Sunday After the War
- 1944 - Semblance of a Devoted Past
- 1944 - obscenity and the Law of Reflection
- 1945 - The Air Conditioned Nightmare
- 1948 - The Smile at the Foot of the Ladder
- 1952 - The Books in my Life
- 1953 - Plexus
- 1956 - Quiet Days in Clichy
- 1956 - Big Sur and the Oranges of Hieronymus Bosch
- 1957 - The World of Sex (revidované vydání)

1959 - Anthology (vydání připravené Durrellem)
1960 - The World of Sex (druhé revidované vydání)
1960 - Nexus
1960 - To paint is to Love Again
1965 - The World of Sex (americké vydání)

Čtěte vynikající eseje britského publicisty

T I M O T H Y G A R T O N A A S H E ! ! !

"Dosud nikdy v zemi Havlíčka, Dyka a Gelnera nezněla poezie tak v Dur." říká Andrej Stankovič v předmluvě k antologii

U Ž N A T O S E R U , P R O T O Ž E T O M Á M Z A P Á R .

"V této knize se nám představila II.generace undergroundu..."
/Kritický sborník/

V roce 1986 vydala Edice Expedice.

23

Henry Miller: Tiché dny v Clichy

Zatímco píši tyto řádky, snáší se večer a lidé usedají k večeři. Byl šedivý den, takový jaký bývá často i v Paříži. Chodil jsem kolem bloku, abych si provětral myšlenky, a nemohl jsem nemyslet na obrovský kontrast mezi téma dvěma městy, New Yorkem a Paříží. Je tatáž hodina, tentýž druh dne a přesto i samo slovo šedivý, jež vyvolalo tuto asociaci, má tak málo společného s onou GRIS, schopnou navodit francouzskému sluchu celý svět myšlenek a pocitů. Už dávno, procházející pařížskými ulicemi a prohlížeje si akvarely vystavené ve výkladních skříních, jsem si uvědomil ten pozoruhodný nedostatek barvy, které se říká Fayneova šed. Podotýkám to proto, že Paříž, jak je každému známo, je převážně šedivé město. Podotýkám to proto, že američtí malíři ppužívají v oblasti akvarelu této na objednávku připravované šedi až příliš hojně a naruživě. Ve Francii je škála šedi zdánlivě nekonečná; vlastní smysl šedi zde pozbývá účinku.

Přemýšlel jsem o tom nezměrném světě šedi, který jsem poznal v Paříži, neboť v této hodině, kdy jsem se obvykle loudával směrem k bulvárům, jsem se náhle přistihl, jak toužím po návratu domů a po psaní; naprostý zvrát mých běžných zvyků. Můj den touto dobou obvykle končil a já instinktivně vycházel z domu, abych se smísil s davem, Zde mě dav, zbavený všech barev, všech odstínů, všech rozdílů, zahání k sobě samému, zahání mě zpátky do svého pokoje, abych pátral ve své ob razotvornosti po prvcích pustrádaného života, jež smíšený a přispůsobeny, mohou opět vydat měkkou přírodní šed, tak nezbytnou pro stvoření snesitelného harmonického života. V takovýto den, v takovouto hodinu, mne pohled z kteréhokoli místa

na Rue Laffite směrem k Sacré Coeur dokázal uvést do extáze. Působilo to na mne stejným účinkem, ikdyž jsem byl hladový a nemel kde spát. V tomto městě jsem však nevěděl o jediném pohledu, který by ve mě vyvolal pocit extáze, ikdybych měl v kapse ticíc dolarů.

Mnohokrát jsem kráčet za šedého pařížského dne k Place Clichy na Montmartru. Z Clichy do Aubervilliers se táhne dlouhá šňůra kaváren, restaurací, divadel, kin, drobných krámků, hotelů a bordelů. Je to Broadway Paříže odpovídající tomu krátkému úseku mezi 42. a 53. ulicí. Broadway je rychlá, závratná, oslnivá a není si kam sednout. Montmartre je loudavý, líný, lhotejný, tak trochu omšely a ošuntělý, ani ne tak okouzující jako spíše svůdný, nikoli jiskřící, ale sálající doutavým ohýnkem. Broadway je napohled vzrušující, někdy dokonce čarovná, ale chybí jí oheň, teplo - je to skvěle rozzářená azbestová výkladní skříň, rák reklamních agentur. Montmartre je obnošený, povadlý, zanedbaný, nepokrytě neřestný, prodejný, sprostý. Přinejmenším je spíše odpudivý než půvabný, ale zrádně odpudivý, jako neřest sama. Hemží se malými bary téměř výlučně plnými kurev, pasáků, rváčů a hazardních hráčů, a bez ohledu na to, zda je tisíckrát zavrhnete, nakonec vás vstřebají a přivlastní si vás jako svoji oprávněnou oběť. V postranních uličkách vedoucích z hotelů jsou hotely, jejichž ohyzdnost je tak zlověstná, až se otřásáte hrůzou při pouhém pomyšlení, že byste do nich měli vstoupit, a přesto je nevyhnutelné, abyste nakonec v některém z nich strávili noc, a snad i týden nebo měsíc. Toto prostředí vás může připoutat dokonce natolik, že jednoho dne zjistíte, že celý váš život se změnil, a že to, co jste kdysi považovali za hnusné, nečisté, ubohé, stane se vám půvabným, něžným, krásným. Mám dojem, že tento zrádný půvab Montmartru je z velké části poplatný neskrývanému obchodu se sexem. Sex není romantický, zvláště je-li komercializován, ale vydává ostrou a nostalgickou vůni, která je mnohem kouzelnější a svůdnější, než ta nejskvěleji ozářená Veselá Bílá Cesta.

Je vlastně docela jasné, že pohlavní život vzkvétá hojněji v kalném, šerém světle, je domovem v šerosvitu, nikoli v záři neonů.

Na rohu Place Clichy je Café Wepler, které bylo po dlouhou dobu mým oblíbeným útočištěm. Sedával jsem uvnitř i venku v každé denní době a za každého počasí. Znal jsem ten podnik jako knihu. Tváře číšníků, vrchních, pokladních, kurev, stálých hostů a dokonce i záchodových bab nám vryty do paměti jako obrázky z knihy, kterou jsem četl dnes a denně. Vzpomínám si na první den, kdy jsem do Café Weplera stoupil, bylo to v roce 1928 a zatáhl jsem tam sebou svou ženu; vzpomínám si, jak mnou otřásl, když jsem viděl, jak nějaká kurva namol opilá padla na jeden ze stolků na chodníku a nikdo jí nepřišel na pomoc. Udivila mě a zděsila stoická lhostejnost Francouzů; působí tak na mne dodnes, navzdory všem jejím dobrým vlastnostem, jež jsem od té doby poznal. "T o n i c, t o j e n o m k u r v a . . . J e o ž r a l á." Stále ta slova slyším. Ještě dnes mě při nich zamrazí. Ale je to typický francouzský postoj a pokud se sním nesmíříte, neprožijete ve Francii právě příjemné chvíle.

Za těch šedých dnů, kdy, s výjimkou velkých kaváren, bylo všude nevlídně, těšil jsem se vždycky, jak strávím před večeří hodinu nebo dvě v Café Wepler. Růžová záře oblévající tento podnik vycházela z chumlu kurev, které se obvykle shromažďovaly poblíž vchodu. Když se pak postupně rozdělávaly mezi zákazníky, kavárna už nebyla jenom teplá a růžová, ale začínala také vonět. Poletovaly v hasnoucím světle jako navoněné světlušky. Ty, které neměly štěstí na zákazníka, se couraly zvolna ven na ulici, aby se obvykle po chvíli vrátily zpátky a zaujaly svá dřívější místa. Pyšným krokem vcházely další, svěží a hotovy k noční práci. V koutě, kam se pravidelně stahovaly, to vypadalo jako na burze, na pohlavním trhu, jenž má

své zvraty štěstěny jako každá jiná burza. Deštivý den byl většinou dobrým dnem, zdálo se mi. Říká se, že jsou jen dvě věci, které se dají dělat když prší. A kurvy nikdy nemarnily čas hraním karet.

Bylo to navečer jednoho deštivého dne, když jsem v Café Weler postřehl novou tvář. Chodil jsem po nákupech a měl jsem plné ruce knih a gramofonových desek. Zřejmě jsem toho dne dostal neočekávaně z Ameriky peníze, neboť přes všechny nákupy mi zbývalo v kapse ještě několik set franků. Usedl jsem nedaleko burzy, obklopen houfem hladových, žádostivých kurev, jejichž nástrahám jsem unikal bez jakýchkoli obtíží, neboť mé oči poutala jen ona úchvatná kráska, sedící stranou v protějším koutě kavárny. Měl jsem ji za půvabnou mladou ženu, která si zde dala schůzku se svým milencem a přišla zřejmě dřív. Objednaného aperitivu se téměř nedotkla. Na muže, přecházející kolem jejího stolu, se dívala přímým, pevným pohledem, ale to nic neznamenalo - Francouzská neodvrací oči jako Angličanka nebo Američanka. Klidně se rozhlížela a odhadovala návštěvníky, aniž by se očividně snažila upoutat na sebe pozornost. Choval se rozvažně a důstojně, s naprostou jistotou a soběstačností. Čekala. Já také. Byl jsem zvědavý na koho čeká. Po půlhodině, kdy jsem mnohokrát zahcytil a podržel její pohled jsem usoudil, že čeká na toho, kdo přijde se slušnou nabídkou. Obvykle stačilo dát znamení hlavou nebo rukou a holka vstala od stolu a přisedla si k vám - pokud to byl ten pravý typ holky. Tím jsem si nebyl ještě zcela jist. Zdála se mi příliš dobrá, příliš upravená, příliš dobře vychovaná, abych tak řekl.

Když se u mne opět objevil číšník, ukázal jsem na ni hlavou a zeptal jsem se, jestli ji zná. Když řekl, že ne, požádal jsem ho, aby jí vyřídil pozvání k mému stolku. Sledoval jsem její tvář, když ji to říkal. Její úsměv a pohled mým směrem ve mě rozechvěly každý nerv. Čekal jsem, že vzápětí vstane a přijde k mému stolu, ale namísto toho zůstala sedět a ještě jednou se usmála, tentokrát mnohem střídměji, načež odvrátila hlavu a zdála se

25

zasněna zírat z okna. Dal jsem ji ještě chvíli čas, a když jsem viděl, že se nijak nemá k tomu, aby si ke mě přisedla, vstal jsem sám a odkráčel k jejímu stolu. Přivítala mě docela srdečně, jako skutečného přítele, ale všiml jsem si, že je trochu popletená, málem v rozpacích. Nebyl jsem si jist, zda si přeje, abych si k ní přisedl nebo ne, nicméně jsem se posadil, a když jsem objednal pití, rychle jsem navázal rozhovor. Její hlas vzrušoval ještě více než její úsměv; byl příjemně a rovnoměrně vysoký, poněkud hluboký a hrdelní. Byl to hlas ženy, která je ráda na světě, ženy, která si shlíží sama v sobě, bezstarostné a chudé, schopné všeho, aby si uchovala skrovnou špetku své svobody. Byl to hlas dárce, marnotratníka; jeho půvab zasahoval spíše bránici než srdce.

Překvapilo mě musím přiznat, jak si pospíšila s vysvětlením, že jsem se přisednutím k jejímu stolu dopustil f a u x p a s. "Myslela jsem, že jste pochopil," řekla, "že se k vám přidám až venku. Signalizovala jsem vám to přece dost jasně." Naznačovala, že tu nechce být známa jako profesionálka. Omluvil jsem se za svůj přečin a navrhl, že zase odejdu, což vzala jako citlivé gesto, které však vzápětí zamítla stiskem ruky a milostným úsměvem.

"Copak to mate?" zamlouvala rychle řeč předstíraným zájmem o balíčky, které jsem položil na stůl.

"Jenom knížky a desky," řekl jsem dávaje najevo, že by ji sotva zajímaly.

"Od francouzských autorů?" zeptala se a z jejího hlasu, jak se mi alespoň zdálo, zazněl pojednou tón nefalšovaného zájmu.

"Ano," odpověděl jsem, "ale bojím se, že trochu nudní. Proust, Céline, Elie Faure... Máte raději Maurice Decobru, co?"

"Ukažte mi je, prosím. Chtěla bych se podívat, jaké francouzské knihy čtou Američané."

Rozbalil jsem balíček a podal jí Elie Faure. Byl to T a n e c n a d o h n ě m a v o d o u. Zběžně zalistoval knihou a tu a tam se nad některými místy usmála nebo slabě vyjekla. Opatrně potom knihu odložila, zavřela ji a položila na ni ruku, jako by ji chtěla udržet zavřenou. "To stačí, mluvmе zas o něčem zajímavějším." Po chvílce ticha pak dodala: "Ce - l u i - l a, e s t i l v r e i m e n t f r a n c a i s ?"

- U n v r a i d e v r a i," odpověděl jsem a zešíroka jsem se zazubil. Zdálo se mi, že ji to uvedlo do rozpaků. "Je to výborná francouzština", pokračovala jako by pro sebe, " a přesto to není francouzština... C o m m e n t d i r a i s - j e ?"

Chtěl jsem říct, že jí dokonale rozumím, ale v tom se zprudka zvrátila na polštář opěradla, vzala mě za ruku a s šibalským úsměvem, který měl posílit její upřímnost, řekla: " Podívejte, já venkoncem líný tvor. Nemám trpělivost na čtení knížek. Na můj mdlý mozeček jsou moc složité."

"V životě se dá dělat spousta jiných věcí," poznamenal jsem a opětoval její úsměv. Položil jsem jí přitom ruku na stehno a vášnivě je stiskl. Vzápětí její ruka pokryla moji a posunula ji k měkké, masité partii. Potom, téměř stejně rychle, mi ruku odtáhla se slovy: " A s s e z, n o u s n e s o m m e z p a s s e u l e i c i."

Napili jsme se a uvolnili. Nespěchal jsem, abych si ji odvedl. Byl jsem příliš okouzlen její řečí, která zněla tak nevšedně a prozrazovala, že není Pařížankou. Hovořila čistou francouzštinou a pro cizince, jako jsem byl já, bylo radosti naslouchat jí. Vyslovovala zřetelně každé slovo a slangu nebo hovorových obrátů používala jen velice zřídka. Slova jí vycházela z úst plně zformována a s mírným zpožděním, jako by je převalovala na patře, než je postoupila prázdnou, v němž jsou zvuk a význam tak hbitě přetvářeny. Její lenost, její smyslná lenost vystlávala všechan slova prchavým chmýřím a ta mi vlétala do uší jako chomáče prachu. Měla silnou, robustní postavu, ale zvuky, které jí vycházely z

z hrdla zněly čistě jako zvony.

Byla pro to stavěná, jak se říká, ala nadělala na mě dojem vyložené kurvy. Že se mnou půjde a nechá si zaplatit, to jsem věděl, ale to ještě z ženské kurvy nedělá. Položila si ruku do klína a čurák mi pod jejími zběžnými dotyky povstal jako cvičený tuleň.

"Mírněte se," zašeptala, "nesmíte se tak rychle vzrušovat."

"Pojďme odsud," řekl jsem a mávl na číšníka.

"Ano," řekla. "pojdme někam, kde si můžem klidně popovídat."

Čím toho namluvíme míň, tím líp, myslel jsem si, když jsem sebral svoje věci a kráčel za ní ke dveřím. Báječná prdel, uvažoval jsem, když proplouvala otáčecími dveřmi. Už jsem viděl, jak se mi klátí na konci ptáka, ten svěží, bytelný kus masa, který se už nemohl dočkat pořádného zrajtování.

Když jsme přecházeli bulvár, poznamenala, jak je ráda, že našla někoho jako jsem já. Nikoho v Paříži nezná, žije sama. Co kdybych si s ní někdy vyšel a ukázal jí město? Byla by to legrace nechat si po městě, po hlavním městě své vlastní země, provádět cizincem. Byl jsem už někdy v Amboise, v Blois nebo v Tours? Snad bychom si tam mohli někdy vyjet. "C a v o u s p l a i r a i t ?"

Klábosili jsme o tom až do hotelu, který podle všeho znala. "Je tady čisto a útulno," řekla. "A kdyby nám snad byla zima, zahřejem se v posteli." Zamilovaně mi stiskla ruku.

Pokoj byl útulný jako hnízdo. Počkal jsem chvíli na mýdlo a na ručníky, dal pokojské tuzér a zamkl za ní dveře. Sundala si klobouk a kožešinu a zůstala stát u okna; počkala, až k ní přistoupím a objala mě. Žhnucí, úrodný kus masa! Myslel jsem, že mi vyteče pod rukama. V okamžiku jsme se začali svlékat. Usedla jsem na kraj postele, abych si rozvázal boty. Stála nuda mnou a stahovala si prádlo. Když jsem vzhlédl, neměla na sobě nic než punčochy. Stála a čekala, až si ji prohlédnu důkladněji. Vstal jsem a znovu jsem ji objal, přejížděje jí zvolna po zvlněných faldech. Vykroutila se mi z objetí, podržela si mě na délku paží a stydlivě se zeptala, zda nejsem trochu zklamaný.

"Zklamaný?" opakoval jsem ozvěnou.

"Jak to myslíš?"

"Nejsem moc tlustá?" řekla a sklopila oči na pupek, kde je nechala spočinout.

"Moc tlustá! Vůbec ne, jsi báječná, jako od Renoira."

Začervenala se. "Od Renoira"? opakovala, jako by to jméno v životě neslyšela. "Ne, ty si děláš legraci."

Eh, nechme toho. Ukaž, pohoním ti píču."

"Počkej, nejdřív si odbydu toaletu." Přistoupila k b i d e t u a řekla: "Běž do postele. Rozestel a hezky ji zahřej, ano?"

Rychle jsem se svlékl, ze zdvořilosti jsem si omyl ptáka a vklouzl pod příkrývky. B i d e t stál hned vedle postele. Když se vypláchla, začala se osušovat řídkým ručníkem. Natáhl jsem ruku a popadl ji za načepýřenou, ještě trochu vlhkou kočku. Povalila mě na postel, sklonila se nade mnou a chňapla mi teplými, rudými ústy po ocasu. Vklouzl jsem do ní prstem, aby pustila štávu. Pak jsem si ji přitáhl a vrazil ho do ní, kam až jsem mohl. Měla jednu z těch kunčiček, co padnou jako rukavice. Brzy mě její zkušené kontrakce rozhicovaly. Bez přestání mě cumlala na krku, v podpaží, na ušních lalůčcích. Zdvihal jsem ji rukama nahoru a dolů a kroutil jsem jí pánví kolem dokola. Konečně zasténala a padla na mě plnou vahou, převalil jsem jí na záda a začal tvrdě přirážet. Už jsem si myslel, že vůbec nebudu; pak ze mě vystříkl mocný proud jako ze zahradní hadice. Když jsem ho vytáhl, připadalo mi, že je ještě tvrdší než když jsem ho zarazil.

"Ca c' e s t q u e l q u e c h o s e," řekla, když mě popadla

27

za ptáka a pochvalně ho ohmatala. "Ty se vyznáš, co?"

Vstali jsme, umyli se a vlezli zpátky do postele. Opíral jsem se o loket a přejížděl jí volnou rukou po těle. Ležela na zádech, zcela uvolněna, nohy roztažené, maso se jí zachvívalo a oči zářily. Po několik minut jsme nepronesli ani slovo. Zapálil jsem jí a strčil do úst cigaretu, zavrtal jsem se do postele a spokojeně civěl do stropu.

"Uvidíme se častěji?" zeptal jsem se po chvíli.

"To záleží na tobě," řekla a dala si dlouhého šluka. Otočila se na bok a odložila cigaretu, přivinula se ke mě, upřela na mě oči a s úsměvem, přesto však vážně, pronesla tím hlubokým, tetelivým hlasem; "Poslyš, musím ti teď povědět něco důležitého. Chtěla bych tě požádat o velkou laskavost... Stal se mi malér, strašný malér. Pomůžeš mi, když tě poprosím?"

"Jistě." řekl jsem, "ale jak?"

"Jde mi o peníze," řekla tiše a prostě. "Potřebuju spoustu peněz... M u s í m je sehnat. Nechci ti teď vysvětlovat proč. Musíš mi prostě věřit, budeš?"

Natáhl jsem se a strhl ze židle kalhoty. Vylovil jsem bankovky a všechny drobné, co byly v kapse a vrazil jsem jí je do ruky.

"Dávám ti všechno, co mám," řekl jsem. "Víc pro tebe udělat nemůžu."

Položila peníze na noční stůl aniž by na ně pohlédla, sklonila se nade mnou a políbila mě na čelo. "Jsi sekáč," řekla. Zůstala nade mnou skloněná a hleděla mi do očí s němou, potlačovanou vděčností, pak se políbila na ústa, nikoli vášnivě, ale pomalu, dlouze, jako by chtěla vyjádřit pohnutí, pro něž neměla slov, a které je příliš jasné, aby je projevila tím, že mi nabídla své tělo.

"nemůžu teď mluvit," řekla, když padla zpátky na polštář. " J e s u i s é m u e , c ' e s t t o u t ." Potom po krátké pauze dodala: "Je zvláštní, že vlastní lidi nejsou nikdy tak hodní jako cizinec. Vy Američani jste tak laskaví, tak dobrotiví. Musíme se od vás ještě hodně učit."

Byla to pro mě tak obehnaná písnička, až jsem se styděl, že už zase vystupuji coby šlechtitý Američan. Vysvětlil jsem jí, že tolik peněz jsem měl jen čistou náhodou. Odpověděla na to, že tím bylo moje gesto úžasnější. "Francouz by ty peníze zapřel," řekla. "Nikdy by je nedal první holce, kterou potká a jenom proto, že potřebuje pomoc. Především by jí to nevěřil. J e c o n n a i s l a c h a n s o n , řekl by."

Nechal jsem to bez odpovědi. Byla to pravda a nebyla- Svět se skládá z nejrůznějších lidí, a přestože jsem se dodneška nesetkal se šlechtitým Francouzem, věřil jsem, že takoví existují. Kdybych jí řekl, kolik nešlechtitosti projevili moji vlastní přátelé moji rodáci, určitě by mi to nevěřila. A kdybych dodal, že mě k tomu nepřiměla šlechtitost, ale sebelítost, že jsem vlastně obdaroval sám sebe (protože nikdo ke mě nemůže být tak šlechtitý jako je sám), pravděpodobně by si myslela, že jsem mírně praštěný.

Přitiskl jsem se k ní a zabořil jí hlavu do prsou. Sjel jsem hlavou dolů a obličoval jí pupek. Pak jsem sklouzl ještě níže a laskal jazykem hustý chomáč chlupů. Zvolna mi zdvihla hlavu a přitáhla na sebe, aby mi zabořila jazyk do úst. Pták mi okamžitě ztuhnul a zajel do ní se samozřejmostí lokomotivy najíždějící na výhybku. Tentokrát jsem měl dlouhou, vleklou výdrž, jaká přivádí ženy k šílenství. Otáčel jsem si ji podle libosti, hned jsem byl nad ní, hned zas pod ní, a pak zase na boku, potom jsem ho pomalu, dráždivě vytahoval, přejížděje jí přitom rozjařeným žaludem přes pysky. Nakonec jsem ho úplně vytáhl a kroutil jí kolem jejích prsou. Užasle mě sledovala, "Užjsi byl? zeptala se.

28

"Ne," řekl jsem. "Zkusíme zas něco jiného," stáhl jsem ji z postele a nastavil tak, abych jí mohl jaksepatří hluboko narazit zezadu. Sáhla mezi nohy a zasunula si ho, kroutíc přitom vábivě prdelí. Sevřel jsem ji pevně kolem pasu a vrazil jsem jí ho až do vnitřností. "Ach, ach to je nádhera, to je ú ž a s n ý sténala a vrtěla v zuřivém rytmu prdelí. Znovu jsem ho vytáhl, aby se na vzduchu trochu zotavil, a třel jsem jím hravě mezi jejíma půlkama. "Ne, ne," prosila, "to nedělej. Vraž ho tam, vraž ho, kam můžeš... Nevydržím to," Znovu pod sebe sáhla a zasunula si ho, skloněná ještě hlouběji a s prdelí vystrčenou vzhůru, jako by v ní svírala svícen. Cítil jsem od středu páteře, jak to na mě znovu přichází; prohnul jsem se v kolenou a ještě jednou nebo dvakrát jsem přirazil. Potom prásk! - vystříkl jsem jako raketa.

Byl nejvyšší čas k večeři, když jsme se rozcházeli na ulici před pánským záchodkem. Nesmluvil jsem si s ní žádnou určitou schůzku ani jsem se jí nezeptal na adresu. Mlčky se rozumělo, že ji mohu najít v Cafe Wepler. Když jsme vykročili každý na jinou stranu, uvědomil jsem si náhle, že jsem se jí ještě nezeptal na jméno. Zavolal jsem na ni aby se vrátila a zeptal jsem se jí. Nikoli ovšem na celé jméno, pouze na křestní. "N-Y-S," hláskovala. "Jako město Nice." Odcházel jsem a znovu a znovu jsem si opakoval její jméno. V životě jsem neslyšel o dívce, která by se takhle jmenovala. Znělo to jako jméno drahokamu.

Když jsem došel na Place Clichy, uvědomil jsem si, že mám hlad jako vlk. Zastavil jsem se před rybárnou na Avenue de Clichy a studoval jídelní lístek, vyvěšený vedle vchodu. Dal bych si zadenky, mořské ráčky, ústřice, hlemýžďe, tuňáka na rožni, omeletu s rajčaty, křehoučký chřest, kořeněný sýr, bochník chleba, láhev chladného vína a pár fíků a ořechů. Sáhl jsem do kapsy, jako pokaždé než vstoupím do restaurace a našel jsem jeden jediný sou. "Do prdele," řekl jsem si, "taky mi mohla nechat aspoň pár franků."

Dlouhými kroky jsem vyrazil k domovu, abych se podíval, jestli něco nezůstalo ve spižírni. K našemu bytu v Clichy za branami města, byla dobrá půlhodina chůze. Carl byl už jistě po večeři, ale snad najdu na stole alespoň kůrku chleba a trochu vína. Kráčel jsem stále rychleji a s každým krokem hlad vzrůstal.

Když jsem vtrhl do kuchyně, na první pohled jsem viděl, že nejedl. Všechno jsem prohledal, ale nenašel jsem ani drobek. Nebyly tam ani prázdné lahve, které by se daly prodat. Začal jsem šílet. Vyběhl jsem z domu, připraven požádat o úvěr v malé restauraci poblíž Place Clichy, kde jsem často jídal. Před restaurací jsem ztratil odvalu a zase odešel. Začal jsem se bez cíle courat po ulicích doufaje, že nějakým zázrakem potkám někoho známého. Protloukl jsem se takhle dobrou hodinu, až jsem byl tak vysílený, že jsem se rozhodl vrátit domů a spát. Cestou jsem si vzpoměl na jednoho přítele, Rusa, který bydlel nedaleko bulváru. Neviděl jsem ho už celou věčnost. Ale copak jsem mohl j en tak přijít a škemrat o kus žvance? Pak jsem dostal skvělý nápad: půjdu domů, seberu desky a přinesu mu je jako dárek. Pak už bude snazší, naznačit po krátkém úvodu, že by bodl sendvič nebo kus koláče. Přidal jsem do kroku, přestože jsem byl utahaný jako pes a hnáty mě sotva nesly.

Když jsem se vrátil domů, zjistil jsem, že je bezmála půlnoc. To mě dorazilo. Další pídění po žrádle nemělo cenu, půjdu spát a budu doufat, že se to ráno nějak vytríbí. Zatímco jsem se svlékal, dostal jsem další nápad, tentokrát už ne tak svělý, ale přesto... Šel jsem do kuchyně a otevřel dvířka malého výklenku, kde stála plechovka na odpadky. Sejmul jsem víko a pohlédl dovnitř. Na dně leželo pár kostí a tvrdá chlebová kůrka.

Vylovil jsem suchou kůrku, pečlivě, aby ztráta byla co nejmenší, jsem oškrábal zasviněná místa a namočil jsem ji pod kohoutkem. Pak jsem do ní pomalu zakousl, vychutnáváje každý drobek do krajnosti. Když jsem kůrku spořádal, začal se mi tváří roztahovat širší a širší úsměv. Zítra, říkal jsem si, se vrátím do toho krámu a nabídnu jim knihy zpátky za poloviční cenu. A desky taky. Měl bych dostat alepoň deset franků. Dám si dobrou, důkladnou snídani a pak... Uvidím... Zašklebil jsem se ještě šíře, jako ne dobře nacpaný žaludek. Dostával jsem se do skvělé nálady. Ta Nys si musela dát do nosu. Zřejmě i se svým milencem. Nepochyboval jsem ani v nejmenším, že má milence. Jejím velkým problémem, jejím dilematem bylo jistě to, jak ho pořádně nakrmit, za co mu nakoupit šaty a různé drobnosti, po kterých toužil. Eh co, byla to královská m tba ikdyž jsem naletěl jako blbec. Viděl jsem v duchu, jak zdvihá ke svým plným rtům ubrousek, aby z nich otřela omastek z křupavého kuřete, které si objednala. Přemítal jsem, jaký má asi vkus ve víně. Kdybychom tak mohli odjet do Toursine. Ale to by chtělo balík. Nikdy nebudu mít tolik peněz. Ale proč bych o tom nemohl alespoň snít? Vypil jsem další sklenici vody. Když jsem ji stavěl zpátky do police, zbystřil jsem v koutě kousek rokfóru. Kdyby tak byla ještě jedna kůrka! Abych se ujistil, nesměl jsem nic přehlédnout. Otevřel jsem plechovku na odpadky už podruhé. Z chomáče plesnivého tuku na mě civělo pár kostí.

Potřeboval jsem ještě kus chleba a potřeboval jsem ho zatraceně nutně. Snad bych si ho mohl půjčit od souseda. Otevřel jsem dveře bytu a po špičkách jsem se vyplížil na chodbu. Ticho jako v hrobě. Položil jsem ucho

na jedny z dveří a naslouchal. Za dveřmi slabě zakašlalo dítě. Nemělo to cenu. Nevyšlo by to, ani kdyby byl někdo vzhůru. Ve Francii určitě ne. Kdo to kdy slyšel, aby nějaký Francouz zaklepal uprostřed noci na susedovy dveře a prosil o kousek chleba? "Do prdele!" mumlal jsem, "když si tak vzpomenu, kolik chleba jsme vyhodili do odp adků!" Vztekle jsem se zakousl do rokfóru. Byl starý a hořký; drobil si jako kus omítky nasáklé močí. Ta děvka Nys! Kdybych znal aspoň její adresu, došel bych tam a vyžebrał pár franků. Muselo mi prasknout v bedně, že jsem si nenechal pár drobných. Dát kurvě prahcy je totéž, jako je hodit do stoky. Její strašný malér! Nejspíš další kombiné nebo hedvábné punčochy, zblýsknuté v míjené výkladní skříní.

Vyhecoval jsem se do parádního vzteku. A jenom proto, že v domě nebyla další kůrka chleba. Blbost! Vyložená blbost! V nastalém delíriu jsem se začal obírat myšlenkami na mléčné šekry, ve kterých, tedy v Americe, se vždycky našla jedna sklenka mléka navrch. Představa té sklenky navrch mě krutě dráždila, v Americe bylo vždycky všeho v í c , než jste potřebovali, nikdy míň. Jak jsem se svlékal, ucítil jsem pod rukama žebra. Trčela ze mě jako vzpruhy měchů tahací harmoniky. Ta macatá děvka, Nys, - ta určitě nechcípá podvýživou. Ještě jednou: do prdele! a spát.

Sotva jsem přes sebe přetáhl pokrývku, rozesmál jsem se znovu. Tentokrát to znělo příšerně. Rozchechtal jsem se tak hystericky, že jsem nemohl přestat. Jako by ve mě vybuchlo tisíc rachejtlí najednou. Ať jsem myslel na cokoli a snažil jsem se myslet na samé smutné a dokonce hrůzné věci, smích neustával.

K v ů l i k o u s k u c h l e b o v é k ů r k y! Tato slova se mi každou chvíli vracela a uvrhávala mě do nových a nových záchvatů smíchu.

Byl jsem v posteli necelou hodinu, když jsem uslyšel přicházet Carla. Šel rovnou do svého pokoje a zavřel za sebou. Měl jsem sto chutí ho poprosit, aby mi došel pro sandvič a láhev vína.

30

Pak jsem dostal lepší nápad. Vstanu brzy ráno, zatímco bude ještě tvrdě spát a prošacuju mu kapsy. Jak jsem se tak převaloval v posteli, uslyšel jsem, že otevírá dveře svého pokoje a jde do koupelny. Hihňal se a šeptal - patrně k nějaké cuchtě, kterou sebral cestou domů.

Když vyšel z koupelny, zavolal jsem na něj.

"Ty seš vzhůru?" zahalekal rozjařeně. "Co je, není ti dobře?"

Vysvětlil jsem mu, že mám hlad, hlad jako vlk. Nemá u sebe nějaké drobné?

"Jsem švorc," řekl. Řekl to vesele, jako by o nic nešlo.

"Nemáš aspoň frank?" nenechával jsem se odbýt.

"S frankem si teď nelam hlavu," řekl a posadil se na okraj postele s vzezřením člověka, který se chystá svěřit nějakou důležitou zprávu. "Teď budeme mít horší starosti. Přivedl jsem si holku - tulačku. Nemůže jí být víc jak čtrnáct. Zrovna jsem ji přetáh. Posloucháš mě? Doufám, že jsem ji nenaboural. Je ještě panna."

"Chceš snad říct, že b y l a," podotkl jsem.

"Poslyš, kámo," řekl a snížil hlas, aby zněl přesvědčivěji, "musíme pro ni něco udělat. Nemá kde spát... zdrhla z domova. Potkal jsem ji, jak se fláká sem a tam jako v trazu; napůl vyhládlá a trochu praštěná, napadlo mě nejdřív. Ale neboj se, je v pořádku. Rozumu dvakrát nepobrala, ale je to správná holka. Patrně z dobrý rodiny. Je to ještě dítě... uvidíš. Možná si ji vezmu, až bude plnoletá. Ale prachy stejně nemám. Utratil jsem poslední šesták, abych ji koupil něco k snědku. Mrzí mě, žes nevečeřel, měl jsi být s n á m i. Dali jsme si ústřice, mořské ráčky, garnáty a úžasně víno. Chablis, ročník 34."

"Vyser se na ročník!" zařval jsem. "Nevyprávěj mi, so ste žrali. Jsem dutej jako popelnice. Teď abysme živili tři krky a nemáme prachy, ani sou."

"To chce klid, kámo," řekl s úsměvem, "víš, že si vždycky nechávám pár franků pro strejčka Příhodu." Zalovil v kapse a vytáhl hrst mincí. Obnášelo to celkem tři franky šedesát. "Na snídani ti to postačí," řekl. "A o zítřek se nestarej."

Vtom strčila do dveří hlavu dívka. Carl vyskočil a přivedl ji k posteli. "Colleta," řekl, když jsem natáhl ruku, abych ji přivítal. "Tak co jí říkáš?"

Než jsem mu stačil odpovědět, dívka se k němu otočila, málem jako by dostala strach, a zeptala se, jakou to mluvíme řečí.

"Copak nepoznáš angličtinu?" zeptal se Carl a obdařil mě pohledem, který říkal: tak vidíš, povídal jsem ti, že rozumu právě nepobrala. Dívka, zardělá rozpaky, spěšně vysvětlovala, že jí to zpočátku připadalo jako němčina nebo belgičtina.

"Žádná belgičtina není!" zavrčel Carl. A pak ke mě: "Je tak trochu blbec. Ale podívej se na ty její prsa! Pěkně zralá na čtrnáct let, co? Přísahá, že je jí sedmnáct, ale já jí nevěřím."

Colleta stála u postele a naslouchala té cizí řeči, neschopna pochopit skutečnost, že Carl může mluvit jinak než francouzsky. Posléze se začala vyptávat, jestli je opravdu Francouz. Zdálo se, že je to pro ni nesmírně důležité.

"Samosebou, že jsem Francouz," řekl vesele Carl. "Copak to nepoznáš z mé řeči? Mluvím snad jako b o š? Chceš vidět můj pas?"

"Radši jí ho neukazuj," řekl jsem, vzpomínaje si, že u sebe nosí československý pas.

"Buď tak hodná a běž se postarat o ty prostěradla, jo? Řekl a položil Colletě paži kolem pasu.

"Počítám, že je budem muset vyhodit. Do prádelny je dát nemůžu, podezírali by mě ze zločinu,"

"Tak ať si je vypere o n a," poznamenal jsem žertem. "Stejně bude muset dělat spoustu věcí, když se nám chce starat o domácnost."

"Tak chceš, aby tady zůstala? Víš, že je to nezákonný, že jo?"

Můžou nás za to zavřít."

"Sežeň jí radši pyžamo nebo župan," řekl jsem, "protože jestli se tady bude courat v noci v tý tvojí bláznivý košili, moh bych se zapomenout a zmermocerit jí."

Podíval se na Colletu a vybuchl smíchy.

"Čemu se smějete?" vykřikla. "Děláte si ze mě legraci? Proč ten tvůj kamarád nemluví francouzsky?"

"Má pravdu," řekl jsem, "Od teďka mluvíme francouzsky a jen a jen francouzsky. D ´ a c c o r d ?"

Obličej se jí roztáhl v dětském úsměvu. Sklonila se a dala mi pusku na obě tváře. Vypadly jí přitom kozičky a přejely mi po tváři. Krátká košile se jí rozevřela až dolů a odhalila dokonale vyspělé mladé tělo.

"Ježíši odveď jí pryč a drž jí pod zámek," řekl jsem. "Neruším za to, co se stane, až tady nebudeš a ona se tu bude potloukat s takovouhle výbavou."

Carl ji vypakoval ze svého pokoje a usedl opět na postel. "Máme teď na krku pěkný nadělení, kámo", řekl, "musíš mi píchnout. Je to fuk, co s ní budeš dělat, až vám ukážu záda. Žárlivej, nejsem, znáš mě. Ale nesmíš dopustit, aby padla do rukou policajtům. Kdyby ji načapali tak ji zašijou - a nás pravděpodobně taky. Vtip je v tom, co řeknem domovníkovi? Nemůžu ji zamykat jako psa. Asi řeknu, že mi přijela na návštěvu sestřenice. Po večerech, až budu v práci, s ní budeš chodit do kina. Nebo ji ber na procházky. Je vděčná za každou maličkost. Uč jí zeměpisu nebo něčemu takovému - nezná, cc se za nehet vejde. Bude ti to jen ku prospěchu, kámo. Vylepšíš

si francouzštinu... A nenabouřej mi ji, pokud možno. Nemůžu teď myslet na prachy na vejškraby. Kromě toho ani nevím, kde ten můj maďarskej doktor bydlí.

Mlčky jsem mu naslouchal. Carl byl pravý génius v umění, jak se zaplést do překérních situací. Malér, nebo snad jeho přednost byly v tom, že nedokázal říci NE. Většina lidí řekne své NE okamžitě, ze slepého pudu sebezáchovy. Carl vždycky řekne ANO, JASNĚ, SAMOSEBOU. Dokázal by se zkompromitovat na celý život z jednoho okamžitého popudu, a přitom, alespoň si to myslím, se mu v hloubi duše ozýval tentýž pud sebezáchovy, který nutí ostatní říci NE. Díky svým vřelým, šlechtným hnutím mysli, bezděčné dobrotě a citlivosti byl také tím nejnevypočitatelnějším chlapcem, jakého jsem kdy poznal. Nikdo, žádná moc na světě, ho nemohla zadržet, jakmile si umínil, že se odváže. Byl kluzký jako úhoř, mazaný, vynalézavý, naprosto bezohledný. Flirtoval s nebezpečím nikoli z odvahy, ale poněvadž mu dávalo příležitost, aby si zbystril vtip, procvičil džiu-džitsu. Když se opil, stával se neopatrným a troufalým. Měl tu smělost, vstoupit na policejní stanici a zařvat z plných plic M e r d e ! Kdyby ho zatkli, vymluvil by se na to, že jednal v dočasné ztrátě smyslů. A dostal by se z toho! Obyčejně provozoval takovéhle kousky tak rychle, že než se užaslí stážcové pořádku vzpamatovali, byl už o ulici nebo dvě dále, seděl v nějaké kavárně na chodníku, upíjel pivo a rozhlížel se kolem s nevinností beránka.

Vždycky, když byl ve srabu, zastavoval svůj psací stroj. Zpočátku za něj dostával kolem čtyř set franků, což byla tehdy dost slušná cena. Zacházel s tím strojem nanejvýš opatrně, neboť si na něj musel půjčovat dost často. Dodneška mám v živé paměti, jak tu mašinu oprašuje a olejuje pokaždé, když usedl ku psaní, a jak pečlivě na ni ppkládá kryt, když dopsal. Všiml jsem si taky, jak se mu v skrytu ulevilo, když stroj odnesl do zastavárny. Znamenalo to, že může vyhlásit pracovní volno, aniž by si musel dělat výčitky svědomí. Ale když pak peníze utratil a času neubývalo začínal být nedůtklivý; v takových dnech přísahal, že

32

dostává své nejskvělejší nápady. Když se tyto nápady staly vpravdě palčivými a neodbytnými, koupil si zápisníček a vytrácel se někam do ústraní, kde si je mohl v klidu poznamenat, užívaje k tomu nejkrásnějšího parkera, jakého jsem kdy viděl. Nikdy, leda až dlouho potom, by se mi nepřiznal, že si děla potají nějaké poznámky. Kdepak, přicházel domů s kyselým a rozmrzelým výrazem a prohlašoval, že je zase další den v prdeli. Když jsem mu navrhl, aby zašel do redakce, kde přes noc pracoval, a psal na některém z jejich strojů, vždycky si vymyslel dobrý důvod, proč to nejde.

Zmiňují se o tom stroji a o tom, že ho nikdy neměl, když ho nejvíc potřeboval, proto, poněvadž to ukazuje, jak si všechno znesnadňoval. Tato umělecká finesa, navzdory všemu, co dokládala pravý opak, vyzněla nakonec vždycky v jeho prospěch. Kdyby nebyl v pravidelných intervalech připraven o stroj, vyprahl by a z čiré malomyslnosti by se jeho výkonnost držela hluboko pod normálem. Měl neobyčejnou schopnost udržet se pod vodou, abych tak řekl. Většina lidí, pozorujících ho v tomto podvodním stavu, ho obvykle považovala za ztraceného. Ale nikdy mu nehrozilo vážné nebezpečí, že se už nevynoří; a pokud tento dojem budil, pak jen proto, že potřeboval neobyčejné porozumění a pozornost. Když se vynořil a začal vyprávět své podvodní zkušenosti, bylo to jako zjevení. Především to dokazovalo, že byl po celou tu dobu až příliš naživu. A nejen naživu, taky mimořádně pozorný. Jako by plul kolem dokola jako ryba v kulovitém akváriu; jako by se na všechno díval zvětšovací sklem.

Byl to divný brouk, po mnoha stránkách. Člověk, který dokázal rozebrat své vlastní pocity jako součástky švýcarských hodinek a důkladně je prozkoumat.

Pro umělce jsou špatné poměry stejné úrodné jako ty dobré, někdy ještě úrodnější. Každá zkušenost přináší plody a je schopna obrátit se ku prospěchu. Carl byl typem umělce, který se bojí vyčerpat své konto. Namísto aby rozšiřoval bohatství zkušenosti, dával přednost zajištění jeho dosavadního stavu. Dosahoval toho omezováním svých přirozených výlevů ha tenký čůrek.

Život nám ustavičně skýtá nový a nový kapitál, nové prostředky, aniž bychom se museli pohnout z místa. V knize života neexistují žádná zmrazená aktiva.

Tím se dostávám k tomu, že Carl, neznaje sám sebe, se vlastně podváděl. Vždycky se snažil držet zpátky, místo aby se hnal dopředu. Když se mu pak podařilo uniknout, ať už v životě nebo s perem v ruce, dostávala jeho dobrodružství nádech halucinací. Se vším, co se bál přežít nebo vyjádřit, se pak musel vyrovnat v nevhodném okamžiku, to jest, když na to byl nejméně připraven. Jeho osamělost byla tedy jen plodem zoufalství. Choval se někdy jako myš zahnané do kouta, i ve své práci. Lidé se ptali, kde se v něm bere ta odvaha nebo vynalézavost, aby udělal nebo řekl to či ono. Zapomínali, že se nachází neustále ve stavu, v jakém by normální člověk spáchal sebevraždu. Pro Carla nebyla sebevražda řešením. Kdyby mohl zemřít a napsat o své smrti, to by se mu zamlouvalo. Příležitostně říkával, že si neumí představit, že by někdy zemřel, jedině snad při nějakém hromadném neštěstí. Neříkal to s opovážlivostí člověka překypujícího vitalitou; říkal to jako někdo, kdo odmítá plýtvat svou energií, někdo, kdo nikdy nedopustí, aby se hodiny zastavily.

Když tak přemýšlím o tomto období našeho společného života v Clichy, připadá mi jako doba strávená v ráji. Měli jsme pouze jeden jediný skutečný problém, a tím bylo jídlo. Všechny ostatní starosti byly pomyslné. Říkával jsem mu to občas, když si stěžoval, že je otrokem. Odpovídal mi na to, že jsem nevléčitelný

optimista, ale nebyl to optimismus, bylo to hluboké poznání, že i když si svět horečně kope hrob, zbývá nám stále ještě dost času na radost ze života, na dobrou náladu, na lehkomyšlnost, na práci i na zahálku.

Toto období trvalo celý rok a za tu dobu jsem napsal Č e r n é j a r o, vyjížděl jsem si na kole proti i po proudu Seiny, podnikal jsem výlety do Midi nabo Chateaux, a nakonec jsem dojel s Carlem na ten bláznivý piknik do Lucemburku.

Byla to doba, kdy kunda visela ve vzduchu. V Casinu de Paris vystupovaly Angličanky; stravovaly se v p r i x f i x e restauraci nedaleko Place Blanche. Spřátelili jsme se s celou společností a nakonec jsme se spárovali s oslnivě krásnou Skotkou a její ceylonskou přítelkyní, Euroasiatkou, Skotka nakonec oblažila Carla přepychovou kapavkou, kterou si uhnala od svého černošského milence z Melody Baru. Ale to už předcházím svůj příběh. Pak tady byla šatnářka z malé tančírny na Rue Fontaine, kam jsme zacházeli, když měl Carl volný večer. Byla to nymfomanka, velice rozpustilá a velice skromná ve svých přáních. Seznámila nás s celým houfem holek, které se povalovaly kolem baru, a které, když nesehnaly někoho lepšího, nám dávaly na závěr večera za pár šestáků. Jedna z nich vždycky trvala na tom, že si nás vezme domů oba, říkala, že jí to vzrušuje. Pak tu byla ta holka z e p i c e r i e, kterou opustil manžel, Američan; chodila ráda do kina a pak do postele, kde zůstala celou noc vzhůru a klábosila lámanou angličtinou. Nezáleželo jí na tom, který z nás se s ní vyspal, hlavně, když jsme oba mluvili anglicky. A konečně tu byla Jeanna, kterou pustil k vodě můj přítel Fillmore. Jeanna se u nás zastavovala v podivných denních i nočních hodinách, obtěžkaná vždy lahvemi bílého vína, jež pila pro útěchu jako ryba. Byla schopná všeho, jenom do postele jsme ji

nedostali. Byla to hysterka, věčně střídající nálady krajního veselí a nejčernější melancholie. Když se nalila, stala se chlípou a nevázanou. Mohli jste jí svléknout, honit ji píču, žmoulit bradavky a třeba ji i vylízat, ale jakmile se vám dostal pták do blízkosti její kundy, div že nevyletěla z kůže. V jednu chvíli vás vášnivě hryzala a tahala za ptáka silnýma sedláckýma rukama, a v příštím okamžiku se divoce rozplakala, odkopávala vás, nebo do vás slepě bušila pěstmi. Po jejím odchodu býval celý pokoj v troskách. Někdy ve svém potrhlém vzteku utíkala polonahá z domu, aby se téměř vzápětí vrátila, upejpává jako kotě a samá omluva. V takových chvílích stačilo chtít a mohli jste ji klidně omrdat, ale nikdy jsme to neudělali. "Jen jí to udělej sam," slyším Carla, "já už mám té děvky plný zuby, vždyť je praštěná." Myslel jsem si totéž. Přehnul jsem ji přes radiátor a udělal jí to z přátelství na sucho, nalil koňakem a vypakoval, V takových chvílích se zdála být za tyto malé pozornosti nesmírně vděčná.

Pak tu byla ještě jedna, s níž nás seznámila Jeanna, nevině vyhlížející stvoření, ale nebezpečná jako zmije. Chodila výstředně oblečená, až komicky, což bych přisuzoval její fixaci posledního mohykána: Byla to Pařížanka a milenka slavného surrealistického básníka, ale to jsme tehdy nevěděli.

Jednou v noci, krátce po našem seznámení, jsme ji potkali, jak se prochází sama po hradbách. Procházet se v tuto noční hodinu bylo dost divné a nemálo podezřelé. Náš pozdrav opětovala jako v transu, zdálo se, že si naše tváře pamatuje, ale zřejmě už zapoměla, kde nebo kdy jsme se seznámili. Nestála snad ani o to, aby si vzpoměla. Přijala náš doprovod, jako by přijala společnost kohokoli jiného, kdo by šel náhodou kolem. Nepokoušela se s námi zapříst rozhovor; vedla spíše monolog, který jsme přerušili. Carl, který se v těchto věcech vyznal, ji hustil svým vlastním schizofrenickým blábolem. Postupně jsme ji zakormidlo-

vali k našemu domu a nahoru do bytu - jako náměsíčníka. Ani jednou se nezeptala, kam jdeme, co děláme. Vstoupila a posadila se na divan jako doma. Řekla si o čaj a o sendvič, stejným tónem, jakým by oslovila v kavárně číšníka. A tímtež tónem se nás zeptala, kolik jí dáme, když s námi zůstane. Věcně pak dodala, že potřebuje dvě stě franků na činži, splatnou příštího dne. Dvě stě franků je možná hodně, poznamenala, ale přesně tolik potřebuje. Mluvila, jako když uvažuje nad zásobami ve spižárně. "Počkejte, potřebujeme vejce, máslo, kus chleba a snad trochu džemu." Přesně tak. "Jestli chcete vykouřit ptáka nebo mi to udělat zezadu, všechno jedno," řekla a usrkávala přitom čaj jako vévodkyně na dobročinném bazaru. "Mám pořád pevný a pěkný prsa," pokračovala a rozepjala si blůzu, aby nám to předvedla. "Znám chlapy, kteří by dali tisíc franků, aby se se mnou mohli vyspat, ale nemám náladu je shánět. Potřebuji dvě stě franků, nic víc, nic míň." Na okamžik se odmlčela a pohlédla na knihu na stole vedle svého lokte, stejně bezvýrazným hlasem pak pokračovala: "Mám sebou taky nějaký básně, potom vám je ukážu. Jsou možná lepší než tahle," ukázala na svazek, na který se předtím dívala.

V tu chvíli mi začal Carl dávat ode dveří znamení, že je potrhlá. Holka se hrabala v kabelce a hledla své básně, a když znenadání vzhlédla a zahyčtila Carlův rozpačitý pohled, klidně střízlivě poznamenala, jestli mu nepřeskočilo. "Máte v koupelně b i d e t ?" zeptala se tímtež dechem. "Přečtu vám za chvíli jednu básničku; je to o snu, co se mi nedávno zdál." Po těchto slovech vstala a pomalu si svlékla blůzu a sukni. "Řekněte kamarádovi, ať se připraví," dodala, když si rozpouštěla vlasy. Nejdřív budu spát s ním".

Carl se vyděsil. Začínal z ní dostávat větší a větší strach a současně se dusil potlačovaným smíchem. "Počkejte moment," řekl, "a napijte se vína, než se umejete. Píchne vám to." Přinesl rychle láhev a nalil jí sklenku vína. Vytáhla ji, jakoby hasila žízeň sklenkou vody. "Sundej mi boty a punčochy," řekla a opřela se o zeď a nastavila prázdnou sklenku. "C e v i n e s t u n e s a l o p e r i e," dodala tím svým jednotvárným hlasem, "ale já jsem na to zvyklá. Počítám, že mate dvě stě franků? Potřebuju přesně tolik. Ne sto pětasedmdesát nebo sto osmdesát. Podej mi ruku..." Vzala Carla za ruku, kterou jí neohrabaně rozepínal podvazek, a položila si ji na prcku. "Jsou blázni, kteří mi nabízeli pět tisíc franků, aby si na mě mohli takhle šáhnout. Chlapi jsou pitomci. Nechám vás šahat zadarmo. No tak, nalej mi ještě sklenici. Nechutná to aspoň tak hnusně, když se toho vypije víc. K o l i k j e h o d i n?"

Jakmile se zavřela v koupelně, Carl se neudržel. Chechtal se jako šílenec. Měl z ní strach, to bylo jasné. "Já s ní nejdu," řekl. "Ještě by mi ukousla ptáka. Radši ji vyrazíme. Dám jí padesát franků a strčím ji do taxíku."

"Pochybuju, že by ti to dovolila," namítl jsem, vychutnáváje přitom jeho zmatek. "Myslí to vážně. Mimochodem, jestli je opravdu trhlá, třeba na ty prachy zapomene."

"To je nápad, kámo," vykřikl nadšeně. "To mě nenapadlo. Uvažuješ jako gauner. Ale poslyš, nenecháš mě tady s ní samotného, že ne? Můžeš se na nás dívat - jí je to fuk. Ta by přetáhla i psa, kdybysme to na ní chtěli. Je to somnabulistka."

Natáhl jsem si pyžamo a zalezl do postele. Byla v té koupelně už nějak dlouho. Začalo nám to dělat starosti.

"Běž se za ní podívat, co tam dělá," řekl jsem.

"Běž ty," řekl, "já se bojím."

Vstal jsem a zaklepal na dveře koupelny.

"Dále", řekla tím mdlým bezbarvým hlasem.

Otevřel jsem a našel ji, jak stojí celá nahá zády ke mě. Psala na zeď rtěnkou báseň. Vrátil jsem se do pokoje pro Carla.

"musí být praštěná," řekl jsem. "Čmárá nám po zdech básničky."

Zatímco Carl náhle předčítal její verše, dostal jsem skutečně dobrý nápad. Chtěla dvě stě franků. D o b r á. Já jsem peníze neměl, ale můj jsem dojem, že je má Carl - den předtím bral výplatu. Věděl jsem, že když se v jeho pokoji podívám do knihy s nápisem F a u s t a , najdu mezi stránkami dvě nebo tři stofrankové bankovky. Carl netušil, že jsem objevil jeho tajnou skrýš. Přišel jsem na ni zcela náhodou. když jsem hledal slovník. Věděl jsem taky, že má ve Faustovi neustále nějakou menší částku, protože jsem si to později několikrát ověřil. Jednou se mnou dokonce téměř dva dny hladověl a já celou dobu věděl, že tam má peníze. Nesmírně mě zajímalo, jak dlouho je bude zatloukat.

Hlava mi teď začala pracovat na plné obrátky. Odsunu je do m é h o pokoje, vyberu peníze ze skrýše, dám jí je a až zase odojde do koupelny, vytáhnu ji peníze z kabelky a vrátím je do Goethova F a u s t a. Carl ať jí dá těch padesát franků o kterých mluvil; na taxi jí to bude stačit. Do rána se po těch dvou stech určitě shánět nebude; jestli je opravdu blázen, nebude ty peníze pohřešovat vůbec, a když blázen není, nejspíš ji napadne, že je ztratila v taxíku. Určitě odejde z domu tak, jak přišla - v transu. A jistě se nezastaví, aby si zapsala adresu, tím sem si byl jistý.

Plán vyšel znamenitě, až na to, že předtím, než jsme ji vypakovali, jsme ji museli ještě jednou přetáhnout. Došlo k tomu zcela náhodou. Dal jsem jí ke Carlově údivu dvě stě franků a přemluvil jsem ho, aby vyklopil ještě padesát na taxi. Byla v tu chvíli zabraná do psaní další básně, kterou psala tužkou na kus papíru vytržený z nějaké knihy, Seděl jsem na

divanu a ona stála zcela nahá přede mnou a vystrkovala mi prdel do tváře. Napadlo mě, jestli bude psát dál, když jí strčím do růžové štěrbiny prst. Udělal jsem to velice jasně, jako bych zkoumal něžné okvětní plátky růže. Čmárala dál, aniž by ještě zamumlala slovo souhlasu či nesouhlasu, pouze trochu roztáhla nohy, abych se do ní lépe dostal. V okamžiku jsem měl ohromnou erekci. Vstal jsem a vrazil do ní ptáka. Natáhla se na stůl, tužku stále v ruce. Otočil jsem ji, strčil ho do ní zepředu, zdvihl jsem jí a odploužil jsem se s ní na postel. Carl na ni okamžitě skočil, chrochtaje jako divoký kanec. Počkal jsem, až se vystříkne a pak jsem jí to udělal ještě jednou, zezadu. Když bylo po všem, řekla si o trochu vína, a zatímco jsem jí naléval, začala se smát. Byl to příšerný smích, jaký jsem ještě neslyšel. Znenadáni přestala, požádala o papír a tužku a pak o nějakou podložku. Posadila se, spustila nohy na zem a začala skládat další báseň. Když napsala dva nebo tři verše, požádala o svůj revolver.

" R e v o l v e r ? " zaječel Carl a vyskočil z postele, jako králík.
" J a k e j r e v o l v e r ? "

"Ten, co jsem měla v kabelce," odpověděla klidně. "Mám chuť někoho zastřelit, Vy jste si za svých dvě stě franků užili, teď je řada na mě." Vzápětí se vrhla po kabelce. Skočili jsme na ni a strhli ji na podlahu. Kousala, škrábala a kopala ze všech sil.

"Podívej se, jestli má v té kabelce revolver," řekl Carl, zatímco ji tlačil k zemi. Vyskočil jsem a popadl kabelku, ale žádnou zbraň v ní nenašel; zároveň jsem odtid vytáhl obě bankovky a zastrčil jsem je pod těžítka na psacím stole.

"Polej ji vodou, r y c h l e," řekl Carl, "myslím, že dostává záchvat." Odběhl jsem k umyvadlu, natočil plný džbán vody a vychrstl na ni. Zalapala po dechu, párkrát sebou mrskla jako ryba na suchu a pak se posadila a s příšerným úsměvem řekla: Cay est, c est bien anez...- moi sortir."

"Zaplatpánbu," řekl jsem si, konečně ji máme z krku. "Dávej si na ní bacha," obrátil jsem se na Carla, "přinesu jí hadry.

36

Musíme ji obléknout a strčit do taxíka."

Osušili jsme ji a oblékli, jak nejlíp jsme uměli. Měl jsem nepříjemný pocit, že ještě něco provede, než ji dostaneme z domu. Co když začne na ulici ječet, třeba jenom z hecu?

Střídavě jsme se rychle oblékli, hlídající ji přitom jako ostříži. Už na odohodu, vzpoměla si na kus papíru, který nechala na stole - nedokončenou báseň. Sáhla po papíru a v tom jí padly do očí bankovky zastrčené pod těžítkem.

"Moje peníze!" zaječela.

"Neblázní," řekl jsem klidně a vzal ji za paži. "Copak si myslíš, že bysme tě okradli? Peníze máš v kabelce." Krátce, pronikavě na mě pohlédla a sklopila oči. " J e v o u s d e m o n d e p a r d o n , " řekla. " J e s u i s t r e s n e r v e u s e c e s o i r . "

"To už jsi říkala", podotkl Carl a strkal ji ke dveřím. "Tos udělal chytře, kámo," řekl anglicky, cestou po schodech.

"Kde bydlíš?" zeptal se Carl, když přivolal taxi.

"Nikde," odpověděla, "jsem utahaná. Řekněte mu, ať mě zaveze do hotelu, do nějakého hotelu."

Zdálo se, že to Carla dojalo. "Chceš, abysme tě doprovodili?" zeptal se,

"Ne", odpověděla, "chci spát."

"Pojď," řekl jsem a táhl ho zpátky. "Dostane, se z toho sama."

Zabouchl jsem dvířka a zamával na dobrou noc. Carl se díval za vzdalujícím taxíkem jako omámený.

"Co je s tebou? Snad o ni nemáš strach? Když je praštěná, nepotřebuje ani prachy, ani hotel."

"Já vím, ale přesto...Poslyš, ty máš tvrdou náuru, ty parchante. A t y p r a c h y ! Ježíši, ale zamrdali jsme si jak se sluší a patří."

"Ano," přikývl jsem, "ještě štěstí, že jsem věděl, kam schováváš prachy."

"Chceš říct, že to byly m o j e prachy?" uvědomil si najednou smysl mých slov.

"Jistě, kámo. To věčné ženství nás vždy přitáhne. Velká báseň ten F a u s t ."

Opřel se o zeď a pak se zlomil v hysterickém záchvatu smíchu. "Myslel jsem, že mám Filipa," řekl, "ale jsem pouhý začátečník. Poslyš, zítra ty prachy utratíme. Dobře se za ně nažerem. Vemu tě pro změnu do pořádný restaurace."

"Mimochodem," poznamenal jsem, "stála ta její poezie za něco? Nestačil jsem se na to podívat. Myslím ty verše v koupelně."

"Byl tam akorát jeden dobrej verš," řekl. "Ty ostatní byly lunatický."

"Lunatický? Takový slovo v angličtině neexistuje."

"Snad, ale bylo to přesně takový. Praštěný není to pravé. Musíš si pro to vymyslet nový slovo. L u n a t i c k ý . To se mi líbí. Budu to slovo používat...A teď zase povím něco já tobě, kámo. Pamatuješ si na ten revolver?"

"Jakej revolver? Žádnej revolver přeci neměla."

"Ale ano, měla," odpověděl se záhadným úsměvem. Schoval jsem ho do piksly od chleba."

"Takže tys jí nejdřív prohledal kabelku, co?"

"Hledal jsem tam drobný," řekl a svěsil hlavu, jako by se za to styděl.

"Tomu nevěřím. Musels mít nějaký jinej důvod."

"Tobě nic neuteče, kámo," odvětil živě, "ale sem tam jsi pár věci propás. Vzpomínáš si, jak si dřepala, aby se vypískla - tam na těch hradbách? Dala mi podržet kabelku. Nahmatal jsem v ní něco tvrdýho, něco jako pistolí. Nic jsem ti neřekl, abych tě nevyděsil. Ale když jsi jí táhl domů, dostal jsem vítr. Když pak

Henry Miller

odešla do koupelny, otevřel jsem kabelku a našel jsem tam ten revolver. Nabítej. Tady jsou náboje, jestli nevěříš..."

Zíral jsem na ně v nelíčeném užasu. Po zádech mi přeběhl mráz.

"Musí být fakticky cvok," usoudil jsem a s úlevou jsem si oddychl.

"Kdepak," řekl Carl, "žádnej cvok. Hraje to. A ty její básničky vůbec nejsou praštěný - jsou jenom lunatický. mohla být taky zhyponotizovaná. Někdo jí moh uspat, vrazit jí do ruky pistolí a říct, ať se vrátí se dvěma sty franků."

"To už je fakticky praštěný!" vykřikl jsem.

Neodpověděl. Šel vedle mě se svěřenou hlavou a mlčel. "Víš, co mě mate?" řekl, když vzhlédl, "že na ten revolver tak rychle zapoměla. A proč se nepodívala do kabelky, jestli tam ty peníze skutečně jsou, kdyžs jí zalhal? myslím, že věděla, že jak revolver, tak peníze jsou v tahu. Myslím, že se nás bála. A teď se zas začínám bát já. Snad abychom radši dneska přespali v hotelu. a zítra si udělej vejlet kamkoli... a pár dní zůstaň z domu..."

Bez dalšího slova jsme se otočili a vykročili rychle směrem k Montmartru. Propadli jsme panice...

Tato příhoda taky uspíšila náš náhlý odjezd do lucemburska. Ale to už předbílám svůj příběh o celé měsíce. Dovolte, abych se vrátil k naší m é n o g e á t r o i s .

Collete, tulák bez domova, se stala brzy kombinací Popelky, konkubiny a kuchařky. Všemu jsme ji museli učit, až po umění čistit si zuby. Byla v těch nejprotivnějších letech, stále jí něco padalo z rukou, zpackala co mohla, ztrácela se a tak dále. Občas zmizela i na několik dní. Co v těchto obdobích dělala, na to jsme nikdy nepřišli. Čím déle jsme se jí vyptávali, tím byla apatičtější a zamlklejší. Někdy odešla ráno na procházka a vracela se až o půlnoci se zatoulanou kočkou nebo štěnětem, které našla na ulici. Jednou jsme za ní chodili celé odpoledne, jen abychom se dověděli, jak tráví čas. Bylo to jako sledovat náměsíčníka. Nedělala nic jiného než se šourala z ulice do ulice, bezcílně a nevšímavě, tu a tam se zastavila a zacivěla do výkladní skříně, odpočinula si na lavičce, krmila ptáky, koupila so bonbóny, celé minuty prostála bez hnutí jako v tranzu a pak se znovu vydala na svou bezcílnou, lhostejnou pouť. Sledovali jsme ji tak pět hodin, abychom nepřišli na nic jiného, než že máme na krku malé dítě.

Carla její prostoduchost dojímala. Ale taky už ho ta jednotvárná pohlavní dieta začala zmáhat. A byl trochu podrážděným, protože nu Colleta ujídala všechen volný čas. Myšlenek na psaní zcela zanechal, za prvé proto, že psací stroj byl v zastavárně, a za druhé už mu nezbývala ani minuta pro sebe. Chuděra Colleta nemela nejmenší ponětí, jak se sama zabavit. Dokázala celé odpoledne promrdat jako zběsilá, a když se Carl vrátil z práce, chtěla ještě. Carl obvykle přicházel z práce kolem třetí hodiny ráno. Z postele se často nedostal do sedmi do večera, jen tak tak že se najedl a zase uháněl do práce. Vždycky mě po takové šichtě prosil, abych to s ní zkusil. "Jsem vymrďanej do morku kosti," říkal. "Ta nána má místo hlavy kundu."

Ale Coletta mne nujak nepřitahovala. Miloval jsem Nys, která pořád vysedávala v Café Wepler. Stali jsme se dobrými přáteli. O penězích už ani slovo. Pravda, nosil jsem jí malé dárky, ale to bylo něco jiného. Občas jsem ji přemluvil, aby si udělala na odpoledne volno. Chodívali jsme pak do malých vesniček na Seině anebo jezdili vlakem do nějakého blízkého lesa, kde jsme se váleli v trávě a mrdali co srdce ráčilo. Nikdy jsem se jí nevyptával na minulost. Mluvili jsme vždycky jen c budoucnosti. Alespoň o n a . Jejím snem, jako tolika jiných Francouzek, bylo

38

pořídít si malý domek někde na venkově, nejraději v Midi. O Paříž nedbala. Říkala, že je to nezdravé město.

"A co bys dělala, aby ses neutloukla nudou?" zeptal jsem se jí jednou.

"Co bych dělala?" opakovala užasle. "Nic bych nedělala. Prostě bych si žila."

Zo byl nápad! Tomu jsem říkal rozumný nápad! Záviděl jsem jí její flegmaticnost, její lenivost, její bezstarostnost. Nenaléhal jsem, aby to rozvedla šířeji, myslím to její nicnedělání. Byla to představa, s níž jsem nikdy neflirtoval. K jejímu naplnění je třeba mít hlavu buď dočista vybrakovanou anebo v balíku. Snad je lepší, říkal jsem si, mít ji vybrakovanou.

Jenom sledovat Nys při jídle byl strhující zážitek. Vychutnávala každé sousto svého pečlivě vybraného jídla. Říkám-li pečlivě vybraného, nemám tím na mysli starost o kalorie a vitamíny. Ne, dávala si záležet, aby si vybrala věci, které měla ráda a které jí svědčily, protože si na nich pochutnala. Dovedla se s jídlem nekonečně loudat a její dobrá nálada se přitom ustavičně stupňovala, její lenivost se stávala ještě svůdnější, vtip nabýval na bystrosti, živosti a veselosti. Dobře se najíst, dobře si popovídat, dobře si zamrdat - je něco lepšího, jak strávit den? Nehryzlo ji

svědomí, neměla starosti, jež by nešly odhodit. Plula s přílivem a odlivem, nic víc. Neplodila děti, nepřispívali k blahu společnosti, neměla zanechat stopu na běhu života. Ale kde se objevila, činila život snazším, půvabnějším, vonnějším. A to není maličkost. Pokaždé, když jsem od ní odešel, měl jsem pocit dobře stráveného dne. Přál jsem si, abych i já dokázal brát život takovým nenuceným, přirozeným způsobem. Někdy jsem si přál být ženou, ženou jako ona a nemít víc než svůdnou kundu. Jak by to bylo úžasné, zapřáhnout do práce kundu a mozek využívat jen pro radost! Šťastně se zamilovat! Stát se co nejzbytečnějším! Vypěstovat si svědomí tuhé jako hroší kůži! A až by přišlo stáří a půvaby zmizely, zaplatit si za mrd, když to musí být. Anebo si koupit psa a naučit ho co a jak. A potom umřít, až přijde čas, nahá a sama, bez viny, bez lítosti, bez výčitek...

Takhle jsem sníval po dnu stráveném s Nys v přírodě.

Jak by bylo krásné, ukrást tučnou sumu a dát ji Nys na cestu. Anebo ji kus cesty doprovodit, třeba do Crange nebo Avignonu. Proflákat měsíc nebo dva jako vandrák, hřát se na výsluní její lenivosti. Sloužit jí na všech čtyřech z pouhé radosti.

Za večerů, kdy jsme se nemohli sejít - když byla vdaná - toulal jsem se sám ulicemi a zastavoval se v malých barech v postranních uličkách nebo v podzemních lokálech, kde hloupě a nesmyslně provozovaly svoji činnost ostatní holky. Někdy jsem z čiré nudy s některou poskočil, ikdyž to ve mě zanechávalo chuť popele.

Často jsem při svém návratu zastihl Colletu ještě vzhůru, jak se plouží po bytě a ve směšné japonské košili, kterou splašil Carl někde na bazaru. Nikdy jsme jaksi nedokázali dát dohromady tolik peněz, abychom jí koupili pyžamo. Obvykle jsem jí našel, jak jí. Snažila se chudák zůstat vzhůru, aby mohla přivítat Carla, až se vrátí z práce. Přisedl jsem k ní a také něco snědl. Klábosili jsme o všem možném. Nikdy neřekla nic, co by stálo za posлуouchání. Po ničem netoužila, o ničem nesnila, nic nechtěla. Byla hodná jako kráva, poslušná jako otrokyně, hezká jako panenka. Nebyla hloupá, byla tupá. Tupá jako zvíře. Nys na druhé straně neinteligentní nebyla. Líná, to ano. Líná jako hřích. Všechno, co Nys říkala, bylo zajímavé, ikdyž mluvila o ničem. Dar, kterého si vážím nad schopnost vést inteligentní řeči. Mám za to, že takový způsob hovoru je vlastně v nejlepším pořádku. Obohacuje život, kdežto ten druhý, ten vzdělaný žargon, jen podrývá síly,

Henry Miller

všechno zplaňuje, zmarňuje, zbezděrazňuje. Ale jak říkám, Coletta mela jen tupost jalovice. Když jste se jí dotkli, ucítili jste chladné, nevzrušující maso, jako huspeninu. Mohli jste jí ohmatávat zadnici, když vám nalévala kávu, ale bylo to jako la skat knoflík na dveřích. Její cudnost byla spíše zvířecí nežli lidská. Držela si ruku na kundě, jako by chtěla skrýt něco ošklivého, nikoli něco nebezpečného. Zakrývala si kundu a cecky nechávala vystavené. Když mne přistihla v koupelně při chcaní, zůstala stát ve dveřích a klidně se se mnou dala do řeči. Pohled na močícího muže ji nevzrušoval; vzrušilo ji jedině to, když jste na ni vlezli a vychcali se do ní.

Jednou v noci, když jsem se vrátil domů dost pozdě, zjistil jsem, že jsem si zapomněl klíč. Hlasitě jsem zaklepal, ale nikdo mi nepřišel otevřít. Pomyslel jsem si, že asi zase odešla na jednu z těch nevinných potulek. Nezbyvalo než jít pomalu k Montmartru a chytit Carla, až se bude vracet z práce. Narazil jsem na něj asi v půli cesty na náměstí Clichy; řekl jsem mu, že Coletta zřejmě zas vyletěla z kurníku. V bytě jsme našli všechna světla rozsvícená. Nicméně Coletta tam nebyla a nescházelo nic

z jejích věcí. Vypadalo to, jako by prostě odešla na procházku. Téhož rána mluvil Carl o tom, že se s ní ožení hned, jak bude plnoletá. Lámal jsem se nad nimi smíchy, když si z toho dělali srandu; ona se vykláněla z okna ložnice, on z kuchyňského a řval přitom jako kráva, že to museli slyšet všichni sousedé. "B o n j o u r , M a d a m e C u r s e l , c o m m e n t c a v a c e m a t i n ?" Ted' byl zdrcený. Byl přesvědčený, že ji v bytě sebrala policie. "Za chvíli si přijdou pro m n e ", řekl. "To je konec."

Rozhodli jsme se, že vyrazíme z domu na flám. Bylo krátce po třetí ráno. Až na pár barů otevřených přes noc, bylo Place Clichy mrtvé. Kurva s dřevěnou nohou stála dosud na svém místě naprotiCaumont Palace; měla svou malou věrnou klientelu, která ji plně zaměstnávala. Poblíž Place Pigalle jsme si dali něco k snědku, spolu s partou ranních nenažranců. Zastavili jsme se v malé tančírně, kde pracovala naše přítelkyně šatnářka, ale zrovna to doupě zavírali. Vyšplhali jsme cikcak do kopce k Sacré Coeur. Pod katedrálou jsme si chvilku odpočinuli a zadívali se do moře blikajících světél, V noci nabývá Paříž na velikosti. Osvětlení, shora měkčí, zmírňuje krutost a ubohost ulic. V noci, z Montmartru, je Paříž skutečně kouzelná; leží v kotlině pod váma jako ohromný roztráštěný drahokam.

Za rozbřesku je Montmartre nepopsatelně krásný. Bělavé zdi zalévá růžový příval. Obrovské reklamy namalované jasnými červeněmi a modřemi na bledých zdech vystupují se svěžestí, která je přímo smyslná. Cestou do kopce jsme potkali skupinku mladých jeptišek vyhlížejících tak čistě a panensky, tak dokonale vyrovnané, tak klidně a důstojně, až jsme se sami za sebe zastyděli. O něco dále jsme narazili na stádo koz sbíhajících oklikami po strmém srázu; za nimi se zvolna ubíral kretén jako lusk a tu a tam vy-loudil pár podivných tónů. Mělo to atmosféru míru; mohlo to být některé z rán čtrnáctého století.

Toho dne jsme spali téměř do večera. Coletta s e stále neobjevovala, stejně tak policie. Nicméně nazítří k poledni se ozvalo zlověstné zaklepaní na dveře. Byl jsem ve svém pokoji a psal na stroji. Carl šel otevřít. Zaslechl jsem Colettin hlas a pak hlas nějakého muže. Krátce poté se ozval ještě jeden ženský hlas. Psal jsem dále. Psal jsem cokoliv mne napadlo, jen abych zachoval zdání, že jsem zaměstnán. Zanedlouho se objevil ztrápený a roztržitý Carl. "Nenechala tady hodinky?" zeptal se, "Shánějí se po hodinkách."

"Kdo je to ONI?" zeptal jsem se. "Je tady její matka... Kdo je ten chlap nevím. Možná detektiv. Přijď za chvíli, představím

40

tě."

Matka byla překrásně vyhlížející stvoření ve středních letech dobře udržovaná a téměř vznešeného vystupování. Mzž, střízlivě a usedle oblečený, vypadal jako advokát. Všichni mluvili tlumenými hlasy jako u smrtelné postele.

Okamžitě jsem vycítil, jak má přítomnost zapůsobila.

"Vy jste také spisovatel?" Muž promluvil první.

Zdvořile jsem odpověděl, že ano.

"Píšete francouzsky?" zeptal se.

Na tuto otázku jsem velice taktně a lichotivě odpověděl, jak je mi hluboce líto, že přestože jsem ve Francii už nějakých pět nebo šest let a jsem dokonale obeznámen s francouzskou literaturou, dokonce z ní tu a tam překládám, mé vrozená nedostatky mi nedovolily zvládnout jeho krásnou mateřštinu natolik úspěšně, abych se v ní mohl vyjadřovat tak, jak bych si přál.

Vynaložil jsem všechny síly, abych ten blábol přednesl plynně a správně. Zdálo se, že jsem trefil do černého.

Matka si zatím prohlížela tituly knih navršených na Carlově psacím stole. Náhle jednu z nich vytáhla a podala ji svému průvodci. Byl to poslední svazek Proustova vychvalovaného díla. Když muž vzhlédl od knihy, pohlížel na Carla jinýma očima. Obličejem mu přelétl výraz závistivé úcty. Carl poněkud rozpačitě vysvětlil, že pracuje na eseji, v níž by chtěl dokázat příbuznost Proustovy metafyziky s okultní tradicí, především s doktrínou Herma Trismegista, do kterého se přímo zamiloval.

"T i e n s , t i e n s ," řekl muž s významně zdviženým obočím a měřil si nás přísným, byť ne zcela zatracujícím pohledem. "Byl byste tak laskav a zanechal nás s vaším přítelem několik minut o samotě?" obrátil se ke mě.

"Zajisté", řekl jsem a vrátil se do svého pokoje, kde jsem pokračoval v bůhdarmém třískání do stroje.

Zůstali zavření v Carlově pokoji snad dobrou půlhodinu. Než se přišli rozloučit, napsal jsem osm nebo deset stránek pustých cintů, v nichž by ani ti nejdivější surrealisté nenašli hlavu ani patu. Loučil jsem se s Colettou, jako by byla malou sirotou, kterou jsme zachránili a nyní v pořádku odevzdáváme jejím dlouho pohřešovaným rodičům. Zeptal jsem se, jestli našli ty hodinky. Nenašli, ale doufají, že je najdeme m y . Je to dárek na památku, vysvětlili.

Jakmile se za nimi zavřely dveře, přihnul se Carl do mého pokoje a popadl mne do náruče. "Tys mi snad zachránil život, kámo. Nebo ten Proust . Na toho zapšklýho parchanta to udělalo ohromnej dojem. L i t e r a t u r a ! To jsou celí Francouzi! Dokonce i policie je tady zatížená na literaturu. Ohromně nám taky píchlo, že jsi Američan - slavnej spisovatel, jak jsem jim řek. Víš, co mi řek, když jsi od nás odešel? Že je Colettin zákonej poručník. Je jí patnáct, mimochodem, ale neutekla z domova poprvé. Říkal, že by z toho koukalo dobrejch deset let, kdyby to chtěl hnát k soudu. Ptal se, jestli je mi to známo. Řek sem, že ano. Počítám, že ho zarazilo, že se nepokouším obhajovat. Ale co ho překvapilo nejvíc, že jsme spisovatelé. Francouzi chovaj ke spisovatelům nesmírnou ouctu, to přece víš. Spisovatel nemůže bejt nikdy sprostej zločinec. Počítám, že čekal, že tady najde pár apačů. Nebo vyděračů. Když tě pak uviděl, změknul. Ptal se potom, jaký pišeš knihy a jestli byla některá z nich přeložena. Řekl jsem mu, že jsi filosof a že by se tvý knihy dost těžko překládaly..."

"To bylo fantastický, cos mu napovídal o tom Hermu Trismegistovi," řekl jsem. "Jak jsi na to přišel?"

"Já ani nevím," odpověděl Carl. "Já byl tak příšerně vyděšeněj, že jsem plácal, co mi přišlo na jazyk... Mimochodem, další,

Henry Miller

co na něj udělalo dojem, byl F a u s t - protože je v němčině. Přišel taky na nějaký anglický knížky - Lawrence, Blaka, Shakespeara. Málem jsem slyšel, jak říká Ti chlapi nemůžou bejt ničemové. To dítě mohlo upadnout do horších rukou."

"Co si ale říkala její matka?"

"M a t k a ! Všimnul sis jí pořádně? Ta nebyla jenom krásná, byla božská. Kámo, zamiloval jsem se do ní na první pohled. Sotva za celou tu dobu promluvila. A nakonec mi řekla. Monsieur, nebudeme vás žalovat, pod podmínkou, že už se nikdy nebudete snažit Colettou spatřit. Rozumíte? Sotva jsem slyšel, co mi povídá, tak jsem byl zmatenej. Červenal jsem se, koktal, jako kluk. Kdyby řekla Monsieur, pojďte s námi prosím na policejní stanici, odpověděl bych jí, O u i , M a d a m e , a v o s o r d r s . Chtěl jsem jí políbit ruku, ale pak jsem si pomyslel, že to by mohlo bejt už trochu moc. Všiml sis, jakej používá parfém? Je to..." Vychrlil jakousi číslovanou

M a r c u e , jako by to na mne mohlo udělat dojem. "Zapomněl jsem, že o parfémecích nic nevíš. Tak poslouchej, takovýhle parfémů používají jedině vznešený ženský. Může to být markýza nebo vévodkyně. Škoda, že jsem radši nezbalil matinku. Mimochodem, bude z toho dobřej konec do té mojí knížky, co?"

Výborný konec, pomyslel jsem si. Skutečně tento příběh o několik měsíců později popsal a byla to jedna z nejlepších věcí, jaké kdy napsal, zvláště ta pasáž o Proustovi a F a u s t o v i. Po celou dobu psaní blouznil o matce. Zdálo se, že na Colettu zcela zapomněl.

No a sotva tato epizoda skončila, objevily se na scéně ty Angličanky, pak ta holka z hokynářství, co byla celá blázen do učení angličtiny, a potom Jeanna, mezitím naše šatnářka a tu a tam nějaká štetka ze slepé uličky hned za Café Wepler - z pasti jak jsme ji říkali, protože dostat se tou uličkou v noci domů bylo jako proběhnout pod metlami uličky hanby.

A pak přišla ta náměsíčnice s revolverem, který nás znepokojoval ještě několik dní.

Jednoho časného rána, po noci prosezené nad alžírským vínem, vyrukoval Carl s nápadem udělat si z fleku několik dní prázdnin. Horečně jsme prohlíželi velkou mapu Evropy visící nám v pokoji, abychom si ujasnili, jak daleko se s našimi omezenými financemi můžeme pustit. Nejprve jsme chtěli odjet do Bruselu, ale po úvaze jsme od této myšlenky upustili. Shodli jsme se, že Belgičané nás nudí. Přibližně za stejné jízdné jsme mohli odjet do Lucemburku. Byli jsme namol opilí a Lucemburk nám připadal jako to pravé město, kam odjet v šest hodin ráno. Zavazadla jsme žádná nebalili; nepotřebovali jsme nic než kartáčky na zuby, a ty jsme pak zapomněli v samém chvatu, aby nám neujel vlak.

O několik hodin později jsme překročili hranice a nastoupili do lakovaného, čalouněného vlaku, který nás měl zavést do té země z o p e r y b u f f a , na níž jsem se já osobně velice těšil. Dorazili jsme kolem poledního, ospalí a vyjevení. Dali jsme si pořádný oběd splachovaný místním vínem a padli jsme do postele. Probudili jsme se asi v šest večer a vyloudali se z hotelu. Byla to mírumilovná, zazobaná, bezstarostná země; odevšad zaznívala německá hudba a tváře domorodců byly poznamenány jakousi kravskou blažeností.

Netrvalo dlouho a spřátelili jsme se se Sněhurkou, hlavní atrakcí kabaretu vedle nádraží. Sněhurce bylo asi pětatřicet, měla dlouhé vlasy jako len a živé modré oči. Byla tam teprve týden a už se žrala nudou. Urazili jsme s ní par whisek se sodou, několikrát jsme jí provedli po parketu, počastovali jsme chlastem kapelu, což všechno dohromady přišlo na úžasně směšnou částku,

a pak jsme ji pozvali na večeři. Dobrá večeře v dobrém hotelu přišla na nějakých sedm nebo osm franků. Sněhurka, jakožto Švýcarka byla buď příliš hloupá nebo příliš dobromyslná, aby se prodávala za peníze. Měla v hlavě jedinou myšlenku - vrátit se včas do práce. Byla už tma, když jsme vycházeli z restaurace. Instinktivně jsme zamířili k okraji města a brzy jsme našli jakýsi násep, kde jsme ji složili a důkladně přetáhli. Vzala to jako koktail a prosila nás, abychom pro ni později večer zašli; vytáhne sebou nějakou přítelkyni, která by se nám mohla líbit. Doprovodili jsme jí do kabaretu a pak jsme se vydali za důkladnějším průzkumem města.

V malé kavárničce, kde hrála jakási stařena na citeru, jsme si objednali víno. Byl to podnik trochu zasmušilý a za chvíli jsme se už notně nudili. Na odchodu k nám přistoupil majitel a podal nám svou navštívenku s tím, že doufá, že sem opět zavítáme. Zatímco mluvil, podal mi Carl navštívenku a štouchl do mne. Prohledl jsem si navštívenku. Stálo na ní německy: "Kavárna bez židů". Kdyby tam bylo napsáno "Kavárna bez limburského

sýru", nepřipadalo by mi to pitomější. Vysmáli jsme se chalpovi do obličeje. Pak jsem se ho francouzsky zeptal, zda rozumí anglicky. Řekl, že ano. Načež já: "Dovolte, abych vám něco řekl - nejsem sice Žid, ale považuju vás za blbce. To vás nic lepšího nenapdá? Vždyť vy chrápete... Válicate se ve vlastních sračkách. R o z u m í t e t o m u ?" Zaraženě na nás zíral. Pak spustil Carl, francouzštinou, jaká by dělala čest apačovi. "Poslechni, ty sejre zsranej," začal. Chlap se chystal něco namítnout. "Zavři kušnu," zavrčel výhrůžně Carl a pohnul se, jako by chtěl tomu bláznovi zakroutit krkem. "Řeknu ti akorát dvě slova: seš stará kunda. Smrdíš!" Vzápětí ho popadl jeden z těch jeho mrtvičných záchvatů smíchu. Ten chlap musel mít dojem, že jsme šílenci. Zvolna jsme couvali ze dveří, nepřestávaje se přitom hystericky chechtat a pošklebovat. Ten blbec byl tak slaboduchý nebo tak zmatený, že se jen zhroutil do židle a stíral si z čela pot.

O něco dále v ulici jsme potkali ospalého strážníka. Carl k němu uctivě přistoupil, smeknul klobouk a bezvadnou němčinou mu sdělil, že jsme právě opustili Juienfreies Café, kde se strhla rvačka. Pobízel ho, aby si pospíšil, protože - a zde snížil hlas - majitel zešílel a byl by schopen někoho zabít. Strážník mu úředně, rozvláčně poděkoval a odvalil se ke kavárně. Na rohu jsme narazili na drožku; nechali jsme se zavést do velkého hotelu, který jsme si vyhlédli už navečer.

Zůstali jsme v Lucemburku tři dny, po které jsme jedli a pili co hrdlo ráčilo, poslouchali výborné německé orchestry, pozorovali poklidný, tupý život lidí, kteří neměli důvodu ke své existenci, a kteří vlastně ani neexistovali, ledaže tak, jako existují krávy nebo ovce. Sněhurka nás představila své přítelkyni, která byla Lucenburčanka a stoprocentní blb. Povídali jsme si o výrobě sýra, lidových tancích, kutání uhlí, vývozu a dovozu, královské rodině, lehkých nemocech, které je občas sužovaly a tak dále. Celý jeden den jsme strávili v Údolí mnichů, v Pfaffenthalu. Nad ospalým údolím jako by vládl tisíciletý mír. Jako by zde Bůh narýsoval malíkem koridor, připomínku lidstvu, že zde najde mír a klid, až ukojí svoji nenasytanou žízeň po krvi, až se znaví bojem.

Po pravdě řečeno, byl to krásný, spořádaný, úspěšný, bezstarostný svět, kde byli všichni veselí, šlechetní, laskaví, snášenliví. A přesto se nad ním kdoví proč vznášel jakýsi zatuchlý zápach. Zápach hniloby. Dobrota obyvatel byla zápornou vlastností, zkazila jim morálku.

Zajímali se jenom o to, jak si dobře namazat vlastní krajíc.

Henry Miller

Chleba dělat neuměli, ale mazat si ho, to ano.

Byl jsem z toho krajně zhnusený. Raději chcípnout v Paříži jako veš, než žít tady jako prase v žitě, říkal jsem si.

"Pojď" vrátíme se domů a uženeme si parádní kapavku," řekl jsem Carlovi, abych ho vyburcoval z otupělosti.

"C o ? O čem to mluvíš?" zamumlal ztěžka.

"Jasně," řekl jsem. "Vypadněme odsud, smrdí to tady, Lucemburk je jako Brooklyn, jenom o něco černější a jedovatější. Vrátime se do Clichy a vyrazíme si na tah.

Potřebuju si od tý zdejší pachuti vypláchnout hubu."

Do Paříže jsme dorazili kolem půlnoci. Z nádraží jsme pospíchali do redakce novin, kde náš dobrý přítel King vedl dostihový sloupek. Vypůjčili jsme si od něho větší počet franků a rychle zas vypadli.

Měl jsem chuť jít s první kurvou, která nám přijde do cesty, "Půjdu s ní, ať má kapavku nebo ne," říkal jsem si. "Do prdele, pořádná kapavka je aspoň něco. Ty lucemburský kundy jsou samý podmásli."

Carla naopak výhled na další kapavku nijak nelákal. Svěřil se mi, že už ho začíná svrbět pták. Snažil se pořád přijít na to, od koho nakoupil, jestli se nemýlí a je to opravdu kapavka.

"Jestli už ji máš, tak ti nemůže vadit, když ji dostaneš ještě jednou," těšil jsem ho. "Dej si tuplem a roznes jí do ciziny. Nakaž celej kontinent! Lepší pořádná pohlavní nemoc než mít a klid na chcípnutí. Teď už vím, co civilizuje svět: neřest, nemoc, zlodějna, prolhanost, -smilstvo. Do prdele, Francouzi jsou přece ohromní lidé, i když jsou to syfilitici. Nikdy už na mě nechtěj, abych jel do neutrálního státu. Nechtěj, abych se díval na další krávy, lidi a ppdobnou verbež."

Byl jsem tak nadržžený, že bych zmermomocnil i jeptišku.

V takovéhle náladě jsme vstoupili do malé tančírny, kde dělala naše přítelkyně šatnářku. Bylo jen krátce po půlnoci a na malý tah jsme měli víc než dost. U baru seděly tři nebo čtyři kurvy a jeden nebo dva ožralové, samozřejmě Angličani. Nejspíš teplouši. Párkrát jsme si zatancovali a pak se na nás začaly lepitkurvy.

Je to úžasné, co si může člověk dovolit ve francouzském baru. Pro p u t a i n je každý, kdo mluví anglicky, ať je to muž nebo žena, jasný zvrhlík. Producírování před cizincem francouzskou holku nesnižuje, stejně jako se lvoun nestává civilizovaným, když ho naučí několika trikům.

Adrienna, šatnářka, se přišla k baru napít. S roztaženými nohama usedla na vysokou stoličku. Stál jsem vedle ní s rukou kolem jedné z jejích přítelkyň. Rázem jsem jí zajel druhou pod šaty. Chvilí jsem si s ní hrál až sklouzla z hradu, objala mne kolem krku, potom simí pokrajmu rozepjala poklopec a popadla mě za koule. Kapela hrála ppmalý valčík, světla pohasla. Adrienna mne odvěkla s poklopцем dokořán na parket a v pevném objetí mne strkala do středu parketu, kde jsme byli brzy namačkáni jako sardinky. Znovu sáhla do poklopce, vytáhla mi čuráka a opřela si ho proti kundě. Bylo to k zešílení. Aby to bylo ještě horší popadla mne drze za ptáka jedna z jejích přítelkyň zaklíněná vedle nás. To už jsme nevydržel - vystříkl jsem jí to do ruky.

Když jsme se dostali opět k baru, Carl stál v koutě a hrbil se nad holkou, která se málem hroutila k zemi. Barman se na to nevrle tvářil, "Tady není žádněj budoár, tady se chlastá," řekl. Carl zmámeně vzhlédl, obličej samá rtěnka, kravatu nakřivo, vestu rozepjatou, vlasy do očí, "To nejsou kurvy," bručel, "to jsou nymfomanky."

Posadil se na stoličku. Z poklopce mu čouhal podolek košile. Holka mu začala poklopec zapínat. Najednou si to rozmyslela, je

Henry Miller

diným trhnutím ho znovu otevřela, vytáhla Carlovi čuráka a políbila ho. To už bylo zřejmě trochu moc. Přistoupil k nám šéf podniku a prohlásil, že se buď budeme chovat jinak anebo se máme klidit. Na holky, jak se zdálo, se ani moc nezlobil, pouze jim vyhuboval jako neposlušným dětem.

Chtěli jsme několikrát odejít, ale Adrienna naléhala, ať vydržíme do zavírací doby. Prohlásila, že chce jít domů s námi.

Když jsme konečně zavolali drožku a naskládali se dovnitř, zjistili jsme, že je nás pět. Carl chtěl jednu holku vyhodit, ale nemohl se rozhodnout kterou. Cestou jsme nakoupili nějaké sendviče, sýr, olivy a několik lahví vína.

"Budou zklamaný, až uvidí, kolik nám zbylo peněz," poznamenal Carl.

"Fajn," řekl jsem, "třeba nám potom utečou. Jsem utahanej. Chci se jen vykoupat a padnout do postele."

Jakmile jsme dorazili domů, svlékl jsem se a pustil do vany teplou vodu. Holky zatím v kuchyni prostíraly na stůl. Sotva jsem vlezl do vany a začal se mydlit, přišla do koupelny Adrienna a ještě jedna holka. Rozhodly

se, že se taky vykoupou. Adrienna se rychle svlékla a vklouzla do vany ke mě. Druhá holka se taky vysvlékla a zůstala stát vedle vany. Seděli jsme s Adriennou proti sobě, s propletenýma nohama. Ta druhá holka se sklonila nad vanou a začala si se mnou hrát. Rozvaloval jsem se v přepychově horké vodě a nechal ji žmoulat mi namydlenými prsty ptáka. Adrienna si pohrávala s kundou, jako by chtěla říci - "prosím, jen si stou věcičkou chvíli hrej, ale až bude čas, vyrvu ti jí z ruky."

Zanedlouho jsme byli ve vaně tři, každý v jedné ruce sendvič, v druhé sklenku vína. Carl si usmyslel, že se oholí. Jeho holka se posadila na kraj b i d e t u , tlachala a mlaskavě žvýkala sendvič. Na okamžik zmizela a vrátila se s lahví červeného vína, které nám začala lít do krku. Mýdlová voda dostala rychle barvu hypermanganu.

Tou dobou už jsem byl schopen všeho. Chtělo se mi močit a tak jsem se klidně vychcal. Holky se vyděsily. Patrně jsem se dopustil čehosi nemravného. Začaly nám pojednou nedůvěřovat. Zaplatíme jim? a když tak kolik? Carl jim rozjařeně oznámil, že jim může dát celkem devět franků, a strhl se řev. Pak usoudily, že zase vtipkujeme - další hloupý vtip, jako to chcání do vany. Ale kdepak, trvali jsme na tom, že to myslíme vážně. Přísahaly, že něco takového ještě neslyšely, je to prostě neuvěřitelné, ohavné, nelidské.

"Jsou to špinaví Huni," řekla jedna z holek.

"Ne, Angličani. Degenerovaný Angličani," řekla druhá.

"Adrienna se je snažila uchlícholit. Prohlásila, že nás zná už dlouho a že jsme se k ní vždycky chovali jako džentlmeni, což se mi trochu nezdálo, když jsem uvážil povahu našich vzájemných styků. Nicméně slovo gentlemani zde znamenalo jenom to, že jsme jí vždycky za její malé služby poctivě zaplatili.

Zoufale se pokoušela zachránit situaci. Bezmála jsem slyšel, jak uvažuje.

"Nemohli byste jim dát šek?" zaprosila. Carl se rozchechtal. Už chtěl říct, že nemáme ani šekovou knížku, ale skočil jsem mu do řeči: "Ale jistě, to je nápad... Dostanete šek, co vy na to?" Bez dalšího slova jsem odešel do Carlova pokoje a vyhrabal tam jeho starou šekovou knížku. Sebral jsem také jeho krásného parkera a strčil mu ho do ruky.

Carl teď projevil ve vší své prolhanosti. Začal se naoko rozčilovat, že jsem odkryl, kam schovává šekovou knížku a že se mu pletu do jeho osobních záležitostí.

45

"Takhle to chodí pořád," řekl. (Samozřejmě francouzsky, aby z toho něco měly). "Za každý takovýhle povyražení abych platil já. Proč nevytáhneš svoje šeky?"

Co nejskroušeněji jsem mu na to odpověděl, že moje konto je na dně. Přesto se ještě zdráhal, aspoň naoko.

"Proč by nemohly počkat do zejtrka?" zeptal se Adrienny. "Copak nám nevěřej?"

"A proč bysme vám mely věřit?" řekla jedna z holek. "Ještě před chvílí jste dělali, že jste švorc. Teď zase chcete, abychom čekaly do zejtrka. Kdepak, s tímhle si na nás nepřijdete."

"Tak se tedy seberte a vypadněte," řekl Carl a hodil šekovou knížku na zem.

"Neškudli," vykřikla Adrienna. "Dej nám každý sto franků a už se o tom nebudeme bavit. P r o s í m t ě !"

"Sto franků k a ž d ý ?"

"Jistě," řekla. "To přece nic není."

"Dělej," pobídl jsem ho. "Nebuď taková ventra. Ostatně vrátím ti svou půlku do dvou dnů."

"To říkáš vždycky," bručel Carl.

"Zkrať tu komedii," řekl jsem anglicky. Napiš jim šeky, ať už táhnou."

"Aby táhli! Cože, já jim mám napsat šeky a nechat je potom běžet? Kdepak, pane, za svoje prachy dostanu plnou protihodnotu, ikdyž ty šeky neplatí. To přece nevědí. Když je necháme jen tak běžet, budou v tom něco čouhat."

"Hele, t y tam!" zařval na jednu z holek mávaje šekem. "Co za to dostanu? Chci něco extra, žádnýho leháka."

Začal rpzdávat šeky. Bylo to směšné, jak jim je po řadě vydával. Šeky vypadaly podezřele a vypadaly by tak, i kdyby byly kryté. Snad proto, že jsme byli všichni nazí. Holky zřejmě taky vycítily, že jde o habaděru. Až na Adriennu, která nám věřily.

Modlil jsem se, ať radši udělají scénu, ale nenutí nás projít celou tou "šoustací" rutinou. Byl jsem vyplivaný. Utahaný jako čokl. Musely by vyvádět psí kusy, aby se mi alespoň s bídou postavil. Naproti tomu Carl se choval, jako by skutečně rozdal tři sta franků. Chtěl si za svoje peníze užít, a chtěl si užít něco exotického.

Zatímco to společně přetřásali, vlezl jsem do postele. Byl jsem tomu všemu v myšlenkách na hony vzdálený, a konečně jsem upadl do snění o povídce, kterou jsem rozepsal před několika dny, a na níž jsem chtěl v bdělém stavu pokračovat. Byla to povídka o vraždě sekerou. Uvažoval jsem, zda bych neměl potlačit vlastní příběh a soustředit se na opilého vraha, jehož jsem opustil, jak sedí vedle bezhlavého těla své manželky, kterou nikdy nemiloval. Mohl bych si taky vzít k ruce novinový popis vraždy, shrnout jej, a započít své vlastní líčení v bodě, anebo v okamžiku, kdy se hlava skutálela ze stolu. To by se pak dobře hodilo, říkal jsem si, k té krátké pasáži o bezrukém, beznohém muži, co projíždí na nízkém vozíku nočními ulicemi, s hlavou na úrovni kolen mimojdoucího. Potřeboval jsem do toho dostat trochu hrůzné atmosféry, protože jsem měl za lubem báječný vtipný shazovák, jímž měla povídka vyvrcholit.

Ta krátká chvíle zasnění mi dopomohla, abych nabyl znovu oné nálady, z níž mne vytrhl příchod našeho náměsíčního Pokahonta.

Vyburcovalo mne štouchnutí Adrienny, která se zatím uvelebila vedle mne. Šeptala mi cosi do ucha. Zase něco o penězích. Požádal jsem ji, ať mi to řekne ještě jednou, a abych neztratil myšlenku, jež mne právě napadla, opakoval jsem si v duchu - "Hlava se kutalí ze stolu - hlava se kutalí... muž na kolečkách...kolečka...nohy...miliony nohou..."

46

Henry Miller

"Ptaj se, jestli bys nebyl tak hodnej a nevyštrachal jim pár drobnějch na taxík. Bydlej daleko."

"Daleko?" opakoval jsem a civěl jí přitom prázdné do tváře."

"Jak daleko?" (nezapomeň - kolečka, nohy, hlava se kutalí...začít v polovině věty).

"V Ménilmontant," řekla Adrienna.

"Podej mi tužku a papír - tamhle, ze stolu," prosil jsem.

"Ménilmontant...Ménilmontant..." opakoval jsem jako v hypnóze a načmáral na papír několik klíčových slov, jako gumová kolečka, dřevěné hlavy, vývrtkovité nohy, a tak dále.

"Co to děláš?" vyjekla Adrienna a divoce se mnou zalomcovala. "Co je s tebou?"

"Ill est fou," vykřikla, vstáváje z postele a pak zoufale zalomila rukama.

" O u e s t l s u t r e ? " vyptávala se a rozhlížela po Carlovi.

" M o n D i e u ! " slyšel jsem odkudsi z dálky její hlas, " i l d o r t ". A po další pauze: "Tak to už přestává všechno. Pojdte, jdeme! Jeden se ožral a druhýho posedla inspirace. Akorát tady ztrácíme čas. To jsou celí cizinci - vždycky myslí na něco jiného. Nechtěj se milovat - chtěj akorát vyrajcovat..."

V y r a j c o v a t . Zapsal jsem si i toto slovo. Nevzpomínám si už, jak to řekla francouzsky, ale nicméně to oživilo vzpomínky na dávno zapomenutého přítele. V y r a j c o v a t .Toho slova jsem nepoužil už celou věčnost. Vzápětí mne napadlo další slovo, jehož jsem jen zřídka používal : s o m r á k . Nebyl jsem si už ani jist, co vlastně znamená. Co na tom? Stejně bych ho použil na nepravém místě. Za ta léta, co jsem žil v cizině, mi vypadla ze slovníku spousta slov.

Ležel jsem a sledoval, jak se chystají k odchodu. Bylo to jako dívat se na jeviště z divadelní lóže. Byl jsem paralytik a bavil jsem se tou podívanou ze svého invalidního vozíku. Kdyby některou napadlo vychrtnout mi do tváře džbán vody, ani bych se nepohnul. Pouze bych se otrásl a usmál - tak jako se člověk usmívá rozpustilým andělům. (Jsou vůbec takoví?) Nechtěl jsem na nich nic jiného, než aby odešly a nechaly mne snít. Kdybych měl při sobě nějaké mince, házel bych je po nich.

Trvalo snad věčnost, než zaměřily ke dveřím. Adrienna mi poslala dlouhý vzdušný polibek. Byl to pohyb tak neskutečný, až mne její natažená paže okouzila; viděl jsem, jak se ta ruka vzdaluje dlouhou chodbou, aby ji posléze pohltil zúžený jícen trychtýře, stále ještě prohnutou v zápěstí, ale tak zmenšenou, tak prořídou, že se nakonec podobala trsu slámy.

" S a l a u d ! " zakřičela jedna z holek, a když se dveře s třeskem zavřely, přistihl jsem se, jak odpovídám:

" O u i , c e s t j u s t e . U n s e l o u d . E t v o u s , d e s s a l o p e s . I l n y s q u e c a . S a l a u d , s a l o p e . L a s a l o p e r i e , q u o i , C e s t s s s o u p i s s a n t . " Zapudil jsem to slovy "do prdele, o čem to kurva mluvím?"

Kolečka, nohy, hlava se kutálí...Konec.

Zítřek bude jako každý jiný den, jenomže lepší, štavnatější, růžovější, aniž na vozíku se ravhotivě vyvalí od konce přístavní hráze. V Canarsie. Přijede se slanečkem v hubě. Přinejmenším s matesem.

Zase hladový. Vstal jsem a hledal zbytky sendvičů. Na stole nebyl ani drobek. Roztržitě jsem odešel do koupelny, abych se vychcal. Na zemi se válely dva krajíce chleba, par kousků sýra a několik potlučených oliv. Zřejmě s odporem ochozené.

Sebral jsem kus chleba, zda se dá ještě jíst. Někdo ho zlostně rozšlápl, bylo na něm trochu hořčice. Anebo to nebyla hořčice?

Raději zkusím ten druhý. Tentokrát jsem padl na docela čistý krajíc, jen trochu navlhlý od mokré podlahy, a připlácl na něj kousek sýra. Ve sklence vedle b i d e t u byla kapka vína. Vypil jsem ji a opatrně jsem se zakousl do chleba. Nechutnal špatně. Naopak, chutnal výborně. Hladovým ani inspirovaným lidem mikroby nevadí. Všechny ty starosti, jestli je jídlo zabalené do celofánu a čí ruka se ho dotkla naposledy, jsou na hovno. Na důkaz jsem si vytřel prdel chlebem. Rychle, abych nezaváhal. Pak jsem ho shltнул. T a k ! Vadí snad něco? Hledal jsem cigaretu. Zbyly jen vajgly. Vybral jsem ten nejdelší a zapálil. Lahodné aroma. Žádné pražené piliny z Ameriky! Opravdový tabák. Nepochybně jedna z Carlových G a u l o i s e s B l e u e s .

O čem jsem to vlastně přemýšlel?

Usedl jsem ke kuchyňskému stolu a hodil nohy nahoru. Tak co. O čem to bylo?

Nic jsem si nepamatoval, nic mne nenapadlo, Bylo mi úplně nejlíp.

Proč vůbec přemýšlet?

Ano, náramný den. Vlastně n ě k o l i k . Ano, ještě před několika dny jsme tady seděli a uvažovali, kam odjet. Jakoby to bylo včera. Nebo před rokem. Co na tom záleží? Člověk se vypíná a pak hroutí, Kurvy se hroutí. Všechno se hroutí, hroutí se do kapavky.

Na okenním pražci zaštěbetalo nějaké ranní ptáče. Příjemně, lenivě jsem vzpomínal, jak jsem takhle před lety sedel v Brooklyn Heights. V nějakém jiném životě. Brooklyn už asi nikdy nespátřím, ani Canarsis, ani Shelzer Island, ani Montauk Point, ani Secausus, ani Lake Pocotopang, ani Newersink River, ani hřebenatky na slatině, ani uzenu tresku, ani horskéslávky. Zvláštní, jak se člověk může válet ve svinstvu a říkat tomu domov. Dokud někdo nepronese Ninneháha - nebo WalaWala. D o m o v . Domov je, pokud trvá. Krátce tam, kde zakotví e. Říkala daleko a myslela tím Ménilmontant. To není daleko. Takhle Čína, to je daleko. Nebo Mozambik. Páni, nekonečně plout. Paříž je nezdravé město. Snad měla pravdu. Zkus tedy Lucembursko, maličká. Sakra, existují přece tisíce míst, Bali , například. Nebo Karolíny. To věčné škemrání o peníze je k zašílení. Peníze, peníze. Žádné peníze. Spousta peněz. Jo, někam daleko, daleko, A žádné knihy, žádné psací stroj, žádná nicotnost. Nic neříkat, nic nedělat, Plout s příbojem a odlivem. Ta děvka, Nys. Nic než kunda. T o j e ž i v o t ! Nezapomeň - v y r a j c o v a t .

Zdvihl jsem prdel, zazíval, protáhl se a odpotácel do postele.

A bleskem pryč. Dolů, dolů, do kosmocentrické žumpy. V podivně prozářených hlubinách plují levistani. Život běží všude jako vždycky. Snídaně přesně v deset. Za barem obsluhuje zubama bezruký, beznohý muž. Stratosférou se vznáší dynamit. Podvazky klesají v dlouhých, půvabných spirálách. Ženský trup se zející ranou na krku se zoufale snaží si přišroubovat hlavu. Chce za to peníze, Za co? Žena neví, z a c o . Chce prostě peníze. Na slunečniku kapradin leží čerstvá mrtvola proděravělá kulkami. Kolem krku má zavěšen železný kříž. Někdo si říká o sendvič. Na sendviče je voda příliš rozbouřená. Podívejte se do slovníku pod písmeno S!

Mystický modrým světlem pronikl hutný, oplodňující sen. Klesl jsem do té nebezpečné hloubky, kde se člověk ze samého blaha a úžasu stává opět tvárnou formelínou. Jakýmsi mlhavým způsobem jsem si uvědomil, že musím vyvinout herkulovské úsilí. Námaha dostat se na povrch mi způsobila muka, palčivá muka. Tu a tam se mi podařilo otevřít oči: jakoby v mlhách jsem rozeznával svůj pokoj, ale mé tělo bylo kdesi dole v tetelivě se třpyticích hlu-

Henry Miller

binách. Další zemdlení mne naplnilo rozkoší. Propadl jsem se až k bezednému dnu, kde jsem čekal jako žralok. Potom jsem pomalu, velice pomalu stoupal. Působilo mi to krutá muka. Byl jsem jako z korku a neměl jsem jedinou ploutev, o níž bych se opřel. Kousek od povrchu jsem byl opět stažen, vlečen dolů, dolů, slastně bezmocný, vstřebáván hladovým vírem, abych tam pročekal nekonečně dlouhou dobu na sdostatek vůle, jež by mne sebrala a vyzdvihla jako potopenou bóji.

Probudilo mne ptačí cvrlikání u samého ucha. Pokoj už nezahaloval noční opar, ale byl jasný a rozpoznatelný. Na mém psacím stole se rvali dva vrabci o drobek chleba. Opřel jsem se o loket a sledoval, jak se řítí k zavřenému oknu. V půli cesty se obrátili a rozletěli se zpátky v zoufalé snaze najít nějaký východ.

Vstal jsem a otevřel okno. Chvilí ještě létali po pokoji jako omámení. Znehybněl jsem. Vzápětí vyrazili otevřeným oknem ven.
"B o n j o u r , M a d a m e O u r s e l , " zapípali. Bylo právě poledne, snad třetího nebo čtvrtého jarního dne.

xx

Henry Miller
New York City
červen, 1940
přepsáno v Big Suru, květen 1956

z anglického originálu
"Quiet Days In Clichy"
přeložil Jaroslav Kořán, mělo vyjít v časopise
"Sešity pro mladou literaturu" č.33 a 34, avšak dříve
než se tak stalo, "Sešity" v rámci "normalizace" zanikly.
Námi vydaný text je pouze částí Millerovy prózy "Tiché
dny v Clichy" a je přebrán z č.33 "Sešitů". RR JN

P R A Ž S K É K O M U N I K A C E

dvojčíslo za r.1976
cca 250 stran

Zvěřina - Tresmontant - Maritain
/křesťané a křesťanství v dnešním světě/

Josef Váchal
/ukázky z chystané monografie Jiřího Oliče/

Stalinova dýmka
/recenze L.Jehličky, týkající se posledních románů
M.Kundery/

Nakopat do prdele, psací stroj zabavit
/recenze románové trilogie "...a bude hůř" J.Pelce/

verše Karla Doležala a J.Tmy

C.Milosz - Esej o Lvu Šestovovi

Rozhovor s matkou Myriam

a jiné

Sontag

PROJEKT NÁVŠTĚVY ČÍNY

I

Jedu do Číny.

Přejdu most Luhu, klenoucí se přes řeku Šam Čun mezi Hongkongem a Čínou.

Chvilí pobudu v Číně, pak přejdu most Luhu, klenoucí se přes řeku Šam Čun mezi Čínou a Hongkongem.

Pět proměnných:

most Luhu
řeka Šam Čun
Hongkong
Čína
Špičaté plátěné čapky

Uvažuj jiné možnéstipremutace.

Nikdy jsem v Číně nebyla.

Vždy jsem chtěla jet do Číny. Vždy.

II

Uspokojí tato cesta touhu?

Ot. /získávám čas/ Myslíte touhu jet do Číny?

Odp. Jakoukoli touhu.

Ano.

Archeologie toužení.

Ale to je celý můj život!

Nepropadej panice. "Přesvědčení je ničím, vědění je vším." To je citát, ale neprozradím, kdo to řekl.

Nápověda:

- spisovatel
- někdo moudrý
- Rakušan /tj. vídeňský Žid/
- uprchlík
- zemřel v Americe v roce 1951

Přesvědčení jsem já, vědění je každý.

Archeologie pojetí. Archeologie početí.

Je mi dovolena slovní hříčka?

III

Myšlenka této cesty je velmi stará.

Kdy pojata poprvé? Tak dávno, kam až sahá má paměť.

- prozkoumat možnost, že jsem byla počata v Číně, třebaže jsem se narodila v New Yorku a byla vychována jinde /v Americe/.

- napsat M.
- zatelefonovat?

Prenatální spojitost s Čínou: třeba nějaká jídla. Nevzpomínám si ale, že by M. říkala, že má vyloženě RÁDA čínskou stravu.

- Neříkala, že na banketu u generála vyplivla celé stoleté vejce do ubrousku?

V každém případě něco pronikajícího krví skrz ty membrány.

51

Susan Sontagová

Čína Myrny Loy, Čína TURANDOTU. Krásné milionářky sestry Socagovy vystudované ve Wellesley a ženy z Wesloyské koleje se svými manžely. Krajina nefritu, teaku, bambusu, smaženého psa.

Misionáři, zahraniční vojenští poradci. Obchodníci s kožešinami v poušti Gobi, mezi nimi můj mladý otec.

Čínské tvary, vyskytující se v prvním obývacím pokoji, na který si pamatuji /odstěhovali jsme se, když mi bylo šest/ ; řádka zavalitých slonů ze slonoviny a růženinu, úzké svitky rýžového papíru s černou kaligrafií ve zlacených dřevěných rámech, nehybný hlvdoun Buddha pod lampou s mohutným stínidlem z napjatého růžového hedvábí. Soucitný Buddha, štíhlý, z bílého porcelánu.

- Historikové čínského umění rozlišují mezi porcelánem a protoporcelánem.

Kolonialisté sbírají.

Památky přivezené, ponechané v upomínku na ten druhý obývací pokoj, ve skutečném čínském domě, který jsem nikdy neviděla. Ne reprezentativní, šedé předměty. Pochybného vkusu /to ale vím až teď/. Matoucí akvizice. Dárek k narozeninám - náramek z pěti malých tyček ze zeleného nefritu, každá z nich zavíčkovaná zlatem - nikdy jsem ho nenosila.

- Barvy nefritu:
 - zelená, všechny odstíny, zejména smaragdově zelená a modrozelená
 - bílá
 - šedá
 - žlutá
 - hnědá
 - načervenalá
 - jiné barvy

Jedna jistota: Čína inspirovala první mou lež, na kterou si vzpomínám. Když jsem přišla do první třídy, řekla jsem spolužákům, že jsem se narodila v Číně. Myslím, že to na ně udělalo dojem.

Vím, že jsem se nenarodila v Číně.

Čtyři příčiny, proč chci jet do Číny:

- materiální
- formální
- bezprostřední
- konečná

Nejstarší země na světě: naučit se její jazyk vyžaduje léta houževnatého studia. Země science fiction, kde všichni mluví stejným hlasem. Maocetungizovaným.

Čí hlas je hlas té osoby, která chce jet do Číny? Hlas dítěte. Starého méně než šest let.

Je jet do Číny jako jet na Měsíc? Řeknu vám to, až se vrátím.

Je jet do Číny jako znovu se narodit?
Zapomenout, že jsem byla počata v Číně.

IV

Nejen můj otec a matka, ale i Richard a Pat Nixonovi byli přede mnou v Číně, Nemluvě o Marcu Polovi. Matteu Riccim, bratřech Lumierových /nebo alespoň jednom z nich/. Teilhard de Chardinovi, Pearl Buckové, Paulu Claudelovi a Normanu Bethuneovi. Henry Luce se tam narodil. Všichni sní o tom, že se vrátí.

- Přestěhovala se před třemi lety M. z Kalifornie na Havaj, aby byla blíž Číně?

Když se v roce 1939. M. definitivně vrátila, říkala: "V Číně děti nemluví." Ale to, že mi řekla, že v Číně je krkání u stolu zdvořilým způsobem, jak dát najevo ocenění jídla, ještě neznamenalo, že já můžu krkat.

52

Susan Sontagová

Mimo domov se zdálo přijatelné, že jsem si Čínu vymyslela. Když jsem ve škole řekla, že jsem se tam narodila, věděla jsem, že lžu. Ale protože moje lež byla jen malou částí lži o tolik větší a obsáhlejší, byla celkem omluvitelná. Moje lež, řečená ve službě větší lži se stala tak trochu pravdou. To důležité bylo přesvědčit mé spolužáky, že Čína skutečně existuje.

Řekla jsem svou lež poprvé předtím nebo až potom, co jsem ve škole prohlásila, že jsem poloviční sirotek?

- To byla pravda.

Vždy jsem si myslela: Čína je tak daleko, jak je možné jít.

- Stále pravda.

Když mi bylo deset, kopala jsem si na dvorku za domem jámu. Přestala jsem, když měla šest stop na šest stop na šest stop. "O co se snažíš?" říkala služka. "Prokopat se až do Číny?".

Ne. Chtěla jsem jen místo na sezení. Přes jámu jsem položila osm stop dlouhá prkna: poštovní slunce spaluje. Tehdy jsme bydleli ve čtyřpokojovém omítnutém domku u prašné cesty na okraji města. Slonovinové a růženinové slony jsme prodali v dražbě.

- mé útočiště
- má cela
- má studovna
- můj hrob

Ano. chtěla jsem se prokopat do Číny. A na druhém konci se prolomit ven, kde bych stála na hlavě nebo chodila po rukou.

Přijel majitel ve svém džípu a řekl M., že jáma se musí do čtyřiaadvaceti hodin zaházet, protože je nebezpečná. Někdo by do ní mohl spadnout, až půjde v noci přes dvorek. Ukázala jsem mu, jak je celá pokrytá prkny, pevnými prkny, kromě malého čtvercového vlezů na severní straně, kudy jsem s obtížemi prošla jen já.

- Stejně, kdo by měl v noci chodit přes dvorek? Kojot? Zbloudilý Indián? Tuberkulózní nebo astmatický soused? Rozzlobený majitel?

V jámě jsem si ve východní stěně vyškrábala výklonek a dala tam svíčku. Seděla jsem na podlaze. Škvírami mezi prkny mi propadávala špína do pusy. Na čtení tam bylo moc tma.

- Když jsem skákala dolů, nikdy jsem se nebála, že dopadnu na hada nebo korovce, stočeného na podlaze jámy.

Jámu jsem zaházela. Pomohla mi služka.

Za tři měsíce jsem jámu vykopala znovu. Tentokrát to bylo snažší, protože země byla rozrušená. Vzpomněla jsem si, jak měl Tom Sawyer bít plot, a sehnala jsem na pomoc tři z dětí Fullerovic odnaproti. Slíbila jsem jim, že budou moci v jámě sedávat, kdykoli ji já nebudu zrovna používat. Jihozápad. Jihozápad. Mé pouštní dětství, nevyrovnané, suché, horké.

Přemýšlím o těchto čínských ekvivalencích:

VÝCHOD	JIH	STŘED	ZÁPAD	SEVER
dřevo	oheň	země	kov	voda
modrozelená	červená	žlutá	bílá	černá
jaro	léto	konec léta/ začátek podzimu	podzim	zima
zelená	červená		bílá	černá
drak	pták		tygr	želva
zlost	radost	soucit	smutek	strach

Chtěla bych být ve středu.

Střed je země, žlutá barva, trvá od konce léta do začátku podzimu. Nemá ptáka ani zvíře.

Soucit.

Susan Sontagová

V

Jedu do Číny na pozvání čínské vlády.

Proč má každý rád Čínu? Každý.

Čínské věci:

Čínské jídlo
Čínské prádelny
Čínské mučení

Čína je určitě příliš velká na to, aby ji cizinec mohl pochopit. Ale taková je většina míst.

Prozatím nezkoumám "revoluci" /Čínskou revoluci/, ale snažím se pochopit smysl trpělivosti.

A krutosti. A nekonečné troufalosti Západu. Důstojníci ověšení vyznamenáními, kteří veleli anglo-francouzské okupaci Pekingu v roce 1860, se pravděpodobně plavili domů s lodními kufry plnými CHINOISERIE a počestnými sny o tom, že se do Číny jednou vrátí jako civilisté a znalci.

- Letní palác, "katedrála Asie"/Viktor Hugo/, vypleněn a spálen.
- Čínský Gordon

Čínská trpělivost. Kdo koho asimiluje?

Když můj otec jel poprvé do Číny, bylo mu šestnáct. M. bylo myslím dvacet čtyři.

Dodnes pláču při jakémkoli filmu se scénou návratu otce po dlouhé, zoufalé nepřítomnosti, ve chvíli, kdy k sobě přitiskne své dítě. Nebo děti.

Sama jsem získala první čínský předmět v Hanoji v květnu 1968. Zelenobílé plátěné tenisky, které měly na gumových podrážkách vytlačený nápis "Made in China".

Když jsem v dubnu 1958 jezdila v rikše po Phompeni, myslela jsem na fotografii svého otce v rikše v Tioncinu v roce 1931, Vypadá spokojeně, chlapecky, ostýchavě, roztržitě. Dívá se do objektivu.

Cesta do historie mé rodiny. Slyšela jsem, že Číňany potěší, když zjistí, že návštěvník z Evropy nebo Ameriky má pouto s předválečnou Čínou. Námitka: Mí rodiče byli na špatné straně. Přátelský, kultivovaný Číňan odpoví: Ale všichni cizinci, kteří v té době žili v Číně, byli na špatné straně.

LA CONDITION HUMAINE se anglicky jmenuje LIDSKÝ OSUD. Nepřesvědčivé.

Vždy jsem měla ráda stoletá vejce. /Jsou to kachní vejce, přibližně dva roky stará, za tu dobu z nich je vynikající zelený a průsvitně černý sýr.

- Vždy jsem si přála, aby BYLA stoletá. Představte si, co by se z nich za tu dobu mohlo stát./

V restauracích v New Yorku a v San Franciscu si je často objednávám. Číšníci se svou omezenou angličtinou ptají, zda vím, co si objednávám. Ujišťuji je, že vím. Číšníci odcházejí. Když objednávka přijde, vykládám svému spolustolovníkovi, jak jsou výtečná, ale nakonec mi vždycky všechny plátky zůstanou, každému, koho znám, připadají nechutné.

Ot. Nezkoušel vejce David? Víckrát než jednou?

Odp. Ano, aby mi udělal radost.

Putování.

Nevracím se do svého rodiště, ale do místa, kde js em byla počata.

Když mi byly čtyři, učil mě otcův partner, pan Čen, jíst tyčinkami. Při své první a jediné cestě do Ameriky. Říkal, že vypadám čínsky.

Čínské jídlo

Čínské mučení

Čínská zdvořilost

M. přihlížela, souhlasně. Všichni šli společně zpátky na loď.

Susan Sontagová

Čína byla předměty. A nepřítomnost. M. měla hořčicově zlaté šaty z jemného, Jakoby tekoucího hedvábí, o kterých říkala, že patřily dvorní dámě u dvora císařovny vdovy.

A kázeň. A mlčenlivost.

Co všichni v Číně celou dobu dělali? Můj otec a matka si v britské zóně hráli na Velkého Gatsbyho a Daisy, Mao Ce-tung tisíce mil ve vnitrozemí pochodoval, pochodoval, pochodoval, pochodoval, pochodoval, pochodoval. Ve městech milióny hubených kuliů kouřily opium, tahaly rikši, močily na chodníky, nechávaly se sekýrovat cizinci a obtěžovat mouchami.

Nelokalizovatelní "bílí Rusové", albíni pokyvující hlavami nad samovary, jak jsem si je v pěti letech představovala.

Představovala jsem si Boxery, jak zdvihají své těžké kožené rukavice, aby odvrátili svištící olovo Kruppových děl. Není divu, že byli poraženi.

Prohlížím si fotografii v encyklopedii, jejíž titulek zní: "Pamětní fotografie skupiny Evropanů s mrtvolami umučených Boxerů. Hongkong. 1699." V popředí řada čínských těl bez hlav, které se jistou vzdáleností odkutálely; není vždy jasné, ke kterému tělu která hlava patří. Za nimi stojí sedm bělochů, pózujících pro kameru. Dva mají na sobě tropické přilby, třetí ji drží vpravo podél těla. V napohled mělké vodě za nimi několik sampanů. Vlevo okraj vesnice. V pozadí hory, místy pokryté sněhem.

- Muži se usmívají.

- Ten snímek nepochybně pořizuje osmý Evropan, jejich přítel.

Šanghaj je cítit kadidlem a střelným prachem a hnojem. Americký senátor /z Missouri/ na přelomu století: "S pomocí Boží budeme Šanghaj povznášet a povznášet, dokud nedosáhne úrovně Kansas City." Buvol, koncem třicátých let, vykuchaný bajonety okupujících japonských vojáků, sténající v ulicích Tiencinu.

Mimo zamořená města se tu a onde krčí mudrci na úpatí zelené hory. Každého mudrce odděluje od nejbližšího dalšího řádný kus krajiny. Všichni mudrci jsou staří, ale ne všichni mají tolik vlasů, aby si mohli nechat narůst bílé vousy.

Vojenští diktátoři, pozemkoví vlastníci, mandaríni, konkubíny. Staré čínské ruce. Létající tygři.

Slova, která jsou obrázky. Stínohra. Bouře nad Asií.

VI

Zajímá mě moudrost. Zajímají mě zdi. Čína proslulá obojím.

Z hesla Čína v *ENCYCLOPEDIA UNIVERSALIS* /Sv. 4, Paříž 1960, str. 306/:
 "Dans les conversations, on aime toujours les successions de courtes phrases dont chacune est induite de la précédente, selon la méthode chinoise traditionnelle de raisonnement."

Život žitý citáty. V Číně dosáhlo umění citátu svého vrcholu. Poučení ve všech otázkách.

V Číně je devětadvacetiletá žena, která má pravé chodidlo na levé noze. Jmenuje se Cui Wen Ši. V lednu 1972 zažila železniční neštěstí, které ji připravilo o pravou nohu a levé chodidlo. Operace, při které jí bylo transplantováno pravé chodidlo na levou nohu, se uskutečnila v Pekingu a byla

Tip RR Jednou Nohou: GYORGY KONRAD - SPOLUVINÍK

/vydal Index, Kolín nad Rýnem/

55

Susan Sontagová

provedena, podle PEOPLE'S DAILY, "podle směrnic proletářské linie vůdce Maa pro zdravotnictví, avšak rovněž díky vyspělým chirurgickým metodám."

- Článek v novinách vysvětluje, proč jí chirurgové nepřipevnili na levou nohu levé chodidlo: kosti levého chodidla byly neporušené, pravého roztržité.

- Po čtenáři se neřádá, aby něčemu slepě uvěřil. Nejde zde o chirurgický zázrak.

Dívám se na fotografii Cui Wen Ši: sedí vztyčená na stole pokrytém bílou látkou, usmívá se a objímá rukama koleno pokrčené levé nohy.

Její pravé chodidlo je dost velké.

Všechny mouchy jsou pryč, byly vybity před dvaceti lety ve velké kampani zabíjení much. Intelektuálové, kteří byli po provedené sebekritice odesláni na venkov k převýchově sdílením údělu rolníků, se pomalu vrací na pracoviště v Šanghaji. Pekingu a Kantonu.

Moudrost se zjednodušila, stala se upotřebitelnější. Horizontálnější. Kostí mudrců bělejí v horských je skyních a města jsou čistá. Lidé dychtí říkat společně svoji pravdu.

Ženy mají velká chodidla, protože si je už nestahují, a na schůzích "vyjadřují zlobu" vůči mužům. Děti recitují antiimperialistické pohádky. Vojáci volí a propouštějí své důstojníky. Etnickým menšinám je omezeně dovoleno být folklorní. Cou En-lai je stále hubený a pohledný, jako Tyrone Power, ale Mao Ce-tung se teď podobá tomu tlustému Buddhovi pod stínidlem lampy. Všichni jsou velmi klidní.

VII

Dvacet let si slibuji, že než umřu, udělám tři věci:

- vylezu na Matterhorn
- naučím se hrát na cembalo
- budu studovat čínštinu

Na lezení na Matterhorn není ještě příliš pozdě. /Když Mao Ce-tung uplavál, didakticky starý, jedenáct mil po proudu Jang ce?/ Moje plíce, kolem kterých se toho tolik nadělalo, jsou dnes odolnější než v době dospívání.

Richard Mallory navždy zmizel za obrovským mrakem, právě když byl spatřen, jak se přibližuje k vrcholku štítu. Můj otec, který měl tuberkulózu, se nikdy z Číny nevrátil.

Nikdy jsem nepochybovala o tom, že jednou pojedou do Číny. Ani tehdy, kdy to bylo pro Američany těžké, přímo nemožné.

- protože jsem si tím, byla tak jistá, nikdy jsem neuvažovala o tom, že by to měl být jeden z mých třetích projektů.

David nosí otcův prsten. Ten prsten, bílý hedvábný šátek s otcovými iniciálami vyšitými červeným hedvábím a peněženka z vepřovice s jeho jménem natištěným uvnitř malými zlatými písmeny jsou všechny věci po něm, které vlastním. Neznám jeho rukopis, ani podpis ne. Na ploché pečetě na prstenu jsou rovněž jeho iniciály.

- Je překvapivé, že pasuje přesně na Davidův prst.

Osm proměnných:

rikša
můj syn
můj otec
prsten mého otce
smrt
Čína
optimismus
modré plátěné kabáty

Množství permutací zde je úctyhodné: epické, patetické. Harmonické.

Mám také nějaké fotografie, všechny z doby před mým narozením. V rikšách, na velbloudech a na palubách lodí, u zdi Zakázaného města. Sám . Se svou milenkou. S M. Se svými dvěma partnery, panem Čenem a tím bílým Rusem.

56

Susan Sontagová

Mít neviditelného otce je tíživé.

Ot. Nemá David také neviditelného otce?

Odp. Ano, ale Davidův otec není mrtvý chlapec.

Můj otec neustále mládne. /Nevím, kde je pochovaný. M. říká, že to zapoměla/

Nskončená bolest, která by se mohla, jen mohla, ztratit v nekonečném Čínském úsměvu.

VIII

Nejexotičtější místo ze všech.

Čína není místo, kam bych - alespoň já - mohla jet jen proto, že jsem se rozhodla.

Mí rodiče se rozhodli mě do Číny nebrat. Musela jsem počkat, až mě pozve vláda.

- Jiná vláda.

Protože zatím, když jsem čekala, na jejich Čínu, Čínu copánků a Čankajška a více lidí než se dá spočítat, byla naroubována Čína optimismu, světlé budoucnosti, více lidí než se dá spočítat, modrých plátěných kabátů a špičatých čapek.

Pojetí, předpojatost.

Jaké pojetí této cesty mohu předem mít?

Návštěva za účelem hledání politického porozumění?

- "Poznámky k definici Kulturní revoluce"?

Ano. Ale založeného na dohaděch a živeného mylnými domněnkami. Protože neznám jazyk. Jsem o šest let starší než otec, když zemřel, a ještě jsem ani nevyšla na Matterhorn, ani se nenaučila hrát na cemballo, ani nedostudovala

čínštinu.

Cesta, která by mohla ulevit osobnímu skutku?

Jestliže ano, bude smutku uleveno činem vůle; protože chci se smutkem skoncovat. Smrt nelze prominout ani na někoho převést. Lze ji jen asimilovat. Ale kdo koho asimiluje? "Všichni lidé musí zemřít, ale smrt se může různit svou významností. Starý čínský spisovatel Suma Cchien řekl: "Třebaže smrt potká všechny lidi bez rozdílu, může být těžší než hora Tai nebo lehčí než pírkó."

- Není to celé znění stručného citátu uvedeného v CITÁTECH VŮDCE MAO CE-TUNGA, ale je to vše, co teď potřebuji.

- Všimněte si, že i v tomto zkráceném citátu Hao Ce-tunga je citát v citátu.

- Z vypuštěné poslední věty citátu je jasné, že žádoucí je těžká smrt, ne lehká.

Umřel tak daleko. Tím, že navštívím otcovu smrt, stane se těžší. Já sama ho pohřbím.

Navštívím místa naprosto jiná než moje. Zda je to budoucnost nebo minulost není třeba rozhodovat předem.

Odlišnost Číňanů spočívá v lom, že žijí v minulosti, i v budoucnosti.

Hypotéza. Opravdu pozoruhodní jednotlivci působí dojmem, jako by patřili do jiné doby. /Buď do nějaké doby minulé, nebo, jednoduše, budoucí./ Nikdo výjimečný nepůsobí zcela současně. Lidé, kteří jsou současní, nepůsobí nijak: jsou neviditelní.

Moralita je odkaz minulosti, moralita vládne na poli budoucnosti. Váháme. Ostražití, ironičtí, zbavení iluzí. Jakým obtížným mostem se stala tato přítomnost! Jak mnoho cest musíme podnikat, abychom nebyli prázdní a neviditelní.

IX

Z VELKÉHO GATSBYHO, str.2:"Když jsem se loni na podzim vrátil z Východu,

cítil jsem, že toužím, aby svět nosil uniformu a postavil se jednou provždy do jakéhosi morálního pozoru; nestál jsem už o žádné bouřlivé výlety, na nichž by se mi dostalo privilegia nakouknout do lidského srdce."

- Jiný "Východ", ale nevádí. Citát se hodí.
- Fitzgerald měl na mysli New York, ne Čínu.
- /Hodně by se mělo říci o "objevu moderní funkce citátu, připisovaném Hannah Arendtovou Walteru Benjaminovi v jejím eseji "Walter Benjamin".
- Fakta:
 - spisovatel
 - někdo vynikající
 - Němec /tj. berlínský žid/
 - uprchlík
 - zemřel na francouzsko - španělské hranici v roce 1940
- K Benjaminovi přidej Mao Ce-tunga a Godarda./

"Když jsem se loni na podzim vrátil z Východu, cítil jsem, že toužím, aby svět..." Proč by svět neměl stát v morálním pozoru? Ubohý, potlučený svět.

První polovina druhého citátu nejmenovaného rakousko-židovského mudrce uprchlíka, který zemřel v Americe: "Problémem naší doby je člověk jako takový, problémy jednotlivců zanikají a jsou dokonce zakázány, morálně zakázány."

Nebojím se toho, že když pojedu do Číny, stanu se prostší. Pravda JE prostá.

Budou mě vozit a ukazovat mi továrny, školy, zemědělská družstva, nemocnice, muzea, přehrady. Budou bankety a balety. Nikdy nebudu sama. Budu se často usmívat /ačkoli nerozumím čínsky/.

Druhá polovina neidentifikovaného citátu: "Osobní problémy jednotlivců se staly předmětem smích Bohů, a že jsou nelítostní je správné."

"Bojujte proti individualismu", říká vůdce Mao. Mistr moralista.

Když Čína znamenala vrcholnou propracovanost: v hrnčířství, krutosti, astrologii, způsobech, jídle, erotice, krajinářství, vztahu myšlenky k psanému znaku. Nyní Čína znamená vrcholné zjednodušení.

Co mě neodrazuje, když si to v předvečer svého odjezdu představuji jsou všechny ty řeči o dobrotě. Nesdílím ten strach být PŘÍLIŠ dobrý, který zjišťuji u každého, koho znám.

- Jako by dobrota sebou přinášela ztrátu energie, individuality
- u mužů ztrátu mužnosti.

"Hodní hoši jsou vždycky poslední." Americké úsloví.

"Není těžké udělat něco dobrého. Těžké je dělat dobré věci celý život a nikdy neudělat nic špatného..." /CITÁTY VŮDCE MAO CE-TUNGA, Bantam paperback, str. 141./

Kypící svět utlačovaných kuliů a konkubín. Krutých pozemkových vlastníků. Arogantních mandarínů se založenými rukama, s dlouhými nehty zasunutými v širokých rukávech jejich hávů. Všichni se proměňují, nenásilně, v nebeské skauty a skautky a nad Čínou vzchází rudá hvězda.

Proč NECHTÍT být dobrý?

Ale aby byl člověk dobrý, musí se stát prostším. Prostším, jako při návratu

k počátkům. Prostším, jako při velkém zapomínání.

X

Když se jednou otec a M. vraceli z Číny do Spojených států podívat se na své dítě /nebo děti/, jeli vlakem. Na Transsibiřské dráze byli deset dní bez jídelního vozu a vařili si ve svém kupé na kamínkách Sterno. Jeden doušek cigaretového kouře stačil otci k astmatickému záchvatu, takže M., kuřačka, strávila pravděpodobně hodně času na chodbičce.

- To si představuji. M. mi to nikdy nevyprávěla, na rozdíl od následující příhody.

58

Susan Sontagová

Když projeli Stalinovým Ruskem, vlak zastavil v Bialystoku. Matka chtěla vystoupit, protože její matka, která zemřela v Los Angeles když bylo M. čtrnáct, se tam narodila. Ale ve třicátých letech byly vagóny vyhrazené pro cizince zapečetěné.

- Vlak stál na nádraží několik hodin.

- Na zamrzlé okno klepaly stařeny, chtěly jim prodat teplý kvas a pomeranče

- M. plakala

- Chtěla ucítit pod nohama půdu vzdáleného rodiště své matky. Aspoň jednou

- Nebylo jí to povoleno. /Byla varována, že jestli bude ještě žádat, aby směla na minutu vystoupit z vlaku, bude zatčena./

- Plakala.

-Neřekla mi, že plakala, ale já to vím. Vidím ji.

Soucit. Dědictví ztráty. Ženy na schůzích vyjadřují zlobu. Ve mně je zloba.

Proč NECHTÍT být dobrý? Změna srdce. /Srdce, nejexotičtější místo ze všech./

Když odpustím M. osvobodím se. Ona za všechna ta léta ještě neprominula své matce, že umřela. Odpustím svému otci. Že umřel.

- Odpustí David svému? /Ne že umřel./

Rozhodnutí na něm.

"Problémy jednotlivých zanikají..."

XI

Někde, kdesi uvnitř jsem lhostejná. Vždy jsem byla lhostejná /částečně/.
Vždy.

- Orientální lhostejnost?

- pýcha?

- strach z bolesti?

Ohledně bolesti jsem odjakživa důvtipná.

Když se M. počátkem roku 1939 vrátila z Číny, trvalo jí několik měsíců, než mi řekla, že otec se nevrátí. Byla jsem na konci první třídy a mí spolužáci věřili, že jsem se narodila v Číně. Když mi řekla, abych přišla do obývacího pokoje, věděla jsem, že jde o vážnou záležitost.

- Kroutila jsem se na brokátovém kanapí a kamkoli jsem se otočila, byli

tam Buddhové, kteří mě rozptylovali.

- Byla stručná.
- Neplakala jsem dlouho. Už jsem si začala představovat, jak sdělím tento nový fakt svým kamarádům.
- Poslala mě si hrát.
- Nevěřila jsem doopravdy, že můj otec je mrtvý.

Nejdražší M. Nemůžu telefonovat. Je mi šest let. Můj žal padá jak vločky sněhu na horkou půdu tvé lhostejnosti. Vdechuješ svou vlastní bolest.

Žal zrál. Mé plíce selhávaly. Odstěhovali jsme se do pouště.

Z LE POTOMAK od Cocteaua /vydání z roku 1919, str. 65/: "Il était, dans la ville de Tien-Sin, un papillon."

Můj otec prostě nějak zůstal odložen v Tiencinu. Začalo být ještě důležitější být počata v Číně.

Teď se zdá být ještě důležitější tam jet. Historie vyrovnává mé osobní, individuální důvody. Bělí je, vytlačuje je, anihiluje je. Díky dílu největší postavy světových dějin od dob Napoleona.

Neochabuj. Bolest není nevyhnutelná. Užij Maovu veselou vědu: "Buďte jednotní, ostražití, upřímní a svěží" /totéž vydání, str.81/.

59

Susan Sontagová

Co to znamená, "buďte ostražití"? Každý ostražitý sám v sobě, vyhýbaje se kolektivnímu oblbování?

- To je všechno výborné, až na riziko, že člověk shromáždí příliš mnoho pravd.
- Pomyslet na újmu vůči "buďte jednotní".

Míra ostražitosti se rovná míře, v jaké člověk odolává lenosti a vyhýbá se zvyku. Buďte bdělí.

Pravda je prostá, velmi prostá. Zřetelná. Ale lidé touží vedle pravdy po jiné stravě. Po jejích privilegovaných zkomoleninách, ve filozofii a v literatuře. Například.

Ctím své touhy a ztrácím s nimi trpělivost.

"Literatura je pouze netrpělivost ohledně dědění." /Třetí a poslední citát nejmenovaného rakousko-židovského mudrce, který zemřel jako uprchlík v Americe./

Již mám vízum a netrpělivě očekávám odjezd do Číny. Vědění. Zastaví mě konflikt s literaturou?

Konflikt neexistující, podle Mao Ce-tunga v jeho Jenanských přednáškách a jinde, pokud literatura slouží lidu.

Jenže jsme ovládáni slovy. /Literatura nám říká, co se děje se slovy./ Přesněji řečeno, jsme ovládáni citáty. Nejen v Číně, ale také kdekoli jinde. Tak je to s předáváním minulosti! Přetrhejte věty, rozbijte vzpomínky.

- Když se z mých vzpomínek stanou slogany, už je nepotřebuji, už jim nevěřím.
- Další lež?
- Bezděčná pravda?

Smrt neumírá. A problémy literatury nezanikají...

XII

Poté, co přeždu přes most Luhu, klenoucí se přes řeku Šam Čun mezi Hongkongem a Čínou, nasednu na xxxx vlak do Kantonu.

Od té chvíle jsem v rukou výboru. Mých hostitelů. Mého laskavého byrokratického Vergilia. Můj cestovní program je v jejich rukou. Vědí, co chtějí, abych viděla, o čem se domnívají, že je vhodné, abych viděla, a já se s nimi nebudu přít. Ale když mě požádají o nějaké dodatečné návrhy, řeknu jim toto: Čím dál na sever, tím lépe. Dostanu se blíž.

Nenávidím zimu. Od dob svého pouštního dětství jsem milovníkem horka, tropů a pouští, ale při této cestě hodlám snášet chlad jak to bude třeba.

- V Číně jsou chladné pouště, jako je poušť Gobi.

Mytická pout.

Dokud se nespravedlnost a odpovědnost nestaly příliš zjevnými a křiklavými, mytické poutě směřovaly do míst vně historie. Například do pekla. Země mrtvých.

Nyní jsou takové poutě cele ohraničeny historií. Mytické poutě do míst posvěcených historií skutečných lidí a vlastní osobní historií.

Výsledkem je, nevyhnutelně, literatura. Spíš než vědění.

Cestování jako shromažďování. Kolonialismus duše, kterékoli duše, s jakkoli dobrými úmysly.

- Jakkoli čisté, jakkoli usilující, aby byla dobrá.

Na hranici mezi literaturou a věděním orchestr duše spouští hlasitou fugu. Cestovatel se chvěje a klopýtá. Hlas mu zadržává.

Nepropadej panice. Ovšem pokračovat v cestě a nebýt přitom kolonialista, ani domorodec, to vyžaduje důvtip. Cestování jako rozluštění. Cestování jako zbavování se břemene. Beru si jeden malý kufr, neberu si s sebou ani psací stroj, ani fotoaparát, ani magnetofon. Doufám, že odolám pokušení přivést si nějaké čínské předměty, jakkoli půvabné, nebo nějaké suvenýry, jakkoli evokativní. Když už jich mám v hlavě tolik.

60

Susan Sontagová

Jak se odjezdu do Číny nemohu dočkat! Přesto část mě už vykonala tu dlouhou cestu k jejím hranicím, cestovala po Číně a zase ji opustila.

Poté, co přeždu most Luhu, klenoucí se přes řeku Šam Čun mezi Čínou a Hongkongem, nasednu na letadlo do Honolulu.

- Kde jsem také nikdy nebyla.
- Zastávka na pár dnů. Po třech letech jsem vyčerpána neexistující

Literaturou nenapsaných dopisů a neuskutečněných telefonních rozhovorů mezi mnou a M.

Poté nasednu na další letadlo. Do místa, kde mohu být sama: přinejmenším chráněná před kolektivním oblbováním. I před útržky věcí, kterými jsem zahrnována - ať už s úlevou nebo s lhostejností - tím nekonečně sebelitostivým osobním srdcem.

XIII

Přejdu oběma směry most Šam Čun.

A potom? Nikoho to nepřekvapí. Potom nastupuje literatura.

- Netrpělivost vědění
- Sebeovládání
- Netrpělivost v sebeovládání

Ráda bych svolila k mlčení. To bych se ale pravděpodobně nic nedověděla. Mohla bych se vzdát literatury, jedině kdybych si byla opravdu jistá, že mohu vědět. Jistota, která by plně prokázala mou nevědomost.

Takže literatura. Literatura předtím a potom, když to musí být. Což mě nezbavuje požadavku taktu a pokory: nutných pro tuto příliš obmyšlenou cestu. Bojím se, že nezůstanu věrná tolika protikladným nárokům.

Jediné řešení: vědět i nevědět. Literatura a ne literatura, s použitím týchž slovních gest.

U takzvaných romantiků minulého století cesty skoro vždy vedly ke vzniku knihy. Člověk cestoval do Říma, Atén, Jeruzaléma - a dál - , aby o tom napsal.

Třeba napíšu knihu o mé návštěvě Číny než odjedu.

/pro JN přeložil Ch. /

Susan Sontagová, nar. r. 1933 v New Yorku. Studovala filosofii a estetiku v USA a v Oxfordu. Pár let přednášela na universitách. Prosadila se eseji: "Proti interpretaci" a "Poznámky o Campu". Camp je zvláštní druh vkusu. Od té doby vydala pět knih esejů, převážně o umění, které se zabývají zejména nechutí k ideologii a moralisování v umění, /Ionesco, Camus, Canetti, Artaud, Sartre. Genet. Weilová, Barthes, Godard/ a různými rozpaky budícími kulturními zjevy /divadlo krutosti, kinematografie Třetí říše, masová kultura, undergroundové filmy, happeningy aj./aj. Vedle těchto uměleckokritických esejů napsala dva romány a několik povídek. Je v nich znát její evropská zkušenost, často je to pohled na Ameriku očima Evropana. Počátkem 70. let Sontagová v Evropě žila. Je autorkou dvou románů BENEFACTOR /1963/. DEATH KIT /1967/ a sbírky povídek I. ETCETERA /1978/, z které pochází i PROJEKT CESTY DO ČÍNY.

Zájemce upozorňujeme na SL 85/6, kde je mimo dvou povídek a poznámky o autorce, také její esej a zajímavý fotoportrét.

CHARLES BUKOWSKI - B A R F L Y /filmový scénář z r.1984/

- Další pokračování příběhu Henri Chinaskiho. Doprovázeno ilustracemi autora. Vyšlo současně v USA a Kanadě.

Vydal: "Paget Press", Santa Barbara, California.

Dmitrij Savickij: SLOVA

Hieroglyf zimního slunce na stěně rychle bledne a mění se ve špinavou čmouhu. Za dvojitými okny, nad namodralými zasněženými střechami, se ještě ohnivě třpytí kříž na špici blízkého chrámu. Moskva se zmitá v opojení z lednových kalend /1/: Vánoce a Nový rok se tu slaví dvakrát, nejdřív podle kalendáře gregoriánského, potom juliánského. Telefon vyzvání. V labyrintu společného bytu se pachem vlhkého šatstva schnoucího na chodbě a kuchyňskými výpary plížím k černému sluchátku.

Volá mi jeden člověk, který prodává těžké foliantové svazky, šedivě jako uzžený jeseter. Tento drobný mladík už ve svých dvaceti letech připomíná starce. Obchoduje ee strojopisy na jemném průklepovém papíru a opatří vám Trockého nebo Sartra. Jeho známí si pod polštářem schovávají pětisetstránkový překlad knihy P o j e d n á n í o Z e n u od profesora Suzukiho. Je to skutečný kouzelník, ušatý upír spekulující s knihami. Během rozhovoru šeptáme, ruší nás různé šumy v telefonu. Náš jazyk zní téměř jako ruština. Přesto nám soused, číhající za svými pootevřenými dveřmi, nemůže rozumět. I někdo v uniformě rychle ztrácí - navzdory svému odposlouchávacímu zařízení - - nit rozhovoru. Mluvíme intelektuálním žargonem, jazykem okřídlených narážek, jazykem podzemních skupin. Citáty vytrženými z kontextu se u nás nahrazují jména autorů.

Setkáváme se v metru. Bohové Strany zde trůní v mramorových výklencích. Z výše se na nás usmívají hrdinové nového mýtu s rozpřáhlými patetickými gesty. "Pod zvěrokruhovým znamením Srpu a Kladiva se nabubřele procházejí různolící důstojníci doprovázející své prsaté manželky. Jako vždy, už z dálky poznávám svého partnera podle jeho uší. Vyčuhují mu zpod beranice z vlčí kůže jako uši od hrnce. Pozoruji s něhou tohoto delikventa, který tloustne z mého dravého hladu po knihách. Neobratně se proplétáme davem, tančíme valčík spiklenců směrem k eskalátoru, který nás vyveze na povrch, tam, kde živoří nahnílá společnost. Moje zmačkaná pětirublová bankovka vklouzne do jeho kapsy. Výměnou dostávám cívku filmu, zahřátou jak ji dlouho svíral v ruce. Padají velké vločky sněhu pokrývající bělobou střechy vozů, černý asfalt, záda chodců, naše chříchý, rudá politická hesla i šedivá náměstí. Rus dobře zná tento zvláštní okamžik, kdy vzchází naděje, že život, ta stránka pođobaná od neštovic, opět zbělá a vše začne znova...

V pět hodin nadchází večer. Bez zvonění telefonu a klepání na dveře. Čaj, připravený jak se sluší a patří, je silný jako arménský koňak starý dvanáct let. Z parního topení se šíří teplo připomínající blouznění. Je tma. Má přítelkyně kouří a hlučně vypouští kouř. Dávám do malé promítačky cívku, kterou jsem dostal od svého skrčka-knihkupce. Kužel světla míří ke stropu a štukový basreliéf představující hlavu ženy s rozpuštěnými vlasy připomíná vodotisk na přepychovém papíru. Ruka tápavě šátrá po popelníku, opíráme se o polštáře a bleděfialová ohromná písmena ofotografované knihy se zjevují ne stropě: K a m e r a o b s k u r a od V. Sirine. V pokoji je cítit přehřátý kov, mandarínka a sníh - špehýrka je otevřená. Přítelkyně mi stiskne ruku, když dočte stránku; stlačím tedy páčku a na rozpuštěných vlasech na stropě se objeví nová sou-

/1/ Starořímské novoroční svátky. /P. př./

hvězdí písmen. Na straně 31 se žárovka promítačky spálí a všechno zhasne; pomalé laskání, které se zpožďuje a propletená směť šatů.

Má láska ke všemu, co je nesnadné si opatřit, začala velmi brzo. Už ve čtrnácti letech jsem ze seznamů zakázaných knih velmi dobře znal jména zbavená života.

V jarním větru na tramvajovém mostě přes řeku stál jeden ruský mladík a hleděl se svým přítelem na okolní panorama - - Fioravantiho Kreml se zlatými kopulemi - a recitovali si navzájem verše nepublikovaných básníků. Pašeráci jambu a troheje, otáčeli jsme na našich dlaních velkými drahokamy slov. Ještě dnes znám nazpaměť tisíce lyrických veršů orální poezie. A ještě dnes, jestliže se setkám s nějakým kamarádem na Park Avenue v New Yorku, nebo třeba na letišti v Miláně, zdravíme se fragmenty - vytrženými z kontextu - Mandělštama, Pasternaka nebo Achmatovové. Narážky, náznaky, se zjevují v Božím světle metafory rozvitého génia a ta vybuchuje jako tichá bomba před očima k a r a b i n i é r ů , kteří však nevidí nic jiného, než požár.

Podivný život v této neuvěřitelné zemi, kde byla slova rozdělena na slova povolená a zakázaná! Věty krvácely, tep alexandrinu v agonii bil stále slaběji. Provlhlé prapory se ve větru plácaly jako mokré prádlo. Před našima očima defilovaly komíny elektrických stanic přinášející obrovskými písmeny heslo: " K o m u n i s m u s , t o j e s o v ě t s k á v l á d a a e l e k t r i f i k a c e " a když jsme pohlédli o trochu dál, objevila se na druhém břehu řeky strážní věž věznice Taganskaja a můj přítel mi šeptem recitoval Mandělštamovy verše: " Ó m é s t o l e t í , a c h m á š e l m o , k d o b u d e h l e d ě t d o t v ý c h z ř í t e l n í c a k l í ž i t s v o u k r v í o b r a t l e d v o u s t o l e t í ? " Kouřili jsme albánské cigarety Diamant, laciný tabák prskal jako zápalná šňůra a létaly z něj do větru jiskry.

V mé předgutenbergovské vlasti byly zakázané knihy vzácnější a bylo jich méně, než těch tzv. polozakázaných. Tyto knihy byly neviditelné. Tím chci říct, že ačkoli se oficiálně tiskly, neexistovaly. Úplná vydání autorů, považovaných za málo vyhovující, se znovu ocitala v hloubi Sibiře, ve vesnicích Kazachstánu, nebo - a to častěji - na ostrovech, např. na Sachalinu. Druhé vyhošťování spisovatelů, z nichž někteří si to často museli vytrpět i víckrát za život. Západní slavisté se v zanícených člancích zmiňovali o nějaké takové knize "právě vydané v Moskvě", kterou si koupili v nakladatelství Globe; avšak v Moskvě samotné se dotyčná sbírka veršů nebo román znaly jen z doslechu. Ti, kdo byli za nějakým úkolem vysláni na Západ, měli jistě větší možnost si zde koupit - - desetkrát dražší než u nich doma - knihy publikované v Sovětském svazu; díla Michaila Bulgakova, čtyř velkých básníků - Achmatovové, Mandělštama, Pasternaka, Cvětajevové; knihy Trifonova, Bely Achmaduliny, Zoščenkovy, Babelovy, Pilnakovy, jednoduše všechno, od povídek Theodora Hoffmanna až po bratry Grimmovy.

Polozakázané knihy byly ty, jejichž ideologická vzpoura vězela v popisu běžného chodu věcí na Starém náměstí v Moskvě, kde měla moc své skutečné sídlo. Mohlo se tedy vyprávět o smrti nějakého komisaře, velebit válečného vůdce nebo dokonce popisovat církevní obřady. Díla procházela fázemi zákazů, potom povolení. Pak následovaly nové zákazy z díla úplně zmizela.

Jeden příklad: náhle se u nás ze tmy vynořil v kolosálních nákladech americký spisovatel William Saroyan, ale když pak obhajoval válku ve Vietnamu, zmizel z knihoven. Podobně se vedlo i západním spisovatelům, jejichž svoboda slova a myšlení nebyla podřízena žádné kontrole. V šedesátých letech jim jejich levičáctví, jakož i naděje, které vkládali v naši společnost všeobecného blaha, vynesly v sovětském Rusku velmi vysoké náklady. Nicméně díky tomu, jaké postoje zaujali během událostí v Maďarsku, Československu a později v Polsku, byli postupně degradováni k autorům polozakázaným a poněmáhla byla jejich díla vůbec odstraněna z trhu.

Stejný osud potkal ty naše národní spisovatele, o kterých se sice sdostatek psalo v novinách, ale kteří pak - nevděčníci - najednou začali podepisovat nějaké protestní listiny. Zkuste si představit náplň dne nějakého typického úředníka: nikdy neopustí svoji diplomatku, která obsahuje kromě chleba se salámem, tradiční flašky a tenkého svazku lejster - seznam zabavených knih. Tento člověk se prochází po městě a vstupuje do knihoven a knihkupectví. Až spolýká svůj salám a vyprázdní láhev, udělá se mu v tašce místo pro všechny ty nevděčné pisálky, pomlouvače, lokaje kapitalismu, ty domýšlivé pseudogénie... Večer, po návratu do kanceláře, když si zuje boty a zapálí cigaretu, pozoruje oknem vysokou zeď ozdobenou ostnatým drátem; nohy si ohřívá u litinových kamen, v kterých se odehrává každodenní autodafé.

Každý z nás snil pouze o jedné věci: "napojit se" na nějakou důležitou soukromou knihovnu, přicházelo se na ně náhodou. Občas se našla v nějakém domě, ve kterém ještě nikdy nebyla provedena domovní prohlídka a kde nedotčené knihy pocházely z báječných předrevolučních a předválečných let. Častěji však šlo o byty náležející privilegovaným, tj. lidem, ve které měla moc důvěru a kteří u sebe uchovávali zakázané knihy, aby lépe "pochopili nepřítel". Děti těchto aparátníků je pro nás, pro naši tlupu budoucích básníků-rebelantů, kradli. Samozřejmě, méně nebezpečné by bylo číst je na místě. Bohužel, jak jsme pohrdali těmito posluhovači moci, často jsme se ocitali - přistiženi u cizích knih - v ruce tajné policie. Aparátníci byli značně vypeskováni, viníci, kteří prozradili existenci knih, přísně pokáráni, zatím co čtenáři zakázaných děl zaplatili svou lásku k literatuře ztrátou jediné věci, kterou ještě vlastnili: ztrátou volnosti.

Stálí návštěvníci Leninovy knihovny v Moskvě a Národní knihovně v městě Petrově tvořili odlišnou skupinu. Neošoupali si tam své kalhoty, ale svůj život. Těžili z těchto skladů všechno, co mohli získat pouze legálním způsobem. Tak trávili léta. Ale ani oni nemohli proniknout drátěnou košilí zákazů: skutečně, v těchto rozsáhlých sovětských knihovnách existovala určitá soustava "povolení". Bylo nutné jich získat několik - a každé jiné - , aby se mohlo vstoupit do speciálních sálů, zasvěcených třeba kvalitní filosofické literatuře nebo nějakému géniovi upadlému v nemilost. V posledních letech, když jste chtěli vstoupit i do těch nejobyčejnějších sálů, jste museli předložit propustku. Bylo třeba mít povolení ke
č t e n í .

Vzpomínám si na jedno podkroví na moskevské periferii. Všechno se ni vybavuje v nejmenších detailech: třísky v hrubě otesaných prknech na stropě, hlavička zrezivělého hřebíku, na kterém byla zavěšena čínská lucerna, rozviklaný stůl po-

cházející z doby před Revolucí, skládací lůžko a pokrývka s velkými červenými kostkami. Okrouhlým vikýřem bylo vidět severské borovice chvějící se ve vedru; ve visuté síti spalo děvčátko; zvonek jízdního kola ohlašoval příjezd mlékařova syna - mladého bandity s rozčuchanými vlasy a prakem v kapse u kalhot - přivázejícího čerstvou smetanu.

To bylo v době, kdy jsem ztratil dar řeči. Trávil jsem večery na verandě, pomáhal připravovat samovar, zatápěl pod ním pomocí jehličí a třísek i borovic, ale má bytná s oříškovými očima a její manžel - od války jednoruký - ode mne v odpověď na své otázky dostávali pouze neartikulované zvuky. Toho léta jsem objevil s v o u knihovnu a opíjel jsem se čtením stejným způsobem jako se opíjejí Rusové alkoholem; bez vystřízlivění; ani na minutu jsem se neodtrhl od těchto fantastických, neuvěřitelných světů. Ve dne v noci po sobě následovaly směrem k Moskvě řvoucí elektrické vlaky i elektrické dráty vysokého napětí, ti neviditelní komáři, bzučely bez přestání; od rybníku zněl smích dívek a já, drcený štěstím, jsem viděl na plátně svého vnitřního biografu Leopolda Bloona zaměstnaného smažením ledvinky v prskajícím omastku. Když jsem se v pozdější době ocitl v oddělení knih F.N.A.C. /1/, bylo mi nevolno. Takové množství knih se mi zdálo urážlivé. Byl jsem pokořen: slova byla nadále dostupná až k zhnusení.

V každodenní šedi se zabýval sečnami, druhými odmocninami a logaritmy, které nazýval xxx nudnými hloupostmi. Ale ve světě nočních schůzek, ve světě nocí probdělých nad literaturou, byl surrealistickým spisovatelem, který stránky své temné prózy zdobil černí a purpurem. Podobal se tlusté myši v brýlích a otáčel neustále hlavou, jakoby hledal pro každý případ nějakou škvíru, kudy by mohl proklouznout z dosahu prvního nebezpečí. Jeho texty bylo jedno silné blouznění: démonologie zdobená šperky sovětské reality. Jeho hrdinové nesli mýtická jména a jejich sexuální život byl závislý na postavení Měsíce. Jeho smrtelně nudná literatura mi vždy připomněla názor Lva Tolstého na Leonida Andrejeva - velmi taentovaného spisovatele - jehož próza občas zaváněla vlhkými zámky Edgara Allana Poea: "Andrejev nahání hrůzu," psal Tolstoj, "ale mne neděsí..."

Jednoho dne tato myš-přebornice v matematice četla své děsivé texty v jednom moskevském brlohu. Jako obvykle se v maličké místnosti mačkalo kolem třiceti osob, recitující a jeho posluchači velmi rychle mizeli v husté mlze cigaretového dýmu. Seděl jsem blízko autora. Pozoroval jsem ho, jak čte s nosem zabořeným do stránek svého sešitu příběh o dvouhlavém dítěti objeveném v ruinách Kremlu... Během přestávky někdo dostal dobrý nápad otevřít okno a já zaslechl, jak děšť zpívá svou drobnou chopinovskou hudbu. Nemaje nic na práci, pohlédl jsem automaticky na otevřený sešit a zjistil jsem, že šlo o úplně jiný text: autor nečetl ze svých stránek, ale recitoval z paměti.

Jeho případ byl typický: většina jeho kolegů se svých rukopisů bála jako moru. Schovávali je v garážích, na dáčách, na půdách, u přátel, u těch, "kteří nikdy neměli domovní prohlídku". skrývali je s ještě větší vášní než zakázané knihy.

/1/ Národní svaz bývalých vojáků z povolání /Fédération nationale des anciens militaires de carrière - p. př./

Jestliže čtení zakázané literatury už vytvářelo pasivní trestný čin, pak psaní bylo považováno za jednání teroristické povahy. Už od školních let jsme se učili pravidlu číslo jedna: nenechat se chytit. Bylo by hloupé být, dříve než dopíšete nějaké cenné dílo, poslán k ledním medvědům. Právě o této věci se názory různily: zašili nějakého pana X.; jedni se domnívali, že tím X. nevyvratitelně prokázal svou hloupost, druzí mluvili o jeho odvaze. A stejně jako se ničily titulní stránky s názvy děl, aby nikdo nemohl rozpoznat, co jsme četli a k d e to bylo vydáno, zrovna tak se někteří spisovatelé vyvarovávali podepisovat své rukopisy.

Občas se v našem životě objevil přelud určitého uvolnění a setkávali jsme se tudíž s absolutně neuvěřitelnými věcmi: ještě si pamatuju na tu pěknou blondýnku, která ve vlaku na předměstí v době dopravní špičky // hltala strojopis V p r v n í m k r u h u /1/. Nemohla počkat než dojede domů. Ti, kdo ji pozorovali a dobře věděli o co šlo, ji už viděli ve světě muklů. Ale byla to šílená doba hry na uvolnění a mohly se dít nepředstavitelné věci bez dramatických následků. V nacpaném autobuse z Moskvy jsem byl svědkem následující neslýchané příhody: pyšným a drzým pohybem kroutil důkladně řidič knoflíkem svého tranzistoru Spidola, což byl jediný Sovětský přístroj, který více či méně dobře chytal západní stanice / v té době byla přechodně zrušena rušička/, a chytil Hlas Ameriky. Z něho se také mohla koncem měsíce stát mrtvola, ale protentokrát z toho vyvázl bez bebička. Během tohoto období se dokonce i spisovatelé "ukázali ve světle" /jak se říká v SSSR/, nabízejíce otevřeně svá buřičská díla oficiálním nakladatelstvím. Ale trapem se dozpívalo: sotva byly podepsány Helsinské dohody, začal se utahovat šroub.

Spisovatel se musel rozhodnout, kam až ve své upřímnosti může zajít. Krutá muka, která vás neustále upomínala na to, že vše, co se psalo, bylo úzce spjato s ideologií. Politická angažovanost proti osobní vůli, taková je kletba, která leží na ruské literatuře tohoto století. Uniknout "politice" vyloučeno. I při útěku do nejčistšího formalismu. Jediný z celé naší generace - opravdu jediný kdo zůstal nedotčen těmito politickými zmatky, byl Josif Brodskij. Jen oficiálním spisovatelům, kteří se uzavřeli ve svém "růžovém ghettu" a prohýbali se pod hromadou výsad, se dařilo psát "mimo jakoukoli politiku". Prováděli slalom se zavřenýma očima. Byli schopní psát o hloupostech. Protože kompetentní orgány znaly myšlenkovou svobodu některých těchto oficiálních spisovatelů, přijímali jejich "neutrální" prózu a poezii s potěšením. Nakonec, krvavá éra tatíka národů Džugašviliho pominula a nikdo víc od členů Svazu spisovatelů nepožadoval velebící ódy. Samozřejmě, jestli spisovatel psal tyto ódy s á m o d s e b e dál, dlouho to bez povšimnutí nezůstalo a autor xxxxxxxx dostal ještě větší byt, ještě luxusnější vůz a mohl se téměř denně koupat v kaviáru...

V SSSR je psaní uměním slovních narážek. To se stoprocentně projevuje v oficiální literatuře a částečně i v literatuře podzemní. Jen aby zůstala nepovšimnuta, byla někdy ve sto stránkách napsána jedna jediná důvtipná věta. Autor si vybíral jinou dobu, jinou zemi, science-fiction se světy a la Hieronymus Bosch, aby mohl v utajené mistrovské narážce za-

/1/ Dílo od Solženicyna. /p. př./

šeptat chraptivým a znetvořeným hlasem: m y n e j s m e s v o b o d n í !
 A ruský čtenář umí velmi jemně lovit slovní přízvuky a narážky. Plíží se
 labyrintem prózy nebo hoduje na rytmu poezie, až se dostane k zahrávající
 ráně, kterou drásá svými nehty s lačným potěšením masochisty: m y n e j s m e
 s v o b o d n í ! Veškerá sovětská literatura, výtvarné umění a
 kinematografie ve svých perverzních, maskovaných nebo absurdních
 formulacích potvrzují tuto hnusnou a osudnou pravdu: "My nejsme svobodní..."
 dříve, než paralyzovány touto skutečností úplně ztuhnou...

V některém období bylo v módě skrývat rukopisy tak, že se ukládaly
 v hrcích do trouby. Do ledniček. Do nedobytných stranických pokladen
 umístěných na pracovišti. Nebo se nahrávaly na kazety. Když u mne byla
 domovní prohlídka, prohledali agenti od základů celý společný byt a zašli
 až tak daleko, že se dívali p o d vanu; když končili, jeden z nich se do
 půl těla vyklonil z okna, aby mohl pátrat pod kovovou okenní římsou...

Básníci měli méně obtížné postavení. Mohli se často obejít bez pera
 a papíru. "Nemám ani rukopis, ani zápisník, ani archiv. Neovládám zvláštní
 způsob psaní, protože nikdy nepíšu. Jsem jediný v Rusku kdo používá hlas,
 kdežto ta banda darebáků kolem píše. Já a spisovatel, fuj! Jděte k čertu,
 pitomci!" To napsal Oeip Mandělštam, štvaný génius, zahnaný ke zdi. Banda
 darebáků, to byli ti, kteří nemuseli mít obavy z psaní svých názorů.
 Mandělštam si vybral Homérův způsob práce a ti druzí literaturu
 podlézavosti. Básník se často mohl dostat do nebezpečí díky svým
 obdivovatelům, kteří si jeho díla přepisovali a uchovávali. Kousky drobně
 popsaného papíru se znovu ocitaly na první straně osudného spisu. Když se
 hovoří o různých žánrech existujících ve dvacátém století, úplně se
 zapomíná, že nejpopulárnější žánr soudobé literatury jsou policejní spisy.

Milovník hodně maštěného pilafu /1/ a ještě mastnějších historek,
 spisovatel Juz Aleškovskij, který dnes žije na březích Hudsonu, léta svým
 kumpánům z mokré čtvrti vyprávěl svůj buřičský, bláznivě vtipný miniromán
 N i k o l a j N i k o l a j e v i č . Náhle ho jednoho dne zavřel ve svém
 bytě jeden z jeho přátel a řekl nu, že ho nepustí k vodce a podrží si ho
 tak dlouho jako zajatce, než zrediguje a napíše svůj miniromán. Tak tedy
 v samizdatu vyšel tento román-anekdota, samozřejmě bez autorova jména. Jako
 mnoho jeho kolegů si Aleškovskij vybíral velmi opatrným, někdy až
 paranoidním způsobem osoby, které zval, aby si vyslechly jeho díla. Zvláště
 když šlo o ta díla, která pro tu noc svěřil rukopisu. Odpykal si trest za
 to, že v opilosti - byl tehdy na vojně - ukradl auto, a nikterak netoužil
 se znovu ocitnout v Gulagu. Ale přesevšechny krásná opatření, která učinil,
 každý velmi dobře věděl, že tento plešatý človíček, autor filmových scénářů
 o pionýrech, byl rovněž tvůrcem antisovětské písně: "Soudruhu Staline, jste
 velký učenc" , písně, ve které muklové sedící kolen ohně chválí Stalinovu
 moudrost za to, že je poslal do lágru. Přesto, dokonce i po třech lahvích
 vodky provoněné plátky citrónu, dále Juz Aleškovskij zatvrzele zapíral, že
 by ji složil. To až jednou, na Západě, vytáhl své první pero Mont Blanc a
 blahosklonně se uvolil podepsat...

 /1/ Dušené skopové maso s rýží. /P. př./

Vzpomínám si na jeden večer v Moskvě, kdy musel Solženicyn - v době
 své slávy a obecného uznání - číst ve foyer divadla "Sovremennik" svou hru

J e l e n a p r o s t i t u t k a n a g a l e j í c h . Zcela nedávno jsem přestal pracovat v tomto divadle, ale zašel jsem tam, abych byl přítomen tonuto čtení. Především nařídili "vykázat všechny neznámé osoby". Protože jsem nepatřil k "tvůrčímu kolektivu", ocitl jsem se o minutu později v hloubavé náladě před pomníkem, zasvěceným mocnému Majakovskému, naproti vchodu do divadla.

Po domovní prohlídce jsem strávil večer v malé kuchyni bytu v sedmém patře jednoho domu; silně znepokojené staré dámy, překypující moudrostí, mne zahrnovaly svými radami. Byla tam mezi jinými i vdova po spisovateli Michailu Bulgakovovi. Velmi dobře věděla, jak naložit s rukopisy: schovávala u sebe alespoň tři sta stránek mých textů. Přála si nalít do dřezu vodu, do které nasypala prášek. Začali jsme trhat stránky popsané mým vyprávěním a mými verši. O hodinu později vznikla ve dřezu jakási šlichta, která mizela ve výlevce. Byl to starý spisovatelský dům, který ještě pamatoval dobu, kdy byl celý kanalizační systém ucpaný takto zničenými rukopisy. Později se začala používat nová technika. To vše se odehrálo v kuchyni starého Mandělštamova bytu, ve kterém přechodně bydlívala i Anna Achmatovová.

Neprocházelí jste se nikdy po městě, po zasněžených pošmourných bulvárech, s rukopisem pod kabátem? Ve vršcích obřích topolů pořádají vrány své stranické schůze. Stařečci hrají šachy, šachovnici položenou na roztažených kolenou. Nějakého uličníka na lyžích táhne na šňůře obrovský německý ovčák. Odřeknete si skvělou příležitost oslovit zamyšlenou brunetku s řasami posypanými jiskřivými smaragdy tajícího sněhu; ulici přejdete jen na zelenou; nepošilháváte po oknech nálevení; připadáte si jako terorista přenášející bombu. Nejmenší chyba, nejmenší klopýtnutí, může změnit směr vašeho života a vy vejdete do labyrintu Gulagu. Tehdy ten večer bylo nejspěšnější to, že mi ten rukopis svěřil zcela nekrvelačný agent KGB, který působil pod rouškou literárního kritika, překladatele nebo novináře...

Během sedmdesátých let, v horečce jisté liberalizace, se několik neoficiálních spisovatelů prudce vrhlo do akce: manifestace, uveřejňování politických kronik, protestní dopisy, setkání se zahraničními novináři; poprvé se mohla uhasit žízeň po činech. Jiní se naopak ještě více pohřbívali na svůj zalesněný venkov, anebo se skrývali jako noční hlídači, líftboyové nebo topiči, v zaměstnáních, která jim umožňovala číst a psát v samotě noci. A i když všichni byli v opozici proti režimu, všichni j i n a k s m ý š l e l i - - v literárním smyslu slova - jedině ti, kdo veřejně protestovali, se stali d i s i d e n t y . Přestali psát. Od tohoto okamžiku se výhradně zasvětili tématům sekery a špalku, vězení a moci. Propast mezi těmito dvěma skupinami se pouze rozšiřovala a vedla k rozkolu v celé jedné emigrační generaci. "Oficiální" disidenti ovládli místa v ruském tisku diaspory a zajímali se o běžnou, samozřejmě zcela nepostradatelnou, protiideologii. Ti, kdo odjeli bez politického skandálu a nemohli se odvolávat na vlastní politickou smělost, se rychle ocitali mimo hru. Sovětská situace se opakovala. Jestliže tam byly všechny pokusy osvobodit literaturu od ideologie považovány za zločin, bylo tomu tak i zde, v jejím novém životě... Ruský tisk, vydávaný na Západě, požaduje

Savickij

především literaturu žalující. úplně jako v SSSR, odmítá přijímat literaturu nového kacířství; nevyhovuje mu vybočení z řady. Nevěřil jsem svým uším, když ni šéfredaktor jednoho exilového nakladatelství zadal

článek a zároveň mi nařídil, jak ho politicky orientovat... Pitvorná historie mého života se opakovala.

Čas od času dostávám z jedné odlehlé části Ameriky dopisy: dlouhé obálky se známkami, na kterých jsou letadlové mateřské lodě nebo bombardéry. Přítel z mého mládí, ten co mi recitoval verše na tom tramvajovém mostě přes řeku, mi píše: "Už ani nevím proč píšu. Připadá mi nemožné psát jenom pro Rusa, jenom pro Američana nebo jenom pro Evropana. Oni nenají /díkybohu/ náš kód. Má próza se stává čím dál tím víc fantastičtější. Ale jsem otrávený čtenářovým nepochopením. Víím, že by neznali pravdu o Rusku, to je spíš v tom, že odmítají se ji dozvědět. Protože dozvědět se pravdu o naší zemi by pak nutně obsahovalo i povinnost jednat. Ale zdá se, že na to nikdo nemá chuť. Lidé tudíž žijí v seismické zóně v naději, že se nic nestane..."

Po každém z jeho dopisů cítím potřebu uběhnout pět kilometrů nebo vypít půl flašky skotské. Občas přijede do Paříže; podobá se zároveň Rusovi i Američanovi, protože jsou si oba skutečně hrozně podobní. Sedíme chvíli na tiché terase kavárny, pomalu popíjíme calvados a hledíme do žlutého kotouče slunce, mizejícího za Eiffelovou věží.

"Vidíš," říká mi, "po Rusku: ráj. A stejně..."

x x x x

Z francouzského originálu - Les notes - publikovaného v Lettre internationale č.9 1986, přeložil pro RRJN -fp-.
Únor 1987.

Dmitrij Savickij - ruský autor žijící v exilu.

Napsal:

Milé polibky odkud /320 str., nakl. Albin Michel,1983/
Valčík pro K. /184 str., nakl. Lattés, 1985/

Pod pseudonymem Alexandr Limov:

Dvojníci /312 str., nakl. Lattés, 1979/
Antiprůvodce Moskvou /275 str., nakl. Ramsay, 1980/

Tip Revolver revue Jednou Nohou:

GYORGY KONRAD: S P O L U V I N Í K

Cenu redakční rady Revolver revue Jednou Nohou za rok
1986 obdrželi tyto autoři:

Josef Škvorecký /Toronto/
Jan Beneš /California/
Jan Novák /Chicago/

K.K.Kuchyňka

Kamil K. Kuchyňka

d ž e z

d ž e z

Povídá se, že holka je buď pěkná nebo chytrá.

No a o Juditě se povídalo, že je chytrá. Když jsem si jí všimnul poprvé, tak se jí říkalo Judy. Potom někdo řekl, že vypadá spíš jako ten šilhavý lev Clarence a rovnou se jí začalo říkat Daktari.

Když jsem si jí všimnul naposledy, seděla nahá na mojí posteli a hrabala se mi v knížkách. Zrovna jsem se probudil a bolela mě hlava. Tramín, Fernet. Kamenáč, to bylo tak všechno, na co jsem si dokázal vzpomenout. Jak se tam dostala Daktari, to jsem nevěděl a radši jsem to ani vědět nechtěl.

Dělal jsem, že spím a bál jsem se pohnout.

Na zemi u dveří se válela hromádka jejích věcí: indický šaty, kalhotky s vybledlým MITTWOCH /byla zrovna sobota/, sandály a kožená měšec co nosila místo kabelky. Kulatý brejličky měla právě na nose a četla si thriller z edice Magnet, KRASAVEC SE VRACÍ. Tvářila se zhnuseně, držela ho jako chciplou ještěrku, ale četla si.

Utýct nebylo kam a tak jsem se protáhnul a popřál jí dobrý jítro.

"Ahoj," špitla a hned se na mě obořila. "Jak můžeš číst takové smetí?"

Byla to zkratka taková vinárenská intelektuálka.

Ještě jednou jsem se protáhnul a s ranním ztopořením mi připadala docela přitažlivá. "Ukaž," zahuhňal jsem a přitáhnul ji k sobě. Žuchla vedle jak pytel ječmene.

"Ne, teď ne. Je tu příliš ostré světlo."

"Ale nech toho..."

"Ne, opravdu...je to hloupé."

"No ták...., neblbni."

"Tak dobře. Ale nejprve se opláchnu, ano?"

"Vopláchněš se potom..."

Asi takhle jsme si povídali, než jsem se na ni konečně vyšplhal a rozevřel jí stehna. Stočila se trochu na bok, jednu nohu natáhla pode mnou, druhou zvedla a strčila mi rovnou pod nos neuvěřitelně špinavý chodidlo. Teď to ostré světlo vadilo zas mně. Nějak mi nedošlo, že nosí sandály. Mezi prstama měla něco, co vypadalo jako asfalt, ale asfalt to nebyl. Ten by mi nevadil, jsem kluk z města. Zpomalil jsem akci a koukal jak z toho ven.

Nakonec jsem se jakoby rozkašlal. Moc hezký to sice nebylo, ale slezl jsem z ní a asi jsme si voddychli oba. "Promiň, musím se něčeho napít." Šel jsem do koupelny a rovnou jsem se osprchoval.

Za chvílku přišla za mnou.

"Já se potom také vykoupu, ano?"

"To víš, že jo." To ti může jenom prospět, špindíro.

Ani jsem se neutíral a šel jsem do kuchyně pustit rádio. Seděl jsem tam, okusoval ztvrdlejší štrůdl a snažil se na nic nemyslet. Tak jsem si poslechnul skoro celou satirickou čtvrtodinku než se konečně vycachtala.

Vystoupila z koupelny a udělala piruetu. "Už je to lepší, že?" zeptala se a zmizela v pokoji. Až jsem se polekal, protože to skutečně bylo mnohem lepší. A než jsem se vzpamatoval, už tu byla zase. Vlhká, hebká a čistounká. Byl jsem rád, že sedím za stolem, a že nevidí, co to se mnou dělá. Na nohou měla moje pantofle a v ruce chuchvalec z těch indickejch šatů.

"Nevadilo by ti, kdybych si je přeprala? Jsou hrozně cítit kouřem,"

Rychle jsem řekl, že by mi to vůbec nevadilo a přitom jsem myslel na to, co dokáže pár litrů vlažný vody.

Dala se do práce a dveře nechala pootevřený. Když jsem se šel oblíknout, nakouknul jsem dovnitř. Stála tam vohnutá nad vanou, žádala ke mně /i když záda vidět nebylo/ a zrovna volala: "Uvidíš, za mement budou suché."

"To je jedno," polknul jsem naprázdno, "máme čas."

Jak mě zaslechla za sebou, ohlídla se a nejdřív viděla to, co jsem předtím schovával za ubrus. Neřekla nic, jenom se usmála a já se radši šel oblíknout. Moje věci smrděly taky, a tak jsem si vzal aspoň kalhoty.

Když se vrátila, nesla si před sebou mokré šaty a ptala se, kam že je má pověsit. Vlasy už měla skoro suchý a ramena jak plyšovej fotel. Zůstala stát tak dva metry ode mne. "Neprohlížej si mne tak!" připlácla si ty mokré šaty na břicho. "Jsem tlustá, že?" Jenom jsem zamručel a položil jí ruce na ramena. Nebyl to plyš, ale velejmná a vlhká jelenice, co se s ní mejou okna. Zachvěla se.

"Příjemně to studí."

Přitáhl jsem jí k sobě, abych zkusil, jak to studí. Příjemný, to bylo to pravý slovo.

Řekl jsem jí, že jí ty šaty zavěsím do okna, ať zatím pustí nějakou kazetu. Musel jsem vyšplhat na židli, otevřít i horní okno a tam je přehodit. Venku bylo nádherně.

Za mnou se ozval Randy Newman.

Daktari stála nad magnetákem, mnula si břicho a nelíbilo se jí, jak jsem ty šaty pověsil. "Musíš je víc rozprostřít. Takhle budou samý fald." Zkusil jsem to znova, ale asi ne dost dobře, protože si vylezla za mnou nahoru. Otřela se o mě, stoupnula si na parapet až to v něm zapraskalo a pověsila je přesně tak jako před tím já.

"Vidíš, takhle tam žádná rýha nebude."

Neřekl jsem nic a začal jsem jí hladit to vlhký břicho. Takový jsem ještě v ruce neměl.

"Neměla bych pustit něco jiného?" zase se cukala.

"Jenom to tam nech!"

Slezl jsem dolů a chytil ji kolem stehen, jako že ji snesu. To se mi stává dost často. Sem tam si připadám jako silák a hned bych všechno zdvíhal, mačkal nebo nosil. Naštěstí mou pomoc odmítla, a tak mě ušetřila nejmíň tejdne klidu na lůžku a několika ketazonovejch injekcí. Jenom se mi opřela o rameno a přitom mi do ruky položila obrovskou bělostnou tykev s čokoládovým bubákem na konci. Svaly se mi pomalu začaly měnit z tvarohu na ušlechtilou pryž. Ale zase mi vyklouzla a hnala se ke kazetám.

"P-proč to tam nenecháš?" už jsem koktal.

"Odpusť, ale já měla za to, že to bude džez. Randy Newman, to zní tak džezově, víš?" ponořila se do šuplíku a hledala džez. "Opravdu se nezlob, ale já si myslím, že hudba je při tom důležitá. Pomáhá ti vnímat to, co ti jinak uniká. Za týden si tu kazetu znovu poslechneš a vybaví se ti vjemy, které bys jinak zapomenul nebo vůbec nezaznamenal."

"Fakt?" sednul jsem ti na postel a přímo před očima jsem měl prdel, která asi nikdy nepoznala sluneční svit.

Podívala se na mě. "Ty si při tom opravdu nepouštíš hudbu?"

Zavtipkoval jsem: "Při čem?"

"ne, vážně! Ty jsi to ještě nezkusil?" Břicho měla fakt nádherný. Jako polštář. Jenomže se zase otočila k šuplíku.

"Nejvýhodnější je indická hudba. Tabla, sitár a tak..." vysvětlovala a já tam seděl a bylo mi jako kdybych si prohlížel ležícího sněhuláka. Asi tak z půl metru. "Já jsem četla, jak se jeden profesor z Berklee pokoušel zapsat tu nejobyčejnější ragu do not a představ si, že to nedokázal! Věřil bys tomu?"

Tomu bych věřil.

"Škoda, že tu nic takového nemáš."

Zaplaťpámbu.

"Nebo džez. Ten je také výborný. Je to vlastně orientální rytmus. A ten je nejpřirozenější... Také se vzpírá notám, ovládne tě ani o tom nevíš... Kdo je to Eric Burdon? To je ten...jak se to jmenuje... xylofonista?"

"Ne, to není ten," už se mi líbilo. "Tenhle je taky takovej rytmickej, ale asi ne dost přirozeně rytmickej. Angličan, víš?"

"Tak to ne! Anglická hudba je taková studená," řekla a aby tomu dodala váhu, tak se otřásla: "Brrr!" Půlky se jí rozkmitaly až mě rozbolely oči.

"A co tenhle? Carole King, to zní také džezově."

"Jo ten... Tak to je ženská. Sice americká, ale ten Burdon má rozhodně přirozenější rytmus."

Úplně se polekala, chudinka. "To jsem tomu dala! Ale vlastně máš pravdu." omlouvala se. "Carole, no ano, kdyby to byl muž, tak by to byl Charlie, že?"

"Z toho si nic nedelej, já znám jednoho a ten si říká Alice."

"Když s tebou je to těžké," zakabonila se. "Nesmíš si myslet, že jsem nějaká ignorantka, náhodou mám doma osmnáct kazet, ale ta tvoje jména tady..." - pokrčila rameny a tím pádem skoro všim - "mi prostě nic neříkají. Třeba tenhle Dire Straits..., to bude nějaká skupina, vid'?"

"Jo, Anglická."

"Tak vidíš!" Už byla zoufalá. Tyčila se nade mnou jako hromada neštěstí a pomalu to vzdávala. "Tak já opravdu nevím, snad abys našel něco sám..."

Dostal jsem nápad. "A co jsme poslouchali večer?"

Zeptala se kdy večer a hned jsem byl doma.

"No, jak jsme přišli přece," ptal jsem se statečně dál.

"To jsme neposlouchali nic. Usnul jsi oblečený."

To bylo divný. Ne to, že jsem usnul, ale - přece jsem se probudil neovblečený...

"Opravdu. Usnul jsi už v kuchyni. Musela jsem tě uložit a ani tehdy jsi se neprobudil. Skoro to vypadalo, že jenom děláš, že spíš."

"Hm, hm," zkoušel jsem si to představit. To ale muselo bejt ukládání!

Řekl jsem, že teda něco vyberu sám a ponořil se do šuplíku. Jezdil jsem prstem po kazetách a pořád jsem musel myslet na to, jak mě ukládala. Musela mě sem donýst, jiná možnost není. Venkoncem postavu na to má. Ale jak mě svlíkla? Ne jak, ale kdy? Nejdřív mě a potom sebe? Nebo naopak? To jsem netušil. Ptát jsem se jí nechtěl, ale myslet jsem na to musel pořád. Byly jenom dvě možnosti a ani jedna nebyla pravděpodobnější než ta druhá.

Démon alkohol!

Vzal jsem první kazetu co mi přišla pod ruku a z hlavy se mi kouřilo.

"Tak co jsi vybral?" Daktari sáhla po kazetě, ale já ji sevřel v dlani jak vyhranou kuličku.

"Počkej chvílku," zaváhal jsem, ale vědět jsem to musel, "potřebuju si něco ujasnit. Večer, jak jsme sem přišli, jak jsi mě ukládala. To by mě zajímalo: jak jsi mě dostala z kuchyně sem? To jsi mě musela donýst, ne?"

Sklopila oči. "Jinak to nešlo."

No prosím! Zatím to klape.

"No a jak jsi mě ukládala, tak jsi mě musela svlíknout..."

"Přece tě nenechám spát ve špinavých džínách!" rozdurdila se. "Byl jsi jako mrtvola! Opravdu jsem si myslela, že to jenom tak děláš!"

"Jasně. To je v pořádku, díky za to, já si to jenom zkouším srovnat v hlavě, víš? Zajímalo by mě...", skoro jsem se to bál říct. Oči jí hořely spravedlivým hněvem, ale já to musel vědět. "Když jsi mě svlíkala, tak už jsi byla svlečená anebo ses svlíkla až potom?"

Podívala se na mě, jestli si z ní nedělám srandu. "Ty to vážně nevíš?"

"Kdybych to věděl, tak se neptám!"

"Tak dobře," sedla si vedle a začala vypravovat. "Když jsem tě ukládala, tak to už jsem byla svlečená. Ale já jsem se nesvlékala.."

Koukla na mě, jestli jsem si nevzpomněl. Nevěděl jsem nic.

"Tak abys věděl, svléknul jsi mě ty. Hned v předsíni. A neustále jsi říkal, že si užijeme."

"A potom jsem usnul?"

"Ne potom, hned," byla nemilosrdná. "Abych byla přesná, usnul jsi, když jsi mi rozvazoval sandály."

Ha!

Sklopil jsem hlavu a všimnul jsem si, co to mám v ruce. To je ta pravá muzika!

"To nevadí," řekl jsem mnohem veseleji. "Měl bych tady něco jako džez. Takovej revivalistickej, na první pohled se to sice moc nehodí.."
musel jsem hledat slova, "ale kořeny má v Orientu. Jako každej džez!"

Zasunul jsem kazetu, ale ještě jsem ji nespustil.

Chyt jsem ji za stehno a těšil se jak malej kluk. "Neboj, teď si fakt užijeme."

Daktari se nebála a asi se těšila taky, protože jsem ji měl v poklopci než bys řekl švec. Stáhla mi kalhoty a svalila se na postel. Já spustil přístroj a padl na ni. Spěchal jsem, protože jsem měl jenom několik vteřin zaváděcí pásky na to, abych se jí jak se říká zmocnil.

Tak tak jsem to stihnul.

V magnetofonu to prasklo, ozvalo se banjo a po něm rozpustilý vokál; "Na vodu teď jezdím jenom s Vendou Bendou..."

Moc se jí to nezamlouvalo, ale už bylo pozdě. V životě jsem si tak nezařadil. Byla to nádhera! Záda mě nebylely a sílu jsem měl jak v osumnácti. Dával jsem jí co proto a nebylo divu. Když je dobrá nálada, jde práce hned jinak od ruky.

Daktari asi tenhle džez moc nevoněl, ale nemohlo se jí nelíbit to, co jsem s ní prováděl. Slastně si pohekávala a magneták nám zpíval: "Dáša jedla cukroví, rozbolel jí zub. ZUB!"

Moje staříčká válenda pod námi skučela a zdálo se mi, že se třese i lustr. Dováděli jsme jako dva lední medvědi. Byla ohromná, rozlehlá, chvilku tady, chvilku tam a já, já byl samej sval a samá šlachy a chtělo se mi křičet.

"Hohó!" neudržel jsem se.

"Hohó!" řvala Daktari se mnou.

"Horolezci, horolezkyně, horolezčata...", zpíval Mládek aniž by věděl komu.

Poprvé se udělala při Tondo Kvapilů netlač na pilu a po druhý při Švagr má bagr.

Já se držel až do Pantáta a kantáta a potom jsem se jí složil na břicho. Bejt kostkovaný, usnul bych okamžitě. Takhle jsem ještě stačil vydechnout: "To byl džez! Kam se sere Velebný!"

K R I T I C K Ý S B O R N Í K - časopis, který nelze
ignorovat!!!!!!!!!!!!!!

V čísle 3/86 na vás čekají tyto zajímavosti:
Stanislav ROSTEK - živá řeč stávky, Eva FORMÁNKOVÁ - Kafka a kniha Job,
Milan JUNGSMANN - Hořký humor Karla Pecky, František KAUTMAN - Tajný čtenář
v Paříži, CARUSO - Trubadůr z klece vypuštěný, filologický koutek, knižní
zpravodaj.

Čtěte K R I T I C K Ý S B O R N Í K a nebudete zklamáni!!

Strážný zvednul červenobílou závoru a žlutá škodovka s náčelníkem zdravotní služby nadporučíkem Vláškem za volantem pomalu vklouzla do kasáren. Bylo skoro sedm hodin a přestože slunce už jasně zářilo, vzduch byl ještě chladný uplynulou nocí. Začínal nádherný červnový den. Nadporučík zaparkoval před ošetřovnou, vystoupil a důkladně se protáhnul. Už dlouho se necítil tak skvěle. Nastavil svou pravidelnou tvář slunečním paprskům, zamhouřil oči a představil si co ho čeká. Nejprve musí přezkoušet absolventy zdravotnického školení a potom ... Hned potom vyrazí na Rabyni, kde na něj už celý týden čeká jeho mladá žena a roztomilá dvouletá dcerka. Ještě jednou se protáhnul, zamknul auto a pro změnu si zavzpomínal na to co měl za sebou. Divokou noc v novém bytě s bývalou spolužačkou ze základní školy.

Potkali se skoro po patnácti letech v automatu, kde si právě kupoval obvyklou večeři slaměných vdovců - čtvrt kila vlašského salátu a šest rohlíků. Nejdřív jenom tak vzpomínali na staré časy, ale potom se domluvili, že zajdou ještě někam na sklenku. Jmenovala se Jiřina a ukázala mu útulnou vinárnu, kolem které už osum let den co den chodil, aniž by ho kdy napadlo zajít dovnitř. Na to že bývala obletovanou třídní krasavicí vypadala už dost odkvetle a kdyby jí neznal, asi těžko by jí věnoval víc než jen lítostivý pohled. Ale její vyzývavé oči a také vzpomínka na neustálé odmítání, kterým ho zahrnovala během školních výletů ho povzbuzovali k dávno zapomenuté aktivitě. Velice brzy se opila Medvědí krví a přitiskla se k němu ještě dřív než stačil vyslovit svoje pozvání do opuštěného "dvoupokojáku".

Tam ovšem byla skvělá! Díky svým bohatým zkušenostem zavedla nadporučíka daleko za hranice pro něj představitelných rozkoší a ten se jí odvděčil vpravdě sportovním výkonem svého trénovaného těla.

Ráno ji probudil už v pět a šel ji vyprovodit na autobus. Musel si ještě napsat telefon a vyslechnout několik přisprostlých příslibů než konečně zmizela a on se mohl vrátit domů, aby po ní zahladil stopy. V duchu si nadával, ale teď s odstupem necelých dvou hodin se všechno zdálo jiné. Náhodou je to docela pohledná ženská, usmíval se a hlavou se mu honily detaily včerejší noci.

Spokojen sám sebou vztáhnul ruku ke dveřím ošetřovny, když se na něj zřítila utržená římsa. Celou svou vahou mu padla na rameno a skoro mu utrhla ruku. Nadporučík se hrozně lekl. Podíval se na místo, kde měl ještě před chvilkou tři zlaté hvězdy a sesul se na zem. V životě neviděl tolik krve. Nejprve necítil vůbec žádnou bolest. Cítil jenom jak se mu na čele perli studený pot a jak mu oči doslova lezou z důlku. Chtěl křičet, ale nemohl. Zahlédl skupinku absolventů zdravotnického školení jak k němu zmateně běží. To ne! Proboha jen tohle ne! Nikdy by si ani nepomyslel, že to stádo nechápavých tupců právě u něj poprvé na vlastní oči spatří skutečný úraz. Vybavilo se mu jak skoro omdlávali při instruktážních filmech o otevřených zlomeninách a jak přihlouplými vtípkami zakrývali svou nevolnost.

Teď tu seděl, nemohl se pohnout a jenom zatínal zuby. Jeho žáci ho obstoupili a prohlíželi si ho s daleko větším zájmem než instruktážní nástěnky. Kupodivu nikdo neomdlel. První zareagoval desátník Madigar:

"Ale že jí koupil, co "

"To teda musela bejt šupal" přisadil si četař Hovorka.

"Nechtěl bych takovou držet. Fujtajxl!"

Nadporučík nevěřil svým uším. Zkusilněco říct, ale přes zaťaté zuby a sevřené hrdlo se neprodrál ani vzdech. Až desátník Karas si ho začal všimát, po ryze odborné stránce:

"Jak to že neřve? To ho přece musí bolet jako kráva."

"Asi je v limbu. Hele jak čumí!"

"Tak už něco dělejte! Koukni tý krve!" zaúpěl svobodník Zelinka, který pozbýval vědomí zpravidla už při titulcích.

"A co asi tak, ty chytřej?" zařval četař Hovorka. "Zavážeš mu to, nebo co?"

Nadporučíka se zmocnila hrůza. Jenom ať na mě nesahají, pomyslel si zoufale.

"Pojďte hoši, položíme ho." desátník Madigar se sklonil k nadporučíkovi a začal s ním cloumat. "Tak mi snad někdo pomůže, ne?"

Desátník Karas se k němu připojil a strčil do nadporučíka tak, až mu bacil hlavou o asfalt.

"Uhni vole, dyk ho zabiješ!" prosadil se četař Hovorka a začal nadporučíka tahat za zdravou ruku. "Tuhle ruku pod něj musíš podstrčit, aby se ti nepřekotil." komentoval svoje počínání jako kdyby manipuloval s cvičnou gumovou figurínou, "Teď bych mu to tak měl zaškrtit, co?" zeptal se nejistě, ale odpovědi se nedočkal. Podíval se na nadporučíka, ale ten ještě víc vypouličil oči. Teď už věděl, že to nepřezije.

"Tak mi něco pučte, ať mu to stáhnou. Teče z něj jako z vola." Vzal na sebe konečně zodpovědnost četař Hovorka. Svobodník Zelinka si zrovna povoloval kravatu, když se u nich zastavil voják, který nesl odpadky k nedalekým popelnicím. Ani nestačil promluvit a už ho svobodník - Prostecký odehnal: "To je dobrý, my se vo něj postaráme. My sme lapiduši. Akorát někde zavolej pro sanitku." Četař Hovorka se zatím domlouval se svobodníkem Zelinkou čí kravatou zaškrtil ránu.

"Tak už s nim, kurva, něco dělejte!" desátník Madigar začínal ztrácet trpělivost. "Koukněte jak blbě čumil Nedusí se vám?"

"Hovno se dusí!" zařval svobodník Prostecký. "Dej mu radši něco pod hlavu!"

"To bude šok," řekl rozvážně desátník Karas. "Nemám mu dát facku?"

"Hovno a ne facku!" řval dál svobodník Prostecký. "Dej mu radši něco pod hlavu." poklekl a dal nadporučíkovi pod hlavu cihlu z právě spadlé římsy. Zatím četař Hovorka zaškrtil ránu Zelinkovou kravatou.

Nadporučík Vlášek byl zoufalý. Rána už ho opravdu bolela, ztratil spoustu krve a stále ještě nemohl promluvit. Před očima měl gumovou figurínu, která sloužila k tomu, aby si na ní mohli vojáci procvičit umělé dýchání. Vzpomněl si na to, jak jí jednou nechal přes noc na učebně a když k ní ráno přišel našel na jejích rtech malé šedobílé strupy. Drolil je palcem než mu došlo, co to vlastně je, a zvedl se mu žaludek.

"Hele, nechce se mu blejt?" zeptal se desátník Madigar. "Koukni jak mu poskakuje vohryzek."

"Hovno se mu chce!" zařval hystericky svobodník Prostecký. "Akorát ho to bolí. Utáhs to pořádně?"

"Ale jo, utáh." špitnul nejistě četař Hovorka a hlasitěji dodal;

"Kurva, furt to teče."

"Tak mu to zmáčkní vevnitř, doprdelepráce! Ukaž, pust mě k němu!" desátník Madigar se vrhnul na kolena a hrábnul nadporučíkovi do oteřené rány. Ruce měl od krve a hledal tepnu: "Kurva, to je sajrajt!"

Nadporučíkovi projela tělem prudká bolest. Ještě naposledy sebou trhnul a ztratil vědomí. Desátník Madigar zatím našel to, co pokládal za tepnu a silně stisknul. Ucítit jak se nadporučíkovo tělo zklidnilo a pyšně se podíval na kamarády. "Vidíš vole, takhle se to musí."

Nadporučík Vlášek ležel na asfaltu s Madigarovou rukou v rameni ještě asi dvě. minuty, než konečně zemřel, aniž by si toho kdo všimnul.

Slunce se opíralo o kaluž krve na kterou se slétaly první mouchy.

KRITICKÝ SBORNÍK č.4/86 - - -

Z obsahu: Eva Kantůrková - vznešenost v Čechách, Vladimír Karfík - Muž s vlastnostmi, Petr Pithart - První léta TGM v Praze, Milan Hübl

Kamil K. Kuchyňka

námluvy

námluvy

Mohlo bejt tak půl jedenáctý.

Prošel jsem vrátnici Čechofrachtu a octnul jsem se na rozpálený dlažbě. Sednul jsem si na lavičku, zapálil si Mildo Sorto a dělal jsem, že se opaluju. Měl jsem o čem přemejšlet, Bylo mi přesně třicet let a jeden den, ale starej jsem si nepřipadal. Spíš jsem si připadal hrozně chudej a proto jsem vlastně seděl před tím Čechofrachtem.

Už tři měsíce jsem chodil s Jitkou a zrovna jsme se domluvili že se večer přijdu ukázat její mámě. Jitka byla přesně to, čemu se říká dobrá partie. Nebyla vošklivá, nebyla protivná, a především nebyla chudá. Máma byla vdova po nějakým norským odbojáři a měsíc co měsíc dostávala 540 dolarů vdovský penze.

To rozhodlo.

I když bych lhal, kdybych tvdil že to bylo jen proto, Jitka byla náhodou výborná holka, ale na druhou stranu bejt chudá jako já, asi bych se s ní hned neženil. K narozeninám ni dala dvojalbum Simona a Garfunkola. Seděli jsme u mě a slavili jenom tak ve dvou. Byl to příjemnej večer a ráno, když šla do práce, tak mi řekla že mě má ráda a abych se dopoledne stavil u ní v kanceláři.

Dělala v Čechofrachtu,

Zvedl jsem se a šel jsem na procházku abych přišel na jiný myšlenky. Uprostřed Václaváku jsem potkal Boženu. Dali jsme se do řeči, a když jsem mu řek, že mi bylo včera třicet, zatáhl mě do krámu a koupil mi láhev Fernetu. Udělal ni radost a tak jsem s nim šel na snídani. v Galaxi baru jsme si koupili jahodovej koktejl a bábovku, a přes kopec bryndzy ve výloze jsme se koukali na chodník. Bylo mi báječně a tak abych tonu ještě pomohl, otevřel jsem Fernet a trochu jsem si ho cmrdnul do toho koktejlu. Božena mi nejdřív řek že jsem dobytek, ale jak jsem mu dal koštnout, mlasknul a šel pro další dva koktejly. Potom jsem šel já, potom zas Božena, a dál už nevim. Vim jenom to, že jestli v tý lahvi něco zbylo, tak jsme to toam zapoměli.

Vypotáčeli jsme se ven aby jsme si prohlídnuhli ten kopec bryndzy i z druhý strany. Taklhe z venku vypadal ještě větší.

"Ty, poslechni..." zamumlal Božena asi tak za půl hodiny, co jsme tupě civěli do výlohy. "... měl jsi někdy bryndzu? Já teda ne." Chtěl jsem říct že já taky ne, ale nemohl jsem rozlepit rty a tak jsem jenom zamručel. Přemlouval mě, že si čtvrtku koupíme a já si musel pomoct rukama, abych vůbec dokázal promluvit: "Ser na bryndzu, cigáro si dáme." Tak jsme si dali Milde Sorte a opřeli jsme se o vitrínu s Havanským rumem aby jsme si ji náležitě vychutnali.

Zvláštní bylo jak fyziologický procesy v našich tělech probíhaly na vteřinu stejně. Nejdřív se nám nafoukly břicha, Potom jsme se začali potit. Božena se na no dlouze díval, čelo měl orosený, a zašeptal:

"Asi se poseru."

Jak se říká, vzal mi to z huby.

Chtěl jsem říct, že mi platí pivo, ale nebyl čas.

"Honem do metra:" Co teď bylo důležitější.

Rozeběhli jsme se, nebo jsme si alespoň připadali jako že běžíme. Bábě v kukani jsem dal pětku a ta nám každému vrazila tak padesát ubrousků. Zapadli jsme do dvou kabinek vedla sebe a já se

77

k.k.kuchyňka

vtipně zeptal jestli to stihnul.

"Skoto ne..." zařval a potom už nikdo nepromluvil. Začal koncert. Rachotilo to tam jako na frontě a já měl co dělat abych se vůbec udržel na tom prkýnku. Bylo to asi jako když praskne papiňák.

Když bylo po všem, úplně jsem se bál vylýzt. Podle toho randálu co jsme tam dělali, jsem čekal že venku bude stát půlkruh poděšenejch čumilů a nahoře dvě sanitky, ale nakonec jsem vylezl a zabouchal jsem na Boženu.

"Už budeě?"

"Hned tak asi no..." vzdychnul a příšerně zatroubil.

"Tak já počkám venku."

V podchodu jsem se opřel o zeď a čekal jsem. Čekal jsem tak dlouho až jsem na Boženu zapoměl a šel jsem pryč. Motala se mi hlava a měl jsem hlad.

Pustil jsem se dolů po Václaváku a ničemu jsem se nedivil. Všichni co proti mně šli, byli v plavkách, u Rybárny kotvily bělostný jachty, od Muzea dolů plula smečka motorovejchčlunů a na stromech se houpaly bynány a mandarinky. Ve stánku u Luxoru byl hodně bělozubej černocho a prodal mi párek v rohlíku. Sednul jsem si na lavičku u břehu, párek jsem slupnul a rohlíkem jsem krmil racky a labutě. Na voru s lampiónama vyhrávala Posádková hudba, a ale nikdo netancoval. Lidi bloumali nahoru a dolů a tvářili se jako by to takhle bylo vždycky.

"Probudil jsem se v nějakým kině s palčivou vzpomínkou na Boženu. Připadal jsem si jako zrádce. šel jsem ven a koupil jsem si bramborák. Bylo půl osmý a já měl nejvyšší čas jít na námluvy. Pěšky jsem dorazil na Vinohrady, ale nemoh jsem nějak najít ten jejich barák a tak jsem Jitce zavolaal ať mi jde naproti. Bylo to tak lepší, i pro to, že tam přijedeme společně. Objevila se celá smutná, i když byla ráda že mě vidí. "Máma tam má mejdan..." vzlykla. "A to jsem jí ráno říkala že přijdeš."

"Tak dneska můžeme jít jinam." chlácholil jsem jí. "Já se těšil jak budeme spolu..." vůbec jsem se nepřemáhal. Měl jsem přece před svatbou.

"jen pojď..." zavěsila se do mě a utřela si slzičku. "A já kráva dělala chlebičky."

Pohládl jsem ji po vlasech. "Jdeme, nebo nám je sežerou!"

Ve vilce to vřelo.

Jitka si mě odvedla nahoru aniž si nás kdo všimnul. V pokojíku měla chlebičky a láhev něčeho jugoslávskýho a tak jsme si řekli, že se nedáme rušit a uděláme si hezkej večer jako včera, i když zespoda duněl Wilson Pickett. To jugoslávský bylo moc dobrý a mezi chlebičkama jsem jí vyprávěl jak mi Božena koupil Fernet, a jak jsme se potom zasnali v metru, a Jituš už se zase smála, a já se pomalu těšil na to až spolu budeme bydlet. Bylo mi s ní dobře, ale zespoda seozjevila čím dál tím lepší muzika. Jednou jsem dokonce zaslechnul Monkees. I'm Believer, to jsem měl vždycky rád.

Dopili jsme tu láhev a já byl jako na trní.

"Chtěl by ses tam podívat?"

Zakroutil jsem se jako že nevím, ale chtěl jsem moc.

Vstala, urovnala si sukni a řekla: "Aspoň jim šlohnem nějakou flašku."

Dole to vonělo něčim co jsem neznal a bylo tam útulno.

"Tak tohle je ten tvůj, Včelko?" přivítala nás máma a dovedla nás ke stolku s pitím a nějakým načervenalým tabáčkem. Na sobě měla džíny a podprndu a říkala mi mládenče.

"Jen si nalej, mládenče."

Vybral jsem si Fernet, mlíko neměli. Včelce jsem nalil červený a zeptal jsem se jí co je to za tabák. Věděla jenom to, že "ty smrady" nosí Franta a ukázala mi ho. Franta vypadal jako Gene Haokman v brejlích a zrovna tancoval ploužáka. Jeho dáma byla ustrojená stejně jako matinka.. Vzal jsem žvanec toho tabáku mezi prsty a očuchával jsem ho jako colník. Neměl jsem ponětí co by to mohlo bejt.

"Jen si ubal, mládenče." ozvalo se za mnou. Tak jsem si sednul a dal jsem se do práce. Šlo to skvěle. Před očima mi cvaknul zapalovač. Natáhnul jsem, kouř mi vlítnul do očí a zeptal jsem se co to je.

"To poznáš, mládenče."

Nepoznal jsem nic.

Tiše jsem si pokuřoval než pro mne přišla Včelka jestli si nechci zatancovat. Nevim jestli to kouřila taky, ale připadala mi úplně stejně skleněná jako já. Eric Burdon zpíval Bring It On Home To Me a já byl v sedmým nebi. Máma k nám přitančila, vzala nás kolem ramen, zazpívala: "If you ever change your mind..." a ztratila se. Zasuškal jsem Včelace že se mi tu líbí a sevřel jsem jí v náručí. Ten kouř se mnou dělal divy, "Co kdyby jsme šli zas na chvilku nahoru?" zaskučel jsem, "Potom se sem můžeme vrátit."

Zasmála se až mi přeběhl mráz po zádech a řekla že nejdřív musí sebrat nějakou tu flašku, ať na ní počkám. Máma se vlnila kousek dál v křesle a tak jsem si přisednul.

"Tak copak, mládenče?"

"Dobrý." zamumlal jsem zdvořile. "Sem bych se chtěl přiženit."

Zasmála se a položila mi ruku na stehno. Cejtil jsem jak mi propaluje džíny.

"To je jako stejnokroj?" zeptal jsem se.

Podívala se na mě jedním okem. Přes to druhý měla nádherný kaštanový vlasy.

"Tohle mysim..." brnknul jsem jí o ramínko. "V životě jsem jich tolik pohromadě neviděl."

Rozhlídla sea začala se smát: "Vypadá to tak, co?"

Vstala, rozcuchala mi vlasy a šla pustit Otise Reddinga. Tuze se mi líbila. Podíval jsem se po Včelce, ale nikde jí nebylo vidět. Její chyba. Požádal jsem paní matku o tanec. Dala mi ruce za krk a vískala mi vlásky jak perskýmu kocourkovi. Já jí zaklesnul palce za popruh na zádech a zavřel jsem oči. Od té doby miluju Otise Reddinga.

"Líbí se ti to, mládenče?"

"Co?"

"UNiforma."

"Šíleně."

"A chtěl bys jí?"

"Dával bych si jí pod polštář."

Chvilku neřekla nic, potom mi dala hlavu na rameno a zašeptala:

"Tak si jí pojď vzít."

Tělem mi projelo 220.

Jako pejsek jsem za ní šel až do kuchyně. Teprve tam jsem si uvědomil jak málo jsem se toho stačil za třicet let naučit. Celou věčnost mi trvalo než jsem našel kde se to rozepíná, a mnohem dýl než jsem přišel na to jak se to vůbec rozepíná. A kdyby mi trochu nepomohla, asi bych tam xx cvičil do dneška.

Pomalou jsem z ní tu vzácnost sundal a uložil jí do kapsy.

"Děkuju zdvořile."

79

k.k.kuchyňka

Neřekla nic, udělala krok zpátky a opřela se o lednici. Siemens s mrazničkou. Jenom tam tak stála a nahejbala se a ve mně vřela krev.

V tom tam přišel Franta, podíval se na nás a řekl:

"Je to nuda, co?"

To mě rozesmálo.

Přinesl si takovej černej kufřík, položil ho na stůl a rozpovídal se: "Všechno je to nuda! Holky, chlast, seno, furt to samý, pořád dokola, kdo to má vydržet?" Podíval se na mě a já se podíval na mámu. Byla na tom stejně. Nevěděla nic.

"Už je nejvyšší čas zkusit něco novýho! Vlastičko," obrátil se na mámu. "potřebuju kastrůlek. Ne, kastrol. Máš?" Matinka otevřela skříň s nádobím a Franta se tam ponořil. Vytáhnul pekáč. "Pekáček bude lepší. Tumáš, mladej." podal mi ho. "Nalej do něj vodu a dej to vařit. A až se bude vařit, tak řekni." Postavil jsem pekáč na sporák a hlídal jsem. Zatím se kuchyň zaplnila a Franta každého zaměstnal. Poručil si cibuli. "Tady na ten stůl dejte všechnu cibuli co tu najdete, oloupejte jí, nadrobno ji nakrájejte a já vám slibuju, že zažijete něco, co jste ještě nezažili!"

Pořád tam chodili další a další lidi a hned makali jako mravenci. Loupali a krájeli jako oživot a já vařil vodu. Franta nám koukal přes ramena a řečnil: "Všimněte si že jsem to pořád já, kdo se stará abyste se neukousali nudou. Mě nebejt, tak nevím... Už se to vaří?"

"Ne, ne." vyhrknul jsem. Já řeknu."

Šel z něj strach.

Tak dělej!" popohnal mě a zkontroloval cibulí. " To bude dobrý, stačí. A teď bych Vlastičko potřeboval tu největší pánev co tady máš.Máš?" Vlastička měla. "A sádlo máš?" Sádlo měla taky. "Výborně. Tak a teď se podívejte co tady máme. Budeme vařit! Uděláme si nevšední specialitu." Otevřel kufřík a ukázal nám spoustu takových malých aparátků, co vypadaly jako injekční stříkačky. "Tohle dáme vařit, potom každému vezmu trochu krve, zatím osmahneme cibulku a potom, potom si tu krev na tý cibulce uděláme! Jako na zabijačce!"

A najednou bylo ticho.

První jsem promluvil já:

"Už se to vaří!"

A pak to šlo ráz na ráz. Franta si vybral dvě asistentky, ty mu podávaly jehly, a my ostatní jsme jeden po druhým usedali na židli a pokládali ruku na stůl. Baňka se rychle plnila, každěj jsme dostali náplast a potom nám Franta vyhnal aby mohl vařit.

Matinka krájela chleba a Včelka byla bůhvíkde a tak jsem si nalil šampus a sednul jsem si do kouta. Neměl jsem si s kým povídat a z kuchyně voněla smažená cibulka.

Probudil jsem se ve čtvrt na pět s hlavou Vlastičce na rameni. Pořád ještě měla na sobě džíny a byla nádherná. Protáhla se a špitla: "Přijď zas někdy, mládenče." Bejt to jindy, asi bych tak nepospíchal. Ale teď jsem měl jiný starosti. Našel jsem koupelnu a ani jsem nemusel strkat prst do krku. Bylo mi jak po dietní chybě.

Co bych za to dal, kdybych věděl jestli jsem usnul už před večeří, nebo až potom.

x x x

Kamil K.Kuchyňka, narozen 1950, dělník. Žije v Praze. dosud nepublikoval.
/red./

80

Františka Tichá

touha po nemoci
touha po nemoci

Pane Bože
mám čekat?
Mám strachy umřít
nebo raději ne?
Mám zešílet a smát se
políbit policajtovi ruku
nekonečnost přibrat jako další
milej fetiš?
Mám se nechat zavřít do pevný klece
anebo zjistit, že už v ní jsem?
Pane Bože
a co takhle
chodit nahá v tmí
a pak se litovat
a poplakat si?

...

Pochodují všichni mí muži
Polskem napříč
Pochoduje Morrison můj muž
Polskem napříč
Vymodlený je tvůj i můj muž
vymodlený je pochod
Polskem napříč
Morrison věří ve své oči
Morrison věří ve své ruce
Morrison věří ve své místo
Vymodlená je jeho víra
V pochod věří i můj muž

Polskem
Polskem
S mužem

...

Domy jsou zelené a oprýskané
Děti příliš křičí
Jako bych chtěla najít cestu ven
rozhryžu tvář zevnitř
A dál?
Václávek s dlaněmi kotěte
Já v hrdle kotevní lana
Ach drezuro koní
svištivá a přímočará
vzepjaté slabiny chci pojmut do své nejvnitřnější harfy
kopyta na spáncích tlukou a tlukou

zdupou všechno jen trochu krásné
všechno pomíjivé
a to je dobře
ach jak je mi dobře

...

81

MÁM V SOBĚ ZAŠITÝHO
lampasáka
Když vidí hroudu
kopne
Když vidí mě
Zívá

MÁM V SOBĚ ZAŠITEJ
čtvrtdolar
Když ho chci
prosím
Když ho mám
co s ním

MÁM V SOBĚ ZAŠITEJ
talent
Když jdu
smích
Když se schovám
Ticho

...

V hlavě obroviny – dálky - monstra
V hlavě mám ozubený stroj
ozubený zebe a rezaví
Jen když se občas slije tón nebo dva
v bezbřehou melodii
a ona hladí
tak sladce
až člověk sebe opustí a poddá se
Tehdy ustrnu
a stroj věčnosti
ve mně tiše přede

...

Čekání na nezvěstné dítě

Nemůže ani tam ani zpět
Chudák holka
Po krk mezi lačkami plotu
Po krk v tom svinstvu
Rozednívá se
Velký bezvousý muž sípá s první ranní cigaretou
Velký žlutý bezvousý muž leze na nebe
A chudák holka si lže:
"Božínku, aspoň sluníčko!"
Po krk v tom svinstvu

Chudák holka
Má ho ráda?
Aspoň sáhnout si na něj musí
musí si na něj sáhnout
Velký bezvousý muž sípe
čte Ginsberga
leniví
Musí si na něj sáhnout
zaplašit marnost
Teď nemůže ani tam
ani tam
Neví už
kam
Už se nechá

82

františka tichá

ošidit
zařadit
Už bude hodná
chudák holka

...

Touha po nemoci

Pravou dlaň paralelně s čelem
Levá dlaň strachy uklizená
Zkoumám oči
jestli mi v nich nevyrazil pot
Prdel
řekla bych své matce kdyby sem teď přišla
Modlím se za ni
s třezalkou v očích
Pravou dlaň spící
Levá jede

...

Poslechni,
poslechni.
Ten starej dědek jde a kupuje
ty svý hejblata.
Pár šupů rozhodí v nuselským pivovaře
je poctivej
spořádaně večeří
a snídá
spořádaně
oči vykroucený jinam
zdraví
nahlas
Starej smradlák to je.
Hraju si ho tady.
Mám hrbatý záda a vystrkuju břicho.
Chrptím. Chrchlám.
Tohle není báseň,

to je stesk.
Hraju si tady dědkovu pravdivost a svou lež.
A za oknem urval mi někdo kus mé hlavy.
A je tu zas.
A chce ruku nebo oko.
A ráno bude chtít oko za okem.
Ale ano, cítím
vyjíměčný stav.
To jo.
A jinak - mám se dobře.

...

FRANTIŠKA TICHÁ, nar.1964, studentka, žije v Praze. Dosud nepublikovala.
"Touha po nemoci" je redakční výbor z jejích textů.

83

M.Benetková

84

Marie Benetková

pí pate

Byly jsme tři kamarádky těsně před pubertou a pořídily jsme si paničku. Panička byla vysoká, dlouhonohá, kozatá blondýna v letech. Vlastnila bernardýna - Arana. Právě kvůli Aranovi jsme se spřátelily s paničkou.

Na začátku byl Aran štěně. Panička měla starou matku, byla svobodná, něco po čtyřicítce, zachovalá a měla známost s panem Patem. My jsme obdivovaly především Arana, který měl naději stát se největším psem v širém okolí. Arana měla na venčení vyjednaného Sáša. My s Děnou jsme jí směly zaskočit v případě, že by neměla čas. To se nestalo snad nikdy. Aran podle všech předpokladů přerůstal ostatní psy a žil s námi po parcích.

Paničce zemřela matka a tak se stalo, že měla rázem nadměrný byt. Pan Pate v té situaci požádal paničku, aby se stala pí. Pateovou. Vzali se a všechno bylo zase na chvílku v pořádku.

Bernardýn dospěl a k paničce na něj začaly docházet stížnosti, Prý ho pouštíme volně, bez košíku, je dívej, ohrožuje děti a ostatní psy. Pravda byla, že jsme ho tak pouštěly a on byl tomu rád. Děti ani psy nenapadal, jen s mladickou bujností pobíhal a občas na někoho štěkl. Nemyslel to zle, ale byl bernardýn. V někom budil respekt, v jiném hrůzu, v dalších nepřátelství a nevraživost. Sem tam ho někdo obdivoval.

Panička nám kladla na srdce, ať ho nepouštíme. Vždycky jsme jí to svatosvatě slíbily a pouštěly jsme ho až v odlehlejších parcích. Kromě dalších, ale daleko řidších stížností se nic vážného nedělo. Teda s bernardýnem.

Zato pana Pateho jednoho dne zavřeli. Šlo o projekt, na kterém pan Pate spolupracoval. Při tom měl vzniknout hospodářský delikt. Panička věřila v nevinu pana Pateho a plakávala. Pan Pate psal z vězení, že nic nechápe a necítí se vinen. Všechno se u soudu určitě vysvětlí. Ona Marie nemá ztrácet naději, on jí miluje a doufá.

Pí Pate psala, že ho chápe a naprosto mu důvěřuje. Vysvětlit se to přece musí. Jinak ho miluje a je s ním. Myslí na něho ve dne i v noci.

Při tom pí Pate naději často ztrácela a znovu jí pracně sbírala. Bytový úřad opět poukazoval na nadměrný byt. Panička se chystala stěhovat. Sáša dostala klíč od bytu, aby mohla venčit Arana, když byla panička v práci, nebo když běhala po advokátech a výměnách. V rozestěhovaném bytě se nám pobývalo vesele. Všude se povalovaly kupy věcí, které jsme bez zábran prozkoumávaly. Něco nám panička darovala, něco jsme odnesly do sběru.

Pak se pí Pate konečně přestěhovala a Sáša dostala klíče od dalšího bytu.

Po půl roce vazby se konalo hlavní líčení s panem Patem a ostatními obžalovanými. Pan Pate tvrdil, že se necítí vinen. Vypadalo to, že soud se přiklání k opačnému názoru. O přestávce v líčení se páníček vytrhl dozorcům. Skočil do šachty schodiště ve druhém patře soudní budovy. Dopadl v přízemí. Těžce raněný byl převezen do vězeňské nemocnice.

Pí Pate plakala nepřetržitě. Viděly jsme jak celá svraštěla a přestala nám připadat krásná. Nehty dříve vzorně nalakované, mívala teď napůl oloupané a ruce špinavé. Potila se. Když přišla z práce vzdychala. Utírala si ručníkem pot mezi prsama a my jsme si všimly, že prsa taky svraskla.

Pan Pate zemřel na následky úrazu. Panička vzlykala, že je mučedník. Do mučednictví počítala svoje prasklé slepé střevo, které jí málem stálo život v čase těsně před Aranem. Další mučednictví byla smrt její matky, stěhování a hlavně celý soudní

Marie Benetková

příběh s páníčkem. Mučednice přestala mýt nádobí a uklízet. Trochu jsme to dělaly samy. Šuškalý jsme si, že je špindíra a taky nám jí bylo líto.

Sotva panička pookřála natolik, aby si toho všimla, zjistila, že mívá schránku plnou Aranových chlupů. Chlupy jí tam vhazovala domovnice, když je smetla na schodišti. My jsme v srdcích vyhlásily domovnici válku. Ona nám neodpovídala na pozdrav. My jsme jí přestaly zdravit. Domovnice se přátelila s matkou Děny a to nás trochu brzdilo, ve vymýšlení pomsty.

Chystaly jsme paničce dvě překvapení. Jedno na svátek mučedníků a jedno na Vánoce. V té době jsme ovládly byt téměř úplně.

Děna přestala chodit do školy, což bylo tajné. Sáša jí předala klíče od bytu a Děna ho během dopolední předělávala k našemu obrazu a přání. V pokoji vznikla indiánská vesnice. V rohu místnosti byl stan pracně vystavěný z postele stojící na boku. prkýnek, dek, a koberců. Uvnitř se intimně svítilo lampičkou, bylo tam nastláno polštářů. Ve středu obydlí hrával gramofon na kličku. Nejčastěji zaznívala píseň "Letí šíp savanou". Téměř ve stejné oblibě byla "Píseň severu" a "Tančil kos s kosjci". Pod oknem stál napevno kůň. Byl ze tří židlí a žehličího prkna. Aranovo vodítko sloužilo za otěže. Na konci se dalo jezdit na lov i ve třech. Když jsme se Sášou přišly ze školy, rychle jsme odhodily civil a staly se indiány s bederním přepásáním. Odpoledne jsme trávily lovem, jízdou koňmo, vařením, oslavami, tanci. Vařil se na prkýnku chleba nakrájený na kostičky a obložený tím, co dům dal. Když bylo uvařeno, bývala hostina. Já jsem se rozhodla, že budu skvaw. To mělo za následek, že mě indiáni nechtěli brát sebou na lov. Navrch mě schválně neoslovovali "Skvawo". Když jsem takhle dopadla, urazila jsem se a odešla. Na odchodu jsem plakávala stejně hořce jako pí Pate. Indiáni byli vykloněný z okna a řvali na mě. Skvawo vrať se, máme hlad. Tím zvyšovali pocit krivdy. Jinak jsme během indiánských odpolední prožívaly ráj. Hru jsme přerušovaly pouze při nácviku překvapení

pro pí Pate. Měla to být Aranova artistická produkce předvedená na svátek mučedníků. Podle našich představ to mělo paničku rozveselit. Aran se učil sedět na obráceném umyvadle a chodit po žehlicím prkně. Nejnáročnější bylo vyvrcholení. Při něm se měl bernardýn jediným plavným skokem přenést ze středu stolu na skříň a tam zaujmout polohu vyzývající ke hře. Panička měla být bez sebe, my hrdé a usměvavé. Nacvičovaly jsme pilně. Během nácviku se z bytu ozývaly zvuky, pro obyvatele činžáku k nerozluštění. Totiž, prkno občas padalo i se psem, umyvadlo se kutálelo, my jsme ryčely. Někdy nadšením nad pokroky, jindy varovně. Ani indiánské hry nebyly nejtišší. Lovily jsme pochopitelně s loveckým pokřikem. Taky jsme střílely i když jen ze vzduchovky oknem k nebi. Pes Aran se zmocňoval kořisti - kůže na provaze - o tu jsme se tahali až jsme padali na jednu hromadu. Lovecké slavnosti byly s řádnými tanci. Zkrátka, žily jsme si.

I v tomhle domě budil Aran obavy, respekt, podrážděnost a v případě domovnice přímo nenávisť. Říkala mu chlupatá obluda. Ani panička Kuželce do oka nepadla. Kuželka byla lidová, hlavu v šátku jak se slušelo, tlustou prdel zaříznutou v montérkách. Tak vládla pořádku v domě a přilehlém okolí. Panička byla elegantní, v šedých flaušácích s věčnými a různými klobouky. V Kuželce to probouzelo nechuť a podezíravost. O oloupaných nehtech neměla

tušení. I kdyby věděla, těžko by jí to smířilo s dámou pracující v zahraničním obchodu, která si zbůhdarma chová tak velký zvíře. Panička, pes a my jsme jí rozlévali žluč v těle. My ovšem schválně. I Kuželku jsme vidaly vyfiknutou, ale byl to jinej styl než paničky. Vyrážela k večeru s vlasama naondulovanými, rozpuštěnými, těsný sukni a s tvářema skoro stejně červenejma jako pysky a ty byly vlajkový.

V domě začala ve vzduchu viset otázka, co se to děje v byte pí Pate. Co to tam tropěj ty holky zavřený se psem? Sou tam vůbec samy? Jaký počinání dělá tolik hluku? Co vlastně má znamenat přátelství děvčat s dámou ve středním věku a se psem? Co to všechno znamená? Otázky do vzduchu zavěsila pochopitelně Kuželka.

A ještě jsme jí uvařily. Domyla dům a už jsme se tam hrnuly tři se psem, boty neočištěný, pes zablácenej. Napříště tomu čelila tím, že mokrej barák střežila. Zrovna jakoby náhodou jsme se zase vracely z procházky v bojový náladě. Stála ve dveřích s tygrím výrazem a s tím, že nás nepustí dovnitř, dokud dům neuschne. Pak prej nanejvýš jednu. Co zmůže tygr proti třem indiánům se psem? Nic. Silou jsme jí vytlačily ze dveří, ač se zdatně bránila. S posměchem jsme prošly, hysterie jsme si nevšímaly. Kopala do dveří a ječela, že to dělat nebude, když ty coury všechno zmařej. "Nedělejte", pokřikovaly jsme z prvního patra. Tím ale nebyl poměr sil vyjádřen, což jsme nevěděly.

Další den panička zase jednou slzy v očích. Dostala anonymní dopis a s ním další várku chlupů do schránky. V dopise s hrubkama bylo psáno, že anonym všechno ví. Proč má panička psa a proč tak velkého. Je jasné co s ním dělá po večerech. Je to poznat na paničce i na psu a s chlapem nežije. Anonymovi bylo jasné i to, proč si panička pěstuje ty mladičké coury, který přes den dělaj v bytě orgie NN. Panička nám dopis nečetla, říkala, že je hrozný, jak můžou bejt lidi zlý. Jak o tom nemohla přestat mluvit, nakonec nám stejně všechno po kouskách vybrebtala.

Přerušily jsme přípravy na svátek mučedníků a raděj jsme chystaly vánoce. Děna zase začala chodit do školy a vyklouzla ze záškoláctví s pouhou dvojkou z chování. Na ulici byla občas k vidění její matka v živém šeptavém hovoru s Kuželkou.

V týdnu před štědrým večerem se panička nepřestávala divit. Po příchodu domů nás nacházela ještě v plné práci. Koberce svinuté, parkety rozdrátkované. Zvládly jsme u paničky skoro všechno. Zato doma vůbec nic

kromě pozdních příchodů. Dva dny před Štědrým večerem ještě zbývalo to hlavní. Dárek a stromeček. Měly jsme našetřené peníze z družinových obědů. Koupily jsme krásnou silonovou, bílou a krajkovou spodničku. Jenže na stromeček už nějak nezbylo a my jsme ho k dokonalým vánocům pro pí Pate nutně potřebovaly. Se Sášou jsme vstoupily do stromečkové prodejní ohrady, kde už nebyl skoro nikdo. Děna zůstala na nejzazším konci ohrady zvenku. Znalecky jsme přebíraly stromky. Jeden ucházející jsme si už nesly, ale jako jsme hledaly případně lepší. Došly jsme k místu, kde z druhé strany nenápadně postávala Děna. U ní jsme začly úporně přebírat stromky a mezi nima jsme nenápadně vysunovaly z ohrady ven ten náš. Děna pomáhala. Tahala za něj zvenčí.

Vycházely jsme s prázdnýma rukama a spoustou hlasitých řečí, že už to není co bývalo, pořádný stromeček se nesežene a chudáci děti, aby se nakonec obešly bez něj, když nechtěj vyložený koště. Pak už jsme upalovaly na nejbližší roh, kde čekala Děna se stromkem, na který jsme byly nadmíru hrdli. V bytě pí Pate jsme ho ustrojily, a ještě jsme všude nakladly dečky. Naposledy jsme utřely prach a celou tu vycíděnost jsme prohlížely s uspokojením

Marie Benetková

hospodyněk. Za poslední drobné jsme u řezníka nakoupily kus koňského salámu. Salám jsme prostřely na mísu společně s vaječnými věnečky, které Aran miloval přibližně stejně jako salám. Pí pate směla do pokoje vstoupit až po dovolení. Konečně jsme jí vyzvaly. Z gramofonu to volalo "Dej mi své srdce Mariá", tu jsme zvolily za vánoční. Svíčky hořely, salám voněl, spodnička se choulila v krabici a parkety se jen třpytily. Panička hlaholila "No děvčata to jsem nečekala to je nádhera" leskly se jí oči vláhou. Pak začala otevírat skříně a z nejzazších koutů vyndavavala balíčky a krabičky. Při tom stále opakovala, jak je ráda, že nás má a co by si bez nás počala. My jsme zachovávaly indiánské mlčení, v Aranovi mizel salám. Taky jsme se neudržely a vrhly jsme se do balíčků, ve kterých jsme nacházely knížky o zvířatech, společenské hry, talířky, šátky. Panička musela chodit ve spodničce. My jsme jí znalecky okukovaly a jedna přes druhou jsme tvrdily, že jí děsně sekne a že je v ní jak princezna ve svatebním. Taky jsme musely domů a nechaly jsme paničku se stromečkem, Aranem a spodničkou.

K jaru Děna zase přestala chodit do školy, že jí to nebavilo. Navrch jí matka řekla, že jí stejně dá do ústavu, kde už Děna strávila první a druhou třídu. S Kuželkou jsme si otevřeně nadávaly. Ječivala na nás, že s takovejma flundrama jako jsme my zatočí a s tou ženskou nahoře taky. Nebraly jsme tu krávu vážně. Ona zatím obíhala občanské výbory a policii. Stěžovala si a vykládala, že Děnu vidá v domě v časech, kdy by rozhodně měla být ve škole. Obnovily jsme nácvik na svátek mučedníků. Aran se překonával ve skocích po nábytku.

Dva dny před svátkem jsme zastihly paničku zase jednou zničenou. Ruce se jí třásly. Měla na druhý den předvolání na policii. Čekaly jsem pí Pate s napětím, s čím se z fízlárny vrátí. Trochu jsme tušily, že by mohlo jít o nás, nebo alespoň o Děnu.

Tu už matka delší čas držela v domácím vězení a čekala jen přesné oznámení data, kdy jí předá do péče dětského domova. Děna jí občas prchla. Byly to nadpřirozené útěky a nám se tajil dech. Jednou například zmizela záchodem, který byl zároveň koupelna na společné chodbě. Tam byly v pohotovosti i dvě sousedky, seznámené Dědinou matkou s nevychovatelností dcery. Jenže na Děnu byly všechny krátký, když se v ní ozvalo volání po svobodě. Šla na ten hajzl hned po ránu v noční košili. Kalhoty a svetr měla

od večera připravený pod vanou. Před tím ještě pohovořila s bolestnou tváří o bolení břicha, aby bylo jasné, že se na hajzlíku zdrží... Oblíkla se a vyšplhala z okýnka na střechu nad společnou pavlačí. Když se odvážila skočit, měla vlastně vyhráno. Z pavlače vedly vždy otevřené dveře na domovní schodiště. Od domu Děna prchala, dokud jí stačil dech.

Po takových útěcích se nakonec pozdě večer stejně vracela k matce, ale jen proto, že velký a definitivní útěk plánovala až z polepšovny, jak tomu říkala ona na rozdíl od označení dětský domov.

Panička se vrátila z výslechu, a hned jsme na ní se Sášou viděly, že v tom lítáme. Nejdřív nám nechtěla říct vůbec nic, raději by nás byla neviděla a neznala. Pak jí to zase nedalo a taky se chtěla na leccos zeptat. Zajímaly jí odpolední hřmoty a taky jestli si myslíme, že je Aran zakletý princ. Přiznaly jsme se k nácvičku na svátek mučedníků a panička valila oči. Bylo na ní vidět, že je bezradná. Nevěděla, jestli nás má vyhodit, zfackovat, nebo přivínout na usouzená prsa. Při dotazech na zakletého prince jsme zase my koukaly na ní, jestli se nám nez-

bláznila. Jenže kdepak, vše pocházelo od tvořivého spojení nenávistné domovnice s matkou Děny, která hledala a potřebovala viníka za neposlušnost své dcery. Takže to na paničku upekly a na policii oznámily. A mělo to být tak: Že panička na nás působí zvláštním, chorobným, nebo magickým vlivem skrze psa. O tom nám nakukala, že je to zakletý princ a my tomu věříme. Tudíž psa milujem a paničku taky, proto se psem chodíme. Ale jsme taky naskrz zkažený. Tím pádem nechodíme samy, ale sbíráme na ulici a všude všelijaký kluky, se kterými se pak v bytě zavíráme. Pak se ozývají ty tajemné zvuky, které nemohou než pocházet od orgií. Slovo orgie nám znělo tajemně, ale zase ne tak úplně. Věděly jsme o něm tolik, aby jsme mohly mít jistotu, že ať cokoli tropíme, orgie to nejsou. Kluci s námi v bytě, leda tak ve snu.

Panička nám věřila téměř stejně jako panu Patemu, jenže měl své zkušenosti, takže rozveselit jsme jí nemohly, Řekli jí, že je podezřelá ze zneužívání mladistvých, svědkyně že na to mají a předají to prokuratuře.

A Kuželka šla dál. Podařilo se jí dát dohromady domovní schůzi. Jménem uličního výboru jsme na ní byly předvolány my s rodiči coby předměty jednání. Mezi nájemníky domu měla Kuželka tu a tam taky nějaký to želízko v ohni. Žhavila u těch, co se báli Arana, nebo domovnice, či obojího.

Na schůzi šla se mnou matka a se Sášou otec. Stání se konalo na dlouhé chodbě, na jejímž konci byl Kuželčin byt. Zúčastnění stáli při stěnách. Obyvatelé domu při jedné. My, malá a trestuhodná skupinka při druhé. Se Sášou jsme zalezly co nejvíc za rodiče. Pí Pate byla zmenšená. Na naší straně, s odstupem od nás stály ještě tři ženy, na které už u protější zdi nezbylo místo. Vyjimečné postavení zaujímala správcová Kuželová. Stála v otevřených dveřích svého bytu. Měla pro tu příležitost na hlavě tuhý šátek a na břiše pokud možno ještě tužší pastelovou zástěrku. Šuškala cosi domovnímu důvěrníkovi a mezitím občas vysílala sebejisté a spiklenecké pohledy do publika. Důvěrník pokyvoval hlavou, když dokýval, podal si ruce před poklopcem a zahájil schůzi.

Pronesl, že všichni, nebo téměř všichni nájemníci mají problém, který je třeba prodiskutovat, vyvodit závěry a zaujmout stanovisko. Problém je řeznický pes, k němu přináležející děvčata a jeho majitelka. Jsou tu stížnosti - pokračoval a není jich málo. Protože nejvíc zasvěcená a postižená je soudružka správcová, předávám jí tímto slovo. "Řekněte to vy" vyjekla Kuželka "všechno jsem vám nastínila a projevy neumím". Jen do toho soudružko, jen se nestyďte, jste tu mezi svými" plácl důvěrník po rameni. Ta se nadechla, odhodlala a spustila.

"Dům je plný chlupů," další nadechnutí "lidi se bojejí chodit našim domem. Kdekdo byl u nás napadenej nebezpečným zvířetem bez košíku, jen tak. Já byla uražená drzejma děvčaty, nečistěj si boty a sou špinavý. Maj z toho plezír. Rušej klid a lidi. Mám svědky, nanášej bláto, hlučej v domě, choděj s klukama. Nadávaly mě, ať to nedělám a hůř. Ani říct to nemůžu a není to všecko, ta ženská je podporuje." Dostávala se do varu - hlas jí sílil a nabíral na výšce. "No řekněte Čermáková, povězte Vaverková, Pokorná a vy taky pane Záviš. Víme, že se v domě děje nekalota." Řekli: Čermáková, že s námi šel domem její syn, a mluvil s námi. U tý nahoře v bytě prej nebyl, ale kdo mu má věřit. Řek Záviš, že jim padala malba ze stropu, houpal se lustr a k tomu se ozývaly skřeky nelidské a nepsí. Vaverková kolem nás nemohla projít, neboť zvíře ocenilo tesáky, neuhnulo jí z cesty, ani my ne. Musela se vrátit na odpočívadlo, choulit se ke dveřím, počkat až

89

Marie Benetková

nebezpečí pomine. Pokorná na tom byla podobně. Hůř o to, že se o ní řeznickej pes otřel a znečistil jí kostým. Zuby na ní sice necenil, zato temně mručel.

Nám to připadalo jako veselý voloviny, ale zachovávaly jsme vážnou tvář jako rodiče, obyvatelé domu i panička, která si navíc bolestně hryzala dolní ret.

Ještě se Kuželka neudržela. Vykřikovala cosi o zakletým princim, a že my nejsme blbý, ale naopak lstivý a chtěla pokračovat, jenže důvěrník jí zarazil s tím, že tahle stránka věci se bude řešit jinde. Potom rokovali, někteří přísní, jiní neúčastní. Rozhodli přísní a někteří neúčastní zdvihli ruce taky.

Do domu samy od tohoto dne nesmíme, leda s pí Pate, která za nás ručí. Tj., že si budeme čistit boty, budeme v každém případě tiché. Pes musí mít vždy řádný mošík, ze kterého mu nesmí vykukovat čumák. Dojde-li k nebezpečí, že se s někým v domě potká, je nutno ho přitlačit ke zdi a nechat osobu bezpečně projít. Pí Pate by měla platit dvojnásobek za úklid, protože zvíře je dvojnásobně veliký než normální, dodávala Kuželka. Vyšly jsme, jelikož se začaly řešit záležitosti prasklého vodovodního potrubí...

Po domovní schůzi bylo i po bytě. Zbývaly nám nikdy neprovedené plány pomsty. Představovaly jsme si Kuželku, jak sahá na kliku a hned zase ruku štítivě stahuje olepenou hovnem. Hovna na rohožce by měla denně, kdyby jsme se přece jen dál nechtěly vídat s Aranem. Paničku jsme taky nechtěly dostat do kriminálu a z žaloby sešlo tím, že proběhla amnestie, alespoň tak jsme si to vysvětlovaly. Možná taky, že to Kuželka s Děninou matkou vymyslely přece jen příliš divoký a nepravděpodobný.

Rodiče na nás obnovili zákazy přátelství. To jsme už znaly z minula. Dříve k tomu dali podnět učitelé. Se Sášou jsme chodily do jedné třídy, seděly jsme spolu a zlobily. Nejdřív nás rozsadili. Nebylo to nic platné. V hodinách jsme se věnovaly vzájemné milostné korespondenci a jejímu doručování. Následovaly poznámky do žákovských knížek v tom smyslu, že se navzájem kazíme. S žákovskejma jsme zatočily. Nejdřív jsme je popsaly sprostárnama a stížnostma na učitele. Pokračovaly jsme obřadným roztrháním na drobné kousky. Ty jsme spálily a popel uložily do krabice. Přidaly jsme Sášin pionýrský šátek. Já žádný neměla. Sáša svůj roztrhala na dvě půlky, jako že za každou jedna. Krabici jsme zakopaly v parku v křoví a hrob jsme počůraly. Po téhle radosti nám zbyl strach, co bude, až to praskne, že žákovský nemáme obě. Vymyslely jsme historku, že jsme je měly ve společném pytlíku který nám sebral neznámý syčák v nestřeženém okamžiku. Pytlík pak hodil do bazénu a ten tam utonul i přes naši veškerou snahu ho zachránit. Moc dobře jsme věděly, že nikdo z dospělých nám nebude věřit. Taky že

nevěřil. Vydržely jsme na příběhu trvat a to mělo za následek, že nám zakázali přátelství poprvé. Přátelily jsme se tajně. Časem zákaz vyčichl a mohly jsme být zase kamarádky veřejně. Schůze potvrdila, že společně nic rozumného nesvedem a musely jsme se vzájemnou náklonností zase do ilegality. Sáša si Arana předávala s paničkou před domem. Já jsem chodila s půjčovaným psem Dingem na cvičák, ale doma ani slovo o tom, že je tam Sáša s Aranem pečená vařená. Domů jsem chodila pozdě nadále, na důkaz, že Sáša byla v mých pozdních příchodech zcela nevinná. Vyprávěla jsem příběhy o tom, jak na cvičáku někoho kousl pes, a na mě zbylo, abych pokousaného doprovodila k doktorovi. Jindy začala

90

znenadání rodit fena, u čehož jsem byla nepostradatelná. Musíš to chápat, tvrdila jsem matce, ale ta nechtěla a zoufala si ze mě. Taký že jsme rodiče se Sášou litovaly, zvláště v parcích na stromech, kde jsme vedly dlouhé hovory o tom, že rodiče jsou s námi chudáci, ale my že jim přece pomoci nemůžeme. Aran s Dingem to pod stromem všechno poslouchali. Dingo byl starší velikej vlčák, cvičenej, se zkouškou a já na něj byla hrdá. Taký jsme si libovaly, že na nás neruplo všechno. Hlavně jsme měly na mysli krádeň. Po úspěchu s vánočním stromečkem jsme se během jara rozjely. Tehdy nebyly k dostání dalaňky, čabajky a šunka. Stávaly jsme dlouhé fronty v krámech, aby jsme se zeptaly, jestli to náhodou nemají. Čas ve frontě jsme využívaly ke krádeň. Docela se nám dařilo a drzly jsme v tomhle sportu. Pořád jsme si slibovaly, že toho necháme, ale nedalo nám to. Nakonec jsme se usnesly, že krádeň opustíme, až už to nepůjde omluvit dětským nerozumem. Nejobtížnější bývala Děna. Sáša nejobtížnější. Ale husarskej kousek se poved Sáše. Postávaly jsme nerozhodně před řeznictvím, kam vstoupila Sáša. Vyšla skoro vzápětí a vypadala. Byla nadmutá jak těsně před porodem a rukama si křečovitě přidržovala kabát na břiše. S její hubeností ten pupek vůbec neladil. Vhrnuly jsme se do blízkého průjezdu a loudily na Sáše, ať hned ukáže, co to má. Sáša chvílku dělala drahoty a pak břicho vybalila. Z kabátu vybalila celou uzenu plec. Už jsme se těšily, jak budem vařit a jak si dáme do nosu. Jenže Sáša se ulakomila a vyvedla nás z omylu. Že si dá plec pod postel, uzenu že vydrží, že je hubená a potřebuje to. Bylo to poprvé co jsme se nedělily, ale plec na nás udělala dojem. Nezmožily jsme se na to, aby jsme jí hamižnost vyčetly. Výčitky přišly na pořad později, když přiznala, že jí maso pod postelí zplesnivělo a přece jen začalo smrdět. Pokyvovaly jsme zhnuseně hlavama. Zato Aran byl s výsledkem docela spokojen.

Jeden čas jsme nekradly, ale zato jsme chodily s klukama. To bylo další tajemství, který se neprovalilo. Naši kluci byli cikáni a světský. Byli většinou mladší než my, jenže to by nás v očích dospělých stejně neomlouvalo. A jaký kluci to byli. Věna a Sláva, světský bratři. Slávkovi bylo sotva deset a Věnovi je- denáct. Věna si myslel na Sášu, ale najevo to moc nedával, když byl o hlavu menší a o dva roky mladší. Vůbec byli všichni ti kluci malinký a hubený, a už tenkrát jsme si říkaly, že asi né moc krmený. Bratři Cikáni Eda a Jarda byli nojobdivovanější. Eda byl snad dokonce starší, i když ne větší než my a objevoval se zřídka. Zahalily jsme si ho tajemstvím, a domýšlely jsme si, že je kdesi u koní, které případně krotí. Přišla na to Děna, která objevila, že má manžestráky odřený na vnitřní straně stehen. Okamžitě jsme odřeni přičtly jízdě koňmo. Děna rozhodla, že do Edy je přednostně zamilovaná ona. Eda všechna naše tušení stvrdil. Jednou šáh do huby koni na ulici u vozu. Prohlížel mu zuby a pak nám oznámil, že podle nich pozná, jak je juň starej. Byly jsme úplně očarovány. Jarda byl Edův mladší bratr jako obrázek, hlavu měl samej prstýnek. Byla to trvalá, jak nám zlomyslně prozradili Věna se Slávou. Nám to nevadilo a moc se nám líbil v hnědým teplákovým úboru s kapsama na

břiše. Jardu jsem si v duchu nárokovala já, a on zřejmě nevěděl, jestli se mu líbím víc já nebo Sáša. Mirgo byl další vychrtlej cikánek s obrovskými ušima. Celkem nespouštěl naši fantazii. S klukama jsme trávily natažená odpoledne. Lezli jsme po stromech a místních skalách, váleli jsme sudy a někdy jsme zapalovali oheň, jindy jsme to zkoušeli s retama. Zápasily jsme holky mezi sebou a kluci mezi sebou, občas všichni dohromady. To jsme pak vstávaly ze země celý udejchaný a

Marie Benetková

vošahaný, jakoby nevědoucí. Dlouhý trvání naše partička neměla, protože najednou se v jednom týdnu Édové stěhovali někam do pohraničí a ani nevěděli proč, nebo neřekli... Věna se Slávou šli v dalším tejdnu do pastáku a slibovali, že nejspíš utečou. Před odjezdem ošahávání zhoustlo. Sláva si sundal tepláky, aby jsme viděly. My jsme si tepláky nesundaly. Kluci říkali že jsme srabové, a my - atsi. Vy to určitě máte nakřivo, tvrdil Sláva a málem nás dostal. Pozděj jsme vymýšlely, jak to nakřivo vypadá a prohlížely jsme se navzájem.

Byl podzim a brzo tma, když se mi Věna pod lucernou ptal, jestli si myslím, že ho má Sašena ráda. Stála jsem výš ve svahu, Věnovy oči jsme měla u pasu. Byly obrovský, třpytivý a vpuštěný. Za dva dny na to už pobýval v záchytu. U Jardy byly taky poslední voči. Mezi námi bylo jasný, že půjde vo pusu. Dostala jsem jí a donesla domů. Dál jsem jí sebou nosila neviditelnou... Na dálku jsem Jardu viděla ve všech tmavejch dětských kudrnatejch hlavách. Když byly k hlavě i tepláky, srdce se mi rozbouchalo. Jenže naši kluci byli nenávratně pryč. Zůstaly jsme nějaký čas jen my a psi.

Náš styk s pí Pate prořídil. Už jsme u ní navečer nesesávaly, nezkoušely jsme na sobě její líčidla. Nekrmily jsme Arana každovečerními vanilkovými věnečky, mezitím co panička krájela na prkýnku všelijaká podřadná masa, ze kterých jsme už neochutnávaly a neoštípaly. Pí Pate byla zhnusená situací v domě. A opět pomýšlela na stěhování. Tentokrát pokud možno někam dál. Děna se smířila s matkou a její nástup do ústavu byl prozatím odložen. Začly jsme pravidelné chodit do kina Slavie, za peníze ušetřené z obědů. Do kina jsme chodily na všechno a několikrát. Nebylo to úplně kvůli filmům, ale spíš kvůli tajné erotice, která vypukala hned jak zhasla světla. Uvaděčky věděly a dělaly co mohly. aby chování ve tmě učinily přítrž. Vše marně. Usazovaly pubertáky dívčí i chlapecké každé zvlášť. Vždycky řadu kluků a řadu holek. To byla právě ta chyba, když chtěly něčemu zabránit. Nutně to vycházelo tak, že za řadou holek byla řada kluků a tím vznikaly ty pravé ošahovací možnosti. Začly jsme nosit podprsenky. Někde jsme se dověděly, že nejlepší prsa jsou prsa tvrdá. Pak jsme učinily objev: čím těsnější podprsenka, tím kamennější obsah. Zdokonalily jsme to o nadejchnutí a pak už jsme určitě měly nejbetonovější kozy z celého bijáku. Ale zase jsme se nenechávaly vomakat jen tak vod každého. Před setměním jsme prováděly výběr, házely vočima, a sdělovaly si přání kdo by za námi měl sedět. Po zhasnutí nastalo napětí. Lavice vrzaly, kluci se přesouvali, uvaděčky pobíhaly s baterkama a snažily se zachovat původní zasedací pořádek, což se nikdy nepodařilo. Holky seděly ani nedutaly. Když se postupně všechno utišilo, každá nenápadně zjišťovala kdo za ní sedí. Někdy se v té tmě každá spletla. Pak to nastalo, nenápadná ruka na rameni a zkusme tam chvíli setrvala, posunula se, setrvale. No a to jsme buď dál ani nedutaly, taky jak dutat při tom nepřetržitým nadechování, a nebo, podle toho o koho se jednalo, jsme ruku odsunuly. To šlo udělat mnoha způsoby. Od takového, který dovoloval zkusit to za chvíli znovu, až po takový, který byl odmítnutí definitivní. Kluci tomu většinou rozuměli. Odmítnutý to příležitostně zkoušeli jinde. Přijatý byli různě divoký.

Nejedvážnější se pokoušeli vpravit ruku pod podprsenku, což jsme nedovolovaly. Taky to pro těsnost nebylo dost dobře možný.

92

Ani za erotikou jsme nechodily vždycky. Někdy na to nebyla nálada, jindy se nám nikdo nelíbil. Chodily jsme bejt vtípný a zlobit personál, kromě Toníčka. S Toníčkem jsme chtěly vycházet, neboť z toho byl prospěch. Toníček byl jediný mužský uvaděč. Malinkej, s hlavou jako trojúhelníček. Když mu Děna dala mezi dveřma pusou, mohly jsme jít všechny tři zadara. V řadě jsme se hlasitě chechtaly při nejvážnějších scénách. Komentovaly jsme děj a radily hercům. Kejchaly jsme, smrkaly, krkaly, Až nás začali vyvádět. Další den to všechno znova a pokud možno víc. Zavolali na nás okrskáře Kočího. Přemysl Kočí to vzal a pronásledoval nás. Napoprvé jsme ještě unikly, jenže Slavii jsme nemohly dobrovolně opustit. Vůbec nás už tam nepouštěli a tak jsme kazily představení zvenku. V průchodu u nouzových východů jsme si nadělaly zásoby sněhových koulí. Pak jsme naráz východy otevřely a všechno namrskaly do hlediště. Druhý den znovu. Jenže za mým nouzovým východem již číhal okrskář Přemysl, lapil mě a vlekl na okrsek. Holky šly se mnou, že mě v tom nenechaj. Kočí nám to dal. Zamknul se s námi a hned začal telefonovat, prý k Apolináři, aby si pro nás přijeli. Dal se do výkladu co je Apolinář, a cože můžem očekávat. Apolinář je něco mezi věznicí a nemocnicí pro lehký holky. "Víte co sou lehký holky" "Nevíme" zapíraly jsme. "Však se to dovíte jestli to nevíte, ale vy to víte" burácel Kočí. "Tam vás vyšetřej od hlavy k patě, ale ani hlavu ani patu vám vyšetřovat nebudou. To uvidíte co vám vyšetřej" chechtal se. Moc jsme tomu nevěřily. ale hrůza na nás padala. Kočí pak vyprávěl, že budem na celách kde nebudeme mít ani kapesník až se rozbulíme. Budeme nucený smrkat do malýho vokýnka kde bude chňapátko na nos. Po tomhle jsme mu věřily pokud možno ještě míň. Nařídil nám vyndat věci z kapes. Prohlížel Je a posmíval se jim. Nalezl psí chlup, který bedlivě prohlížel a sáhodlouze uvažoval odkud asi pochází. Že od psa mu na mysl nepřišlo. Bylo devět hodin a pomalu půl desátý, když to konečně Přemysla přestalo bavit. Propustil nás potrápený s vědomím, že budeme mít doma malér, což jsme taky měly a nemohly jsme vysvětlit, kam nás vítr zavál. Příště jsme dostaly Kočího my. Byl vypasenej, že supěl ulicema a dal se zdálky poznat. Taky že jsme ho poznaly a bleskově jsme ukuly plán. Počkaly jsme až si nás všimnul. Vzápětí jsme se daly na zběsilý útěk. Zajely jsme do nejbližšího domu a vyběhly k půdě, hned jak jsme zaslechly vrznout domovní dveře. Slyšely jsme Přemyslovo chrčení při zdolávání pater. Na poslední schodiště jsme mu vyšly vstříc. Byly jsme velmi zdvořilé a hovorné "Dobrý den pane SNBé, dobrý den pane Kočí, kampak kampak tak narychlo. Vy asi soudruhu honíte nějaký zloděje ale tady nikdo není, nikoho jsme neviděly, česný slovo" Kočí lapal po dechu, rudnul a blednul. Jak se mu podařilo promluvit, začal vyšetřovat, co u tý půdy děláme. "Sportujeme soudruhu SNBé" berebentily jsme jedna přes druhou a Kočího tvář potemněla. Překotně jsme se daly do vysvětlování, že jde o hru, ve které se najednou řekne "ted" a to je start. Zvítězí ta, která je nejdřív u půdy nejbližšího domu. Nechcete si zahrát s námi, nabízely jsme přátelsky. Nechtěl, Napomenul nás, že v cizích domech nemáme co pohledávat. Stejně s námi hrál. Na příštím setkání přišláp Sáše nohu a tvářil se, že o tom neví. Když skučela, krčil udiveně čelo a vrtěl hlavou. "Já že ti stojím na noze, to ne, to v žádnym případě." Kočí nás záludně zpovídal kdykoliv nás potkal, což bylo vždycky v okolí Slavie, protože jinam on rej nechodil.

93

Panička se nám časem skutečně odstěhovala na druhý konec Prahy. Bylo nám líto Arana, že nás už nebude tak často mít. Každý den jsme přes Prahu přece jen jezdit nemínily. O paničce jsme věděly, že je tak vyděšená, že Arana nikdy nepustí z vodítka a nikdy mu nesundá košík. Plížila se s ním kolem zdí, sama na pokraji hysterie. Jakmile v dálce zahlídla psa nebo dítě, hned se otočila a vlekla Arana v hrůze pryč. To jsme teda nechápaly. A Aran se od ní nakazil, začal bejt taky takovej vyděšeněj. Do Košíř jsme spočátku jezdily pravidelně jednou týdně. Jenže panička se nezdála našema návštěvama dost nadšená a tak jsme jezdily pořád řidčejc. Taky jsme paničku vždycky nezastihly doma a klíče od tohohle bytu jsme už nedostaly.

Čekaly jsme na paničku před bytem, Aran uvnitř tiše kňučel. Když už jsme to chtěly vzdát, objevila se pí Pate celá omládlá s důstojníkem po boku. Příště s ní byl důstojník zase. Taky nám panička vyložila, že Aran už ven ani moc chodit nechce, že nejrači jen před dům, vyčůrat se, trochu si počuchat a to mu stačí. Byla to celkem pravda. Ani jsme se Aranovi nedivily. Na vycházky kolem bloku, s věčným uhýbáním a couváním by jsme taky nebyly zvědavý. Vzdaly jsme tedy Arana i s paničkou a všechny ty divoký hry, honičky, a válení v trávě na jedný hromadě.

Ale vlastně jsme nevzdaly nic, protože to všechno už stejně nešlo. Zbylo z toho pár odložení zestárlýho a změněnýho psa k Sáše, když panička odjížděla s důstojníkem na dovolenou.

Dál jsme se vezly samy.

Čtěte I N F O R M A C E O C H A R T Ě 7 7 ! ! ! ! ! ! !

- dokumenty Charty 77
- sdělení VONS
- úvahy
- diskuse
- fejetony

Měsíčník INFOCH vydává nezávislá redakční skupina signatářů

C H A R T Y 7 7 .

Nechybí ve vaší knihovně??

M E D O R E K -

nový český román.
/V roce 1986 vydala edice Mozková Mrtvice./

zlatý kopec

zlatý kopec

/Dějiny české undergroundové komuny./

Žíznavý učitel tam spadl do studny. Jeden z majitelů, pekař, vstrčil hlavu do mlátičky: dohnala ho prej k tonu manželka. Starej Tesák na Zlatém kopci taky spad, jenže z ořechu. Bylo mu sedumdesát, jeden čas myslel, že je president, když si to myslet přestal - natřel za léto všechny statkovy okna. K podzimu se radoval, v jaký že je kondici, klátil ořechy, bušil se do prsou a praskala pod ním větev. Odvezli ho do nemocnice: tam skončil stejně jako žíznavý učitel a pekař. Dosud všichni majitelé zemřeli, až na posledního - Zemana.

Statkoví Divišové se vyznačují výškou kolem dvou metrů a nepřetržitým hladem. Snivě hovoří o donací večeři - knedlíkotu. Míňej tím vepřovou, knedlík, zelí - ohřátý na pánvi v největším množství. Zeman je částí krve a zaživacího traktu taky Diviš, jenom ho ho víc uchvacujou červený nudle a červený kolínka, který nám všem Gába vaří často, až pravidelně. Když dovaří, křičí na celý dům: žrádlo! V té chvíli jí stává Zeman za zády: pod záminkou pomoci s talířema nakukuje do velkého společného hrnce. Často se neudrží a do hrnce sáhne, vždycky je přistižen. Gába vrčí varovně: "Sereš mi, Zemane!"

Maringotka byla donatřená, zevnitř bíle, navrch modře. Vrána odevzdaná, Bába s kozou odvedený. Kozu jsme odvedli přes pole na obojku do vesnice. Hledali jsme pro ni nové lidi, co by ji rovnou nezařízli a nesežrali. Hledali jsme někoho, kdo by jí nechal mít kůzlata, který zařízne a sežere, nebo k tomu účelu prodá. Bábě Šulas postavil kotec dva na tři, aby ji od nás konečně - roční a "vychovanou" - převzal. Vránu jene vyložili v jezdeckém oddíle, kde bude mít koně kamarády a na práci pravidelný vožení lidí. Maringotku jsme připojili za traktor, byla plná užitečnejch a krásnejch věcí, mě a Sáry. Zeman pobíhal okolo, pomáhal s posledními věcmi. Já už jsem seděla v maringotce a bulela. Zeman přišel říct: ahoj! Šlekové taky, i Gába, ale já nic, hlasivky nic. Se studem jsem obracela od lidí ubřečenej obličej, až zaklaply dveře, byla tma a drnčeli jsme pomalu pryč - naporád.

Zastavili jsme skoro za tmy, koupili jsme si šampaňský, jinej alkohol zrovna nebyl k dostání. Loudila jsem na Slávovi: "Slávo, zahraj". Zahrál, ale málo. Šampaňský jsme vypili a šli spát.

Vypravili jsme se se Slávou za Zemanem: "Zemane, nechceš koně a nás na statku? Máme spoustu nadšení a jsme pracovití, kůň se jmenuje Vrána a je krásnej. Sláva by to měl do práce skok, oba bysme pracovali, byli ti užiteční, dřeva budeš mít, co si budeš přát. Líbíš se nám, Zemane a kůň je přece krásný zvíře, že!"

Zeman nám řekl svý ano, jeho žena taky. Teď jen koně dopravit přes Čechy. Okamžitě jsme se dali do telefonování: "Ahoj - nemáš auto pro koně?" nikdo neměl a příhodná stáj na statku taky nebyla. Sláva se Zemanem ji vystavěli za sobotu a neděli do bejvalýho prasečáku. Auto se nám po delším úsilí podařilo půjčit. Večer byl ledový.

Přivezli jsme hrdě hubenou kobytku s nateklou nohou. Když

jsme ji vykládali, stál Zeman opodál a hrál tiše a falešně na trumpetu: "už mě koně vyvádějí". Tiše proto, aby se koník nesplašil. Mimo nás a koně vystoupil z auta Láma. Taky člověk velmi výhodný pro stálé obývání statku. Jemu řek Zeman taky svý ano.

Ing. Vladimír Sčotov je původem ze sovětu, jeho otec je tam veliký straník, dokonce snad kamarád samotných vládců. Vladimír ale nechce zpátky do svý země. Na statek jezdí ovíkend, nebo častěji. Stále leží, spí, sní, mezi tím čte anglicky detektivky a střídá to s odbornou literaturou o počítačích strojích. Během snění promlouvá o kaviáru a šampaňském. "Kaviár, kýbl kaviáru a šampaňského, to by bylo xxxx signifikantní! Eh, oblomovština -" vzdy- chá jindy a: oženil by se, kdyby bylo na kom.

Moc myši s námi žilo - tlustých a čiperných. Největší hustota jich bydlela u Vrány v ovsu. Pod psí boudou bylo také husté osídlení, živili se tam se psy. Psi se k nim chovali mírově. Z naložených psích pekáčů se nažraly myši zpravidla první, psi koukali a čekali. V kuchyni nepřišli myšky zkrátka. Nejvíc se držely ve skříňkách s vločkama, moukou, kolínkama a nudlema. Všechny pytlíky byly průběžně prokousané a načnutý. Po večerech beze strachu běhaly kuchyní, panáčkovaly na sporáku, sbírali drobčky. Další ráj jim Láma připravil na chodbě; Láma byl vegetarián, na poli sbíral klásky a zrní, vymnul to do velkého hrnce, měla to být zásoba na zimu, ale skoro hned na ni zapoměl. Myšky hrnec našly a zabydlily ho.

Zeman chtěl myším čelit, přivezl pastičky a začal s nástrahama. Přimlouvala jsem se za myši, že přece tolik nesežerou, že se nám do pastičky chytěj kočky, že pasti jsou nebezpečný pro psy, pes že si může chytit čumák. Moc to neobstálo. Přes víkend a pobyt Zemana pastičky byly, přes týden ne.

Vrána přestala žrát oves, smrděl, byl samý myší hovínko, samej myšinec, samý hnízdo. Zlomila jsem se. Ve stáji jsem políčila devět pastí, všechny byly plné během hodiny. Vyjednávala jsem, jestli by je někdo nevynášel a vynášela jsem je i sama s otočenou hlavou. Těch myších životů! V prvníhc dnech jsem pasti vynášela nejméně třikrát denně.

S postupujícím jarem měl Zeman stále větší schízu. Schíza znamenala, že byl často zalezlejší v pokoji s náladou bídnou. Objevoval se k jídlu, dokonce někdy taky ne. Jindy vyšel a úporně pracoval, třeba sekal skoro posekanou trávu. Mluvil málo a komunikace to ve skutečnosti nebyla. Bylo jasné, že mu něco vadí: vztáhli jsme to na sebe. Kůň mu vadil, koza víc. V obličejí měl usazený napští a nevoli. Přibližně každý dva měsíce jsme kovali Vránu. Kováři přijížděli v neděli brzo ráno: bývali jsme spací po sobotě. Ze všeho nejdřív jsme museli pozavírat psy, aby kováře nerušili. Kovací souprava byla: Zeman, Sláva, starší Diviš, Tomáš a já. Zeman měl funkci kocáka u hlavy, domlouval Vráně mírným, klidným hlasem: "No Vráno, budeš mít nový botičky, kovat se je přece hezký!", skoro pohádky jí vyprávěl o šťastné kovací říši. Já jsem běhala okolo a přiřekávala, když Zemanovi docházely příběhy, přinášela jsem chleba, seno, cukr, aby Vrána pro samý dobroty zapoměla, že má kopyta. Sláva, Diviš a Tomáš se střídali při držení nohou: já radila.

Taky kozu jsme občas kovávali, kozí kovář byl Sláva. Diviš mu říkal "kovář chudých". Nejdřív jsme museli kozu přemoct, pro jistotu jsme ji drživali tři: koza ležela, žalostně pomekávala, a Sláva ji nelítostně ořezával paznehty zahradnickým nožem.

Goldberg bylo statkový hudební těleso s nepevným obsazením. S Gábou jsme byly stálé zpěvačky. Goldberg hrál zásadně pohřební pochody a pokud něco jiného - tak jako pohřební pochod. Produkce bývala v sobotu dlouho do noci, někdy i do rána. Pochodovat ne a

a ne se naučit. Nácvič pochodování probíhal na dvoře, Zeman dlouhej a snaživej, v kraťasech, vedle něj Sláva v obrovských montérkách. S nima maličkej kulatej Mrož s tubou. Začali. Dva tři takty - a už byl Zeman napřed a mimo. Znovu zase totéž a tak celé hodiny. Po mnoha pokusech prošli celý dvůr, Mrože ztratili, upad na záda a vleže hrál poctivě dál, aby nic nezkazil.

Kocour není doma, myši mají peééé, vyhlásila Gába, když Zeman odjel na vojenský cvičení.

Kůň je stádní zvíře, je mu smutno, když ve stáji bydlí sám a nikoho nemá - lidi nepočítá, aspoň většinou. Je-li kůň sám, je dobrý dát mu do těsný blízkosti aspoň králíky, hned je veselejší. My jsme vráně koupili na trhu kůzle. Kozu, ne kozla, protože ten v dospělosti moc smrdí. Láma navrhoval seznámení ihned. Pustili jsme na dvůr oba, kůzle i vránu: Vrána veliká a černá se zvědavě blížila k tomu maličkýmu bílýmu. Kůzle propadlo panice, chvíli zmateně pobíhalo, pak se pokusilo přešplhat zeď, skoro se mu to povedlo. Když jsme ho konečně chytili, dýchalo dlouho - s otevřenou hubou. Trávy se netklo, mléko nepilo - neumělo. Paní Lámová vzala malou kozu do postele a zkoušela to s dudlíkem, že se v kozách vyzná, v dětství je pásala. Šlo to. Kůzle Klára přestalo propadat děsu při spatření Vrány a my jsme je hned nastěhovali ke kobyly do boxu. Během pěti minut Vrána kozu přišlápla, kozička zaječela a přední nožku držela zdviženou. Za pár hodin kulhala už jen mírně. Dál bydlely obě spolu, oddělený laťovou příčkou. Vrána začala dělat s kozou stádo nebo rodinu. Chtěla ji mít nadohled na dvoře, v sadu, na poli. Pokud jsme pustili kobyly samotnou, nepásala se, běhala, řehtala, kozu hledala. Koza se po Vráně nesháněla nikdy, ale stačilo, aby zamečela a už se Vrána hnala cvalem odkudkoli.

Blížil se čas Zemanova návratu z vojenského cvičení. Gába a Láma sedávali na dvoře, sedávali v kuchyni, pili víno, nakupovali si dobroty. Sedávali jsme s nima, ale raděj ne. Častěji se jezdili koupat do Počernic, spát jsme chodili brzy. Byly tři dny do Zemana: Láma vyklidil sklep, nanosil si tam matrace, napsal vzkaz, že tam bude deset dní o chlebě a vodě - to mu tam měla nosit Gába. Na krku měla klíč od sklepa. Třetí den se Gába s vodou vrátila, že ji už Láma nemůže pít a běžela do sklepa zpátky s mlékem.

Seděli jsme v kuchyni, mladší Diviš, Sláva, já a Gába. Láma byl ve sklepě. Zeman v Praze cosi zařizoval. Byl večer, všední den na samotě v polích. Zvenku, skoro ze středu dvora se ozvaly kostelní zvony: dívali jsme se po sobě - bylo jasné, že zvonění slyšíme všichni. Vyšli jsme na dvůr, zvony ustoupily do krajiny. Zvonily zblízka, zřetelně, dobrých pět minut. Byli jsme tišší a nedůvěřiví. Tise jsme se domlouvali - nejbližší kostel je až v Čakovicích a žádné zvony jsme odtamtud nikdy neslyšeli. Žádný církevní svátek jistě není a hlavně; kostel není nablízku. Sláva to řešil: třeba zrovna zemřel někdo nám všem blízký, a my, na znamení smrti té, slyšíme nepochopitelné zvony. Gába zbledla a vrhla se do sklepa. Vrátila se klidnější. Myslíla jsem na Zemanovu smrt, ale nahlas jsem nic neříkala. Zbytek večera jsme strávili vyprávěním hrůzostrašných příběhů. Mladší Diviš nechtěl tu noc spát sám, šel do pokoje ke Gábě a celou noc se jí držel za ruku. Prožili zlou, bezesnou noc, spánek nepřišel. Ráno Gába sprostě nadávala.

Láma opustil sklep pátý nebo šestý den a jakoby nic, hned se dal do štípání dříví. Zeman pokřtil prostřední, největší společenskou místnost na Pévéesku /politicko-výchovnou-světnici/: to ho napad

lo na cvičení. Léto vrcholilo. Láma začal chodit s barevnejma stužkama kolem svalů. Stužky měl od Gáby.

Ivan přišel z vězení. Sláva nu navrhl, aby nějaký čas pobyl na statku, že nám povede domácnost, bude se starat o kozu a psy, zatímco my budeme pracovat. Ivan souhlasil. Spal v letní nocležně na půdě: bylo tam spousta matrací a dek, krvavek. Krvavky byly doopravdy krvavý, získali jsme je, vyřazený, z nemocnice. V nemocnici občas někdo krvácí - na dekách to bylo zřejmý. Během týdne dostal Ivan ekzém, byl jeden pupenec, jedno drbání. Slunce ho popálilo, před tím v kriminále ho moc neušil. Červenej, loupavej a ekzémickej, vydržel ještě další týden. Pak se rozhodl, že pobyt na statku postačí a odjel.

Počátkem ledna jsme s Lárou osiřeli. Slávu nám odvezl Zeman k doktorovi. Doktor zjistil náběh na zápal plic. Zeman uložil Slávu na léčení k mamince. Sláva si nemoc přivodil honěním psů: psy nám příležitostně prchali do polí na zajíce a vždycky využili naší nepozornosti a otevřených dveří. Pokaždý to bylo napínavý. Kolem statku brousil lidový myslivec Bambula. Bambula přislíbil, že jakmile uvidí některýho z našich psů v polích, zastřelí ho. Kocoura nám už zastřelil. Šlo o to, kdo uloví psy dřív, my - nebo Bambula. útěky nám nejvíc vadily na jaře, to jsou pole plná mladých zajíčků, který neutíkaj, jenom se tisknou kzemi a dělaj, že jsou hrouda. Dospělý zajíc měl vůdči našim psům docela slušnou šanci. Vybíhali jsme za nima při každém jejich útěku se stejnou náruživostí, řevem a nadáváním.

Stíhali jsme je krajinou i traktorem. Při výjezdu nám traktorista řekl, že viděl psi ve vsi. Řítili jsme se do vesnice: první vesničan ukázal do polí: "jojo, byli tu, ale tam někam běželi". Vyjeli jsme zpátky na kopec. V dálce jsme uviděli černý bod. Byla to Bába. Černá barva ji prozradila vždycky první, šedou Sáru nebylo na dálku vidět. Sláva vyrazil s traktorem, mě a těhotnou Marušku vysadil; začali jsme psy obkličovat. Moc to nešlo, psi jsou přece jen rychlejší. Sláva řval z traktoru: "Bábo!": Bábu to přimrazilo, taky už byla utahaná. Bábu jsme měli, ale šedý stín zmizel někde v dálce. Časem Sáru traktor taky dostihl. Sláva ji uvázal řetězem na trhání stromů k silničnímu patníku, ať si pro ni jdu, on že by ji musel přerazit. Sára ležela provinilá, připlácnutá k zemi, pokora sama: moc se hejbat nemohla, řetězy na trhání stromů jsou těžký. Se psy nikdo nemluvil.

Ten útěk, co Sláva odstonal, lovil psy sám. Přes hodinu se vztekale hnál polem, nakonec jako vždycky ukřičel Bábu, že se zastavila: vracela se schlíple domů Slávovi u nohy, z brázdy opodál občas vykukly Sářiny uši: vracela se taky, když to kamarádka vzdala. Na dvoře se Sláva projevil: "Vy svině, do boudy, ani vidět vás nechci - kurvy!" Feny se zděšeně namáčkly do domečku. Sláva je tam za trest zabarikádoval pařezem a nechal je trpět zbytek dopoledne. Sán pil vychladlej čaj a proklínal celé psí plémě.

Během víkendu jsme se Slávou na statku nebyli. Stalo se cosi mezi Lárou a Zemanem. Vždycky mezi nima byly mimořádný a dynamický vztahy, už od času Zemanova vojenského cvičení. Láma provokativně kouřil a statkář Zeman mu to konečně řekl, že si nepřeje, aby dál žil na statku, že si má co nejdřív zbalit svých pět švestek a zmizet. Láma návrh odmítl, jedině když nu to řekne taky Gába, pak je ochoten odejít. Gába mu to řekla. Ptala jsem se Zemana, proč nepožádal Lánu o odchod dřív. Zeman mi to vysvětlil. "Musel jsem počkat dokud si nebudu jist, že mi v tomhle případě nikdo nevpadne do zad".

Sláva stůně a jsme s Lámou sami. Ráno chodíme osm kiláků do parku, tam pracujeme, ale moc toho nenaděláme. Po poledni to balíme a pak sedíme celé dlouhé večery, kouříme zakázaný cigarety, Láma se napakuje, vznášíme se, Láma říká, že takhle je to dobrý, jinak že by člověk někam šel, třeba za někým, a byla by to chyba. Venku mrzne, sedíme celý dlouhý hodiny, dlouhý monology, dlouhý ticha, místnost je zakouřená, plná obrysů a barev. Do parku z parku, do kouře do spánku, jsme lehcí a ztratili jsme pojem času. V dalších týdnech Láma mizí o víkendů, když přijíždí Zeman. Po měsíci má statek natrvalo o jednoho obyvatele míň.

Prokop je z víkendáků nejpravidelnější a tak nejvíc myslí na potřeby statku. Jeho péčí je tam kostel na vodu, balík briket /Prokop je přines na zádech/, tlaková lampa, která původně poslouchala výhradně Prokopa. Časem se s ní naučilo zacházet víc lidí, i já, ale jistý to s ní nemá nikdo nikdy. Nejvíc lampa vypekla Slávu. Mořil se s ní na dvoře. Líh nechal ohřát, zapumpovat, povolit - a nic. Znova. Někdy se moh takhle člověk xxxxxxxx s lampou zabývat i několik hodin. Sláva so vztekal, nějak to přelil, sebe polil, sebe popálil. Viděli jsme h z kuchyně skákat po dvoře, rukama se plácal, plameny od něj šlehaly - i zhasly. Zeman ho odvezl do nemocnice. Sláva se vrátil v bílých fáčových rukavicích bez palců, po lokty.

Prokop na statku kopal. Nejprv prý další sklep, který bude základem taverny. Zvlášt kopal jámu na soudek. Kopal pilně po sobotách a nedělích, několik měsíců. Šlo to těžko, protože podklad byl skalnatý. Prokop se do dvou metrů jámy obestavěl zídkama a celou rozpracovanost opustil. Začal kopat na jiném místě se stejným nadšením. Z jam nebyl Prokop k vyvolání, Gába se mohla ukřičet, že žrádlo je hotový; Prokop přicházel vždy celej hliněnej, když ostatní dojívali. V další jámě mělo jít o letní kuchyň s odpadem. K tomu bylo nutné dostat se pod základy statkových zdí. Když se dostal Prokop k základům, opustil jámu - kuchyň - a začal cosi vynořovat ve středu dvora. Ošetřil si krumpáče a lopaty a bylo jasné, že chystá další důkladnou jámu ve středu dvora. Jasný to bylo taky Zemanovi, kterej v tý době střídavě měl a neměl schízu.

Zeman byl zalezlej u sebe v pokoji, okusoval tužku, vraštil čelo. Na papíře před ním pomalu vznikala vyhláška. Děčila návštěvníky a obyvatele statku: stálí byli obyvatelé statku a majitelé byli druzi. Víkendoví návštěvníci, zvláště starý Diviš a Tomáš byli podruzi. Výlučná postavení měl Stočov a Prokop. Vyhláška určovala práva a povinnosti.

- 1/ Podruzi jsou povinni spát na PVSce, o tu se starat, uklízet ji, pečovat o otop. Dále je povinností podruhů účastnit se všech společných prací, jak určí Zeman nebo jiný organizátor.
- 2/ Na statku nesmí být nikdo urážen, zvláště pak ne pro své zaměstnání /třeba v televizi/, ani pro moravské nebo jiné nářečí.
- 3/ Kdokoli bude chtít na statku provádět jakékoli úpravy, vč. výkopů nebo přestaveb, je povinen se poradit se Zemanem. A vůbec až do odvolání jsou všechny s okromé aktivity nepřípustné.
- 4/ Až do odvolání se zapovídá přivádět a chovat na statku jakákoli další xxxxxx zvířata.
- 5/ Omezovat konzumaci alkoholických nápojů. Nedopravovat alkohol ve větším, než pro ty či ony příležitosti povoleném množství.
- 6/ Všichni jsou povinni platit s nejvýše měsíčním zpožděním určené tomu na osobu a den, tj. 15kčs.

tolik

Zeman

Každá zámecká zahrada má své divé děti. Měšická měla Ládi. Hlavní Láďa byl trojzubka, maličkej chlapeček, kterému druhej větší Láďa podléhal. Láďové trhali žabkám nožky, sestřičce ji zlomili. Nám proskočili haubnu u auta, přelamovali rostliny ve skleníku: když se starší Láďa dočet, že s nemá něco zalejt, nařídil mladší Láďa - zalévat! I tatínka měli Láďové divného, topil v kotelně a pil. Jednoho dne nu vzplanulo v)ťší množství papíru a starej Láďa se zděsil. Okamžitě provedl velký zastírací manévr. Vyběhl z kotelny i ze zahrady na stoh a s velkým křikem ho začal rozebírat: "Do stohu spadl myslivec, je uvnitř, na umření, je třeba ho vysvobodit!" Příčinlivý důchodce přiběhl starýmu Láďovi na pomoc, zápolili se stohem jak lvi až do chvíle, kdy se někomu ujasnilo a starýho Láďu odvezla sanitka ve svěřací kazajce. Podvedený důchodce tak tak ušel stejnému osudu.

Kousek od statku bylo zajímavý smetiště, vycházeli jsme na něj čas od času, všichni zrovna přítomný na statku a vybírali jsme věci, které by se možná ještě daly použít. Bývalo to šťastné a úspěšné hledání. Vracívali jsme se naložení spoustou všelijakého materiálu, za čas jsme ho zase část stěhovali na smetiště, když různé projekty padly a zjistilo se, že ty blbosti nikdo nepoužije. Ale ne vždycky a ne všechno putovalo zpět. Největšímu nadšení jsme propadli, když JZD spálilo na smetišti staré valníky. Rozšroubovali jsme ohořelý zbytky jak to šlo. Nejvíc jsme získali rezavých pantů. Každý chtěl mít svůj osobní základní nástroj - pajcru - pří-
padná zbraň. Zeman byl na cvičení a měli jsme pré.

Zemanův bratr ohlásil dojezd automobilový relly na statek. Relly pořádala bratrova novomanželka s přáteli okolo televize a dalšími od kunštu. Předem nebyl nikdo tím nápadem nadšen. Přijížděla jsem z Měšic na vráně, v sadu bylo zaparkováno několik aut, další jsem potkala cestou. Vrána byla neklidná; po dvoře chodili lidi ve vypraných džinsdresech, s módníma čepičkama s kšiltem a malinkejma příručníma taštičkama, který Tomáš nenávisťně nazval buzerantskejma kabelkama. Lidi to byli navoněný, číhavý, a předem dotčený. Oni se vtěsnali do budoucí PVsky, největší společenské místnosti na statku. Ozývalo se odtud distancované chichotání a vtípnosti. Statek byl plný zásob, co si ti lidé přivezli, hlavně chlastu měli nevidané množství, dodnes nevím, jak to chtěli vypít.

My statkoví jsme se usadili venku kolem ohně. Mluvílo se hodně o Láďovi. Sláva povýšil Láďu na Boha a rázem jsme měli nový náboženství: Ládi-Trojzubky-Pajcru. Pajcruy jsme nažhavovali nad ohněm. Láďa nikdy nikomu nic dobrého neudělá! razil Sláva příkázání a stal se prvním veleknězem Pajcru. Gába vzala první velekněžku. S kněžkou jsme v kuchyni obhlíželi stůl s Embéčkářskejma zásobama, vybírali jsme, co jim seberou. Vstoupilo do nás Láďovo veselí, vyvlekly jsme na dvůr celý stůl. Radostí a veselím jsme ho ani unýst nemohli. Láďisté nás velice chválili za bohulibý čin. Co chvíli někdo zmizel v domě a pokud našel, vracel se hrdě s flaškou. Tu noc jsme se všichni hodně ožrali. Kněžka se dala do řeči s jedním Embéčkářem, jeho dívka dostala hysterický záchvat a vyskočila z okna - v přízemí. Několik ožralých Láďistů se odebralo do sadu, tam poponášeli - a pokud se jim podařilo převraceli - auta. Někteří z Embéčkářů nás viděli jak skáčem s rozžhavenými pajcruy kolem ohně a řvem - noc jich ven nevycházelo. Když se dopoledne začali rallysté trousit z domu, seděli jsme pořád ještě kolem ohniště a oslavovali Láďu. Noční hysterce jsem se pokusila utrhout kšilt u čepice. Zemanovu bratru se nedařilo od kšiltu mě odvést. Den Ládi přerostl do dalších týdnů. Příště Gába přijela s dětským prádýlkem, který komusi sebrala ze šňůry. Všichni Láďisté dostali po dětský čepičce. Bylo to slušivé. Nejfantastičtější Lá-

da byl Michal: v Praze přes týden zakládá Láďovi pobočky, po statku chodil se vzduchovkou, občas střelil. Zrůdovi málem ustřelil kulky, vypadalo to, že přejde za otcem, starým Láďou, jenže tehdy u nás ještě Bůh v léčení nebyl. Gába nepřetržitě nosila pajcr v kabelce. Se Slávou jsme říkali, to bude Zeman koukat, co se mu stalo. Zeman shledal, že jeho žena je veselejší a sebevědomější - to jí přál. Postupně Ládismus nabýval jemějších forem, i ho ubývalo, ale úplně nevymizel nikdy - až do mého a Slávova odchodu ze statku.

Mladej Diviš složil píseň: "Rally v Emběčku, řežem každou zatáčku."

Byl slunný zimní teplý den a ticho. Vrána chodila po dvoře a oštipovala drny. Sára se jí pokoušela pást, jako často, když byli na dvoře lidi: předváděla se. Vránu pokusy o pasení dráždily, vypadalo to, že se trefí a Sáru pořádně nakopne, jednu chvíli, že na ni šlápne. Statek byl zrovna bez mužskejch, dříví nenařezaný a bylo třeba narazit další sud nafty, Dvěma ženskejm se nám to po delší námaze povedlo, ale zase se rozbilo čerpadlo. Skoro jsme ho opravily. Vrána se kdovípokolikáté pustila do vánočního stromečku. Sára jí od něj za naši podpory hnala. Blížilo se poledne, sluníčko hřálo, přinesla jsem láhev ajrkoňaku, kterej jsem původně chtěla darovat tchyni. Seděly jsme s láhví na dřevěných schůdkách maringotky. Koza pomekávala, dostala řepu, i Vrána. Sára s Bábou vylizovaly s nadšením zbytky ze skleniček. Polední pohoda vymizela, skoro hned se začalo šerit, byl nejkratší den v roce. S Helenkou jsme obstaraly zvířata, odešly jsme do hospody na grog a pohovořit o životě před večerem. Přijel Sláva, Hospodu zavřeli, odjeli jsme na statek. Kapra jsme nepořídili, ani salát, ani cukroví, ani nic. Stromeček stál opřenej o dům okousanej od koně. Měla jsem nakoupená fialový papírový prostírání na vybudování vánoční atmosféry. Jiný než fialový neměli, zato na něm byly veliký sněhový vločky. Zapálili jsme svíčky a petrolejku jako každý den /nastatku nebyla elektřina/. Vystrachali jsme přece jen rybí večeři - jedny rybky v tomatě - druhý rybky v oleji a chleby na papírový prostírání. Po večeři jsme omamně kouřili. Sláva ležel na posteli a vedl mírový a zmatený monolog. S Helenkou a povoznickou lampičkou jsme šly přilepšit zvířatům. Po dvoře chodily barevný tvary a stíny. Velký pařezy prováděly nedostižitelný pohyby. V dálce nad městem bylo růžové nebe. Lampičku jsem postavila doprostřed dvora a začala jsem se modlit, ať to všechno pochopím, třeba ne hned a snad ne úplně všechno, ale ať pochopím.

Ráno jsem vyhodila dvě prázdný konzervy od rybiček. Vrána si odnesla stromeček ke stáji a dožrala jehličí.

Průběžně vstával Sláva první, hlasitě klapal po domě dřevákama. Za chvíli křičel o hotový snídani. Sklízal pustý nevděk. O sobotách a nedělích jsem se v nadávání na ranní buzeraci připojovala. Přes týden jsem nerada uznávala, že je třeba ráno vstávat. Čas od času mě Sláva budil v noci nebo za úsvitu. "Marie". "Co je, dyť je noc." "Marie, slunce vychází, podívej, slunce!" "To vidím: pod' eště spát!"

Slunce opravdu vycházelo, červený a hezký. V Měšicích nám údržbáři uvolnili půl skleníku a v noci zase Sláva: "Marie!" "Co je." "Já nemůžu spát." "A co?" "Ne neštěstím, štěstím. Víš, ten skleník, navozíme tam hnůj, budeme tam mít salát, okurky a rajčata a papriky a rybičky by tam mohly bejt a taky nějaký ptáci - ale ty zas všechno oklobou a ..."

Zeman si přál, aby statek vzkvétal: vzkvétal, ale ne přesně podle jeho představ.

Láma se dal do budování příbytku pro sebe a rodinu. K tomu mu Zeman přidělil půdu nad Vrátinou stájí; chodilo se tam po žebříku. Láma trochu rozebral střechu a vsadil okýnko do "ložnice". Rozštípal pařezy na prkýnka, namíchal maltu, běhal s kolečkama od rána do večera, tahal kýble a spojoval maltu s prkýnkami. Syrové dřevo s maltou pohromadě nedrželo a nedrželo. Chtěl urputně přírodní parketu, ale podlaha se mu pokaždý od večera do rána rozpadla. Zkoušel to s prkýnkami různých tvarů, s maltou řidší i hustší. Po týdenním boji to vzdal. Půdní trámy ověsil řetězama a nanosil si spoustu věcí, mezi kterými pak spával pod novým okýnkem. Při tom zůstalo až do podzimu, kdy se mlčky nastěhoval zpátky k ženě, opět do pokoje Zemanových rodičů.

Dojížděli jsme za hluchoněmým truhlářem tázat se, jak pokročila okna. Truhláře jsme nacházeli v hospodě, tvářil se málo chápavě, cosi huhlal a ukazoval kamsi daleko. Kumpáni od stolu nám říkali, že to znamená, že máme přijít za čtrnáct dní. Těmahle návštěvama jsme taky budovali až do podzimu a kvůli oknům jsme nezačali s izolací střechy. Stejně jsme se ale hrdě odstěhovali z PVsky do černé prasečí kuchyně. Stihli jsme ji vybělit, zabudovali jsme naftový kamna, přistěhovali umyvadlo, skříň postel a věšák na ručníky. Nad postelí jsme pověsili veliký obraz usměvavých, růžových, ověčených bytostí, které táhly vozík s květinama: obraz se jmenoval "Jaro života". Okénka mělo naše obydlí dvě, útlá, chlívková. Feny spaly skoro hned za dveřma na slámě. K ránu jsme vycházeli před dveře močit; feny vybíhaly ze slány a připojovaly se: močili jsme obřadně každou noc a feny nikdy nevynechaly.

Do skleníku jsme navezli Vránin hnůj, Sláva rozčileně pobíhal, organizoval, pracoval. Budem pěstovat salát, okurky, papriky, rajčata... Za skleníkem Ivan rytím a pletím obnovoval další zahrádku na květák, ředkvičky, kapustu, špenát. V dalších týdnech a měsících Sláva jásal, s dychtivým okem obcházel saláty, tvrdil – že v koňském hnoji ryčí zelenina blahem. Okurky narostly obrovský, listí měly téměř lopuchové, vše v nevídaném množství. Vyprávěli jsme si o tom, jak je nebezpečné mezi okurky chodit, jak jsou dravé, divoké, rozum jsme jim přičítali a chuť sežrat nás. Ani na umění jsme nezapomněli: uspořádala jsem ve skleníku stálou výstavu z částí plaváčků, cedule a záchodového splachovadla. Ivan přidal ptačí vajíčka, aby výstava měla surrealistický šmrnc.

V čase sklizně se vrátil z blázince Láda Bůh Otec. Ženu našel obsazenou jiným, ale Láda se jmenoval taky. Starej Bůh už do kotelny nenastoupil, mizel a objevoval se naprosto nepravdělně. Nám mizela zelenina a trously se pověsti, že starej Láda občas prodává zeleninu na trhu.

Záhonky ohradil Sláva plůtkem: plůtek se líbil psům. V klíčícím období vycházel Sláva každé ráno hned po probuzení k záhonkům: skoro vždycky tam byly čerstvé stopy: pravidelně bolestně řval: vy kurvy! a Sára s Bábou mizely v temných koutech. Na mě bylo, že jsem je do záhonu naučila chodit. Když Sláva s Divišem budovali ohrádky, řekla jsem jednou Sáře: hop! a Sára si vesele skočila přes plůtek. Podle Slávy tak vznikloxxxx všechno zlo psích návštěv v zelenině. Marně jsem se hájila, že plůtek je pro ně legrace, a taky že mají zájem, čuchaj si tam "na co tam pořád koukáš!" ... Vše marno, obviňována jsem byla čím dál tím víc.

Ivan pracoval zvesela a trochu nešikovně: s motorovou pilou se pohyboval houštím jako s obrovským přirozením. Sláva se tvářil mučednický, hlavně – když jsme nu s Ivanem zpívali šlágry, řadil v trakturu čtyřku v jakémkoli terénu – ale my jsme nepřestávali, ať traktor skákal sebezbesilejc. Složili jsme Slávovi osobní píseň:

Sláva se neztratil
Sláva se nám vrátil
Sláva sehnal stroje

ó to bude óójééé!,
ale ani ta Slávu nijak zvlášť nerozveselila. S Ivanem jsme trponovali na ryzí zahradníky, lesáky, dělníky. Vedli jsme nekonečné rozpravy o meritu, hrábích, o meritu věci, o násadách. Byli jsme čím dál víc dokonalejší.

V parném dni jsme se polívali vodou, nejdřív navzájem, potom vzájemně svršky, pak doklady a nakonec jsme vylili kýbl vody na šoféra Slávu, když právě jednal s řidičem o dovozu šterku. Ivan se na Slávu mile usmíval: "Co je, šefe? Hepouš, ne?"

Rozhodli jsme se, že Sára bude mít štěňata. Přivezla jsem z Prahy vytypovaného ženicha s paničkou. Cbsazenstvo vyšlo Caka obdivovat. Zdůrazňovala jsem, že je to čtvrtý nejlepší pes v republice. Cak i moje vychvalování dělali dojem. Na všechny - kromě Sáry. Ta pozorovala ženicha z dálky a nedůvěřivě. Aby psi měli klid, zůstala jsem venku já, ženichova majitelka a Zeman, který projevoval o krytí veliký zájem. Sára žádný: jen strach - prchala, pištěla, vrčela. Pro milostné hry nejevila nejmenší pochopení - v případě psa. Jako ke psu se stavěla k lidem, zvlášť ke mně a Slávovi. Nevedlo to nikam, tak jsme ji Cakovi přidrželi. Pronikavě vyjekla, ale Cak na to nedbal, za chvílku byli psi klidní - a svázaný. Sárku jsme brzdili, aby moc nechodila a netahal Caka za orgán. Zeman byl svázáním fascinován, taky lhostejností psů vůči situaci - a ještě vykalkulovaným předpokladem, že se třeba nerozvážou a že tak budou muset zůstat. Jenže se rozvázali.

Poslední fázi Sářiny březosti jsem silně prožívala. Počítala jsem, počítala, až jsem se přepočítala. Tvrдила jsem, že Sára přenáší. Poslední týden jsem budila Slávu - Sára byla ve vedlejším pokoji, "porodnici" - truhlárně.

"Slyšíš? Vona dejchá!"

"Co by nedejchal - dejchá", potvřezoval Sláva.

"Ale dejchá nenormálně, třeba rodí."

"Tak se tam di podívat."

"Ne ne, jdi ty, já ani za nic."

Sláva vstával, kouká - Sára pořád nic, jen byla jako sud. Několikrát denně jsem nahlížela do literatury, byl to můj první porod. Zdá Zdálo se mi o něm; ve snech jsem ty dny rodila kupky sena. Se Slávou jsme ještě kontrolně obhlíželi porodnici. Došli jsme k dalšímu zlepšováku: deku vyndáme a zpředu přibijeme prkno, aby štěňata nevypadávala. Hned jsme nastoupili s prknem a kaldivem. Sára popoběhla. olizovala se, k nám nešla a měla nový výraz.

Rodí, rodí - pryč! nechme ji v klidu - skoro jsme se o prkno přerazlili přiústupu.

Seděli jsme v kuchyni a kouřili. Za hodinu jsme opatrně a nesměle nahlídli; napočítali jsme čtyři štěňata. Seděli jsme v kuchyni a kouřili. Za další dvě hodiny bylo štěňat sedm. Usoudili jsme, že to bude všechno a psici jsme vyvenčili. Do večera porodila Sára dvanáct kousků.

S jarem začala na Vránu chodit říje - výrazná a pravidelná. V říjných dnech řehtávala a vyhlížela hřebce. Mezi Měšicema a statkem jsme občas potkávali koně. Vrána zůstávala stát k zemi přibitá. Jen po dlouhém pobízení a přemlouvání jsem ji znovu uváděla do pohybu. v takových dnech ani na kozu příliš nereagovala.

Nechali jsme Vránu vyšetřit, jestli je gynekologicky v pořádku: byla. Začali jsme hledat hřebce. Pohádkovej Royal byl na nás drahej - při pravděpodobnosti zabřeznutí kobyly. Skončila připouštěcí sezona, ale chtěli jsme letos, kdoví - co bude za rok. Podařilo se nám domluvit jí to s uhřivněvským Alarmem.

Vyrazila jsem na Vráně jedno slunný ráno. Vrána pořehtávala, ocas nesla odtažený od těla a spěchala. Za mnou vyrážel doprovodný vůz se Zemanem, abych při svých orientačních schopnostech nes-

Marie Benetková

jela z cesty. Zeman na mne čekal na každém druhém kilometru a na každém rozcestí. K hřebčínu jsme dojeli po poledni, všude kolem koně, psi, drůbež - ale lidi - nikde nikdo. Zeman se vrátil na statek pro ostatní: všechny zajímalo, jak to probíhá u koní. Vránu jsem odložila a sebe uložila na slunce a usnula.

V sobotu jsme chodívali do Přezletické hospody k Horovi, většinou s hudebními nástroji. Vyhrávali jsme střídavě s místním harmonikářem: měli jsme své příznivce. Pravidelně k nám přisedal Hloupej člověk: ale nebyl to žádný hloupej člověk, jak sám nepřestával zdůrazňovat. Říkal jednoduché, celkem nezvratné věci: "Viděl jsem vás včera na koni u kravína, dopoledne." "To je možný." "Já nejsem žádný hloupej člověk": zalkl, zamyslel se - konstatoval: "Předevčírem jsem vás viděl s autem u krámu." "To je možný..." "Já nejsem žádný hloupej člověk -nakupovali jste, dva košíky jste nesli do auta. Nejsem hloupej." A při tom zůstávalo. S panem Pasekou jsme na sebe spiklenecky pomrkávali: byl poslední přežívající kočí ve vsi, řidičák na traktor si odmítl udělat. Jediný kůň v okolí byl náš - proto to spiklenectví. Paseka míval vůz naložený detmi, díval se přívětivě a pověst měl umíněnce. Vymohl, že mu staré chromé koně vyměnili za mladé a usmíval se z kozlíku.

Petr byl mladík z alkoholický rodiny: měl červený obličej, časem zrudl ještě víc a onemocněl po práci s chemickými prostředky. Chodil s papírkama od doktorů, přál si rozluštit lékařský škrábance a hlavně diagnózu. Vždy a všude přítomný byl Želízko. Měl sešitý rozštěp na rtu, pohyboval se v červených teplákách a saku v hospodě. Všude předvídal revolvery a nacházel patrony. Krom toho, že byl pomocníkem při roznášení piva byl pomocníkem VB.

Seděli jsme u hory pohromadě s místními mladíky. Byli družný, rozšoupanutý a snažili se nás co nejvíc napájet. My byli mimořádně zdrženlivý, neboť jsme měli na ráno program: zpevňování klenby na polorozpadlých bývalých stájích betonovou vrstvou. Jeden z mladíků seděl vedle Slávy a hučel do něj. Všechno, všechno ti udělám, co jen budeš chtít, za jedinou noc na statku. Sláva se nevyjadřoval. Nakonec jich šlo s náma asi pět. Nakoupili spoustu lahví. Tak už to vyndejte, nedali se odbýt, a přítom do sebe bez dně nalívali obsah lahví. Nakonec jsme přece jen pochopili :Chtěli drogy a ženský. Neměli jsme nejspíš nejlepší pověst, zato pro některý tím přitažlivější.

Do rána zůstali dva, ti, co usnuli přímo na PVSce přemožení alkoholem. Ráno jsme se nasnídali, dostali nářadí - ti dva nevěděli ani jak - a už jsme pracovali všichni na klenbě. Gába v kuchyni mísila krupky s houbama, že to bude vtipný oběd pro pracovníky. Po obědě, který nedojedli, zneklidněli: že už musí jít, i tak se dost zdrželi - koneckonců - čekaj na ně dona s obědem. Další hromadná spontánní návštěva se na statku xxxxxxxx neopakovala.

Trávili jsme poklidné ráno nad zbytkama snídaně... Moře za oknem se začínalo zelenat: v průběhu roku několikrát měnilo barvu, přes zimu to ani moře nebylo, bývalo bílo, ale jak sníh sešel bylo moře hnědé, postupně pak zelené až žluté..a potom opět bílo...

Popoli rozptýleně běželi tři zajáci stejným směrem. Nespěchali jsme. Na poli jsme viděli několik dalších zajíců: běželi stejným směrem jako ti

před nimi. Zapálili jsme si cigarety: polem mastila další početnější zaječí parta a zase stejným směrem. Začali jsme zajíce počítat: pořád jich přibývalo na jedné straně a ubývalo na obzoru. Napočítali jsme jich padesát a začali jsme s odhadováním. Odhad byl kolem tisíce kusů., když tah vrcholil. Další hodiny se trousili zvolna skupinky opozdilců. Zajíců na polích kolem nebylo, zřejmě se po splnění úkolu /výletu, potlachu - či o co šlo/ všichni navrátili do svých teritorií.

104

Objevil se pan Beran. Vstala jsem a vyvedla Vránu: pán ji prohlíd a poplácá po stehnech, Vrána se rozkročila. Beran byl spokojenej a vyvedl Alarma. Alarm byl veliký kuň, zvysoka našlapoval a rozhlíželse: viděl Vránu, Vrána řehtala, kopala, snažila se uhýbat, Měla jsem plný ruce práce, abych ji udržela zadek k hřebci - k dispozici. Alarmova hlava byla nad Vráninou šíjí - s rozšířeným chřípím a nevidoucíma očima. Trvala to chvíličku, hřebec ochable sjel z Vránina hřbetu: kobyla byla rozcuchaná, oslintaná, umáčená. Zlákal mě rybník, Vrána si taka dala říct: zaplavaly jsme si.

V pozdním odpoledni přijela dvě plně naložená auta. Vyhrnula se z nich spousta lidí a psi. Jedno auto mělo na střeše kočárek, paní Lámová nesla dítě. "Všichni chtěli vidět Alarma s Vránou v akci. Pan Beran byl trošku zaraženej z takovýho zájmu - a ostatní zklamaný, že už to má Vrána za sebou. Domluvili jsme opakování na druhý den ráno a utábořili se u rybníka. Cestou zpátky měl dělat navigátora Sláva s Lámou: nestavěli dostatečně často a ztratily jsme se - s Vránou - hned v první třetině cesty. Dostala jsem nápad, zkrátila jsem si cestu mokřinou a ke statku jsem dojela o něco dřív než auto. Sláva s Lámou se radovali, když mě uviděli: pokoušeli se nás znovuoobjevit podle stop. Podle nich - stopy končily v močále...

Pražský Šulas byl dojíždějící. Učil se sekat trávu, radoval se z venkovského života, chtěl s námi hospodařit. Tentokrát se Zeman vzeprěl proti dalšímu obyvateli: že se mu Šulas nelíbí a nelíbí... Šulas dojížděl dál, ale na statku nebydlel. Jednou přespál na dvorku v maringotce, kterou jsme nu dali volně k použití. Psa - že by chtěl, nutně - rozhodl se. Chtěl fouska kvůli fouskům a co největšího - kvůli respektu. Navedla jsem ho, ať si pořídí velkého knírače, ten že má fousy taky - a nemusí kvůli němu člověk do polí s flintou, aby si knírač užil. Během měsíce si ho Šulas opravdu koupil: to už měl vážnou známost ve vesnici a už tam taky bydlel. Přivezl malý štěňátko, že ho u nás načas nechá, že ho nemá hned kde mít, jenom co kotec postaví, tak si ho od nás vezme. Bába s námi žila až do stěhování, první týdny bydlela v maringotce a Šulas ji pečlivě nosil krmení. Rád mudravol, jaký to bude hrozný pes až dospěje a co všechno přemůže. Ani o přírodním životě nepřestával přednášet, hlavně pražským návštěvníkům. Hovořil, jak hned má život žřetelejší smysl. když člověk trávu seče, jak on bydlí na pěti čtverečních metrech maringotky - což mu v sepětí s přírodou naprosto dostačuje k vyrovnanosti a životní harmonii. Pohazoval šampónovaným hárem a dekorativně vstupoval do maringotky, odkud zas po chvíli vystupoval. Musela jsem ho ujistit, že Bába až doroste, bude rozhodně větší a silnější než Sára: byl na vrchol ublaha.

Sláva je zastáncem vrstevnatého oblečení, v zimě pro izolaci před chladem, v létě pro izolaci před vedrem. V zimě k letním vrstevám přidává podvlíkačky a kabát. Po celý rok chodí ve spoustě triček, košilí, vestiček, saku: všeho co nejvíc najednou. Jednoho dne, letního, došlo k nevídanému: Sláva se svlékl do trenýrek a tílka a pobyl tak skoro celé odpoledne. Připálil si ramena, lýtka, k večeru sebou začal šít, Ruka se nu zabydlila v

kalhotách, drbal se v rozkroku a dožadoval se prohlídky, že mu něco vadí. Pečlivě jsem ho vyšetřila a objevila jsem na kulkách klíště. Sláva dál hájí výhody vrstevnatého oblečení.

Šulas přišel se psím masem. Povalovali jsme se a četli Nahou opici. Poučila jsem Šulase, že člověk má největší pohlavní orgán ze vší zvěře, že je to v tý knížce, V poměru k velikosti, musela

105

Marie Benetková

jsem dodat, když jsem viděla, jak nevěřičně se tváří. Zamyslel se: to bude asi pravda, vyvodil po chvíli; já mám ptáka 14,5cm a v některých polohách nadoraz to Marušku až bolí. Neudrželi jsme se a hojně jsme se se Slávou rozkecali, jak to Šulas má s ptákem: ostatní zas míru převedli na časovou a jako o časovém 14,30hod. se pak o Šulasovi dlouho mluvilo...

V dobré míře chodil Zeman po dvoře a s úctou pozorně hleděl do trávy: stávalo se, že až tiše vykřikl úžasem; to co v trávě nacházel byla Sářina hovna. V úžas ho uváděla jejich mohutnost. Nemohl uvěřit, hleděl ze Sáry na hovna a z hoven na Sáru. Podezíral, jestli nám náhodou nechoděj na dvůr nějací státní, dobře živení dělníci - stále nasycení přinejmějším špekem. Podezřelé osoby nikdy v okolí nezahlíd, Sáru při činu ano: byly to její produkty.

Přesto Zeman svá pozorování čas od času opakoval. Táhlo k létu.

Drbala se Zemanovic Darina, drbala se Sára, drbaly se dvě malé kočky, Morda a Lexa, pojmenované podle manželek, bývalé a nastávající, ing. Lampla. Sářiných pět štěnat se taky drbalo jak umělo. Na kozy a koně psi blechy netrpěj, na lidi taky ne, leda vyjímečně a výjimky se stávaly. Darina se rozdrbala do ekzému, ekzém přeskočil na Sáru. Opatřila jsem silný protibleší jed, nebezpečný lidem i zvířatům. Nic lepšího se sehnat nedá, řekli mi veterináři. Jedu se dává pět lžic na vanu, pracovat se má v brýlích, oděvu a rukavicích. Zvířata je nutno v lázni pořádně propláchnout, nos a oči jim chránit. Dále je třeba hlídat, aby se zvěř při schnutí neolizovala, je v tom pro ni nebezpečí zdraví i života.

Násilné pokořování prováděl Tomáš, štěnata pištěla, kočky vřískaly... štěnata se dala od olizování hlídat po dvou, kočky musely mít individuální péči. Tomášovi zateklo do rukavic, stíral si pot, co se nu řinul z ochraných brýlí. Na sušení dostal Tomáš Sáru. Běžel s ní polma do vesnice aby schnutí zrychlil. Byl v trenýrkách, slamáku, rozedrané košili, brýle na krku, dlouhé vlasy za ním vlály a byla neděle. V Přezleticích za ním vlály a byla neděle. V Přezleticích volala manželaka na manžela: Franto, honem, pojď se podívat, blázen, blázen se psem běží silnicí! Tomášovi odblešovač podráždil obličej, měl zarudlou a nateklou kůži v obrysu dolní obroučky brýlí. Navštívil lékaře, lékař zavolal policii, policie provedla výslech. Tomáš se měl přiznat kde, s kým a co fetoval. Příslušníkům bylo všechno jasné, hlavně ta obroučka, která jasně naznačovala, jak si držel ruce když vdechoval toulén. Tomáš se nepřiznal a vedl si svou o odblešování psů. Při tom zůstalo, i když příslušníkům lež byla jasná.

V parném odpoledni dorazil Láma s taškou švestek a maminkou. Matka umí nejlepší švestkové knedlíky, představil je hrdě. Matka, statná žena se hned dala do díla pod širým nebem u ohniště, kde jsme v létě vařili. Láma potěšeně přihlížel, jak na všech rov-ných plochách kolem dokola přibývalo švestkových kuliček. Nejlepších švestkových knedlíků vyrobila matka něco přes sto. Čtyřicet spořádal Láma, ležel pak blaženej, nepohyblivej, němej.

Matka zářila a byla společenská. Po jejím odchodu dorazil Láma s tupým úsměvem zbytek knedlíků a nám oznámil, že má docela fajn matku.

Za úsvitu přijel DRJN a má sebou dva krásný židy, to budeš koukat, hezčí by sis nevymyslela, sou jak z pohádky, oznamoval mě při buzení Sláva. DRJN byl rozjařen celonoční filosofickou debatou a alkoholem. Sláva otvíral vrata s rukama po lokty zafáčovanými novými svítícími obvazy, večer před tím ho popálila tlaková lampa. DRJN viděl obvazy a rozveseleně volal: on má stigmata! a s

106

vervou štouchal do přátel v autě. Potom chodil po dvoře, rozpínal náruč a šťastně stále konstatoval, že je jeho první den svobody. Během snídaně se opět rozvinula debata a drjnovi docházely argumenty. No jo, ale oni celou noc nepili, hájil svoji koncepci vůči diskutérům, a to od nich není nejčastnější. Kolem poledne jsme osiřeli, Gába, já a DRJN, který popíjel pivo a měl celou noc vizi, jak prochází kolem statku v tom samém horkém letním dnu co je, zastavuje se u pumpy v sadu, tu k němu přichází dívka: je krásná, nádherná, pokládá Drjnovi ruce kolem krku, strhávají ze sebe šatstvo jeden druhému, tisknou se k sobě a propadají do zcela nevidané slasti.

Během vyprávění se DRJN postupně svlékl, ponechal si pouze ponožky a polobotky a na dlouhou chvíli zmizel. Vrátil se popálenej od kopřiv a znečištěnej od hlíny. Byl se projít kolem statku a na záludném terénu několikrát upadl. Pokoušel, jestli se noční vize nestane skutkem. Odpoledne, když přijížděl Zeman naložený dětmi, pracně jsme s Gábou Drjona oblékly do Zemanových plavek. V zápětí pak Drjn usnul v kuchyni na lavici. Okamžitě se na něj sneslo několik tisíc much a k probuzení nebyl. Děti si ho se zájmem prohlížely.

Cestou s Vránou do Měšic jsme potkávaly věci obvyklé a neobvyklé. Obvyklých se Vrána nelekala, neobvyklých jo. Obvyklí byli zajáci, ptáci, hlavně dlaskové v jabloňové aleji. Srnec samotář, se kterým jsme se potkávaly skoro po celý rok, se pásl nebo odpočíval na stejném místě poblíž polní cesty. Za neobvyklé a strašidelné Vrána nikdy nepřestala považovat igelitové pytle na hnojiva, které sem tam poletovaly krajinou. Vždycky se před nimi snažila prchnout, stejně jako před přáškujícím letadlem. Měla jsem ji co držet. Objížděly jsme nebezpečí velikým obloukem. V letním období jsme v dlaskové aleji pravidelně potkávaly Marečka ze Sluh. Mareček byl starý muž, měl malý vozík, u něho stařenu bílou kobyly s plochýma kopytama, on sekal škarpy, kobyly byla už moudrá a nevyváděla žádně mladické ztřeštěnosti, narozdíl od Vrány, která si čas od času ráda zablbla. Mareček hleděl na Vránu jako na dosti divoké zvíře. Když slyšel, že se nechá uvazovat ve stáji a že nám za týden natrhala plný koš ohlávek, potřásl nad ní smutně hlavou. Pěknej kůň, ale jakej.

Navštívili jsme ho doma, ukazoval nám stáj. Ve stáji nestála bílá kobyly, ale puntíkový pokojový kůň s plochýma kopytama. Koukali jsme na toho divnýho tvora zaraženě a Marček vysvětloval: no, to je vona, jenže jsem na ní nadělal tečky, aby ji nevtrovovaly mouchy. Je to na prd, smejt to nejde, barva je volejová a mouchy na ni dou stejně, no, možná trochu míň. Dohadovali jsme se, jestli tečkovaná kobyly měla vypadat už tak zaneřáděná, že dotěrný hmyz přejde chuť.

Cestou jsme projížděli šoustací kotlinou, do které z okolí nebylo vidět, zato se tam dalo sjet ze silnice. Často tam stávalo nějaké rozhoupané auto, pokud se nehoupalo, bylo osazenstvo někde opodál v trávě. O autech se Vrána nemohla rozhodnout, jestli jde o věc nebezpečnou. Nechávala jsem to na ní. Byla zvědavá, došla pomalu k autu. Bylo otevřené zadní okénko. Vrána do něj strčila půl hlavy, k něčemu čichla. Zahlídla

jsem dámskou nožku v lodičce, pak dva zděšený obličej a obrysy naháčů. Ozval se výkřik. Vrána se strašně polekala. Uháněly jsme s nejvyšší možnou rychlostí pryč. To náš z toho, že musíš všechno vidět, uklidňovala jsem prchající kobyly.

Sára hárala. Parkem proběhl zajíc a zmizel. Za ním zmizela Sára s loveckým štěkotem. Po obědě Sára nikde, v pozdním odpoledni Sára nikde. Ležela jsem v maringotce a tesknila. Sláva koupil Lá-

107

Marie Benetková

hev rumu na zapití Sáry. Láhev jsme rychle vylili, Sláva nastartoval auto a jeli jsme pro další. Cestou s rumem zpět jsme málem přejeli Sáru: byla provinilá, oba jsme ji zmlátili a přivázali pod maringotku. Otevřeli jsme rum, Sláva se složil na postel a začal podřimovat. Pocítila jsem naléhavou potřebu spoustu mu toho říct: Neposlouchám, neslyším... mumlal Sláva.

"Neslyšíš!" křičela jsem.

"No."

"Neslyšíš?", řízla jsem o zem konvičkou. Sláva nic.

"Neslyšíš?", ječela jsem a mlátila konví do stěny. Sláva nic.

Povalila jsem se s lahví a s bohatýrským tvrzením, že všechno rum ještě vypiju. Nešlo to, měla jsem v krku klapku. Vrátila jsem se - jako že jsem rum vypila, ale zatím jsem ho schovala. Sláva spal. Ráno odešel snídat do restaurace, že mě má dost, v maringotce že je bordel a ke všemu po něm házím skříní... Přiloudala jsem se za ním do hospody: pil pivo, nebyl k usmíření. Se slzama v očích jsem vyslovila poslední argument: ty jsi po mě v zimě taky hodil skřín - odpustila jsem ti to. Tuhle pravdu musel uznat a dal si další pivo. Viděla jsem, že změkl, ale smířit se se mnou ještě nechtěl: tys mi ukousla obočí a dál to s tebou nejde! Ale de, slibovala jsem.

S měšickejma kuchařkama nejšťastnějc vycházel Láma: chválil jim koblihy a kuchařky mu vždycky předem hlásily, kdy budou. Kobližky nu nakládaly s radostí, jak pěkně nu chutná a Láma celý náklad vždy s potěšením spořádal. Kuchařovi jsme se nelíbili a on nám taky ne. Říkali jsme mu podborovák, protože měl houbovitou vizáž. V odpoledních hodinách když mu vybyl čas - myl, leštil a oprašoval svoje auto Ladu, které pak zálibně prohlížel.

"Vy ale smrdíte!" uvítal nás v kuchyni.

"Možná trochu naftou" rozčiloval se Sláva, "nafta je čistá věc, ale vám tu běhají krysy ze smetiště, který si pěstujete přímo pod okna kuchyně, to vám nevádí?"

"Krysy ni nevádej!" na to podborovák nepřátelsky.

Chtěla jsem nás pomstít: "Vya le zapácháte potem!", ošklebovala jsem se v kuchyni.

"V kuchyni se člověk normálně potí", hlas podborovákovi přeskakoval nad tou křivdou. Odcházela jsem bez dalších slov s pocitem vítězství.

Ve skleníku si Ivan postavil postel: na dvě kozy položil staré dveře. Na dveře ustlal matrace, kterých bývalo vyřazených kolen nemocnice vždycky dost - a přidal deky. Stůl si Ivan zařídil ze dvou dalších koz a velikého drátěného skla, připojil lampu - a měl hotovou pracovnu i s ložnicí. Ve skleníku pak spával a nocoval, když chtěl uniknout pražským svodům: v Měsících lákal na pivo pouze starej Láda, ale tomu se Ivan většinou ubránil. Ráno jsme Ivana nacházeli ještě ležícího, koukal ospalýma očima a pochvaloval si svůj skleněný dům. Pokud na pivo přece jen zašel a držel se,

pochvaloval si svou noclehárnu méně. Připadával si pak oblouzněný od surrealistů, kterým přičítal, že má jen skleněný dům a kocovinu.

Když údržbáři stěhovali ze skleníku rozbitý kotel, museli rozebrat Ivanovu postel, aby prošli. Přišli jsme koncem rozebírání: oběvily se ošklivé věci: matrace chytly z vlhkého prostředí plíseň, která nebyla normálně vidět. Po rozebrání se objevily všechny skryté vady. Z vykvetlých matrací čouhala nahnílá sláma, ještě vypadlo několik špinavých ponožek. K rozebrané posteli – kde se vzal, tu co vzal – se nachomýtl podborovák: přes všechno pohrdání zářil zadostiučiněním.

Goldberg nebylo jediné hudební těleso, produkující se na stat-

ku – nějaký čas dojížděli zkoušet Plastičtí lidé. Jejich hudba statek neobveselovala, zkoušeli vážně a tajemně. Přijížděli zpravidla navečer, nakopli agregát a zmizeli ve sklepě. Odstavili bedničky s jablkama, zainstalovali kamínka, roura pak vykukovala okýnkem do dvora a kouřila. Ze sklepa se ozývaly rozmanité elektrické zvuky.

Tohle počínání trvalo několik měsíců, připravovali koncert do přilehlé vesnice Voleň. Koncert se nazýval: Do lesíčka na čekanou.

Den lesíčka se blížil a Plastici se zamykali ve sklepě se stále vážnějšími tvářemi. Několik hodin před vystoupením ještě upravovali scénu. Sláva naložil plné auto roští a další roští za autem vlekl, ostatní tím nákladem obložili jeviště. Jeden z významných efektů byl skafandr zapůjčený od Zemana. Zeman byl mimo jiné horolezec, který vylezl na činnou sopku v Equadoru a ještě se hodlal do sopky spouštět, k čemuž nakonec nedošlo. Skafandr byl azbestový a pro spouštění do sopky speciálně vyrobený. Ze skafandru vystupoval Hána Zajíček, stříbrná postava tyčící se z roští: strhl z hlavy kuklu a přes svítivou kombinézu přepadly dlouhé narudlé vlasy. Zajíček křičel velikým hlasem sen o horách a výzvu k odchodu do hor. Během jeho vystoupení se na pozadí pohyboval chlapec v bleděmodré říze, který po jevišti na tyči poponášel Kohoutkovu kometu. V roští se povalovali Plastici, pili pivo, přikusovali chleba, družně si podávali špek: to už byla skladba uvedená pod názvem svačina. Větší část mladých diváků byla nadšena, někteří pískali a říkali: blbnou.

Po koncertě se dochoval výrok předsedy MNV: ten se nechal slyšet, že ty Plastic Beatles mu už do vesnice nesměj!

U skleníku jsme sprchovali traktor. Šuměním vody se začala prodírat melodie Malé noční, čím dál tím určitější zvuky nepřicházely – jak jsme se původně domnívali – z vody; vycházely z houští. Větve se pohnuly a vystoupili dva sochaři, Bělovlasý a Ušatý, pod bradama drželi housle, usmívali se a hráli. "To je krása!" vzdychali jsme upřímě. Sochaři dohráli skladbu a omluvili se, že jim chybí ... činelista "Sen noci svatojánské bandu", ing. Lampl, který se pro indispozici nedostavil na omluvené xxxx dostavení. Nakoupili jsme pití, nedosprchovali traktor a rozjeli se na statek. Cestou jsme potkali kováře Slepíčku: odjížděl ze statku na kole, když nás doma nezastihnul. Slepíčku jsme naložili do auta, protože je postarší a Sláva zasedl na kolo.

Bělovlasý s autem na Slávu najížděl, že ho přejeje. Sláva zuřivě šlapal a kovář se chápavě usmíval, Na dvoře se Bělovlasý s Ušatým rozběhli, že musej zahrát všemu živému a všemu Malou noční. Hráli Vráně, stříhala ušima, hráli koze, tráva jí zůstala viset u huby, psi chodili za hudebníkama a Slepíčka si pochvaloval, jak je u nás veselo.

Měli jsme plány, ale víc teorie. Zeman lpěl na teorii dědkovství. Spočívala v tom, že se sedí na zápraží a kouká, nebo se jde s krávou na pastvu. V místních poměrech na smetiště a zpět. Kráva se vede na provaze,

nebo za ocas a dědek se o krávu opírá. Jako dalšího nožného dědka připouštěl Zeman Slávu. Na zápraží by seděli spolu a o krávu by se dělili.

Láma nejčastěji meditoval o soběstačnosti. Nejvíc ho přitahovala myšlenka chovu parazitů a jiných škůdců. Zářil, když plánoval malá a velká balení na prodej. Chtěl pěstovat muňky, blechy, svrab, štěnice, tasemnice a eventuálně další druhy, po kterých by byla poptávka. O poptávce byl přesvědčen. Zápáleně argumentoval: "Neříkejte, že si spousta lidí nekoupí muňky pro tchyni, svrab pro strýčka či otce, blechy pro domovního důvěrníka. Možnosti jsou nekonečné.

109

Marie Benetková

Kupovali by i draho a statek by vzkvétal, pěstovalo by se snadno, lehounce, bez velkých nákladů," uzavíral Láma a zálibně si nás prohlížel.

Nejčastěji jsme rozvíjeli projekt s funkcionáři, přidělanými nám na jednoduché práce proto, aby nic nezkazili. Plánovali jsme pro ně zdravou práci u rumpálu. Zrušili bychom pumpu a pěstovali kromě parazitů více ovoce a zeleniny, na což by funkcionáři vyrumpálovali vodu. Konec konců byse hodili i jako živná půda pro parazity. Promyšlené jsme měli i společenské vyžití funkcionářů a taky oblečení. Nepřáli jsme si, aby funkcionáři příliš trpěli úplnou změnou životního stylu a tak jsme jim chtěli ponechat oblečení téměř klasické. Chodit měli vždy v sakách a v dederonových košilích s kravatou. Pokud by chtěli nosit na hlavách některý z tyrolských kloboučků, budiž. Aktovky s lejstry by u sebe měli povinně. Aby se necítili ochuzeni, slavili by všechny svátky, které slaví i jinak, dokonce by z vlastní aktivity mohli slavit více svátků. Poskytli bychom jim neomezenou něžnost chodit dvorem v průvodu s transparenty. V heslech na transparentech by jim byla poskytnuta naprostá volnost, ať ve formě, obsahu nebo množství. Někdy bychom jim dělali publikum, pokud by nás to bavilo. Schůzování po pracovní době by rovněž mohli užívat dosyta a spávali by v šestsetrojčkách zaparkovaných v sadu, aby nepřišli o pobyt v automobilu. Ve výběru trestů zvítězil dlouhodobý pobyt v marmeládové vestě na nahém těle.

Vraceli jsme se z hospody. Zeman tam po dlouhé době přišel za námi. Na zpáteční cestě se v polích připojil ke Slávovi a dlouho k němu tiše promlouval. Tušila jsem o čem je řeč. "Jste vlastně založení kočovníci", konstatoval Zeman, "a tudíž pro statek neperspektivní." Kopla jsem ve tmě do židličky na protest, že jsem vyhazovaná a že mi o tom nikdo neřekne.

Můj starý otec neopouští malý bílý domek v babiččině údolí s tím, že tenhle svět už pro něj není. Je moc hluku, noc svinstev, málo morálky a vůbec... říká. Taky dumping, to je zvláštní slabost, která ho přepadá, když se příliš vzdálí od domova.

Najednou, nevěřím svým očím, si tu uprostřed polí poblíže statku, rázuje můj starý tatík. Bude to nějaká shoda podob, uklidňovala jsem sama sebe, vždyť otec ani neví, kde teď žiju. Když jsem se přiblížila, podoba byla čím dál tím nespornější a otec spustil. "Tak kampak Mařenko, na tom koni." "Copak já, já na statek", koktala jsou, "ale kampak, kampak", ptala jsem se blbě a vyhýbala se odlovení, protože jsem se pořád nemohla rozhodnout, jestli to otec je nebo není. Tenhle sice mluvil jeho hlasem, ale kde se tu vzal?

"Já tu, Mařenko, obcházím pole", odpověděl stařík na zmatek v mé hlavě a volným krokem se vzdaloval. Raději jsem se za ním neotočila. Po příjezdu jsem hned psala dopis do babiččina údolí.

O setkání v polích se otec v odpovědi nezmínil, ani já na něj nezavádím řeč.

K vánocům dostal Zeman Playboyský kalendář a maličkou televizi s přesípacími porno diáky; to že byl ze všech nejslušnější.

Smetišťě, kde jsme nasbírali pajcry, bylo zároveň archeologické nalezišťě. Byla tam sice cedule ZÁKAZ SKLÁDKY, jenže soukromníci i organizace vyklápěli své přebytky do výkopu bez zábran.

Archeologové obnovili práce, protože nalezišťě se ukázalo významné. Našla se kost. Pro odborníky udivující zlomek čelisti. Rozeznali, že se jedná o pitakantropa žijícího před 250 000 lety na poměrně vysokém stupni vývoje, vyšším než populární Neandrtálec, který žil cca před 50 000 lety. V archeologickém světě nabylo smetišťě na významu, mluvilo se dokonce o pitekoví prezlatikusovi /podle přílehlé vesnice Přezletice/. Vědci s maringotkou se prozatím zabydleli na statkovém dvoře.

Dozvěděli jsme se, že nejbližší, stejně významný nález, kromě na smetišti, je v Palestině. Neandrtálec, že je nejbliž jen úpadková

110

větev, pravděpodobně vyhynulá luotickou degenerací. Ve vývojové řadě nemá žádných předchůdců ani nástupců. Neandrtálec se bez návaznosti objevuje stejně jako pak mizí. Vyslechli jsme příběhy, jak se amatéři marně pokouší vědce ošálit kdojakou kostí a sami jsme se o to marně pokusili. Další příběh byl o tom, jak modřanský kutil vybrousil karborundovým brouskem Venuši, nad kterou se hádaly mezinárodní kapacity.

Pod stodolou se začaly vršit krabice s nálezy. Po dvoře pobíhali vzrušení vědci, tu s kostkou, tu s kamenem, štouchali do sebe, plácali se do stehů. "Tohle je snad významější než v Palestině!" Ve střízlivějších chvílích říkali: "Jen raději ne žádnou Venuši a už vůbec ne modřanskou."

Vrána na vědce trpěla. Hned jak se ráno otevřely dveře maringotky, hnala se jim uklidit stůl, který měli hned za dveřmi. Sklízela cukr, chleba, zbytky zeleniny. Zkoušela i zajímavosti jako sýr, nebo salám, ale na chuť těm zvláštnostem nepřišla. Nemilosrně odsouvala na zem jakékoliv nádoby.

Nejvíce se šklebil vědec Jindřich, když vyprávěl, jak jednou ráno našel vědce Bedřicha zmáčeného a napůl šíleného. Bedřich totiž večer před tím seděl v vykopané díře, jak věděl v šamanském příbytku. Najednou pochopil, že sedí stejně jako seděl před mnoha tisíci lety šaman a začal si říkat: "Jen ne žádnou Venuši, jen né Venuši." On to byl právě Bedřich, kdo modřanskou Venuši našel a utrpěl na cti i prestiži, když se posléze po velkém rozruchu zjistilo, že je to falzum. Jak se tak Bedřich zařikal, rázně bodl nožem do stěny a z té se vykutálela kulička s naprosto nepravděpodobným květinovým vzorem. Byl to skoro zázrak. Bedřich hned věřil, hned nevěřil, pro jistotu se polil vodou, kdyby náhodou snil, aby se probudil, kulička trvala, květinový motiv též. Po západu slunce Bedřich strávil krušnou noc. Budil se zpoceny z hrozných snů, ve kterých byl vystaven všeobecnému posměchu, že chtěl předvést cosi neexistujícího. Vstával, chodil se dívat na kuličku, štípal se a máčel - kulička trvala. Vytrvala až do rána, kdy tu její existenci potvrdil kolega Jindřich.

Na statek přišlo pozvání, abychom přijeli na soukromý divadelní festival zahrát nějaké přestavení. Se Slávou jsme se hned dali do spisování divadelní hry. Hru jsme napsali pro statkové obyvatele, byla ze života a jmenovala se "Tu červenou sukýnku". Na zkoušky nějak nezbyl čas a zkouška byla jediná, půl hodina před představením. Hra měla čtyři obrazy a obsazena byla takto:

dědeček..... Zeman
matka a kdokoliv..... Tólec
počítači, synové..... . ing. Ščotov a ing. prokop
funebrák a kdokoliv..... Sláva
nevěsta, kouzelník, lékař,
ohlašovač..... Mrož
dítě a kdokoliv..... Diviš st.

kat..... Stařena
omyvatelky dítěte, umírající labuť a
kdokoliv..... Gába a já
Kostýmy jsme měli jednoduché. Dědeček byl v krátkých kalhotách, kožené
vestičce a kloboučku s pérem. Matka Tólec měl džínsy, tričko a červenou
sukýnku. Ženich-funebrák vězel v hasičském saku a nevěsta, lékař,
ohlašovatel byl oblečen v bílém plášti a na hlavě měl vavřínový věnec.
Počítači zůstali v civilu. Kat měl fialový džínový komplet z Polska. Gába
byla v equadorském ponču a já jsem vystupovala v zelené košili a rajtkách.
Celé představení sedí v popředí synové počítači a dohadují se o
kompjútrech. Ničeho se neúčastní.

Podle scénáře jsme začali hrát.

111

Marie Benetková

obraz 1. Dědeček umírá

Nastoupili jsme za zpěvu písně "Šly panenky silnicí". Zastavili jsme se
v řadě, /vystoupení poněkud připonínalo pořadové cvičení/, dědeček
uprostřed - praštil sebou o zem. Lékař Mrož konstatoval smrt. Funebrák si
roztrhl sako a ošahal mrtvého. Mrtvý zatím zprkeněl. Naložili jsme si ho
všichni na sebe a za hry a zpěvu písně "Mě darovalo děvčátko prstýnek
zlacený" jsme několikrát zakroužili jevištěm. Po posledním zakroužení jsme
dědečka odnesli za scénu, aby mohl začít

obraz 2. Porod

Gába, já, Sláva a Mrož jsme se vedle sebe postavili a tím vznikla postel.
Na postel ulehl matka Tólec s nohama roztaženými směrem k divákům. Červenou
sukýnku měl hozenou přes hlavu. Začal řvát porodními bolestmi. Dítě bylo
připraveno pod postelí v igelitovém obalu s hadicí - pupeční šňůrou. Matka
Tólec řval hodně. Stačil se do představení velmi ožrat - ztratil stud i
zábrany. Dvoumetrový Diviš se porodil. Vybalily jsme ho s Gábou z igelitu a
omývaly. Trochu po nás při tom lezl. Tu přichází dědeček a stříli matku
Tólec, jelikož si není jist svou paternitou. Vzápětí je při písni "Už ně
koně vyvádějí" dědeček odsouzen a zastřelen katem za vraždu matky Tólec a
tím pádem je znovu mrtev. Odnáším mrtvolu Tólce a dědečka z jeviště,
abychom druhou stranou přišli s rockovou upravou písně "Kdo v zlaté struny
zahrát zná" a předvedli

obraz 3. Svatba

Kromě počítačů /synů/ všichni v kruhu tančíme a zpíváme "Já ti ho tam
našroubuju". Poskakujeme, jásáme, padáme až se dáváme do delší
grupenrvačky. V tom vnikla na jeviště Zemanovic psice Darina, silně vyla,
skákala po nás a zvyšovala zmatek. Zeman ji chytil a vzpouzející se odtáhl
z jeviště, zatímco jsme se domlacovali a pak ještě čekali na Zemana,
abychom mohli pokračovat ve hře. Když se Zeman konečně zařadil, vystoupil
do popředí Mrož, představil se jako nevěsta z Jedličkova ústavu. Odtamtud
vyprávěl historiku, ale přišla na něj tréma a zapomněl konec. Potom
předváděl kouzlo, které zkazil. Tím byl obraz tři vyčerpán. Odpochoovali
jsme z jeviště, abychom se opět druhou stranou vrátili. Nechali jsme pauzu
na potlesk, ale skoro nikdo netleskal, kromě malířky Jajdy, která navíc
ještě křičela sláva, a bravóó.

obraz 4. Morová rána

Připochodovali jsme ve vzorné řadě. Zahájil dědeček: praštil sebou o zem. Postupně jsme všichni padali zachvácení morem a opakovali svá vystoupení z předchozích obrazů, ovšem za hrozných bolestí. Tólec zprvu rodí, ale nic neporodí. Diviš-dítě sebou mrská, skřehotá, chechtá se. Ozývá se motiv Čajkovského Labutího jezera a já tančím umírající labuť. V závěru sebou ve smrtelných křečích šhubáme na zemi dosti dlouho, až jsme zcela mrtví. Potom vstáváme a odcházíme v řadě z jeviště. Pějeme vroucně "Vem mě k sobě bože blíž". Zůstáváme nepochopeni. Rozcházíme se a nescházíme.

x x x

Poznámka o autorce - viz "Krátké zprávy".

Omluvte, prosím, špatnou kvalitu tisku. Byla způsobena špatně napsanou předlohou. RR JN.

112

Vít Sval

113

V.SVAL: Ú t ě š n é p u t o v á n í /úryvek/

"Babičko, je čas vstávat!", oslovilo děvčátko v růžových šatičkách kostnatou hlavu, zabořenou obličejem do polštáře. Babička se ani nepohnula. Teprve na druhou výzvu muž v posteli otevřel oči a zývnu. Bezcílně bloudil zrakem po místnosti: popraskaný strop, otlučený nábytek, jedno špinavé okno s výhledem do světlíku. Nic víc. Vcelku však možno říci, že ručka, která pokojík zařizovala, byla vedena jen a jen jemným vkusem; v prostředku stál rokokový stolek bíle lakovaný a dvě křesílka s rudým sametovým potahem. Každého návštěvníka /a nebylo jich mnoho/ hned při vstupu zaujalo rozměrné plátno, visící nad mramorovým kuřáckým stolkem v rohu. Plátno zpodobňovalo horskou krajinu - v podstatě miniatura. Nesmírně dramatické zátiší! Ve spleti rostlin se míhali početní zástupci hmyzí říše. František od tak skvělé podívané nemohl odtrhnout oči.

"Co tam zase máš?" zaburácel znenadání otcův hlas.

"Broučky, tatínku."

"Pojď mi raději pomoci okopávat řepu. Ráno se nejlépe pracuje. U maminky si vyzvedni pracovní pomůcky a řekni jí, ať ti vydá proviant na celý den. Sypej, dělej, mazej! Už ať jsi zpátky!"

Křivičnatá postavička se zdvihla ze země a čiperně odběhla k vilce na obzoru. Otec sledoval hošíka zamyšleným pohledem. Utvrdilo se v něm přesvědčení, že je nutné dát hochu pryč. Příliš hloubá, a k ničemu to nevede. Půjde dělat ševce, ať chce nebo nechce. Je to práce jako každá jiná a hoch alespoň zapomene na ty své skopičiny. Studie stojí příliš mnoho peněz, chlapec je navíc líný a pochytil od spolužáků nezdárné způsoby. Zrovna dnes ho při rozednění přivedli karabiniéři. Přivedli - spíš přinesli, protože se při zatýkání bránil - když mu nasazovali železa, vytrhl se svým věznilům a pokusil se o útek. Teď abych zařizoval pohřeb. Podívám se do kůlničky na dvoukolák, jestli nepotřebuje spravit, a večer hochu odvezu za humna. Když se chlapec vrátil, prostřeli si s otcem ke snídani. Stoly se prohýbaly pod tíží lahůdek a zaprášených lavic. Na halabala postaveném jevišti předváděla čtveřice lékařů v bílých trikotech živý obraz "Paridův soud". Celá společnost ohromně sledovala odvážnou

exhibici s noži a sekerami, a když výstup skončil, zarachotil neutuchající potlesk. To byla jediná odměna umělcům. Ach ano, prastará kuchařka jim ještě v čeledníku naplnila košík polévkou. Když pak vyšli do sněhové bouře, nějakou chvíli nemohli najít své psy. Ti se choulili pod verandou, a teprve zakňučení ze sna jednoho z nich prozradilo úkryt celku. Pak už šlo všechno ráz na ráz - psi zapřaženi, zavazadla upevněna na saních. Zapráskaní bičem pochopili všichni jako povel k odjezdu. Sníh se stopami saní už dávno roztál, ale ještě dlouho zněly kolem ohňů zkazky o čtveřici taškářů, kterým se podařilo obalamutit samotného guvernéra. V té chvíli však guvernér ještě neměl ani tušení, že byl napálen. Rázným krokem přistoupil ke dveřím a otevřel je. Z chodby se okamžitě dovnitř vecpal houf prosebníků. Pracovna se naplnila rykem a vřískáním. Jeden tvor cpal guvernérovi před obličej kornout s usmoleným cukrovím, ale vzápětí byl odstrčen jiným, ještě ohavnějším chlapem, který zas bezostyšně nabízel svou matku, prý ještě pannu. Z jeho páchnoucího dechu a pohledu na vyžrané zuby se Jarmile udělalo nevolno. Otočila se a vběhla do salónku. Ani tam nebyl! "Copak se mi to zdálo?" pomyslela si, "vždyť jsem slyšela jeho hlas." Tu ji zezadu objaly silné mužské paže s hrubými ryšavými chlupy. Hrůzou vykřikla - uvědomila si, že je s tímto osvobodivším se pološileným hrbáčem sama v autose a že nemůže odnikud očekávat pomoc. V poslední chvíli přivezl kurýr omilostňující dekret; pak si už jenom pamatovala, že jí vedli kaštanovou alejí a že stále nemohla uvěřit, že je konec

114

Sval

tomu příšernému - všechna "že" se chytla za pacičky a v chorovodu kroužila kolem ní. Na ulici se udiveně rozhlížela na všechny strany. Tolik se toho změnilo! Než ji šoupli za katr, bylo nemyslitelné, aby lidé chodili oblékáni, jako teď. Protijdoucí kolemjdoucí byl nahý kromě svářečské kukly, kterou si pravou rukou přidržoval před obličejem. Na prsou a na předloktích byl tetován. Právě se vracel z úřadu, kde se pohádal s vedoucím. Dostal výpověď, a nyní v duchu počítal, na jak dlouho mu vydrží úspory.

"Když se uskrovním, mohu si ještě přikoupit soustruh," pošeptal slepci v průjezdu.

"To by se mi líbilo," zakřičel osleplý pouliční architekt. Opička radostně křepčila a metala kozelce.

"Koupíme ji," pronesli kopáči a začali o překot vytahovat z kapes absurdní předměty. Když nenašli to, co hledali, omluvili se a spěšně nasedli do sedel pestrobarevných bicyklů.

"Něco jste tu zapomněli," volalo děvčátko a mávalo čímsi hnusným; kopáči se ani neohlédli a usilovně šlapali do pedálů, aby už byli pryč z toho prokletého místa.

"Co já s tím teď budu dělat?" ptala se holčička znechucených.

"Nedělej, že to nechceš", zašeptal jí chraptivě v ložnici. Odvrátila hlavu ke zdi a mezi vzlyky se mu přiznala, že pošťákovi nabídla kávu a zákusek. Obdivně sledovala, jak kulturně jí, a cítila stoupající vlnu náklonnosti k tomuto hrdinovi, který tak skromně srkal její kávu a chroustal její sušenky. Když na ní upřel jediné oko, pokryté nažloutlou mázdrou, jako by jí Amor do klína vylil teplou kaši. Vstal a šoupavým krokem k ní přistoupil.

Všichni pasažéři se s pochvalným zamlaskáním ohlédli na místo, ze kterého vyšel výkřik rozkoše. Bonboniéru na konci školního roku dostává ten, kdo nejvíc řve - o šťastném výherci tak bylo rozhodnuto a ostatní už mohli s hulákáním přestat. Klid rozvířen příchodem námořníků, rozkurážených lacinou pálenkou. Ti se začali nehorázně smát, když spatřili celý vyjev - převrácené lavice a uprostřed krčmy na podlaze dvě zubožené přístavní kurvy

v objetí. Mariňáci je několika kopanci probudili, děvky se mátožně zvedly a chystaly se k odchodu. K tomu už nedošlo - hned nato musely se svojí třídou na exkurzi do vodárny. V kavárně usedají prostitutky až dozadu k oknu. Lehce ho pohladila po ruce, v úsměvu povystrčila jazyk porostlý jemnými vousky. Promluvila hlasem vichru:

"Kde mám navršit mohylu na paměť našeho setkání?"

Překvapeně vdechl čerstvý venkovský vzduch:

"Na zřetelném místě."

Nečekal, že se rozhovor hned dostane na tak intimní notu, jakou vyměšování bezesporu je.

"Lituji, že jsem tehdy nebyl na jeho místě - ze situace bych vytěžil vše, co by se dalo."

Nemilosrdný čas-čím vzdálenější jsou nenaplněné příležitosti, tím rychleji se rozjíždějí sáně směrem k naplnění. Vezměte si třeba rakouskou říši: bídné pronárody, včleněné do impéria, svou mrzkou touhou po problematické samostatnosti roztráštěly skvost na čele Evropy, moudrého a laskavého mocnáře dohnaly k smrti stáří; co zbylo z božské Vídně? A výpovědi o magické atmosféře města Prahy jsou pouhými žvásty - co je magického na nepohnuté ospalosti provinciálního hnízda, kde hrstka vzdělců spřádá pavučiny zhovadilých snů o nezávislosti a rozkvětu subnároda odsouzeného tak jako tak k zániku? A později?

"Co mi to tu vykládáš o svobodě ženy v současnosti? Vždyť člověk, který je svobodný, je také ušlechtilý - nebo snad ne? Kéž bych se mýlil; ale zatím jsem potkal jenom takové, kterým šlo o nasycení své věčně hladové, a to tak, aby to stálo co nejméně energie. Moje chyba - už je čas přestat kreslit po zdech."

Tak to se dětem líbilo - takhle si exkurzi do vodárny nepředstavovaly.

V dešti hořících trámů se rozskotačily, s jásotem vhodily

Sval

muchlováním zpustošené štěně do kádě s louhem a kde jim byl konec! Rozprchly se jako hejno vrabců. Před vodárnou se opět sešikovaly do útvaru a s učitelkou v čele vyběhly pozpátku k lesíku - vodárna v plamenech se nevidí každý den. Dělostřelci vyčkali, až se děcka dostatečně přiblíží, a pak spustili kanonádu. Útvar byl v minutě rozsekán na maděru. Dlouho poté, co se fronta vzdálila, vyšly mlčenlivé stařeny na bojiště a pohřbily cáry trupů. Jdi se tam podívat, chvíli postůj v tichém zadumání. Větrík ševelí v korunách břízek, údolím se šine vlak. Zdátky vypadá jako dětská hračka. Ale když ho vidíš zblízka, to je něco! Macatý, chlupatý, podobný klobáse. Tak tedy vypadá místo, kde do jednoho dítěte zahynula jednotka n-ských školáků. Rejdař stále neměl dědice. Důvod? Stáří a vše, co k tomu patří. Vyhledal tedy v jedné z mnoha přístavních krčem mladičkého námořníka a uložil jej do lůžka vedle své mladičké manželky. Potom diskrétně opustil sirkárnu a ucházel se o místo konferenciéra. Bezdůvodně nebyl přijat. Jeho dny podobny jeden druhému - dopoledne procházky kolem řeky, odpoledne bezvýsledné čekání před obchodem s nedostatkovým zbožím. Pozitří se mu způsob, jakým tráví volný čas, začal zajídat. Připadalo mu nespravedlivé, že ostatní pracují jen tak, aby se neřeklo, zatímco on zůstává v modelárně ještě dlouho po konci směny, aby mohl způsobit na modelech co nejvíce škod, víc než jeho spolupracovníci. Vrhá modely proti zdi, drtil je ve svěráku, bušil do nich perlíkem - přesně podle mistrových vysněných požadavků. Teprve když se zcela vyčerpá, snědl dětem svačinu. Hned nato ho závodní stráž s dámskou punčochou navlečenou přes znetvořený obličej postrašila tak, že v panickém děsu opustil provoz. Před továrnou ho jako každý den očekávala plačící rodina. Opodál stál dětský kočárek bez koleček.

"Zedníci hodili Matýska do míchačky s betonem!"

Vytáhl betonovou hroudu z kočárku, a prohýbajíc se pod její tíhou vrátil se do modelárny, kde Matýska osvobodil. To, co zbylo, přinesl zpátky. Nemňoukalo to.

"Deme!"

Šlo se? Plavalo se. Proplul zahradou a ještě před vrátky si v plné míře uvědomil, že v tomto životě se mu už nikdy nepodaří strávit ani minutu s takovou bytostí, s jakou prožil celou noc. Rudá stružka se doplazila muzejní toaletářce k nohám, až když se bezbranná duše uhnízdila v novorozeněti, které se v osudech mu vyměřených dnech s žádnou osudovou ženou určitě nesetká.

"Petro, Běto, Ivo, Květo - věčně nehybná souhvězdí cirkumpolární! Určitá osoba podobna povětroni protíná pomyslné linie, které žhavou stopou nepohnuty, zatímco bolid skomírá v hustohusté atmosféře jisté planety. Jste některá s to překonat svou pýchu a zchladit rozpálené čelo zmíněného obkladem nacucaným smetanou? Pokud vám padne šatstvo dohadů, buďte proklety! Ona osoba vás uvězní v kbelíku s pomyjemi; tam budete plnými doušky hltat její moč a chrchle, abyste později v průběhu vegetačního období dodaly vláhu kořenům celeru, které požitý v syrovém stavu podpoří čerstvou i ochablou mužnou sílu."

"Jseš schopen svým chraplavým hrdlem krvežíznivce zatroubit cituplnou fanfáru, ohlašující příchod skvrnitého milovníka opředeného pověstmi? Pokud ano, nic nebrání v tom, aby byla dále spřádána vlákna všemožných barev a z nich potom kobereček do předsíně tkán."

"A co na tom koberečku bude? Jaký bude mít vzor?"

"Kobereček vyjeví všechno svinstvo vyplňující mozkovice teoretiků."

"Takže v jeho komůrce nebyla ani dlaň volné plochy?"

"Ano - stěny, strop i podlahu, vše pokrývaly koberečky. Spánku tkadlák věnoval pouze čtyři hodiny; zbývající čas tkal. Bába odvedle mu za úplatu vařila prosté a výrazně ošizené pokrmy; také ho zásobovala čpavými cigaretami; těch vykouřil nesmírné množství;

Sval

otráven nikotinem zažíval agónii kardiaka; vetkával do osnovy temné věštby; bez oddechu vytvářel statky, ospravedlňující tvůrčovu existenci."

"A to je všechno? Jenom dřít jako kůň a pak na pár hodin upadnout do spánku tvrdšího než smrt?"

"Ne! Spát se nebude! Z načaté lahve dne plnými doušky loká rolnictvo, dělnictvo, vojsko, úřednictvo, školáci. Všem zdar!"

Noviny odložila a pozorně se zaposlouchala do zvuků zvenčí. Přistoupila k otevřenému oknu; vyhlédla. Prostředkem jízdní dráhy táhl houfec ožralých školáčků. Učitel zavedl děti do kavárny, kde se zlinkovaly sladkými likéry. Za výskajícím hloučkem se plížili otlevení zvrhlíci, větřící snadnou kořist. Mnohému dítěti dnes zhořkne sladko v ústech; bude bito, podvedeno, okradeno, nepovšimnuto, opuštěno, postrašeno, zprzněno, nenasyceno - každý syčák si na něj troufne. Tehdy se čtenářův zrak obrátí mezi čtyři stěny, spočine na pavoučí chaloupce v koutě u stropu, zatímco noviny se pohodlně natáhly na stolní desce. Je jim dobře? Cítí se šťastny? Ano. Zato čtenář, naplněný smutkem vstal, opírá se o dveře a nečeká už na nic. Všichni jeho drazí zesnuli nebo opustili tento svět. V krabici na horním regálu až vzadu v magacínu, v pachu kyselého zeli, nakládáných ryb, splašků z jímky v podlaze, tam má uschovány blyštivé cetky, jimiž se zdobil při slavnostních příležitostech. Ale teď? Když vysedává na rozviklané stoličce za ulepeným pultem a vyčkává zákazníka bohatšího než on sám, je mu jasné, že skvělý svět radovánek a rozkoší, jímž se v mládí pohyboval, rozražen je na kusy, pokálené střepy jen matné odlesky vrhají.

Vše ztraceno, jen kreatury
ztichlými ruinami bloudí.
Svit luny line se zhůry,
vše ztraceno - mumlají stvůry
ve světle co z nebes proudí.

Dříve dobrodruh a dandy, ztělesnění hazardu a arogance, teď bledý kupčák a víkendový záhumenkář. Na pohřbu mu nebude nikdo, a i ten bude rozprášen jízdní policií za nedovolené shromažďování a vytváření buřičských nálad v pohnuté době. Primitivní a ošklivé mechanismy, které nebožtík vytvářel z kovového šrotu proto, aby je poté s velkými obtížemi vnucoval uhrovitým mladíkům s nezdravým leskem v očích, se postupně rozpadávaly; rezavé trosky byly vykoupeny volenou komisí, nabity do hmoždíře a ve Svátek Utracených psů vystřeleny s pekelným hukotem do močálu za vsí. Mračna vodních ptáků zastínila oblohu a v nastalé tmě, naplněné šuměním tisíců křídel se zdálo, že nastal soudný den.

"A co ona malachitová dóza se šperky, dokonale skrytá před zvědavými zraky?"

"Klenote mého bdění! Necht' jsi ochraňován všemi dobrými mocnostmi před tím, co nechceš! Duchové železnic necht' pečují o hladkost přepravy! Duchové zavazadel necht' postihnou každého nenechavce uschnutím ruky! Duchové času necht' zkrátí dobu potřebnou k přemístění odtamtud sem! V okamžiku, kdy tě uvidím sestupovat ze schůdků vagonu, postarám se o další!"

Břicho plný, flašku žitný po jedný ruce a po druhý kudrnatou svini- - co víc si moh Kulhavej přát?

"Je ti fajn, zlato?" povotočil hlavu ke kudrnatějm pačesům.

"Bezva, poklade. Seš vohromnej," vydechly malinový pysky. Idyla.

Za stěnou bylo slyšet, jak se Zjizvenej hádá s tou svojí, a pak najednou jako když utne a hned nato se tam rozvzralo kanape. Vzdálený houkání šifů Kulhavého uspalo a prej se mu zdálo tohlencto: Šlape po ksichtech, který sou povědomý. No jasně! Dyť to sou dršky, se kterejma je na lodi! Tenhle tiše ječí, neblbni, vole, ty bombony sem ti nechtěl sežrat, jinej zas, za tvojí starou nemůžu, další, kdybys mi to řek ty, rozsekal bych ti hubu, a zas další, když ne-

Sval

umiš hrát, tak nehraj; furt něco, a pak s nima Zjizvenej zatřás, kurva dělej!, starej zas bude řvát. Každá sranda jednou skončí, Kulhavej nechal na stolku pětku a výběh za Zjizveným k lodi. Starej zase řval. Ježišmarjá, já ho jednou vykuchám, pomyslel si Kulhávej a slez do podpalubí zašívát chlapům podělaný podvlíkačky.

"To nic není," konejšivě zamručel pantáta Ambrož, "naše holka je vám tak líná, že než aby ráno udělala těch pár kroků na hajzl, pustí to radši do postele. Nejdřív jsem jí řezal bejkovcem, ale teď ji s mámou vždycky chytne, vodneseme ji do prasečáku a tam jí vostříkáme hadicí."

"Ale pěkná je, to se musí nechat," vmísil se hostinský do Ambrožova líčení.

"Bať, bať," pantáta na to, "u nás v Podkrkonoší sou holky jako srny."

Zdvihl se, cinkl o pult mincí, tu zasunul do kapsy. Se slovy "Přidte pobejt, hospodo! vyšel do slunečního jasu. Bang, bang-vrzaly pantátovy škorně sflikované z kůží Pěti Savců Podkrkonošských. Kde se vzala, tu se vzala - na rtech se usadila písnička. Slova "žádnej neví jako já..." však stejně náhle odezněla do ztracena. Ambrož si vzpomněl na syna. Prachsprostý český knedlík, nezaslouží si ani slovo politování, až se vrátí, zabuší na zešedlé dřevo dveří, vstoupí do seknice, plaše se rozhlédne, udělá pár váhavých kroků, matka mlčky postaví na stůl mísu naplněnou zelím

s poctivými klobásami, Ambrož usedne, syn, aby neurazil, po chvíli také; při jídle se na sebe ani nepodívají. Po svačince špatné zlé vyjdout ohlédnout grunt; Ze vsi doléhá dudákova snaha.

"To všechno je tvoje," rozmáchlým gestem opíše Ambrož rukou kruh, do nějž patří vyhaslé sopky vzepjaté k blankytu, dýmající elektrárna, obdélníky chmelnic, stuha řeky, úzký pásek lesů srostlý s obzorem.

"Otče, nechci z toho všeho ani proužek hlíny, který by se vešel za nehet, nechci z toho ani slzu. Jím trpký chlebiček lodníka - - snad moře bych ještě přijal. Moře té nejjemnější kořalky - to by byl pro mne dar! Pojď, stlučeme z borových fošen škuner, napneme plachty a nikdy nás už žádné suchozemské krysy nespattří. Sebou vezmeme jen housličky, dalekohled a bednu sucharů. Na sluncem rozpálené palubě se budeme vztekle milovat, podobni opilým bohyním. Žádná práce, žádné starosti - jen láska, pití a zpěv za doprovodu houslí. Půjdeš se mnou, Vlasto?"

Ambrožova tvář zřetelně vyjadřovala zmatek a rozpaky. Má opustit rodinu i hospodářství kvůli nejisté lásce drobného rusovlasého stvoření, které před ním stojí s hlavou mírně zakloněnou, rty rozevřené k polibku a o němž ví jenom to, že se jmenuje Zdeněk?

"Vždyť bych mohl být tvůj otec...", a ještě než dořekl, uvědomil si svou chybu. Měl odpovědět Ano-Ne, nikoliv nemístně hloupě nepřimo. Tím Zdeněk ztratil. Ten ustoupil před otcovou rozepjatou náručí a se zavzlyknutím odskotačil svojí cestou. Počínající odchod tajného romanopisce básníci a překladatelé nezpozorovali.

"K čemu jsou mi diamanty Sibiře...", byla poslední zaslechnutá slova básníků a překladatelů, podtržena prásknutím dveří; a zde se začíná příběh. "Můj čas byl tehdy zjitřován občasnými znameními, která mne nenechávala na pochybách; již nejsem časem pouze nesen, ale navíc jsem vichřicí do zad poháněn. Ze sna, v němž se nade mnou skláněla dívka se stínem v tváři, jsem se probudil do svítání naplněného šeptáním sněhu; sen byl natolik voňavý, že se mi zdálo nepochopitelné, jakým způsobem jsem se ocitl v rozryté posteli a sám, když ještě před okamžikem jsem byl v nejtěsnější blízkosti milostiplné bytosti; a smutek, který jsem cítil, nebyl smutkem nad probuzením, ale smutkem, který tě zachvátí, když pestrá ryba vyklouzne z dlaně a nenávratně mizí v hloubi tůně. Bylo mi jasné, že budoucnost se mě ve spánku dotkla, že jsem zažil skutečnost, která ještě není stvořena. Také den, kdy ke mně příběhlo nenadále ježaté psisko,

Sval

opřelo se mi předními packami o nohu, zvedlo hlavu a bezostyšně mi pohlédlo do tváře - jen chvilku; stejně náhle odpelášilo; to Prozřetelnost zjišťovala, zdali jsem připravený; avšak jestli už nebo ještě ne, to si nechala pro sebe. Za to jí buď jenom dík: vždyť plod ze stromu nepadá hned jak dozrál, ale až tehdy, když slunce zajde za mrak nebo pták usedne na větev. Že mi v ruce z ničeho nic praskla sklenice? Že přede mnou dopadl na zem horký kámen z oblohy, přestože v nebi kameny nejsou? Není ovšem nemožné, že znamení znameními vůbec nebyla; snad mne očekávání naplňovalo natolik, že jsem musel přikládat význam každému důraznějšímu dotyku skutečnosti. Dni mījely, uplynul den. Otázka, jestli znamení nebo ne, mi připadala úplně bezpředmětná; zatímco ostatní u stolu řešili otázku, jestli znamení nebo ne, naproti mně blýskly vlčí oči a pěnkava usedla na větev." Pod šafářovým bičikem počali živáckové pilně odhazovat tisíciletý nános usazenin, překrývající erotogenní zóny; lopatičky se jen míhaly. "Šéf má čuch," letělo od úst k ústům, když se objevily první základy obytných budov. Až zadlouho, až když celé předvěké sídliště bylo odkryto a zakresleno, přerušilo práci zemětřesení. Bezedný jícen země pohltit

vykopávky i s nicotnými vykopávači. Tam, kde donedávna zněl radostný halas, se rozprostřelo zrcadlo jezera.

Zpočátku se k němu lidé báli i jenom přiblížit, ale když se proslechlo, že se v jezeře nebývale rozplemenili šupinatci, bázeň šla stranou. Onehdá jsme tam vyrazili na ryby i my. Slavýši už měli po výtěru. Toužili jsme po úlovku - Eliščina maminka peče ze slavýšů lahodná cukrlátka, která se na jazyku jenom rozplynou. Rozplynou se, ale víc nic. Eliščin tatínek zase vyrábí ze slavýšů paklíče; je bytařem a rozsévá smutek a zoufalství mezi bohatými i chudými; bere všude. Donedávna mu to vycházelo, ale kosa na kámen nakonec přece jenom dopadla. Z pěti dcer, které měl, se mu podařilo obtáhnout jednu. Zbylé čtyři se však provdaly - ta za architekta, ta za lékaře - samí vzdělaní lidé - a tak otec neměl již do jejich ložnic přístup. Postupně se smířil s odsunutím na vedlejší kolej; vždyť nezřízený způsob života, spočívající v neustálé konzumaci propylénalkoholu mu vyradýroval mozek natolik, že zapomněl i číslo svého bankovního konta, výnosu to smělych loupeží konaných za nelidských podmínek. Z arcizlosyna se stal slintající poločlověk, z houštin vousů občas brumlající "Bumtarata". I lidé mají své osudy. Ve skladišti bojových látek ho našel noční hlídač. Manželka ho bránila: "Vždyť on žádné věci nekradl, jenom je nosil domů!" Nene, nic to nepomohlo. Biřic nedal na nářky a prosebně sepjaté kmotřiny ruce, bezcitně odvedl Svatavu do šatlavy. Tam jí sešvihal zadničku proutkem. Nabídnuté mektadlo neodmítla, ale ostříhat nehty na biřicově pravé ruce - ne, to nechtěla. Aby si dala říci, musel jí onen pohrozit metrickou. To pomohlo. Bleskově biřicovi provedla manikýru a sama od sebe i kyretáž. Cestou domů - to už zase svobodná - si uvědomila, jaké výhody má hřebík oproti šroubu: nemusí se zašroubovávat, ale stačí jej zatlouci; a naopak, hřebík se nemusí vyšroubovávat, lze jej snadno vytáhnout kleštěmi; navíc nemá zavity.

"Kmotříčko, já už vím, oč je lepší hřebík od šroubu!"

"Proboha," zalomila rukama stařenka, "ti tě zřídili!"

Opravdu - na první pohled vypadala uboze - vlasy spleené do mastných provázků, uvozené chřípí, krk rozedřený řetězem. Dírami v pytlí však zářilo drahocenné roucho z portugalského brokátu a sešmačchané křápy jen zvyšovaly půvab nožek... - ale vždyť má čtverečkované nohy!

"Ti prostáčci vůbec neznají hedvábné punčošky," prolétlo jí hlavou, když objasňovala kovářovi, co že to vlastně má na nohách.

Předepsal jí leky, a hlavně - "Teď se alespoň měsíc nepřetěžujte, mohlo by se to vrátit. Nikomu nepište, zamkněte se doma, nejezte, nepijte a uvidíme, co to udělá." Sestupovala ze schodiště polikli-

Sval

niky a zamyšleně si rozrýpávala furunkl na zátylku. Svědil.

"Už to mám." vzpomněla si, "Robert, dnes má narozeniny Robert! Zítřka má narozeniny Vladěna, pozítří Bohuna, potom Moňa, po ní lokotka, pak milivolt a potom lino. Zastavím se u Bertíka, popřeju mu a bude to z krku."

Dohodnuto, ujednáno - když ale po nějaké chvíli klepala na Robertovy dveře, klid na druhé straně dřevěné desky naznačoval když ne robertovu nepřítomnost, tak jeho nechut nebo neschopnost otevřít. Párkrát si přehodila úd z dlaně do dlaně.

"Mám počkat nebo odejít?"

"Něco ste ztratila?" zaduněl za Ivonou děsuplný hlas. V mžiku se otočila a pohlédla do tváře nakynuté domovnici.

"Ztratila jsem naději," šeptla.

"To je vzlyk člověka kosmické epochy. Koperníkův současník se ulekl, seznav, že nestojí v průsečíku všehomíra s paprskem své existence, že

jistota pythagorejsko-aristotelského řádu byla pouhým fantomem; že je pouhou smítkou zmítanou v mnohoznačných vírech neuchopitelného nepochopitelná. Naději však člověk ztratil až tehdy, kdy ocitnuv se v bezbřehém lůně naplněném bezcitnými stálicemi, změřil své schopnosti spravedlivou mírou. Teprve tehdy však měl důvod k úleku - vždyť k útěku se mu nedostávalo sil a k odstranění bolesti dost vůle."

Od brány suchých rtů lemovaných černými vousky vedla cestička jemného, třpytivého písku. Sytě zelený pažit se táhl do nedohledna, skvrnami vřesu občas přizdoben. Nikde známka života... - avšak! V dálce na obzoru oslnivé záblesky! Než stačila domovnice opět promluvit, vkročila jí Ivona do huby. Dásně sklaply, niklové zuby o sebe zachřestily - - Ivona se ani neohlédla, jenom přidala do kroku s očima upřenýma na mihotavou jiskru v dálce.

x x x

čtěte filosofii! čtěte filosofii! čtěte filosofii! čtěte

R E F L E X E revue R E F L E X E revue R E F L E X E

v 1. čísle mimo jiné najdete: B.Komárková, J.Zvěřina, L.Hejdánek,
M.Balabán, I.Dubský, J.S.Trojan, A.Glucksmann a další

- P A R A F - PARalelní Akta Filosofie - P A R A F -

v 5. čísle mimo jiné najdete články Martina Hyblera, Zdeňka Kratochvíla,
překlad přednášky holandského filosofa Theo de Boera, polemiku
V.Bendy s P.Rezkem a Havlovu recenzi na Šafaříkovu "Cestu
k poslednímu"

čtěte filosofii! čtěte filosofii! čtěte filosofii! Čtěte

120

van Wernisch

121

Ivan Wernisch
Ivan Wernisch

C V I Č N É M Ě S T O

jeden jediný pěšák na betonovém cvi-
čišti Stařík ve žlutozeleném plášti
z celtoviny Před chvílí přestalo pr-
šet V loužích jiná krajina Je jimi
vidět do listnatého lesa Když pocho-
dující stařík šlápne do vody rozhou-
pou se větve a ožiji na nich mecha-
nická zviřátka Aha, už vím: toto je
střelnice odkud je možno zasáhnout
jiný svět než je náš

xxx

Cvičné město

zasklený moučník na
hlavní ulici pohostinství
cukrárna MNV bio masna
sekretariát strany holič
a kadeřník prodejna Pramene
sklad Řempe kolonáda
kolem dokola les
v lese vyhořelý altán
před cukrárnou akáty
před MNV stojan na jízdní
kola nyní motostřelecká
jednotka provádí n cvik
přesunu nepřátelským územím od
sekretariátu k zámečku běží
pes na kolonádě
dýmavnice na jídelním lístku
va_řené hovězí brambor dušená
mrkev zpívá Karel Gott

x x x

Bufetáři

/Pavlovi Turnovskému/

Tyhlety držky,
to sou jen vršky
vod zimníků.
A ty tu sou
protože pode dveřma
táhne, Tyhle ty zimníky
nacpaný jako slamníky. Protože
je únor. Sou to jen
vycpaniny. Na hajzlu šumí les.

B u f e ť á c i

středokluky dolní planá
dobrá voda horní chabry
pane vrchní ještě jednou
bože to sem utahaná
osobní vlak z bumcarára
přijíždí na čtvrtou kolej

směr bohumín přestavky
skal a stepí divočinou
tak soudruhu tohleto ne
poněvač já nejsem žádná
my sme taď lušnej podnik
polibte mi všichni prdel
počkej na mně du se vychcat

co sem řekla to sem řekla
horký párky horký párky
hele vole naval love
oblečte se pojdte s námi
povídá kchón kchónovi

více píče republice
nejlepší je zavřít voči
přikrejt jí čepicí dršku
oprostit se překonávat
rozhodněji usilovat
zvyšovat a rozšiřovat
dohonit a předhonit

rozvinout a prohlubovat
jenom žádný extrabuřty
dej si vodpal čuráku

za pivo si jenom šáhni
hergot zavřete ten dráták
proč bychom se netěšili
s náma už to nevyhrajou
pane vrchní budu platit
zase začne řepná kampaň
z toho kouká nejmiň rok

no tak panstvo zavíráme
vlak odjíždí v 9.15

šla nanynka do zelí
s natrženou prdelí

x x x

.....
Z vysokého ořešáku
z opuštěné ptačí budky
dívám se jak přicházejí
usedají rozjařeně
nad fascikly tajných spisů

Vidím často mnohem více
mnohem více nežli vidí
strážní u svých obrazovek
Vím kde nachází se místnost
do které se chodí střílet
na plechové kamzíky

Jsou tam také terče které
při zásahu vyrážejí
libé něžné výkřiky
Je tam místnost ve které je
možno čtvrtit krásné dívky
jsou tam sekery i špalky
jsou tam kachličky a háky
ostré háky na šoustalky

Zvláštní dějou se tam věci

V osm ráno otevřou se
velká pancéřová vrata
zřízenci srolují trávník
služebnictvo nosí z domu
celé skříně plné šatstva
stolky i se zbytky jídel
křoviska i s hudebníky
altány i s papoušky
všecko hází na hromadu
polévají benzínem

Před domem již zastavují
stěhovací vozy které
přivážejí zařízení
pro nový veselý večer
pro nové pozvané hosty

x x x

M l h a s e z v e d á

Pod Petřínem, nedaleko
Ministerstva zahraničí,
nevelký střežený objekt,
kdysi klášter kapucínů,
nyní archiv jakýsi.

Na nádvoří vyšoural se
v pantoflích a v uniformě
příslušník Závodní stráže.
Odchrchlává, natřásá se,
močí na zažloutlý trávník.

Na věži, vysoko v mlze,

kruci prdlajs, prdlajs, prdlajs,
zahuhlali holubi.
Krucí prdlajs, krucí, krucí.

Vedle archivu, hned vedle,
je kotelna, ve které se
topí úředními spisy,
vedle té kotelny skleník,
ve skleníku orchideje.

Zaskřípou železná dvířka,
z kotelny vychází topič,
odchrchlává, natřásá se,
močí na plesnivý záhon,
na zažloutlou mrkvičku.

Na věži, vysoko v mlze,
krucí prdlajs, prdlajs, prdlajs...

Zaklapnou železná dvířka.

x x x

.....

Pojízdný hřbitov - to je vynález!
Jednou tady, jednou tam. A dnes
ho máme právě před okny
své oblíbené restaurace!
Pojďte se všichni podívat -
zábava počká, práce neuteče!
Pozoruhodná věc je kupříkladu
náhrobek z plexiskla, nástrčný
strom,
nafukovací pomník. Skládací
pěšiny,
přídavná křoví,
cvičenky s ratolestmi.
Žehu zdar! Několik místních starců
využívá příležitosti a dává se
bezplatně zpopelnit. Někteří
i dvakrát, třikrát. Podlezu
plachtu,
obejdou hrazení a znovu se staví
do řady. Jak malé děti! V gumákách
a v rádiovce na vlastní pohřeb!
Kdyby tě viděla
stará, blboune!
Ještě se ani pořádně nesešeřilo
a s. Mokřín, pořadatel zábav,
dal spustit osvětlovací agregát,
vykázal Cikány, strhla se
veselice. Žehu zdar! Na rozkymácené
slavobráně
hvězda z žárovek
a loňský nápis.

x x x

Ivan Wernisch

.....

kdoví
kam bude předvolán
z čeho bude obviněn
kdoví co právě páchá
kdoví kdo udá

jen jedno ví
že bude vinen
svou vlastní smrtí
neb nebýt hrdlo
nebylo by nač hodit oprátku

x x x

V r a h

míří mi na hlavu?
na břicho?
na záda?
třeba mu do oka vlétne smítko
a já dojdu domů

co dělat
navečeřím se dočtu knihu
lehnu si budu spát
ráno odejdu
večer přijdu

x x x

K l e k á n í

krvavý krvavý
krvavý byl den

krvavý kabát
bzučí na háku

krvavý klobouk
bzučí na špalku

krvavý krvavý
krvavý byl den

CHARLES BUKOWSKI: P Ř I P O U T E J T E S E

Výbor z poezie amerického autora. Uspořádal Moby Dick.
Vydala edice MOZKOVÁ MRTVICE, Praha 1906.
II. /rozšířené/ vydání.

80 stran, formát A5, fotografie.

J A K O K D Y B Y B Y L
.....

byl jednou jeden
je den nebo druhý
jako kdyby nebyl
a kdyby byl nebyl
bylo by to stejné
jako kdyby byl

x x x
.....

byl opilý, tentokrát o trochu méně než jindy
kamsi se vypravil a mnohokrát za noc se ocitl na tomtéž místě

bylo to malé, pokaždé menší náměstí
lípy tam voněly zvětralým pivem

posadil se na schod
opřel se o čísi dveře

ve větvích zaťukal psací stroj
rozcinkali se porcelánoví ptáčci
a bylo ráno

brouzдал se účty a nedopalky cigaret
a v kávové sedlině
pod starým mostem
zanechal pár stop

x x x
.....
 /pa mátnce J. V. Svobody/

nosívám v kapse lísteček
je na něm jméno /mé/ a ještě
kam jdu a proč jdu a tak,
žena mi k tomu někdy připíše
nikde se nezdržuj, s nikým se nedávej do řeči
nezapomínej že jsi pitomec

ať jdu kam jdu
jdu tam nejkratší cestou
s nikým se nezastavuji
často však bývám zastaven,
mlčím, oni na mne křičí

vzpomeň si přece, bylo to
vloni v dubnu, stál jsem takhle ty takhle
poprchávalo já ti podávám stovku a ty ji
strkáš do kapsy

já na to: přál bych si pane
mít vaši paměť
o on se mi hrabe v kapsách
vytahuje lístečky
háží je na chodník, na každém

je mé jméno a ta k dál a
nezapomínej že jsi pitomec a
samozřejmě fouká vítr a
tak dál

x x x

Z a s e t e n s e n

Zase ten sen že spím
že spím a zdá se mi sen
a v tom snu jdu někam
a jsem si podobena a_ž neuvěřitelně jakoby
to byl já oblečen tak jak se
oblékám když někam jdu a v kapse
to co mívám v kapse i ten lístek
na kterém je všechno napsáno pro
případ že bych zapomněl kam jdu.
A v ruce mám svůj kufřík z vulkánfibru
a na krku zcela nepochybně
svou vlastní hlavu!

A vida. Jdu jak chodívám
to se pozná podle toho
že mi napřed nalévají
a pak se ptají
jestli jako vždy
A hlava na mém krku přikyvuje
Hlava se zakývá a přitom v ní zachrastí
zaklapou zuby jazyk zamele
a to co říkám to zní vesele

x x x

.....
/památce Josefa Ř!/
.....

V p a r k u

ten pán
který v čp.246
skáče do výtahové šachty
je známý šprýmař
neberte ho vážně
ať dělá cokoli
je to na pováženou
právě tak
jako když nedělá nic
přikryt novinami
v suterénu
v čp. 246
ano to je ten krásný dům
z jehož oken
je možno obdivovat parníky
proplouvající zdymadlem

x x x

Vysvitlo slunéčko
a staří zvrhlíci
si vyhřívají údy
Hoši a dívenky
jak naschvál
chodí tudy
Nad zídkou se bělá bez
kdopak zítra kdopak dnes
Už sebou praštil
už ryje v písku
patami
už se zmítá
hopsá mezi
mládenečky
a pannami
Vyplázl jazyk
vyprázdnil střeva
Ted je kýmsi překračován
a škvírou oka spatří:
krásná to děva
x x x

B i o P a s á ž

otevře dveře do výčepu - tady jen
lahvové, točené přes ulici - vyjde
do chodby - za hromadou beden
železná dveře, NOUZOVÉ SCHODIŠTĚ -
zamčeno, zpátky přes výčep - tady
kliku - tma - je tu někdo? - Šepot,
pak ženský hlas: kdo je to? -
kudy se dostanu ven, ptám se -
troubo, říká žena
x x x

T a j e m n í k V o š o u s t n e č t e n i c j i n é h o
n e ž s v é v l a s t n í b á s n ě
/Karlů Halounovi/

Tajemník Vošoust v poslední době
odmítá nahlížet do písemností
které se objevují na jeho stole. Často
přistupuje k oknu
a okem zamženým hledí dolů na nádraží
kde se to hemží žadateli
Vozíky naložené spešninami ovládané obratnými zřízenci prorážejí davem
Dnes máme větrno papíry s hořčicí vyletují vysoko
Tajemník Vošoust hledí na zasklenou střechu
Zamyšleně oštipuje květ pelargónie
Ach ano ten čas už se blíží
Už se přiblížil ten čas kdy on sám sepíše žádost
a tato žádost se objeví
na jeho stole. Hledí dolů a zamyšleně oštipuje pelargónii
Ta žádost bude zároveň stížností
týkající se věcí tak vážných že jí nelze vyhovět
není však možno oni odmítnout. Zapne sako
Zapne sako, zamkne stůl,
sestoupí mezi lid
Vmísí se do davu tam dole
Nastoupí do vlaku. Neprodleně
odjede pryč. A možná
ještě dál
x x x

D a l š í b á s e ň
O t a j e m n í k o v i

Tajemník Vošoust zůstal na noc
ve své kanceláři. Ne a ne usnout. Dívá se
dolů na dvůr. Dívá se tam
a na plotně za je ho zády
přetéká hrnec. Kde je
maminka. Kdyby tu byla
řekla by hrnečku dost. A pak by zazvonil zvonec
Na skloněné střeše mňouká kotě
Kaše syčí na psacím stole
Měl by tom někdo vylézt myslí si tajemník mohlo by spadnout
Kaše se pohrne oknem
zavalí město
kde už nikdo není. Nikdo kdo by zachránil kotě

V e č í r e k a b i t u r i e n t ů

Po letech zase přicházejí
 staří přátelé
 v ga_la uniformách
 Jsou tady všichni
 vítězové i poražení
 a platí víno
 Takové jsem nepil
 celá léta, celá dlouhá léta
 jsem nepil víno s přáteli
 Je mi moc dobře
 Sedím na svém místě
 pod věšákem
 hřejí mě kabáty
 mých slavných přátel

x x x

N i c s e n e z m ě n i l o

Nic se nezměnilo
 jen kurvy mládnou
 Stýská se po starých dobrých kurvách
 Zachce se člověku začít od začátku
 Ale to by znamenalo
 vrátit se, dlouho se vracet
 Nosit pivo do hospody
 brát od žen peníze
 napřed opouštět pak slibovat
 navěky věrnost někomu koho už dobře znám a to znamená
 lhát. Zas jen lhát a lhát

x x x

.....
ano ano	konečně večer
dobrého přítele poznáte podle toho	zachraň se kdo můžeš
že ho jednoho krásného dne	matrace skřípou
popadnete za krk	ein Jagdhorn schallt
a otloukáte mu hlavu o zeď	the sunlight on the garden
bim - bam	hard wird es und wird kalt
bim - bam	ah my baby of Babyllon
	the rain of Liboc padá na London
x x x	a na martánské kriketové hřiště
.....	teď mazej domů
	ostatní až příště

prý hoří národní divadlo
 číňané jsou na smíchově
 kabeš ve slávii
 situace je vážná
 štěstí že nemáme vládu
 kdybychom ji měli musela by odstoupit
 a nastaly by zmatky

x x x

MILAN HLAVSA - - - "...TENTOKRÁT BEZ MASKOVACÍCH MANÉVRŮ..."

/Interview Dereka Windbreakera, reportéra newyorského časopisu "ON THE CORNER, se členem skupiny Plastic People, Milanem Hlavsou./

podzim 1986

Derek Windbreaker: Mejlo, po roce 1976 se situace Plastic People dost změnila. Byli jste nejen zakázaný, ale členové kapely prošli, díky věrnosti "svý" hudbě, dokonce kriminálem. Pro mnoho lidí jste se stali, když to trochu nadnesu, symbolem odporu. Na některých nahrávkách lze od té doby najít silný politický akcent. Nejen např. ve "100 bodech", ale i v "Pašijích". Jako by to potvrzovalo nepsanou pravdu, že rocker je vždycky rebel, vždy v opozici. Samozřejmě, že být "v opozici" v československu, to nejde srovnávat - co se rizika a nutného osobního nasazení týče - s obdobným postojem třeba u nás v Americe. Postoj tvůj, Magorův i jiných lidí z undergroundu se stal pro spoustu lidí jakýmsi vzorem, měřítkem kolik toho lze ďáblu dát a co mu už dát nejde, ani pod hrozbou eventuální ztráty svobody. Zajímalo by mě tvé stanovisko coby známého rockera, který, myslím si, musel pod tlakem událostí a doby dospět k nějakým politickým reflexím.

Milan Hlavsa: Podívej, když jsme byli v 76-tým zavřený, zastali se nás jak někteří intelektuálové a umělci /za všechny budu jmenovat Václava Havla, Jiřího Němce, Jana Patočku a Jaroslava Seiferta/, tak i někteří političtí představitelé "Pražského jara", což byla příčina toho, že většina z nás byla po půl roce propuštěna a tresty, který byly udělený, nebyly vysoký tak, jak se všeobecně čekalo. To bylo nepochybně velice dobrý, bohužel fůra našich posluchačů nám začala vytýkat, že se pleteme do politiky a podobný nesmysly. Prosím tě, já jsem například ani nepodepsal Chartu 77. Nejdřív jsem sice chtěl, ale bylo mi řečeno, že by to pro mne nebylo vhodný, jelikož ještě nemám uzavřenej případ. To mě otrávil natolik, že když se mě o pár let později jeden z mluvčích Charty ptal, zda nechci podepsat, řekl jsem mu ať se jde vycpat. Chartista tedy nejsem, ale nenaříkám si. Dostával jsem kolikrát větší kapky, než leckterý signatář. Dnes bych podobnou nabídku odmít znova, což ovšem neznamená, že bych bral způsob, jakým to proved např. jeden velmi známej a výbornej muzikant. Ten v 77-mým roce prohlásil, že Charta 77 je skvělá, že s ní souhlasí, ale že ji podepíše teprve až vydá 7 elpíček, to že potom bude bomba. Nevím, kolik jich od té doby vydal, ale říkat něco takovýho je trapný. Pokud jsme se, jak se domníváš, stali "symbolem odporu pro mnoho lidí", tak doufám, že ne symbolem odporu k moci. Ten jsme nikdy nedávali nijak valně najevo a když, tak způsobem nám nejbližším.

Derek Windbreaker: Co to znamená?

Milan Hlavsa: Jet dál po svým. čili: nemůžeme-li hrát veřejně, budeme hrát - nebo lip: budeme se s n a ž i t hrát soukromě, a ne žvanit po hospodách o tom, jak trpíme tím, že hrát nemůžeme. Mimochodem, mýlíš se, když si myslíš, že jsme byli zakázaný. Nikdy jsem nečet žádný úřední výnos v tom smyslu. Nikdy totiž nebyl vynesen.

Derek Windbreaker: Takže vy jste na veřejný hraní rezignovali dobrovolně? Dostalo se mi do ruky VOKNO a tam nějaký Santa Claus píše o tom, že Magor vypracoval pro underground řadu dogmat, mezi jinými i to, že undergroundové kapely nesmí chodit k přehrávkám a tudíž ani veřejně hrát. Paul mi to celý popisoval úplně

obrázek

s Martinem Paloušem (tč mluvčím CH 77)

131

Windbreaker - Hlavsa

jinak, tak jsem článku moc pozornosti nevěnoval, ale když ni teď říkáš, že úředně zakázaný nejste... Jak to vlastně bylo s vaším "stažením" ze scény?

Milan Hlavsa: Předně: není pravda, že bychom se po sedmdesátým třetím roce o přehrávky nepokoušeli. A to, že by snaha o absolvování přehravek byla přestupkem proti /neexistujícím/ regulím /neexistující/ sekty Androšů, který ustanovil její velekněz Magor, to je holej nesmysl. K přehrávkám se P.P., společně s Diagnózou 307, přihlásili znovu v 75-tým na jaře. Akce se konala v Závodním klubu Tesly Karlín "U Záborských", a byli jsme pozvaný na 10 hodin dopoledne. Dověděli se o tom některý naši fanouškové, takže před desátou nás tam bylo nák moc. Porota, aby fandý odradila, posouvala náš termín neustále na pozdějc, ale s tím jediným výsledkem, že zůstávaly i kapely, který to měly už za sebou a byly taky zvědavý, co předvedem; - tím pádem lidí spíš přiběžvalo. My jsme se zatím bavili v přílehlým lokále. Na řadu jsme přišli v pozdních odpoledních hodinách.

Spolu s náma se do sálu nahrnulo i to množství posluchačů, pročež to vypadalo na celkem slušnej koncert. Těšili jsme se jak malí kluci, atmosféra dobrá, repertoír nacvičenej - Apokalyptickej pták, Eliášův oheň a další věci; nikdy jsme se nesnížili k tomu, abychom si pro porotu připravili nákej dietní odvar s tím, že až papíry dostanem, pak že to teda rozbalíme...

V okamžiku, kdy nás porota vyzvala abychom začali, se rozlítly dveře a na jeviště si to hrnul vrchní od Záborských s účtem v ruce a volal: "Pánové, kdo bude platit ty panáky?" Líp jsme se holt představit nemohli.

Po prvním kusu na nás křičel jeden z porotců: "Prosím vás, nejsme na stadionu!" a zvukař, kterej mu nerozuměl, se nás ptal co se děje. Načež Vrata přistoupil k mikrofonu a řek: "Máš to kapku vohulit, vole." Papíry jsme nedostali, jelikož nebyly splněny požadavky poroty a Pepovy teoretické znalosti byly nevalné.

K dalším přehrávkám jsme se přihlásili, tuším, koncem 77-mýbo. Dostali jsme tenkrát oficiální pozvání na pár koncertů do Royal Shakespeare Theatre a ještě jedný londýnský scény, jméno už se mi vykourilo. Pozvání šlo přes Pragokonzert a ten musel odpovédět. Odepsal teda, že PPU nejsou u jejich agentury registrování, a proto není zprostředkování možné, ale že nabízí jako adekvátní náhradu Petru Janů. Z Londýna přišla odpověď, že Petra Janů jim nic neříká, a že nadále trvají na PPU. Celý se to ještě jednou otočilo a ticho v sále. My jsme ovšem nelenili a sepsali přihlášku na přehrávky. V odpovědi stálo, že PKS "v současné době" nemá o experimentální soubory zájem, takže bohužel. No, náš jedinej experiment byla snaha dostat se na ty přehrávky. Cd tý doby žádný podobný experimenty neprovádíme, ale PKS stále mlčí. Možná je to tím, že teď zas mají zelenou právě soubory experimentující. Že bychom to zkusili?

Derek Windbreaker: No, nakonec, proč ne? Jak by sis to představoval?

Milan Hlavsa: Je to trochu fantazírování, ale budiž, dejme tomu, že by se našel zřizovatel nebo agentura, která by měla chuť nás "provozovat". Přišel by manažer a řek by: "Tak, hošani, zejtra se hraje v Chroustíkově Hradci, pozejtří v Hrochově Týnci, potom je pět dní volno a

frčíme do Horního Balíkova, kde budou dva koncerty v jednom dni, pak uděláme Horní Zapadákov a koncem měsíce, pánové podržte se, - Lucerna!" Tak po tomhle namouduši netoužím. Mě by se líbilo mít tři-čtyři koncerty do roka v Praze, a mezitím si zajet třeba právě do toho Předního Zapadákova.

Derek Windbreaker: Jasně, muzikant prostě chce hrát před lidma. Stejně myslím, že to co říkáš bude pro některý

132

lidi překvapující. Nebude to odpovídat jejich představě "zarytého androše"...

Milan Hlavsa: To je jenom jejich věc. Samozřejmě, že by bylo náramný udělat koncert, na kterej by ses dostal ne s pomocí šifrovaného plánu, nýbrž na obyčejnej lupen za pětku, a jehož přípravy by nevypadaly jak ze scénáře k filmu o partyzánském oddíle. Zatím pořád vržem pod deklek a fůra lidí si myslí, že nám to dělá dobře, a že si na tom honíme tričko. Magor sice /v nějakým článku/ tvrdí, že ideální stav je hrát si pro sebe, ale já jsem přesvědčenější, že pokud by PP hráli na oficiálním koncertě, rozhodně by nemluvil o opuštění a zradě idejí undergroundu. On se totiž taky rád baví.

Derek Windbreaker: Teď sice přesně nevím, jestli mluvíš jen o Magorovi nebo o undergroundu, ale to nechme prozatím tak a vraťme se k "symbolu odporu". Tahle formulace je spíš dost přehnaná než jen nadnesená, co?

Milan Hlavsa: Jo. To, že jsem byl pár měsíců zašitej, neberu jako křivdu nebo nějaký "symbol", to teda fakt ne. Ale pozor, mluvím jen za sebe. A pokud máš dojem, že cd 76-týho maj naše nahrávky "politickéj akcent" a to dokonce silnej, tak ho tam asi nejspíš mít chceš, než že by se tam skutečně ozýval. Tím, že jsme dělali "100 bodů", jsme pouze chtěli zachránit reputaci autora článku o případu PP v anglickém časopise "IT", kterej "100 bodů" uváděl jako ukázkou z naší tvorby. No, a tak jsme si řekli, že mu uděláme radost a zhudebníme to. Když si teď na to vzpomenu, musím se červenat,

Derek Widbreaker: Proč, prosím tě?

Milan Hlavsa: Protože je to hroznej text. A já nepatřím k těm, který, když si poserou kalhoty, tak si je nevyperou a hrdě hlásaj, že je to jejich hovno; ani k těm, který kalhoty vyhoděj a koupěj si nový. Já si je radši vyperu a říkám si, že příště to musím donýst, ale to víš, někdy mám sračku. A jindy to musí někdo vyprat za mně.

Derek Windbreaker: Dozvěděl ses jméno autota toho textíku?

Milan Hlavsa: Ne, člověče, já do dneška nevím, kdo to sepsal. Nejdřív jsem podezíral Bondyho, ale když jsem s tím za ním přišel, povídá: "Ano, je docela možné, že jsem to v nějakém vytržení napsal, ale jistě to tvrdit opravdu nemohu," čímž je jasný, že on to nebyl. K těm "Pašijím"... Taky jsem slyšel a čet, že mají politickéj podtext, ale, promiň, to je dokonalá blbost. Přání otcem myšlenky, jak se říká. Mně jsou ze srdce odporný pokusy strhnout Ježíši z Nazareta korunu trnovou a narazit mu revolucionářskou čapku. Ježíš prostě lid nebouřil a když, tak pobuřoval zákoníky a farizeje ve věcech Hospodinových. A ještě něco: většina z těch, kteří "Pašije" hráli, jsou křesťani, a jiný význam pašijního příběhu než

religiózní je jim, myslím, na hony vzdálen. A proto nás jeden hudební kritik označil za flandáckou kapelu. To je teda gól!

Derek Windbreaker: Mám pocit, že drobátko kličkuješ a uhejbáš před pravým smyslem položených otázek, ale pokračuj...

Milan Hlavsa: Prosím tě, vůbec nekličkuju, jen ti povídám jak se na to koukám já. No vem si "Hovězí porážku". Slyšel jsem úvahy, že dobytek, kterej je bezbranně vedenej na porážku, jsme vlastně my, kteří jsme drcení mocí. Jak je libo, ať si v tom kdokoli hledá cokoli, ale my jsme to tak namouduši nemysleli. Já jsem totiž dva

133

obrázek

s Paulem Wilsonem (1976)

134

Hlavsa - Windbreaker

roky dělal na pražských jatkách a právě na hovězí porážce, takže to někdy muselo ven. Dokonce jsme s Láďou Padruňkem někdy v 80-tým roce založili kapelu s názvem "Hovězí Porážka". A měli jsme obrovský plány. Zatím teda sice nebyla ani jedna zkouška, ale když se vidíme, plány spřádáme dál.

Derek Windbreaker: Já bych se ještě, pokud ti to nevádí, vrátil k té rebelii a opozici, která se všeobecně s rockery spojuje...

Milan Hlavsa: Rebel a opozičník, myslíš jo? No nevim. Pokud jde o mně, dalo by se nejspíš říct - rebel bez příčiny. Například v 60.letech jsem si nechal narůst dlouhý vlasy ne jako vnější znak příslušnosti k nějaký rebelii, ale proto, že se mi to líbilo. To, že starší generace máni nenáviděla, tomu navíc dodávalo patřičnej šmrnc. Dneska máňu na hlavě nemám, protože se mi nelíbí, to už spíš vyholenej pruh. A ten šmrnc tomu dává zase skutečnost, že to zarytý undergroundi považujou za "zradu ideálů". A tak je to u mně skoro se vším. Jestli jsem k něčemu v opozici, tak především k věcem nebo lidem, s kterejma jsem - abych tak řek - v jednom pytlí. To znamená, že jako hovado neřvu podobný slabomyslnosti jako: "Kdo nemá rád komouše, ať sestoupí do androuše, tak jako my!" Já jsem totiž nikdy do žádnýho androuše nesestupoval, natožpak abych se tam potom s "druhy věrnými" poplácaval po ramenu se slovy "my jsme androš, kdo je víc". Podobně mě ovšem štvou i někteří frajeři z dnešních novejšch kapel, který všechno, co není jako voni, z vysoka přehlížejí a tvářej se na to jak na to klímovský hovno co přestalo kouřit, na čele maj dramaticky vepsáno "jo, my jsme ta Nová vlna" a přitom ty uzenáči většinou stojěj pěkně daleko vod vody. No - - - naštěstí ne všichni.

Říkals něco o oběti a tak. Hele, kdybych všechno to, co jsem zažil, měl brát jako obět, moc by mě to netěšilo. Mně to prostě baví. A jak jsem říkal, těch pár měsíců na Pankráci a v Ruzyni patří k věci; ne že bych se tam hrnul nebo tvrdil, že každej slušnej člověk byl zavřenej, to je namyšlený, jen to беру tak, jak to přišlo. Bez pocitu mučednictví.

Derek Windbreaker: Já samozřejmě nemyslel, že bys všechno cos dělal a děláš, bral jako nějakou "obět". Šlo mi v podstatě o vypíchnutí příkladu lidí, kteří jsou ochotni dělat to co dělají - a co je samosebou baví dělat - i za cenu určitý /následný/ oběti, Tahle hrozba a tohle riziko jsou věci na Západě prakticky nepředstavitelný, myslím v kultuře. Nebo aspoň nesrovnatelný, ale necháme to zatím bejt. K tvé opozici vůči "zarytému podzemí" - - moh bys mi naznačit své pojetí undergroundu?

Milan Hlavsa: Vezmu to oklikou přes jistého "undergroundového protagonistu", kterej teď žije ve Vídni. Mám nepříjemnej pocit, že von bral a snad i dosud bere underground jako jakýsi hnutí odporu k moci, ale to je podle mně hrozný omyl. Underground by měl být prostorem pro ty muzikanty, básníky a spisovatele, malíře a další podobně "invalidní lidi", kteří nechtěj nebo nemůžou přebejvat v oficiální kultuře.

Derek Windbreaker: Ale ten člověk, o kterým mluvíš, mezi ně přece taky patří...

Milan Hlavsa: No jo, ale tohle volný společenství nemůže bejt militantní. Ať si každěj klidně zpívá, píše atd. co chce a umí, a ať má možnost předložit to jiným, ale nemůže od nich chtít, aby to nadšeně brali jen proto, že je "taky androš". Musíš mít možnost

135

svobodně říct, co si ve věci myslíš.

Derek Windbreaker: Chceš mi tvrdit, že tahle možnost v českým undergroundu nebyla?

Milan Hlavsa: Kamaráde, když se v 70. letech zpívaly např. Skalákovy písně, řek jsem co si myslím, že jsou to kraviny a že prostě komunální satiru, ať je sebeostřejší, nežeru - a měls vidět ty uražený a udivený ksichty. Mluvím z vlastní zkušenosti, člověče.

Derek Windbreaker: To jsem nevěděl. Ono asi ať je člověk informován sebelíp, na dálku se věci jeví idyličtější než zřejmě ve skutečnosti jsou. A taky o dost schematičtější. Což mi připomíná, že mi Paul nedávno čet úryvky z knihy nějakýho mladýho Čecha, kde se píše o "undergroundech" na malým městě v Čechách 70. let. Jestli je pravda, co tam stojí, musela to teda bejt dost síla... čet jsi to?

Milan Hlavsa: Máš asi na mysli knihu "A bude hůř" od Jana Pelce. Jo, čet jsem ji, ale nebýt toho křiku kolem ní, dávno bych na to zapomněl. Od půlky jsem to bral napřeskáčku. Trochu nuda. Jestli je to, o čem Pelc píše, underground, tak je mi takovýho undergroundu upřímně líto. Jako ostatně autora samotnýho, kterej se, podle mně pro nic za nic, stal středem pozornosti jak domácí tak exilový spisovatelský i čtenářský obce. Někteří ho vynášejí na nebesa, jiní by ho i s románem nejradši viděli kdesi na hnojišti. Pár ohlasů bylo opravdu výživnejch, fakt. V jednom jsem se například dověděl, že postavy, o nichž kniha pojednává, jsou typický vzorek dnešní československé mládeže, která prý má na vybranou: buď vstoupit do SSM a konformovat se nebo žít jako Clin a jeho kámoši, na okraji společnosti, kam se dostali právě proto, že se konformovat odmítli. Autor této myšlenky je dost vedle. Hrdinové románu nejsou produktem výlučně socialistický společnosti, najdeš je všude na světě a to, jak žijou a co dělaj /mimočodem nic moc/, jim nesmírně vyhovuje a považujou to za jedineč

správněj přístup k existenci. Na zbytek světa jsou fanaticky zahořklí, protože není totožnej s jejich představama. No a když má někdo například zábrany přeříznout /jako Olin/ svou ségru, tak je podle nich prostě úplně blbej a měl by to co nejdřív zkusit.

Autor jiný recenze zase srovnává do jedný lajny "A bude hůř" se "Zbabělci" Josefa Škvoreckého. Znovu jsem si tedy s radostí "Zbabělce" přečet a řeknu ti, že stavět vedle sebe Dannyho a Olina, to vyžaduje nejen bujnou fantazii a obratný jazyk, ale především předpoklad, že případní čtenáři recenze nikdy "Zbabělce" nečetli. Jedniné, v co může recenzent tajně doufat je, že se jim ani nikdy do ruky nedostanou.

Derek Windbreaker: Mimochodem, v "A bude hůř", je-li to ta kniha ze který mi citoval Paul, padla i zmínka o tobě, coby "playboyi" undergroundu. Pamatuješ se na to?

Milan Hlavsa: Ale jo, nejspíš jsem byl na nějakým koncertě, kde byl i Jan Pelc, a protože jsem na sobě neměl prošlapaný tenisky, roztrhaný džíny, ušmudlaný tričko a mastný vlasy, připadal jsem mu asi jako švihák, což mě těší. Ale dost už o tom. Asi bys těžko pochopil, že se spousta mladíků a dívek považovala za "správněj androš" právě proto, že maj roztrhaný džíny a na hlavě mařenu, kašlou na rodiče, na prachy a podobně, a vobčas se sjedou na nějakým "baráku" /to je vodporný slovo, co?/, kde se navzájem ujistěj, že jsou určitě něco lepšího nežli nějakěj tatík v tesilovým kvádru.

Derek Windbreaker: To tedy není žádná velká sláva. Máš pravdu: dost o tom. Chtěl jsem z tebe vymánit tvý "politický stanovisko", ale podle toho co doposavad bylo řečeno soudím, že taky stojím "daleko vod vody", co?

136

Windbreaker - Hlavsa

Milan Hlavsa: Celkem jo. Nejsem chlápek, kterej by politikou žil. Do roku 76 jsem např. neměl tušení jak se jmenuje čs. ministr vnitra, ostatně dnes to nevím zase. Pozděj jsem podepsal některá prohlášení Charty 77 a spolu s Čarlím sesmolil žádost o propuštění Honzy Prince, ale to je asi tak všechno, co se mý veřejný činnosti týče. Ačkoliv - - ne tak docela. Ještě jsem - opět s Čarlím - zaslal dopis paní M.Thacherové, v kterým ji důrazně žádáme, aby přiznala statut politických vězňů Boby Sandsovi a dalším pistolníkům z I.R.A. To byl nápad Čarlího. Když za mnou přišel jestli bych to nepodškráb, byl jsem trochu překvapenej, že pod textem dopisu má pouze jedinej podpis, totiž svůj. Říkám mu: "To jdeš za mnou jako za prvním?" - na což mi Čarlí odpověděl: "To ne, spíš za posledním..." Uznej, že jsem ho v tom nemoh nechat. A chceš-li znát mou "politickou dráhu" opravdu detailně, pak nesmím zapomenout ani na známou akci "10 000 piv za Magora", které jsem se taky zúčastnil. Pokud tě zajímá v jakým politickým zřízení bych chtěl žít, tedy v takovým, který by mělo ve své ústavě vepsán jediný článek a ten byl pečlivě dodržován: "Neubližujte druhým neničte zařízení!" Tečka. Jelikož ale takový stát neznám, jsem rád tam, kde jsem a domov máš tam, kde seš rád, i když se někdy nepohodneš s panem domácím, se eousedy, s rodinou...

Derek Windbreaker: To zní úplně pacifisticky!

Milan Hlavsa: Ano, líbí se mi ježíšovské: "Udeří-li tě někdo do levé tváře, nastav mu i pravou," ovšem dodávám k tomu: ale kopni ho přitom pořádně do šimpánu!

Derek Windbreaker: Tohle se dá praktikovat všude na světě, ale doma je jednou doma, to je známý. Přesto ve svém česko-slovenském domově zůstali - z lidí odsouzených v roce 1976 v procesu s undergroundem - jen Magor a Čuñas. Jak šla léta, stovky lidí, kteří představovali jádro někdejšího undergroundového publika /nemluvě o těch co sami tvořili a vystupovali/, tedy stovky lidí odešly do exilu. Dilem dobrovolně, dílem z donucení...

Milan Hlavsa: Z odsouzených v "případu Magor" tady skutečně zůstali jen ti dva, ale z obžalovaných už více. Například z PP odjel pouze Vráťa Brabenec. Nerad vzpomínám na přelom 70. a 80. let, kdy v zemích českých řádil uragán jménem Emigrace. Nerad vzpomínám jak proto, že mi odjeli nejlepší přátelé, tak taky proto, že se v těch dobách řeklo moc nepěkných věcí. Tak třeba Sváťa byl mnohými proklet a zatracen, a - snad aby absurditě bylo učiněno zadost - mnozí z těch, kteří vynášeli ohavné soudy, o něco později odjeli taky.

Derek Windbreaker: O kontroverzích kolem Karáskova odchodu něco vím. Namluvalo se spousta ostřejch řečí, to máš pravdu, nicméně ne jen o něm. Byla to doba značně hysterická, nakonec, druhý největší zásah státní moci proti undergroundu - myslím tím proces s časopisem VCKNC - spadá právě do tohoto období. Řikáš, že na ten čas nerad vzpomínáš. Myslíš to globálně, jako nepříjemnou vzpomínku na dobu obecný represe, strachu a osočování, nebo ses týhle vzrušený době dostal pod kola i ty?

Milan Hlavsa; Pod kola jsem se dostal, ale trochu jinak než si zřejmě myslíš, a byl to právě proces proti magazínu "VOKNO, kterej mě pod ně zapasoval. Dodnes mám vod toho modřiny. Když bylo zahájeno trestní stínání proti VOKNU, byly u lidí, podezřelých ze spolupráce na jeho redakci, provedeny domovní prohlídky.

137

Já jsem byl mezi nima. Prohlídky jsem prodělal dvě, jednu v Praze a druhou u tetý na venkově, kde mám dílnu, v níž vyrábím igelitový obaly. Právě tam jsem měl všechna čísla VOKNA a další horký čtení /napr. písemnost "Holou na kaktus", autor Eugen Brikcius, jejíž ztráta mne dodnes mrzí/. Samosebou, všechno pěkně srovnaný v aktovce, abych to měl vždy pohotově. Když se mě inspektor zeptal, zda podobné písemnosti vlastním, bylo mi trapný říkat, že ne, protože bylo jasné, že je najdou během minuty. Tak jsem mu je "pohotově" všechny dobrovolně vydal. Potom následoval výslech v Bartolomějský, kterej byl, jak mi - bohužel až později - došlo, kamenem úrazu. Vypovídal jsem tam totiž takový věci, že by ses asi divil. Nejlepší bylo, když jsem uved, že poslední VOKNO jsem dostal na vlastní žádost od Františka Stárka na Malostranském náměstí, a to bez finančního vyrovnání. Nebo že Martin Jirous není žádným "vůdcem" undergroundu, ale jakýmsi jeho "mluvčím". A ještě, že ostatní VOKNA jsem nacházel vždy v obálce se svým jménem u své tchýně v Ječné ulici. No prostě jsem tam napovídal spousta podobnejch "duchaplností", přičemž jsem si myslel, jak výtečně matu stopu. Po výslechu mi byl předložen protokol k podpisu a já zaregistroval, že je napsán na formuláři pro svědeckou výpověď. Kapku to se mnou sice šhublo, ale nezmohl jsem se na sebemenší protest natož no odvolání výpovědi a protokol jsem podepsal. To, co jsem svou výpovědí asi napáchal, mi. začalo docházet teprve v průběhu dalších hodin. Později se o tom dovíдалo mé okolí, jak ode mne samotného, tak od příbuznejch zatčených, a já v zádech cítil nevraživé pohledy. Byl jsem z toho pěkně v kýblu, i když mi Mašina, tehdejší žena Františka Stárka

říkala, že mi Franta v dopise vzkazuje, ať se na to vybodnu, že samozřejmě počítal s tím, že bude zašitej. Někteří stateční přátelé mi naznačovali, že tohle mi teda jen tak neprojde a až se Magor vrátí, tak nastane velký účtování. Cejtil jsem velice intenzivně jak se ke mně někteří lidé obracejí zády. Například Petr C. Jednou přišel do Ječný k Němcovým, já tam zrovna byl a shodou okolností jsem šel otevřít dveře. Podal jsem mu ruku a on řekl: "Nezlob se, ale tobě já ruku nepodám." Do toho byl v Infochu otištěn Magorův dopis z vězení, kde stojí, že s lidma jako jsem já, za který musí tahat z ohně horký kaštany, nechce mít více nic společného. Byl jsem prostě na dně. Ale, naštěstí pro mne, byli i takoví, kteří mi ruku podali. Na to nikdy nezapomenu. Krom kluků z kapely a mých nejbližších to byl taky Václav Havel. Na celou věc se mě podrobně přeptal a když jsem se mu se svými starostmi svěřil, řekl mi zhruba toto: "Mejlo, ty řeči nesmíš brát až tak vážně, doba je vypjatá, mnoho z těch, kteří tě dnes osočují, by to za jiných okolností neudělalo tak dramaticky. Magora znáš a Magor zná tebe, uvidíš, že se vše v dobré obrátí. Navíc jsi toho od té doby udělal dost, za co se stydět nemusíš." Možná to neříkám přesně, ale smysl je zachován. Tenkrát se ve mně něco pohnulo, a já se začal těšit bez obav na Magorův výstup.

Do Valdic jsem jel spolu s Jirkou Kabešem a v Poděbradech jsme přibráli Nikolaje Stankoviče. Byl jsem nervózní, protože Magor si výslovně přál, abych na něj čekal, a já si nebyl jist proč. Ale čekal jsem na něj při každém výstupu, tak proč ne teď. Ve Valdicích už nebyl, tak jsme jeli do Říše. Přišel otevřít v černém stetsonu, dar od Paula Wilsona, podíval se na mě, řekl: "Věrný Hatátitlo, tebe rád vidím," a objal mne. Večer se popíjelo, zpívalo a vzpomínalo. Čekal jsem, kdy přijde řeč na mně. Někdo, nevím už kdo, možná Vašek Havel, se na tu záležitost Magora přímo zeptal. Odpověděl: "Samozřejmě, že Mejla svým chováním zradil, proto jsem taky o tom napsal báseň, ale to neznamená, že už nejsme přátelé jako dřív, to, co se stalo jemu, se může stát komukoli z nás." Dál jsme o tom nemluvili. Dnes na téma "Mejlova výpověď" vtipkujeme s Magorem a Čuňasem u piva asi v tomto duchu - - - Já: "Františku, nemáš VOKNO?"

Franta : "Jen na výslovné požádání!"

Magor: "Hlavně, aby bylo zadarmo."

138

Windbreaker - Hlavsa

Derek Windbreaker: Všechno se opravdu v dobré obrátilo. Ale vraťme se ještě k té emigrační vlně a jejímu odsuzování. Tam někde jsem tě přerušil...

Milan Hlavsa: Nejostřejší odsouzení emigrace bylo slyšet z řad Charty 77, která se zasazuje o dodržování lidských práv a tedy i práva na emigraci. Já vím, že kolem toho problému už bylo řečeno všechno, ale stejně mám pocit, že je to vůči těm,co odjeli, nespravedlivý. Vždyť většina z nich odjela právě proto, že Chartu podepsala a problémy, které kvůli tomu nastaly, ti lidé prostě nemohli snést. Ke všichni jsou ze železa a nikdo to po nikom nemůže vyžadovat.

Pak ovšem byli i takoví, kteří Chartu signovali právě proto, aby mohli odjet. To se mi samozřejmě taky nezdá košer, Charta není žádná cestovní kancelář, ale věřím, že někteří jedinci prostě jinou možnost neměli. Krom ilegálního přechodu, pochopitelně.

Derek Windbreaker: A tvůj osobní náhled na odchod do exilu je jakej?

Milan Hlavsa: No, hlavně jsem emigraci nikomu nezazlíval ani nerozmlouval,

protože vím jak těžký rozhodnutí to je. Byl jsem totiž z atmosféry, panující na přelomu tohoto desetiletí, tak vyděšený, že jsem se rozhodoval taky, ale v poslední chvíli jsem to zabrzdil; nutno říct, že za velkého přispění Jany, mé ženy.

Derek Windbreaker: Nedávno jsi měl možnost navštívit některé z těch, kteří odjeli. Jak na tebe zapůsobila emigrantská Vídeň?

Milan Hlavsa: Tohle léto jsem měl možnost podívat se ven, byl jsem v Rakousku a Švýcarsku, ovšem - jako turista. Je srandovní, jak sám tenhle holej fakt byl pro některý lidí podezřelej. Ale ti ať si trhnou nohou.

Byl jsem pár dní ve Vídni, u Abého a Dády Libánskejch a u tchána Jiřího; a pár dní ve Švýcarsku u Karásků. Jelikož jsem tak trochu nervák, první dny jsem spíš než cokoli jinýho překlepal v podivných mrákotách. Začalo to vlastně už ve vlaku, a čím blíž k Vídni, tím mi bylo hůř. Na nádraží mě čekal Abé s Dádou a Max, můj dávný kamarád. No, a protože je Max povaha veselá, chtěl mi ještě ten večer ukázat Vídeň a místa, který bych měl jako správný turista vidět. Jenže já mu takřka zmíral na předním sedadle jeho fára. Z té projíždky si nepamatuju vůbec nic. Vlastně skoro nic. Vzpomínám si, jak mě Max, kterej netušil jak na tom jsem, v jednu chvíli upozornil na to, že právě projíždíme ulicí lehkejch holek. S vypětím všech chabých sil jsem se přeci jen zved, abych něco viděl. To, co jsem stačil v tom fofru zahlídnout, bylo dost dobrý. Max mi nadto podal zasvěcenou instruktáž o finanční výhodnosti či naopak nevýhodnosti některých speciálních služeb a poradil, že je případně lepší urvat si pár šilinků od huby a zkusit služby jiné. To už jsem moc nevnímá, ale konečně - co tobě mám o tom co povídat...

Derek Windbreaker: Naopak, naopak. Možná mi to nebudeš věřit, ale zrovna vídeňský štetky patřej k těm málo na světě, který vůbec neznám.

Milan Hlavsa: V tom případě doporučuju Maxe, je to skvělej průvodce. Ale abych neztratil niť. Teda, naštěstí se Max nechal po jistý době přesvědčit a jeli jsme k Abému, kde nás čekala nádherná večere. Zaručeně pravej "vídeňskej řízek" a k pití výborný víno. To víš, u jedný láhve nezůstalo, znáš to, takže jsem druhej den trochu dospával. Večer jsme šli s Jiřím, Abém a Dádou do divadla na

139

"Pokoušení". Cestou už mě to zas čaplo a když jsme tam dorazili, měl jsem dojem, že nastala má poslední hodinka.

Derek Windbreaker: Byl jsi zvědav jak bude znít muzika, kterou jsi pro ten kus složil?

Milan Hlavsa: Vo tom chci právě mluvit. Jirka, kterej byl na premiéře, se mě cestou na tu hudbu ptal. Popsal jsem mu ji a von řek jen "hm, hm, no - uslyšíš". A slyšel jsem.

Vídeňský valčíky, který hrála tahací harmonika, housle a bubínek. Jen mezi prvním a druným obrazem se ozvalo pár taktů, bohužel zrovna ty, které mely přijít až po poslední oponě. To mě dorazilo. O přestávce jsem zkolaboval natolik, že Jirka musel vyhledat divadelní lékařku, a ta mi naordinovala nějaký léky na psychosomatický potíže. Pak jsme okamžitě odjeli k Jiřímu, byl jsem uložen do postele a myslím, že u mne Jirka dlouho do noci bděl. Takový je to tchán.

Co se výkonu herců týče, dámy a pánové ať laskavě prominou, ale zdálo se mi, že je to moc nebaví. Měl jsem pocit, že by to u "Buriánů" zaváleli lip. Ovšem byl jsem skoro na prkně, mohlo to být i jinak.

Dny příští jsem prokráčel s Dádou po Vídni. Soustě lidem se tohle město nelíbí, ale mně jo, fakt, Vídeň je mi sympatická. Zašel jsem se podívat do kostela, kde ministruje můj dobrý přítel Standa A. Schválně jsem se mu předem neohlásil a těšil se na nečekaný setkání. Skutečnost mnohonásobně předčila moje představy. Sice trvalo dobrou půlhodinku než se naše zraky střetly - Standa měl totiž slušnou kocovinu a před stolem Páně důstojně klímbal - ale když mě zaregistroval, páter i farníci zůstali trčet jak vidle v hnoji. Začal se totiž, milej ministrant, dusit smíchy, slzy mu tekly proudem, kuckal a byl rudej jak dost dobře vařenej rak. Já na tom nebyl hůř. Zcela jiný bylo, když jsem se pozděj - před odjezdem zpět - přišel se Standou rozloučit.

Taky jsem se šel podívat za Kocourem do jeho obchodu s deskama, hned vedle Mariahilferstr. Kocour se mi moc líbil, to je obchodník u jakýho je radost kupovat. Nad dveřma visí firemní tabule s nápisem "Tom Cat" a za výlohou vidíš mezi tisícema deskou sedět u stolu mařenu s mocným vousem, jak neustále zvedá telefon a cosi zapisuje. Myslím, že Kocour dokáže sehnat jakoukoli desku na světě. Prostě to umí.

Chtěl jsem taky vidět židovskou čtvrt a synagogu, kde teroristi před nedávnem připravili synům a dcerám Abrahámovým krvavou lázeň. Dáda mě předem upozorňovala, ať se chovám nenápadně, jinak by to prý mohlo bejt vo hubu. V ulicích poblíž synagogy totiž hlídkuje speciální protiteroristická jednotka KOBRA, s kterou opravdu nejsou žádný špásy možný, jak jsem se přesvědčil. Už na první pohled vypadá takovej Kobra velice vostře: černá helma, černý brejle, černá uniforma, černej samopal a nepochybně taky černý myšlenky. Když jsme kolem něj procházeli, měl jsem hýžd'ový svalstvo jak kámen; žula hadr.

Chtěl jsem Dádě něco ukázat a jak jsem prudce napřáh ruku, zaregistroval jsem koutkem oka /mám z fotbalu vypěstovaný periferní vidění/, jak Kobra rychlostí blesku zaujal typický palební postoj. Fakt byl rychlej. Ale když viděl, že jsem neškodnej, nezmáčk to. No, hlavně aby mu ten postřeh vydržel.

Derek Windbreaker: Kdy přišlo na řadu Švýcarsko a Sváta Karásek?

Milan Hlavsa: Už v době těchhle zajímavějch procházek jsem se pomalu za Svátou do Bonstetten u Curychu chystal. Původně jsem měl jet vlakem a sám, z čehož jsem měl hrůzu, ale dva dny před odjezdem přišel k Libánským jejich přítel a když zjistil kam se chystám, vrazil mi do ruky klíče od svýho bouráku a povídá: "Hlavně se s tím vrať a zkontroluj volej, je to dálka." Takže jsem ukecal ještě Dádu - tedy spíš Abého - a Standu a vyrazili jsme. Mapu jsme přirozeně nebrali, jelikož Dáda přece zná trasu takřka metr po metru.

140

Windbreaker - Hlavsa

Dálka to tedy byla, nejeli jsme po dálnici přes Německo, což je prý mnohem rychlejší, ale spodem přes Innsbruck, Landeck, Bludenz, Feldkirch a Lichtensteinsko. Chtěl jsem taky něco vidět. Asi v osm večer jsme dorazili na přechod v Busch, kde jsme měli první problémy s celníky. Nechtěli totiž vidět pasy ani nic jinýho a fofrem nás posílali dál. Jenže já chtěl mít v pase lichtensteinský razítko, - - no, po dlouhým kroucení hlavou mi ho tam přece jenom dali.

Z přechodu jsme ještě zavolali Svátovi, že už teda frčíme a on, že teda volá Čárlímu, aby sedal do auta a jel, my prej musíme bejt na místě během dvou hodin. Asi po 100 kilometrech jsme dorazili do Wattwil a Dáda mne nabádala k pomalejší jízdě, neboť za nejbližší zatačkou je odbočka na Bonstetten. Jel jsem tedy rychlostí 40-50km abych to nepřejel, ale když už to trvalo pul hodiny, zastavil jsem. Dáda byla nezvykle tichá, žádný řehot, a povídá, že tu odbočku asi přehlídla, ať se vrátím. No a tak se to několikrát opakovalo. Hvězdicovitě jsme vyjížděli z Wattwil a opět se tam vraceli. O půlnoci byl Standa, ten tichý hoch, zapálenej jak pec. Zastavili jsme u telefonní budky a pokoušeli se dovolat Karáskům. Marně. Pak jsme náhodou narazili na chlápka, kterej zrovna parkoval a Dáda se ho zeptala na cestu. /Ptali jsme se průběžně víckrát, ale většina odpovědí zněla: "Lituji, francouzsky nerozumím."/ Chlapík pohotově vytáh mapu, načež se ukázalo, že Dáda zaměnila městečko Wattwil za vesnici Wetswill, která je od Bonstetten skutečně jen asi 8 kilometrů, jenže od Wattwil je to kilometrů 200, a to směrem západním, pokud to nevíš.

Derek Windbreaker: Jaký bylo setkání?

Milan Hlavsa: Jaký jiný než bouřlivý. Ale stejně jsem měl dojem, jako bychom se neviděli nejvýš dva měsíce a ne šest let, tak mi Sváta, Stáňa a Čárlí připadali stejní. Ovšem Adéla, to je kapku jiná medicína. Mladý holky, mladý holky... Povídali jsme do rána. Samozřejmě jsem - a rád - musel zodpovědět hory otázek co a jak je u nás novýho. Pokusil jsem se vysvětlit, že mnohé se od dob jejich odjezdu pohnulo. Například že už jsou pryč časy, kdy jsme byli prakticky každý týden u vejslechu; při každé příležitosti v CPZ /cela předběžného zadržení, pozn.red.RRJN/ na 48 hodin a podobně. Nemluvil jsem všeobecně, ale pouze o okruhu mých nejbližších přátel a známých, abych nekázal bludy. Měl jsem ale dojem, že mi přes veškerou výmluvnost není moc věřeno, protože, a nedá se s tím zřejmě nic dělat, jak Sváta tak Čárlí maj v podstatě o Čechách představu takovou, jaké to tu bylo když odjížděli.

Derek Windbreaker: Myslíš, že jsou o situaci v Čechách všeobecně neinformovaní?

Milan Hlavsa: To ne. Mluvil jsem taky o obrovským množství novejšch kapel, který se v posledních letech vyrojily, a který většinou nemaj s hraním žádný velký problémy. A například v tomhle směru tyli jak Sváta tak Čárlí informovaný velmi dobře. Sváta mi dokonce pouštěl nahrávky novejšch českých skupin, o jejichž existenci jsem neměl ani potuchy, a většinou ta muzika byla celkem dobrá.

Derek Windbreaker: Co vlastně tvý přátelé dnes dělaj?

Milan Hlavsa: Sváta je, jak známo, duchovní. Velice oblíbenej, nejen jako Sváta, ale i jako farář. Což je dokázaný tím, že vyhrál konkurs na místo do curyšský farnosti, kterýho se, pokud si dobře vzpomínám, zúčastnilo 28 jinejšch uchazečů, Čárlí mi líčil jaký má starosti s přestavbou svýho mlejna, takže stále stejný problémy. Vyprávěl mi taky o Tomáši Liškovi, kterej u něj bydlí, jak je /Čárlí/ ničenejš jeho /Tomášovým/ způsobem života.

Že totiž Tomáš obvykle vstává v pět odpoledne, uvaří si konev kafe, shromáždí horu cigár a zamkne se do svýho pokojíku, kde do rána poslouchá český vysílání Hlasu Ameriky, BBC, RFE a Vatikánskýho rozhlasu, no a že

tuhle neděli už musí Tomáš odjet, protože to prostě není možný vydržet. To mi moc nesedělo, ale Čarlí mě hned usadil. "Ho představ si, že jsem ho za 3/4 roku nenaučil jezdit s kolečkem!" Zdálo se mi to i tak trochu přísný, ale druhý den mi Tomáš telefonoval a na závěr hovoru povídá: "V neděli odjíždím do Londýna." Já na to - proč, načež on: "Protože jsem se za 3/4 roku nenaučil jezdit s kolečkem."

Mám z Tomáše lepší pocit než jsem po zvěstech o jeho psychickém stavu čekal, ovšem - po dvacetiminutovém rozhovoru těžko dělat nějaký závěry.

Derek Windbreaker: Ještě k Čarlímu a jeho mlejnu. Marie B. mi v Torontu vyprávěla o "komuně" na Zlatém kopci. /Viz Marie Benetková - Zlatý kopec, uveřejněný v tomto čísle, pozn. RRJN/ Zdá se, že Čarlího neopustila představa ideálního bydlení tohoto druhu. A stejně tak ho neopustila jeho příslovečná pracovitost...

Milan Hlavsa: Vo jeho představě "ideálního bydlení" zas tak moc nevím, ale pracovitost ho teda skutečně neopustila. Je to vopravdovej nezmar. Ráno druhý den, po 3 hodinách spánku, mě vzbudil a povídá: "Hele, já už musím jet a všim jsem si, že má Sváta na zahradě složený takový starý žulový desky, mně by se docela hodily, pod' mi s tím píchnout." Naložili jsme jeho zánovního Pasáta tak, že podlaha lízala silnici; krom desek ještě spoustu šuplat, drátů a jinejch veledůležitých věcí. Ptal jsem se, co tomu řeknou celníci, Čarlí se jen usmál, řek: "Voni už mě znaj," a odfrčel.

Derek Windbreaker: Vídeň se ti líbila, co Curych?

Milan Hlavsa: Strávil jsem tam se Stáňou jeden den. Nebudu tě zatěžovat podrobnostma jak se mi Curych jevil a co jsem tam viděl, nejsem pan Čermák z Voice of America. Myslím, že žít bych tam moh. Ptal jsem se Stáni, zda by se chtěla vrátit do Prahy, Řekla, že sice občas přemýšlí o tom, že to přeci jen mohla vydržet, když to vydrželi jiní, ale o návratu nemůže být řeč, natolik si už zvykla. Mám dojem, že ví o čem mluví. Zdá se mi, že mnoho exulantů muselo sebrat k emigračnímu kroku větří odvalu, než by potřebovali k setrvání doma.

Derek Windbreaker: Měl jsi možnost mluvit ve Švýcarsku i s někým jiným než s Karáskovejma a Čarlím?

Milan Hlavsa: Měl. Na jednu večeři pozval Sváta několik svých přátel, Čechů. Podával se "Raklet" nebo jak se to správně jmenuje /Standa tvrdí, že Heraklit/ a Sváta mě káral, že se žinýruju. Ale já mu v jídle přece jen nestačím. Zase jsme mluvili o novinkách z vlasti a já znovu a znovu - a opět rád - musel vysvětlovat, jak se některé věci změnily. Už jen to, že jsem s nimi - a jiní mohli taky ven - jsem se snažil podat jako "důkaz jistého uvolnění", ale nevím zda - a nakolik - to bylo přítomnými přijato. Hovořilo se o devastaci přírodního prostředí, vzpomeň si, bylo to krátce po havárii v Černobyli, a jeden kluk - zdál se mi bezvadnej - povídá: "Dobře jim tak, čím hůř, tím lip!" Já nad takovou zaslepeností samozřejmě zůstal paf. Ptal jsem se ho, jestli by spíš naopak nemohl udělat něco pro to, aby se situace v tomhle směru zlepšila, copak v Československu, hrome, nežijou taky lidi? Jedna slečna se mě ptala, vím-li, že Nadace Charty poslala do Prahy 4 videa, to byl teda dotaz tomu pravýmu. Byl jsem malinko napruženěj, tak jsem jí řek ale jo, samozřejmě že vím, dyť dvě z nich mám já, nutně je totiž potřebuju ke svý práci. Dovedeš si představit jak na mě koukala; naštěstí to Stáňa obrátila v žert,- či spíš tenhle český

humor převedla na rovinu, která se považuje za žertovnou ve Švýcarsku. Těžko bych té zvědavé tazatelce vysvětloval, že po vlastnění videa toužím ještě míň než po tom, abych se na nějakém tom videu producoval. Ale jak říkám, Stáňa tenhle klíčící trapas uhladila a já mohl jít klidně spát.

Derek Windbreaker: Je jasný, že jsi celej švýcarskej pobyt neztrávil nakládáním žulovejch desek nebo buditelskejma diskusema při večerích. Takže se mi svěř i s nějakajma zážitkama prostého českého turisty.

Milan Hlavsa: Hned další den po "čím hůř tím líp" mě Sváťa vozil po kopcích, jezerech, vesnicích a městech. Bylo to prostě nádherný. V těch dnech přišla zrovna od Atlantiku studená vlna a od 1000 metrů vejš byl sníh. Takže můžu říct, že jsem Alpy viděl i v zimě, byť jsem je díky mrakům zahlíd jen vobčas. Ale mělo to takovou zvláštní atmosféru, že mi to ani není líto.

Když jsme se z vejletu vrátili do Bonstetten, povídá Sváťa, že nám - mě a Standovi - jako posledním živejm katolíkům v okolí, musí ukázat místní katolickej chrám. A zavez nás, prosím, do - bejvalý nádražní restaurace. Viděl, jak smutně zírám na ten domeček /ne že by mi byly nádražní hospody cizí/ a povídá: "Co je, prosím tě, já jsem měl ve Hvozdnici bohoslužby v šatně místního kina, vy tady máte aspoň klid! Což mě trochu upokojilo.

Derek Windbreaker: Bohoslužby v šatně kina, typicky svátovskej neuvěřitelnej příběh... Zažívá i ve Švýcarsku něco, co kdysi tvořilo podklad k proslavenejm historkám?

Milan Hlavsa: Hned se k tomu dostanu, neměj strach. Večer po vejletě jsme zašli do hospody, tentokrát opravdový. Sváťa se rozjel a vyprávěl spousty novejch historek, který jsou zrovna tak neuvěřitelný a vtipný jako ty z Čech. Povím ti aspoň jednu. Po jedný bohoslužbě čekali na Sváťu před kostelem farníci a jeden chlapík říká: "Pane faráři, to kázání co jste měl dneska, to musíte zase někdy zopakovat, to bylo fakt výborný, to jak se maj překročit ty hrábě, vopravdu moc dobrý." Sváťa byl trochu na větvi a hned chvátal na faru podle slovníku zjistit co a jak. Měl ten den kázání o zlu a z kazatelny hřimal, jak je nutný zlu bránit, všemožně mu odporovat a překračovat ho. Zlo a hrábě se řeknou stejně, jen při "zlu" je, mám dojem, nutný trochu víc křivit hubu - a to právě Sváťa neudělal. Říkal, že krutí prdelky mu moc nejdou.

Když jsme skončili s historkama, rozhovořil se o svém současným sporu s Jiřím Němcem. Prý se na Jiřího zlobí proto, že mu Jirka zredigoval článek o sobě samém tak, že po přečtení může mít čtenář jedinej dojem a sice ten, že Sváťa je úplnej blb a on /jako Sváťa/, že nechápe, proč to Jiří udělal. Když jsem o tom mluvil s Jiřím, mírně se rozčilil a řek, že to Sváťa měl - a moh - napsat líp. No, pokud maj takovýhle spory, je to, domnívám se, dobrý. Horší by bylo, kdyby se hádali a špehovali kdo si kdy pořídil jaký video či auták, což se taky - bohužel - ve Vídni občas děje, ale není to samozřejmě výlučně česká specialita.

Derek Windbreaker: Jaký bylo loučení?

Milan Hlavsa: To víš... Ale kupodivu jsem neměl ten tíživej pocit jako před lety, kdy se mi zdálo, že už se nikdy nevidíme. Odjel jsem z Curychu do Rakouska a ztrávil ještě pár příjemných dní ve Vídni. Zašel jsem s Jiřím do hospody "U strakatý krávy", kam

chodí česká parta, byl tam Zbyněk Benýšek, Jirka Chmel se Sašou, dál myslím Robin, Čombe, Dáša s Londýnem a snad ještě někdo. Bylo tam bezvadně, ale dost silný pivo, takže jsem brzo odpad. Myslel jsem, že to nikomu nemůže vadit, když vypadnu, ale později jsem se dozvěděl, že je to trochu jinak. Někteří z těch, co tam byli, se nechali slyšet, že moje návštěva ve Vídni nebyla žádná sláva, že jsem s nikým nechtěl mluvit a podobně. Navíc nařkli Abého s Dádou, že si na mě dělaj monopol a pomlouvaj ostatní.

Derek Windbreaker: Jo, něco v tom smyslu jsem zaslech.

Milan Hlavsa: To je mi líto, protože to prostě není pravda. Podívej, za ta léta co jsou desítky mejch přátel v cizině, udržuju kontakt jen s několika. S Karáskovějma, Libánskejma, Timpem, Vráťou, Čarlím a Pavlem Zajičkem. S někým víc, s někým míň, a tak je snad pochopitelný, že navštívím ty, o nichž něco vím a naopak. Kdyby mi napsal třeba Londýn: "Těbůch, stav se, trochu se picnem!" byl bych jenom rád, ale nestalo se tak. A obviňovat Abého s Dádou, že si mě chtěj dát do ledničky, to je prostě nehoráznost. /Mimochodem, myslím, že mě za těch pár dní měli plný zuby./ Korunu tomu blbnutí nasadil Skalický, kterej prohlásil, že takový čuráky jako jsem já, který za ním nechtěj jít, tak takový von prej ve Vídni nepotřebuje! No pokud vím, tak vízum jsem dostal od rakouského velvyslanectví a nikoli od velkého šéfa vídeňského androše /ostatně pochubuji, zda on by mi ho vůbec udělil/. Možná by se Skalák moh zeptat sám sebe, je-li právě on pro Vídeň a pro Rakousko tak nepostradatelný, jak se zřejmě domnívá.

Derek Windbreaker: Takže únava a dalo by se říct určitej ostych byly jediný důvody, proč jsi ve Vídni nežil víc "společensky"?

Milan Hlavsa: Abych se přiznal, přispělo k tomu i to, že jsem opravdu netoužil strávit svou dovolenou přivožralej v nějakejch bytech a čučet na video, jako se to přihodilo jednomu kámošovi z Prahy. Ne že bych na video nečuměl. Dva dlouhý večery a noci jsem tomu věnoval. Nejdřív jsem si promít pár filmů s muzikou a pak některý hraný filmy, který jsem už dlouho toužil vidět. Např. "Day After", "Apocalipsis Now", samosebou "Rambo", což je teda dokonalá bejkárna, ale taky "My děti ze stanice ZOO". Tenhle film by se měl u nás promítat, protože spousta kluků a holek by si nepochybně rozmyslela nadále do sebe pumpovat různý sračky a další by to určitě odradilo vůbec začít. Můžeš namítnout, že někoho by to naopak mohlo k podobný kratochvíli inspirovat, ale tomu nevěřím, protože hlavní aktéři nejsou ve filmu předvádění coby hrdinové, jsou to prostě lidi absolutně na dně. A navíc, kdo to zkusit chce, ten inspiraci asi hledá tam, kde fetování je spíš frajeřina a ne příčina prostituce a smrti.

Derek Windbreaker: Promiň, že tě přerušuju, ale lepší kontext pro otázku, kterou se ti chystám od začátku položit, bych asi těžko hledal. Když vás v 76-tým zavřeli, prezentovala vás moc jako partu vykořeněných narkomanů. Nebude tedy na škodu, zeptámli se tě na "tvůj vztah" ke drogám a na tvou zkušenost s nimi.

Milan Hlavsa: Když v 60.letech pronikla do Prahy móda hippies, psychedeli-
cká muzika a všechno ostatní, co tenkrát patřilo k RaR, začaly se pražský mařený rychle pít po nákejch "drogách", aby byly v rámu a taky poznaly ten "úchvatnej barevnej svět" o kterým se dočetly ve 100+1. Jelikož ovšem neměly přístup k v té době tak exotickéjm materiálům jako je marihuana a hašiš, obrátily se na místní zdroje. Tak přišel ke slovu fenmetrazin a jeho silnější brácha dex.

Byl to, tuším, lék proti obezitě, ale ve větších dávkách měl prý halucinogenní účinky. Potvrdit to ovšem nemůžu. O jeho působení se samozřejmě vědělo a byl proto pouze na lékařský předpis, což mařeny přinutilo vymýšlet různé důmyslné triky jak takový předpis získat. Navštěvovaly tedy hojně lékaře s všemožnejma neduhama, aby jim byl předepsán recept na rozličný kapky a mazání, ten vymizíkovaly a na čistej a vyžehlenej pak napsaly název toho správného medikamentu. Něktejřm šťastlivcům se sem tam dokonce podařilo v nestřežený chvíli stípnout pár ještě nepopsanejch, ale již orazítkovanejch receptů, a to pak byla velká sláva. Tohle všechno se pochopitelně nevyhnulo ani mě a kapele, ale projevilo se to spíš v muzice, než že bychom se ládovali férákem. Názvy songů z té doby snad mluví jasně! /"Poschodí omamných jedů", "Spirity Colour Drugy", "Trafika na tibetském trhu", "LSD" od Pretty Things nebo "Heroin" od Velvet Underground./ Na vlastní kůži jsem to zkusil až o pár let později. Paul od někoho dostal hašiš a pozval mne k sobě, že to zkusíme s muzikou. Když fajfku připravoval, byl jsem děsně zvědavěj, ale taky jsem měl kapku strach z neznáma. Paul to poznal a ujistil mě, že nemusím mít nejmenší obavy, je to přeci příroda a v Americe to hulí každej puberták. Tak jsme se do toho dali. Po náký chvíli vzal Paul kytaru a začal jen tak improvizovat, já se k němu přidal a cítil jsem, že si nějak víc rozumíme, než třeba na zkoušce. Kytary si spolu povídaly, že jsem tomu nemoh věřit. Prostě, bylo to vono! Asi po hodině jsme přestali a Paul, jak bylo tenkrát jeho dobrým zvykem, "se šel postavit na čaj". Když se vrátil s konvičkou, posadil se a v tom okamžiku zkameněl, vytřeštil oči na stůl a povídá: "Ty vole! Já to tam n e d a l !" Staniol s kouskem "Černýho Nepálu" skutečně ležel nerozbalenej vedle popelníku. Dostali jsme několik minut trvající záchvat smíchu, lezli jsme po zemi jak ještěrky. Potom jsme dýmku udělali ještě jednou, ale na muziku už nedošlo, jen jsme se v jednom kuse řehtali jak pomínutý. Později jsem si ještě párkrát bafnul, ale vždy se dostavila vzpomínka na první zkušenost, takže jsem nikdy žádnéj vejlet do psychedelických krajů neabsolvoval a popravdě řečeno - nikdy jsem po tom nebažil. Když se v 76-tém roce informace o našem zatčení dostaly do ciziny a na vlnách "štvavých vysílačů" - který tady poslouchá kdekdo - zase zpět, bylo nás třeba představit veřejnosti právě jako partu narkomanů a duševně vyšínutejch jedinců, jednajících pod vlivem drog. Nakolik se to podařilo, nevím. Každopádně fetovat jsem kvůli tomu nezačal, a tak ti nemůžu říct, jaká je v tomto oboru situace. V černejch kronikách se ale stále častěji objevujou zprávy typu: "17-tiletý Pavel K, byl nalezen mrtvý ve sklepení domu v X. Smrt si způsobil čicháním toluenu a požitím většího množství léků." Proto jsem taky mluvil o potřebnosti takovejch filmů jako jsou "Děti ze stanice ZOO".

Derek Windbreaker: Ano. Tam jsem tě přinutil k této odbočce, takže se vrátíme k videu. Obligátní otázka: co "proslavený", u vás zakázaný porno?

Milan Hlavsa: No jó, samozřejmě... Na závěr promítání Jiří prohlásil, že jako pořádněj turista musím taky vidět pořádnýho porňáka, a Gogin to hned hravě zařídil. Místama to bylo celkem atraktivní, ale většinou nuda. To víš, v týhle branži toho asi moc nevymyslíš. A než tě napadne další, stejně "obligátní" otázka, nebudu nic skrejvat a radši ti povím hned, že jsem taky jeden den prochodil po obchoďácích, krámech a krámcích. Potřeboval jsem totiž pro syna Štěpána pirátskou loď "Playmobil" a pro Janu taky náký překvapení. A tak jsem viděl spoustu krásnejch věcí a množství všelijakejch pitominek a věcí zbytečnejch /třeba nejnovější americký hračky/. A bylo mi trochu líto toho "prostého českého turisty" o kterým mluvíš vejš, kterej nemá moc peněz a žádný kamarády a přitom by si taky rád nákou tu volovinu koupil. A pak jsem se rozloučil, sbalil tašky a jel domů.

Derek Windbreaker: Neměls trhání tam zůstat, počkat na rodinu, usadit se někde na venkově, vykašlat se na Plasty a třeba pěstovat ovce? He?

Milan Hlavsa: O tom, že bych tam zůstal, jsem neuvažoval ani na okamžiky s tím jsem se vyrovnal mnohem dřív, myslím, že jsme o tom už mluvili, A to, že by Jana se Štěpánem přijela za mnou, je čirá fantazie. Dobrovolně by neodjelo nikdy. Snad kdybych se nemohl vrátit /o čemž mě přesvědčovala většina známých tady i tam, ovšem já tomu nevěřil/, by své názory změnila, ale nechtěl bych to od ní, protože vím, že by byla nešťastná. Myslím, že jsem na emigraci přeci jen už dost starej; a právě proto si cením těch starších, kteří odjeli a dokázali zapustit kořeny a slušně žít, třeba Sváta, Abé s Dádou, Jiří, Max a další. Já bych to asi nesved. Jak říkám, žít bych tam klidně moh, ale jen v tom případě, že bych si tam našel práci a třeba po roce se vrátil zase domů. Jinak opravdu ne! Abych tu cestovatelskou story ukončil, - ti, s kterejma jsem se setkal nebo o nich slyšel, na mě neudělali špatnej dojem. Většina z nich žije podle svých představ, i když u jedněch jsou to představy takový a u druhých makový. "Každý svého štěstí strůjce, vlakvedoucí i strojuvůdce," praví poeta a dodává: "Každý svého strůjce štěstí, strojuvůdce i vlakvedoucí." Hotovo.

Derek Windbreaker: Já tě ale, milej Mejlo, ze zahraničí tak rychle nepustím. Mám totiž ještě pár otázek, který se - byť nepřímo - k tomuhle tématu vztahují. Co jsi říkal na videozáznam ze III. setkání u Čarlího? Takový mejdan + přehlídka tvorby undergroundového exilu. Pokud vím, tak pamětníci ho většinou přivítali s nadšením, ti mladší už ne. Prý jim to připadalo pitomý, bylo slyšet hlasy, že na tohle teda vyhazovat prachy..., uschlá větev..., ach jo ten Kryl - nuda, Hutka to samý v bleděmodrým apod.

Milan Hlavsa: Bral jsem to jako dobrou příležitost vidět a slyšet jak se v exilu baví lidi, s kterejma mě leccos spojuje nebo spojovalo. Pokud byl ale záznam myšlenej jako ukázka tvorby exilového podzemí, nebyl nejlíp udělanej. Ale i když tohle přiznám, s tak kategoričným odsouzením, jaký uvádíš, jednoduše nesouhlasím.

Derek Windbreaker: Dobře, ale jak na tebe zapůsobilo úvodní slovo Zbynka Benýška, jenž divákům dramaticky oznámil, že se u Čarlího sešli všichni ti, kteří chtěli svobodně tvořit, a proto, aby to mohli dělat, museli odejít ze staré vlasti. S trochou ironie by se dalo říct, že ty /a s tebou samozřejmě mnozí jiní/, protože jsi neodešel, vlastně svobodně netvoříš a tvořit nechceš.

Milan Hlavsa: Myslím si, že Zbyněk to, co řek, nemyslel smrtelně vážně. Není padlej na hlavu, aby tvrdil takový věci. Svobodně tvořit můžeš za jakýchkoli okolností, duch je čirá svoboda jak jsem se někde dočet, a nic nebo téměř nic mu nemůže zavřít hubu. To, že ti někdo při tom "tvoření" šlape na přezky, se možná odrazí v tom co děláš, ale děláš to svobodně, pokud chceš. Něco jinýho samozřejmě je, když to, co "svobodně vytvoříš" - ať už je to muzika nebo cokoli - nemůžeš díky všelijakejm předpisům předvést divákovi. Právě tady někde se otvírá prostor, kterej já chápu jako underground. Zbyněk, domnívám se, toto ví a tak jeho úvod, byl-li takovej jak říkáš, já si to přesně nepamatuju, byl spíš furiantstvím, než že by to pramenilo z nějaký namyšlenosti. Rád bych se ale zastavil u několika aktérů tohoto setkání. Odjel-li Jarda Neduha do exilu, aby tam moh "svobodně" vymyslet takovou hovadinu jako je jeho píseň "Estébáček", tak je to trapas. Nechápu kdo tomu může plácát. Ale to, když tentýž J.N. v rozhovoru s

Karlem Krylem, vysílaným na "Svobodce", žvaní o tom jak tady trpěl jak zvíře tím, že nemoh hrát, a že dokonce s kapelou uvažoval o únosu letadla, tak to už není trapas, ale svinstvo. Vůbec bych se nedivil, kdyby si ho některej z kluků, co tu z Extempore zůstali, kapku podal.

Derek Windbreaker: Co "nudnej" Kryl?

Milan Hlavsa: Karla Kryla znám pouze z nahrávek a jeho písničky jsem nikdy nežral. Ale když jsem ho viděl je zpívat, ledacos se mi osvětlilo. Představoval jsem si ho totiž nějak jinak, - miň upřímnýho. Nejvíc se mi ovšem líbil, když jednou na "Svobodce" hlásil přehled pořadů a povídá: "V pořadu Křesťanské meditace pohovoří otec Karel Kryl...promiňte, otec Karel."

Derek Windbreaker: Jak se ti líbil Karásek s Myrou a Bacilem?

Milan Hlavsa: Nemuseli by bejt špatný, ale ze záznamu, kterej jsem já viděl, toho moc slyšet nebylo.

Derek Windbreaker: Cos říkal Svátovu proslovu o problémech s umístěním českých a slovenských emigrantů, který musej opustit Švýcarsko? A jakej máš názor na odpovědi, který Sváta dostal na svůj apelační dopis stran tohoto problému od krajanů z celého světa? Karáska, pokud si vzpomínám, rozčilil hlavně postoj jednoho pisatele, kterej píše, že samozřejmě rád někoho přijme, ale, proboha, někoho slušného...

Milan Hlavsa: Velice dobře vím, co ho na uvedeném přístupu sere, sám to nakonec na záznamu říká - co s těma "neslušnejma"; ale taky chápu, že někdo může mít určitý obavy, český emigranti totiž nemaj ve světě tu nejlepší vizitku. Představ si, že by ti Sváta do USA vyexpedoval nějakýho super-gaunera /co si budem namlouvat, je jich snad v Treiskirchenu málo, těch "dětí cest"?, kterej ti pak začne vyvádět nejruznější trable. Určitě bys ho upozornil, aby si příště dal při výběru většího bacha.

Derek Windbreaker: No to máš pravdu, proti tomu lze těžko co namítnout. Zpět k setkání. Co Čarlí?

Milan Hlavsa: Čarlí byl bezvadnej. Jak při rozhovoru, tak při vystoupení s Coloured Models, který jsem sežral. Jsou fakt výborný, slyšel jsem jejich kazetu a udělalo mi radost nejen to, že Kubíček zařadil do repertoáru naši písničku "20", ale celej jejich přístup k muzice. Jo, fandím jim; tím víc když jsem zjistil, že Kubíček nosí placku s mým ksichtem. Je to pro mne velká pocta, ale znáš to přísloví "světská sláva, polní tráva", ne?

Derek Windbreaker: Velmi kriticky se mluvilo o rozhovoru mezi Jiřím Němcem a Martinem Hyblerem...

Milan Hlavsa: Já dokonce slyšel hlasy, že to byl učiněnej škandál, co že to tam vedli za vožralý kecý apod. Mně se to moc líbilo, Jirka byl fakt dobrej. Bylo vidět, že se mu tam líbí, a spolu s Martinem byli živým důkazem toho, že nápojů opojných je u Čarlího hojnost. Letos by asi rozhovor s Jiřím vypadal trochu jinak, protože, jak vím, Jirka je už dost dlouho abstinent a dokonce když jsme při mý návštěvě vyrazili do hospody, bral s sebou batoh, v kterým měl krabice s různými druhy ovocných šťáv a ty do sebe s velkým potěšením sázel.

Derek Windbreaker: Postrádal jsi na setkání někoho?

Milan Hlavsa: Nebyla tam Dáša Vokatá, což je škoda. Mám rád většinu jejich písniček, Sváta mi pouštěl i ty nejnovější, a když si představím jak Dáša zpívání prožívá, moh to bejt celkem vodvoz. Vzpomínám si, jak byl asi před dvěma lety na Svobodce pořad s písničkářema, kde každej z nich o sobě vyprávěl a zazpíval nějakou píseň. Dáša si vybrala tu, kde se v refrénu zpívá: "Než oblíkat sutanu, to radši nahá zůstanu..." a tak dál, v lehce erotickým duchu. Když skončila, ptal se Kryl Hutky: "No, co myslíš Jardo, je tohle proteetsong nebo ne?" Hutka byl v silnejch rozpacích a řak pouze: "Tedy, já...hm,....fakt,...že jo.." Byl prostě zaskočenej.

Derek Windbreaker: Jo vidíš - Hutka! Co jsi říkal na něj?

Milan Hlavsa: Když pomíneme Krylův dotaz, nedá se říct, že by Hutku někdy něco zaskočilo. Protestsonguje udatně dál, jak možno z video-záznamu postřehnout. Možná má v něčem pravdu, ale mě způsob jakým ji zjevuje vyloženě nesedí. To je ovšem moje věc.

Derek Windbreaker: Takže celkový hodnocení?

Milan Hlavsa: Jak už jsem říkal, nedělal bych z toho žádný dalekosáhlý závěry o "uschlý větvi" a tak, ale bral bych to /tedy ten film/ jako pokus o přiblížení atmosféry, která na setkání u Čarlího panovala.

Derek Windbreaker: O.K. Přejdeme na domácí půdu. Přijel jsi z dovolené zrovna do vzrušených diskusí okolo "rockfestu". Jsou-li mé zprávy přesné, byli pražští rockeři v otázce, zda v Paláci kultury hrát nebo ne, ostře rozdělení. Účastnil ses nějak těchto sporů?

Milan Hlavsa: Na téma rockfest jsem absolvoval mnoho diskusí, často velmi vášnivejch. Moje stanovisko je jednoznačný: ano, jsem pro! Nesouhlasím s tím, že hrát v Paláci kultury je zrada undergroundu nebo čeho, a že to není nic jinýno než řitní alpinismus. Víam, že některý kapely účast odmítly, ale zajímaly by mne skutečný důvody, proč tak učinily. Hele, o s o b n ě mne velice potěšilo, když jsem se např, doslechl, že zpěvák jedné skupiny, která v Paláci měla také vystoupit, řek, že pokud tam nebudou pozváni také PP, on tam nevystoupí. Chtěl jsem ale, aby věděl, že kdyby tam zpíval ani v nejmenším bych se na něj nezlobil, spíš naopak. Jednou jsem mu svůj názor řek a ještě jsem se ho necitlivě zeptal, jestli náhodou důvody k neúčasti nebyly jiné, třeba obava z neznámého a početného publika či z případného neúspěchu. Viděl jsem, že se ho to dost dotklo, a že ho mý pochyby zamrzely. Dnes je mi líto, že jsem takovou neapnost vyslovil, ale když už mne to napadlo, prostě jsem se zeptal.

Derek Windbreaker: Vidíš, že tvý podezření z tajnejch a malichenejch důvodů se v tomhle případě ukázalo mylný. Proč by to nemohlo bejt podobný u ostatních nevystoupivších kapel?

Milan Hlavsa: Proč? Protože aspoň některý projevíly značnou nedůslednost ve svejch postojích. Třeba I.P. řek, že na rockfestu jeho kapela hrát nebude - z etických důvodů. Prý je to příležitost pro ty soubory, který nemaj jinou možnost prezentace nebo pro ty, který si chtěj šplhnout nahoře. A přitom pomáhal koncert zvučit! To mi připadá jako kdyby řek: "Dem udělat samoobsluhy ale já budu jen dávat bacha, protože krást je přestupek proti 7. příkázání." Je teda fakt, že je to problém pouze jeho a ne celý skupiny, ale stejně - nevěřím tak úplně tomu, že by všechny kapely, co v

Paláci nevystoupily, mdlý zdůvodnění svého kroku postavený právě a výhradně na etickejch základech. A zajímalo by mě jak moc se pletu.

Derek Windbreaker: To se dá dost těžko zjistit, zvlášť když nepřipustíš, že u spousty muzikantů byla "etika" tohoto rozhodnutí založená na mlhavém a v podstatě nedefinovatelném pocitu, že právě t a m /tj. v Paláci Kultury/ se hrát nemá.

Milan Hlavsa: To nechápu. Kdyby to bylo hraní třeba k oslavám SNF, prosím, to je něco jiného. To už má jasnej politickej podtext a pochopitelně taky dopad. Tam bych samozřejmě hrát nedoporučoval nikomu. Rockfest takhle nepojímám a dokonce si myslím, že jeho uspořádání a vůbec určitý uvolnění, který v poslední době v rocku nastalo, je mj. taky konkrétní úspěch Charty 77, která se touhle tématikou dost zabývala. A z toho důvodu mě úplně vytočil komentář Agneši Kalinové z RFE, v němž se naváží do redaktora týdeníku "The Economist", protože tenhle pán napsal rockfestu - jehož se zúčastnil - delší pochvalnej článek a v něm vyslovil názor, že se u nás v oblasti rockový hudby kulturní politika uvolňuje. No a paní Kalinovou to rozhořčilo až k tvrzení, že když pár pubertáků mlátí do elektrických kytar, nemůže být ještě o žádným uvolnění řeč a paní Kalinová hrozně obratně - jak si myslí - srovnává situaci teď s dobou po XX.sjezdu KSSS, kdy se taky hovořilo o uvolnění a za pár měsíců se vše vrátilo ke starým praktikám...

Derek Windbreaker: No můžeš vyloučit, že k tomu nedojde?

Milan Hlavsa: Samozřejmě nemůžu, ale takhle bychom mohli diskutovat tejdén. Já se prostě domnívám, že paní Kalinová by raději v Economistu četla jak byl koncert zakázaný nebo ještě líp: rozehnaný policií a většina muzikantů byla zatčena. Mám pocit, že někteří lidé z RFE a podobnejch institucí maj o nás zájem jen v případě útlaku, ale už ne v případě úspěšného provedení tý který věci. V duchu si možná /taky/ říkají: "Čím hůř tím líp."

Derek Windbreaker: Možná máš pravdu, i když já celkem chápu že se redaktoři z RFE soustředěj spíš na katastrofy a tragédie, protože tušej, že o eventuálních úspěších se zájemce doví z jinejch míst. Mě zajímá jedno. Vystoupil bys t y , kdyby tě pozvali, v Paláci kultury?

Milan Hlavsa: Myslím, že jo. Před lety, ještě coby profíci, jsme hráli např. v PKCJF a později, když nás vyrazili od PKS, byly všechny naše koncerty organizovaný SSM a nikdy mne nenapadlo, že je to politicky neúnosný. Vždyť ti kluci a holky, který koncerty pořádali, měli většinou opravdovej zájem o věc samu a vůbec nepátrali po tom, jestli jsme v SSM taky. Naše politický názory je absolutně nezajímaly. Taky by jim toho moc neřekly.

Derek Windbreaker: Co kdybys se tě nezeptal, zda bys tam hrál, ale zda bys tam šel jako divák?

Milan Hlavsa: Ne, to bych nešel.

Derek Windbreaker: Jasně, ty seš totiž známej tím, že rockový koncerty prakticky nenavštěvuješ. Znamená to snad, že tě nový kapely nezajímaj?

Milan Hlavsa: Na koncerty opravdu nechodím, ani na oficiální ani na neoficiální /-a že jich je v poslední době fůra, hlavně těch oficiálních, ccž považuju za velkej pokrok od 70. a ještě

začátku 80.let-/ , ale to vůbec neznamená, že by mě nezajímalo co se u nás v muzice děje. Já se na koncertech prostě jako divák necítím dobře. Nešel jsem ani na Nico, kterou mám tolik rád, a myslím, že jsem udělal dobře. Na zahraniční kapele jsem byl naposled někdy v sedmdesátém roce. Blossom Toys z Anglie. Nic moc, takoví hipíci. Lidem se líbili, to jo. Já seděl s Pepou, v první brázdě bohužel, takže jsme to měli z první ruky. Zpěvák se po každé skladbě moh dojetím rozbrečet a furt opakoval: "Senk jů veri mač," na což mu Pepa odpovídal: "Nemáš zač!" No, a když v jednom stoptajmu začal roztleskávat sál, odešel jsem k "Zelený lípě". Trochu mě mrzí, že jsem nešel na Amandu Lear, kterou fakt baštím. Pár koncertů jsem zhlídnul v 60. letech a na ně mám krásný vzpomínky. Nejpodarenější byl koncert skupiny P67 v Hostivicích. Tam se nám totiž s Přemkem /Števíchem/ podařilo sbalit dvě krásný holky a přesvědčit je, že večírek u Přemka /-rodiče jsou na chatě-/ bude prostě senzace. Z Hostivic jsme šli do Břevnova pěšky a já dostal potřebu se před holkama předvádět. Na konečný dvaadvacítky jsem vyšplhal na pouliční lampu a houpal se na jejím rameni. Takže jsme nejdřív jeli na chirurgii, kde mi na zlomenou nohu dali parádní sádku, a až potom k Přemkovi. Noha mě bolela, čehož jsem pohotově využil a vlít do postele. Slečna nakonec udělala to samý co já, ale... No, dopadlo to dobře, zůstal jsem paníc. Opravdu důležitý byly pro mne vystoupení břevnovské skupiny "The Undertakers" na Ořechovce "U Lhotáků". Tuhle kapelu jsem obdivoval ještě víc než Rolling Stones, jejichž věci ostatně Andrtejkři hráli. Když jsme s Přemkem náhodou potkali na Bělohorský Jerneka - celýho v černým jako všichni Andrtejkři - civěli jsme na něj jak na vyslance z jinýho světa. A když jsem o pár let později dostal od Undertakers lano, nemoh jsem opravdu několik nocí spát, v myslí pouze tyto dvě nádherný slova: JSEM UNDERTAKER! Pak jsem si opatřil černý hadry a bylo to. The Undertakers byla jakási prakapela pozdějších Plastic People of the Universe. Hrál v ní Jernek, Zeman, já, jenže nikdy ne společně.

Jinak v Praze teď můžeš slyšet muziku na jakou si vzpomeneš, od klasickýho RaR přes blues, jazzrock, hevouš, punk až po rege, novou vlnu a pop, myslím dobrej pop. To je velkej rozdíl od 70.let, kdy jeden čas všichni hráli jako Jethro Tull, pak chvíli jako Mahavišnu a pozděj zas jako nákej jinej vobjev. Tak to už naštěstí neexistuje, pokud vím.

S tím jsou ale spojený jiný problémy, nad kterejma dumám. Nemůžu pochopit jak je možný, že se v Srdci Evropy hraje - a to prosím smrtelně vážně - lidová muzika "karibský oblasti" nebo černý Afriky. Mě to prostě nejde do makovice. Chápu, že se to líbí, je to fajn hudba, ale představ si tu absurditu, že přijedeš na dovolenou do Konga nebo do Keni, večer se budeš chtít trochu picnout a případně si šoupnout křápem, zajdeš do nákýho klubu, kterej inzeruje místní kapelu, těšíš se na něco původního, černýho, no a když to ta parta rozbálí máš dojem, že jsi se zbláznil nebo že máš v sobě moc panáků.

Voni totiž spustěj "Když jsme táhli k Jaroměři". Fofrem teda vypadneš, hledáš něco jinýho, což se ti sice brzo podaří, ale lupen si ani kupovat nebudeš, protože z útroh klubu burácí "Já chci žít nonstop" s trochou africkýho koření. Nakonec tě to tak utahá, že skejsneš v náký blbý knajpě na předměstí a za doprovodu kong, bong a dalších domorodejch nástrojů si s místníma frajerama zazpíváš "Jsem stará, rezem zasviněná kotva", přičemž ti hned začnou posílat paňáky, protože poznaj, že "umíš" a zpíváš to tok nějak procítěnějc než voni.

Jediný rege, který z naší tvorby beru, je Pavlíčkova a Čechova "Diskotéka". To je výborný právě proto, že je to dělaný s nadsázkou. Neříkám, že ty ostatní kapely to hrajou špatně, naopak, jsou to výborný muzikanti, jen nemůžu pochopit, proč to berou tak vážně, že se dokonce nechaj vyfotit v botanický zahradě, jako že prales,

to je vono!

Derek Windbreaker: Ale přece jsou i kapely, který svou příslušnost k evropský kultuře a tradici neskrejvaj...

Milan Hlavsa: Jasně, například takovej Michael Kocáb, ten dělá vopravdu výborný věci, slyšíš, že poslouchá novou muziku, nebere si z ní to módní, ale to moderní, což právě jiný kapely dělaj přesně navopak. Ted někdy jsem slyšel v rádiu věc. kterou složil pro Korna a říkám ti, že vyjde-li na singlu, hned si ji koupím, jako jsem si koupil LP Evy Olmerové, kde je taky několik Kocábovejch věcí. Dobrejch kapel je samozřejmě víc, nejen Kocábův "Výběr", ale nejsem hudební kritik, abych ti dokázal popsat, čím mi připadaj dobrý, - snad je někdy uslyšíš sám.

Derek Windbreaker: Sleduješ zahraniční produkci?

Milan Hlavsa: Jo, i když už ne tak vostře jako dřív. Mám zmapovaný určitý oblasti a ty mne pochopitelně zajímaj nejvíc. Ovšem pokud mě někdo upozorní na něco vodjinud, poslechnu si to a bud nahraju nebo ne. Z kapel, který jsem poslouchal kdysi, zbyl vlastně pouze Lou Reed, Iggy Pop, Nico, Cale, Bowie. Slyším-li např. někde Zappu, naskakuje mi husí kůže, ovšem už ne proto, že by mě to vzrušovalo jako koncem 60.let, to ne... Nebo jsem teď dostal poslední Fugs. To je teda průser! Texty by klidně mohly bejt čtený na politickéjch manifestacích. Já do problémů v USA samozřejmě nevidím, ale jako tady neberu festivaly politický písně, zrovna tak mi to nesedí ani jinde. Myslím, že by se Fugs se svejma novejma songama v takový Sokolově nemuseli ztratit. Ale člověče - málem bych zapomněl. Mluvili jsme o mým notorický nenanavštěvování koncertů. Tak jsou i vyjímky. Párkrát jsem byl na Garáži.

Derek Windbreaker: S tou tě ale pojí užší styky než pár zhlédnutých vystoupení, Moh bys mi říct ňáký podrobnosti o tvý spolupráci s touhle zajímavou kapelou?

Milan Hlavsa: Před lety mě můj kamarád a bývalý kolega z DG 307, Ivo Pospíšil, který po vyhazovu od DG a po odchodu z Old Teenagers /pozdější Clasic RaR Band/ založil Garáž, požádal, jestli bych pro ně neudělal ňáký písničky. Tak jsem se na ně šel nejdřív podívat. Zjistil jsem, že mi jejich sound něco říká a pár písniček jsem zkusil. Mezi prvníma bylo "Neonový slunce" na Vaťákův text, pak "Mladej svět", "Start" a další; z těch novějších je to např. "Táta to chtěl zakázat", "Truman Capote" aj. Pozděj mě Ivo přesvědčil, že na nahrávku bude nejlepší, když kytaru v těch svých věcech nahraju já. No a nakonec to došlo tak daleko, že jsem s Garáží dvakrát vystupoval.

Po prvé, na Chmelnici, to bylo v naprostý anonymitě. Hrál jsem skryt za piánem a oponou v kraji jeviště, ale diváci z předních řad velice brzy pochopili, že něco není v pořádku. Začátky jsem totiž odpočítával já a ostatní hudebníci se všelijak předkláněli, zakláněli a vykláněli, aby na mě viděli, což samosebou divákovi neušlo. Jednu věc jsem dokonce musel po několika takttech zapíchnout, protože Ivo nasadil v úplně jiný tónině. Samozřejmě si toho nevším, že by to slyšel to už vůbec ne, tak jsem to zastavil a řval na něj z portálu: "Ty vole, co děláš, dyť je to v éčku!" Prostě to bylo dobrý. Po druhý jsem s Garáží hrál v Bratislavě, v takový senzačním klubu, Tentokrát bez maskovacích manévřů, jenom a pouze inkognito. Klub byl beznadějně natřískanej a mraky lidí zůstaly venku. Hrál jsem tenkrát vlastně celej repertoár, takže jsem si po letech zas moh cucnout tý zvláštní atmosféry, kdy lidi bouřej nadšením, - a

bratislavský publikum dokáže bejt vděčný, na rozdíl od pražskýho, který je prej často vlažný jak párek na fotbale. Pražáky holt nemůže nic jen tak překvapit, voni přeci ví! Po koncertě za náma přišel vedoucí toho klubu a prosil, abychom koncert zopakovali ještě příští den, ráno v 10^oo hod. Já měl dojem, že celkom zošialel a byl jsem rozhodně proti. Řek jsem, že nebudu dělat šaška pro 5 lidí, který nožná na ranní koncert omylem zablouděj. Hoch na to, že tedy dobře, že napíše malej plakátek a jelikož tam ráno stejně musíme pro aparáty, uvidí se co s tím až druhý den. Když jsme tam nazítří v půl desátý v kocovině dorazili, byl klub opět ve stavu obležení. Tak jsme se naladili a začali válet. A bylo to ještě lepší než večer. Bratislavský publikum je prostě světový.

Derek Windbreaker: Další společný vystoupení se už nekonalo?

Milan Hlavsa: Ne. Měl jsem sice s Garáží vystoupit ještě na dalším koncertě, ale k tomu nedošlo. Cestou na Strahov, kde se mělo hrát, se dostavily moje psychosomatický potíže v takový míře, že mne Ivo musel odvézt na pohotovost. Tam do mne lékař napral obrovskou injekci a když po 10 minutách začaly potíže ustupovat, zeptal jsem se ho, zda to nebyla srdeční mrtvice. Dlouze se na mně zadíval a řekl: "Na srdce se vyser, hlavně že máš charakter." A pak ještě dodal: "Víc chlastej mléčný nápoje!" Jenže komu není rady, tonu není pomoci.

Derek Windbreaker: Jak to vypadá v současný době? Ne s tou mrtvičkou, ale s kooperací ty-Garáž.

Milan Hlavsa: Hm, díky za zeptání. V současnosti už s Garáží tolik nedělám, protože muzika, kterou produkuje, mě moc nebere. Nakonec - mluvím o tom v trochu jinejch souvislostech někde vejš. Až se vrátěj z Bolívie nebo kde to zrovna jsou, můžem zas něco zkusit. Pár fláků bych měl.

Derek Windbreaker: Nepřipomíná bezprostřední, divoká Garáž, hrající před nabitými sály, Plastic People v začátcích?

Milan Hlavsa: Nepřipomíná. V sedmdesátých letech měl RaR jinou fasádu než má teď a měli ji samozřejmě taky diváci. Neříkám, že tenkrát byli horší nebo lepší než teď, ale cítím, že se proměnili, tak jako RaR samotnej. I když jde v zásadě pořád o stejnou věc. Ale tak to má být. Navíc od roku 1974 byly naše veškerý koncerty více méně soukromý - byt ve veřejnejch prostorách -, takže atmosféra na nich nebyla úplně typická pro rockovej koncert, protože diváci, který na nás chodili, byli téměř stále jedni a ti saní lidi. No a po roce 1976 jsme hráli vlastně pro pár desítek nejbližších přátel. Pro kapelu to nebylo dobrý. Připadá mi to, jako kdyby fotbalovej klub měl dva mančafy, který před poloprázdným hledištěm sváděj urputný mače. Při nichž si sice fotbal zahrajou, ale jestli bude výsledek 0:0 nebo 6:1 je vlastně fuk,, Trenér je vždycky pochválí. Na druhou stranu - my jsme si tohle dobrovolně nevybrali, tak co.

Derek Windbreaker: To zní jako trochu smutný účtování, nicméně já jsem moc málo kompetentní k tomu, abych to posuzoval. Povídáš-li mi o tom, že hudebník musí hrát skrytej za oponou, protože jeho přítomnost je pro kapelu nebezpečná nebo slyším-li, že rockovej muzikant tvýho formátu má nefalšovanou radost z odehrání alespoň d v o u koncertů s kapelou pro kterou skládá, zní mi to spíš jako zpráva z nějaký fantasmagorie než informace z reálný rockový scény a pořád mám chuť ti do toho skákat slovíčkem neuvěřitelné! /incredible!/. Odtud moje nekompetentnost. Já naopak důvěrně znám

jiný nebezpečí, tebe zřejmě ani v nezmenším neznepokojující. Byznys, Peníze. Úspěch. Z rebelů se stávají superhvězdy, jejich obličej na tebe civí z reklam na sušenky. Mnoha osobnostem se stalo, že jejich prvotní náboj - ať už to byl vzdot nebo něco jiného - se utopil v luxusním hnoji. Ti, na který útočili nebo proti kterým se bouřili, je nakonec vzali mezi sebe. Takže dochází k paradoxním situacím, kdy si některý tyhle nonkoformisti dělají např. nenávistnou srandu z drahejších autáků a přitom se v nich sami vesele prohánějí. Jak říkám, tohle nebezpečí ti v Čechách viditelně nehrozí, ale stejně - co ty na to?

Milan Hlavsa: Na prachy nadávaj nebo si z nich dělaj šoufky většinou takový mazánkově, který mají na co si vzpomenou, autáky dva a nevědí, jestli si mají poslední model měďoura koupit hned zejtra nebo až příští tejdě, ale když jim řekneš, že bys potřeboval kilo, tak se kroutějí jak nítěnky. Že jsou mezi nimi i rockový hvězdy a idoly teenagerů, bejvalý rebelové a odmítači konzumu, je jistě směšný i odporný zároveň. To mě ale neštve. Mně spíš rozčilujou takový kapely, který svůj odpor ke spotřební společnosti demonstrujou tím, že na koncertě zdemolujou aparaturu za obrovský prachy a drzěj den si koupějí kamion s aparaturou ještě dražší. Když jsou tak radikální, ať teda hrajou na hřebeny. Je to normální neúcta k věcem, který člověk vymyslel, aby mu sloužily. Nemusím snad říkat, že se mi nelíbí ani drahejší extrém, kdy se lidi věcma obklopujous jen proto, aby jich měli víc a lepší než "ta bába jedovatá odnaproti".

Derek Windbreaker: Nakousl jsi ničení aparátů. Jak to vlastně měli Plastici s nutným materiálním vybavením?

Milan Hlavsa: PP byla vždycky švorcová kapela a nebejt toho, že Pepa občas něco postavil a kamarádi taky píchli, hráli bychom na ty hřebeny sami. V pravěku RaR to bylo jednodušší, založil jsi kapelu a jelikož jsi na potřebnou aparaturu samozřejmě neměl prachy, tak jsi prostě vyloupil zkušebnu jiný kapele, která nepochybně aparaturu získala stejně nelegálním způsobem, Sám jsem se k tomu taky nachomejt. Někdy v 67.roce jsme měli s Přemkem kapelu "The Vagabounds" a taky jsme se podle toho chovali. S nápadem přišel tehdejší zpěvák, kterej se kamarádil s dost hustejma týpkama. Mě ani Přemkovi se do toho moc nechtělo, ale argument byl jednoznačnej: pokud na to nevlitnem, kapela se rozpadne. Takže jsme se nechali přesvědčit a zkušebnu udělali. Asi o tok nebo dva později, to už byli PP, jsme potřebovali bubeníka a pozvali jsme Emanu. Přišel do zkušebny, rozkoukal se a říká: "Panové, ty siliče já dobře znám /-byly to amatérský 6CW-/ , kde jste je sehnali?" Já mu to vylíčil a on na to: "To sedí, v tý zkušebně zkoušela kapela se kterou jsem hrál." Ptal jsem se, jestli to hlásili a on mi vysvětlil, že to nešlo, protože taky nebyli nejčistší! No, a o pár měsíců pozděj někdo zase vybilil někdo zkušebnu nám. Lehce nabyl - lehce pozbyl, není-liž pravda?

Derek Windbreaker: Zajímala by mě tvá, abych tak řek ekonomická situace. Lepíš pytlíky. Jak dlouho vlastně? Máš aspoň auták?

Milan Hlavsa: Já nelepím žádný pytlíky, nýbrž svařuju P.E.obaly. Už pomalu 8 let. Nestěžuju si, ale zrovna tak bych si nestěžoval, kdybych měl o nějakou tu stovku víc. To víš, když moji spolužáci dřeli vzorečky, já s Přemkem dřel ve zkušebně trochu jiné vodvaz. A když se potom po posledních prázdninách zaplnily učňáky a gymnázia, my jsme stáli stranou a už nikdy nebyl čas to dohonit. Takže, když se nemůžu živit muzikou - po čemž ostatně už netoužím - dělám to, co mi zrovna a aspoň v něčem vyhovuje. Léta jsem dělal v Geodézii a v Geofyzice. Naučil jsem se měřit s teodolitem a nivelá-

kem a stal se šéfem vytyčovatelský party, kterou tvořil figurant Timpo a já. To byly zlatý časy co se zaměstnání týče. Auto jsem měl, Fiat, ročník 71, ale jednou ráno přišel Honza K., můj kamarád, a povídá celej zadejchanej: "Nezlob se, ani se nezdržím, mám šilenej fofr, takže si to vezmu a prachy ti dám jak jsme se domluvili." Já teda souhlasil, ale neměl jsem ani ponětí vo čem je řeč, Tak jsem mlhavě přitakával stylem: jó jasně, dobrý, tak jo, až to Honza nevydržel a požádal mě přímo a konkrétně o klíčky vod autáku. Až tehdy se mi pomalu začal vybavovat minulý večer, kdy jsme s Honzou u skleničky domluvili obchod. Ne, že bych Fiata prodat nepotřeboval, ale prostě jsem na to zapomněl. Tak teda auto nemám. Ale Sváta říkal, že se v tom dá něco dělat, tak jsem napnutej.

Derek Windbreaker: Držím palce ať to vyjde, já si život bez autáku nedovedu představit. Ale čas kvapí a před námi je ještě dost otázek, jsem nucenej tak trochu nesouvisle přeskakovat. Chci se tě zeptat na Magora. Jméno Ivana Jirouse, uměleckého vedoucího kapely, je s Plastiky téměř synonymní. Aspoň mi to tak vždycky připadalo. Ale možná, že při pohledu zblízka je to trochu jinak. Jaká je teď vlastně jeho role v kapele? Víš, že byl Mnohokrát zavřenej, nedovedu si to dost dobře představit...

Milan Hlavsa: Chceš asi říct, že setkáš-li se s Magorovým jménem, je to většinou ve spojitosti s PP. No, to není divu, vždyť Magor se nás ujal právě ve chvíli, kdy jsme vypadli z dětského kočárku /mám na mysli beat-salon 69/ a od té doby je jeho život s kapelou svázaný. Kdyby tak tenkrát neučinil, nepochybně by se osud jak jeho, tak i kapely odvíjel úplně jinak. To se ale naštěstí /doufám, že si to Máčo myslí taky/ nestalo. "Funkci" uměleckého šéfa Magor zastával když jsme hráli pod FKS. Do muziky se nám nikdy nemontoval, není ostatně hudební teoretik, staral se o takový věci jako např. aby se v nějakým "bulvárním plátku" /třeba ve Květech/ neobjevila naše fotografie nebo aby FKS nevydávalo plakáty bez jeho schválení. Hlídal nás před novinářskejma otázkama typu: "Jaká je vaše oblíbená barva automobilu?", vymýšlel s týmem od Primitives výtvarnou koncepci vystoupení a samozřejmě rozhodoval o tom, kde se hrát bude a kde ne. Což byl ovšem důvod proč jsme koncem 70.roku nejeli do Malajska, kam nás chtěl na nějaký čas zašít do night clubu náš manažer, protože na PKS to s náma začalo vypadat dost šedě. Kapku moc rozruchu.

Já se do Malajska těšil, trocha nočního života by mi tenkrát nevadila, Magor ale řek, že pokud tam pojedem, je s kapelou konec. Takže místo do Kuala-Lumpur jsme jeli s Emanem a Pepou do Humpolce, mekat do lesa. /Mimoходом, tenkrát byly v Humpolci tak pěkný holky, že by mnohej šéf nočního podniku v Kuala-Lumpur zbledl závistí./ Odjezd do Humpolce samozřejmě znamenal rozchod s PKS, - a zhruba od té doby je Magor spíš manažerem než uměleckým vedoucím.

V sedmdesátým třetím začala Máčova velká kriminální série, trvající dohromady 8 a půl roku a je nasnadě, že se abych tak řek "potrhaly pracovní vztahy" mezi ním a PP. Na to, jakou má dnes v kapele funkci, by ti nejlépe odpověděl on sám.

Derek Windbreaker: Tak to by byl Magor, víc mi o něm asi. neřekneš. Chápu, že mluvit o dosud živým a vyvíjejícím se vztahu je dost obtížný. Ty ovšem nejsi jen jedním z Plastiků, dlouho jsi spolupracoval s básníkem Pavlem Zajíčkem v jiný legendě pražského podzemí, v kapele DG 307. Udivující sice je, jak jsi to vůbec mohl stihnout, ale mě zajímá jiná věc: proč jsi z DG odešel? Bylo to jen kvůli tomu "nestíhání" nebo pro nějaký neshody? DG a PP byly sice kapely propojený - nasvědčuje tomu i přechod hudebníků po rozpadu DG k Plastikům /Brabec, Leština/ - ale přesto byly, hudebně i textově, Plastici vždycky trochu jiný kafe... Napadá mě, nesouvisí

Windbreaker - Hlavsa

li to s tvým bytostným rockerstvím. Anebo nezačali snad náhodou na jednu smetišti /a připomeňme smetištní nástroje na jedné a hudební profesionalitu na druhé straně/ kokrhat dva kohouti?

Milan Hlavsa: Když jsme e Pavlem Diagnózu dávali dohromady, chtěli jsme především ukázat, že RaR můžou dělat i lidi, který nejsou virtuozníma muzikantama, jimž jde většinou jen o to ukázat jaký jsou děsný machři. Že RaR je něco jinýho než perfektně vopajcovaný hity západních superkapel. Do jaký míry se nám to podařilo, nehodlám posuzovat. Jistý je, že Diagnóza si časem získala určitou oblibu a proto nebylo důvodu ve věci nepokračovat, spíš naopak. Dokonce jsme začali pravidelně zkoušet, udělala se nahrávka, hrálo se při různých příležitostech a nakonec se uskutečnil první koncert v Kostelci u Křížku. Po něm jsem ale začal mít pocit, že až příliš myslím na DG a Plastiky nechávám za dveřmi. Snažil jsem se to nějak vybalancovat, ale nešlo to. Ne proto, že bych to jak říkáš "nestíhal", ale buď jsem musel šidit to nebo ono. Asi jako když má ženatej chlápek milenku, která mu sice neříká, aby se rozved, jinak že je konec, ale je jí to vidět na očích, hlavně když ten dotyčnej nepřijde na rande, protože byl se ženou třeba v bijáku.

No, a v tý době se Pavel rozhod zahladit těch pár stop po RaR, který se ni do soundu DG podařilo vtisknout. Vzájemně jsme si to vyříkali a na festival v Bojanovicích jsem se chystal pouze s PP. Později, po propuštění, jsem už s DG nikdy nespolupracoval, protože jsem cítil, že se zavařují do konzervy, ke který má otvírák pouze Pavel a velice nerad ho někomu půjčuje. Pavel ovšem zpíval s PP "Pašije", zkoušel "Klímu", takže s téma kohoutama to nebylo tak žhavý.

Derek Windbreaker: Teď přijde pár otázek přímo na Plastiky. Asi před třemi lety jsem slyšel několik instrumentálek. Byla to poslední věc, kterou s váma nahrál Vráťa. Pamatuju si na názvy dvou kousků: "Metastáze" a "Kolejnice duní". Prý šlo o nějaký Vráťův projekt, převedení GULAGU do muziky. Jaký to byly plány? Ztroskotaly na Brabencově odjezdu? Po jeho odchodu se hodně mluvilo o velkú krizi v kapele...

Milan Hlavsa: Byl to opravdu jen takovej nápad, kterej se zrodil v tenkrát panujícím ovzduší. Rozhodně to neměl bejt podobnej celek jako třeba Pašije nebo Klímovský koncert. Vráťovým odjezdem to sice šlo do kopru, ale jak sis možná všim, Metastáze se přeci jen ujala, i když s jiným názvem a textem.

Krise v kapele spočívala hlavně v tom, že jsme kloudně nevěděli co vlastně zpívat; Vráťa byl totiž jedinej poeta z nás a Pašijema počínaje jsme prakticky jiný texty než jeho nehráli. Navíc jsme měli dojem, že je potřeba zacpat díru po saxofonu. Vráťa sám přived na jednu z posledních zkoušek jako náhradu za sebe velice dobrýho a známýho saxofonistu, bohužel z trochu jinýho těsta než my. Příště se ten člověk už neobjevil, ne proto, že by si nezahrál, to ne, ale když zjistil, že v některých věcech by si s náma nerozuměl, vzdal to. Zkoušeli jsme ještě jednoho velmi dobrýho saxofoňáka, ale ten nás na zkoušce tak honil a péroval, že jsme z toho tentokrát naopak vycouvali sami, a raději vzali kluka, kterej toho moc neumí, ale kterýho jsme mohli buzerovat my. Teď se trochu vorazil, a tak dostal lekci parašutismu.

Nahrávka "Metastáze" byla vůbec poslední Vráťovo vystoupení s kapelou. Řek jsem nu tenkrát: "Vole, hraj, je to tvoje poslední sólo!" Vráťa hrál a ze zavřených očí mu tekly slzy, který se mu osazovaly v zrzavých vousech a třpytily se jako krůpěje rosy v ranním slunci. Proto mám tu věc tolik rád

Derek Windbreaker: O Hovězí porážce jsme už mluvili Fanoušci na ni čekali s určitým napětím, nevědělo se, jak se s Brabencovou nepřítomností vyrovnáte. Podařilo se vám to skvěle. Když jsme si ji s Paullem v Torontu pouštěli, moc se nám líbila. Přesto dosud nevyšla na desce. Nepřekvapilo tě to?

Milan Hlavsa: Mne by naopak překvapilo, kdyby Porážka vyšla. Nemyslím si, že je to dobrá věc. Tři-čtyři kousky snad ujdou. Dokonce jsem Paulovi psal, že co se mne týče byl bych radši kdyby to nevyšlo. Mám pocit, že je z HP až příliš cítit hledání nový "tváře" a z toho pramenící nejistota. Prostě: je to nepřesvědčivý. Navíc se mi stala velmi trapná věc. - Když jsme měli nahrávku hotovou a pár přátel ji slyšelo, přišel za mnou můj švagr Ondřej s novou deskou Nico, "Drama of Exile", a doporučil mi, abych si ji co nejdříve pustil. Udělal jsem to a hned mi bylo jasné, že se schyluje k pěknému trapasu. Naše "Šel pro krev" má téměř stejnej ústřední motiv jako jedna z věcí na "Drama". Nejdřív jsem chtěl "Šel pro krev" z Hovězí porážky vyhodit, ale nakonec jsem se nechal ukecat a nechal ji tam i přesto, že mne bude fůra lidí podezírat z lupičství. No, a když si dám tohle všechno do kupy, jsem opravdu rád, že HP zůstane jen na pásku.

Derek Windbreaker: A co Půlnoční myš? Nejsem hudební kritik a neuvažuju v odborných termínech, nám prostě pocit, že tahle nahrávka je hudebně pestřejší, barevnější, odlehčenější než ostatní PP projekty. I textově je to trochu jinak laděný. Myslím, že např. posun od motivu - řekněme znovu - "dobytko vedeného na porážku" nebo v Kanárkovi: "ať aspoň kámoši znají ta slova" /což by mimochodem mohlo být mottem pro celou činnost PP za posledních deset let/ k Morgensternovi nebo k mírně nostalgickému "mladá holky, mladý holky", je zřejmej. Nechci tu pitvat texty, znám je stejně jen z překladu, ale - jak si je vybíráš? Jde ti o nějaký poselství? Je tu někdo s kým se radiš?

Milan Hlavsa: Někdy v 80.roce přišel za náma Václav Havel s tím, zda bychom nechtěli udělat nějaký písničky pro Martu Kubišovou. Vráťa byl velice pro, a tak jsme o tom začali pro začátek aspoň kecat. Já nejdřív trochu váhal, přeci jen - hvězda pop music a Plastic People, to mi nešlo dohromady, ale nakonec jsem uznal, že bude lepší slyšet Matru zpívat RaR než moravský lidovky. Ne, že by je nezpívala hezky, ale big-bít jí sluší mnohem víc. Jenže než jsme se domluvili na něčem konkrétním, odjel Vráťa a na celou věc jsme kapku pozapomněli. Oživení nastalo po Hovězí porážce. Mysleli jsme, že by bylo dobrý, kdyby některý kusy na ní zpívala holka, a tak jsme se za Martou vypravili. Ukázalo se ale, že texty z HP jí neseděj a sešlo z toho. Václav se tenkrát nabídl, že vybere texty, který by Marta zpívat mohla a za pár týdnů mi jich skutečně dodal asi pětadvacet od různých autorů. Byly vybrány a seřazeny tak, že spolu všechny nějak vnitřně souvisely a celek působil velmi celistvě. Byl ovšem tak rozsáhlý, že by vydal na tříhodinovej program. To nám připadalo příliš a několikrát jsme libreto proškrtali, až z toho zbylo pouhých deset kousků, který už asi nedávaj ten původní smysl, ale cosi společnýho snad přeci jen maj. Na prvních zkouškách byla i Marta a vše vypadalo velice slibně. Vzhledem k jejímu zaneprázdnění bylo dohodnuto, že jí uděláme pracovní nahrávku, ona se bude připravovat sama a přijde až budeme mít celou věc perfektně nacvičenou. O pár měsíců později nám ale oznámila, že o naší vzájemné spolupráci ví policie, která jí naznačila, že pro ni bude lepší když to vzdá. Domluvili jsme se tedy, že počkáme až se situace uklidní, věci vyjasní, a potom že "Myš" doděláme. Bohužel, vyjasňovalo se příliš dlouho a my jsme už neměli vůli znova a znova si písničky obehrávat, abychom je nezapomněli. A tak

jsme je nazpívali sami. Já osobně jsem šťastnej, že to máme za sebou. Jinak je "Myš" zřejmě poslední věc v tak početným obsazení. Neposlouchám naše nahrávky, ale pokud se mi to občas přihodí, mám strašně nepříjemnej pocit. Neštvte mě technická úroveň, protože líp to v našich podmínkách udělat nelze, neštvou mě ani občasný muzikantský kiksy, ty by se na desku - kdyby o to šlo - nikdy nedostaly, ale ten "typickej sound", kterej dělaj smyčce a dechy už pěknou řádku let. Tak s tím je konec. Možná, že ti bude příští nahrávka připadat ještě popovější než "Myš", ale já už jsem na ty chmurařiny úplně alergickej. A z "oslovování zástupů" jsem už taky vyrost. To ovšem neznamená, že bych měl v úmyslu popřít vše, co jsme dosud dělali. Mám jen potřebu a chuť mluvit a zpívat i o docela obyčejnejch věcech člověka, nejen o těch posledních.

Derek Windbreaker: Spolupráce s Martou Kubišovou padla definitivně? A jinej ženskej hlas?

Milan Hlavsa: Co se Marty týče, to záleží jenom na ní, my zůstáváme otevřený. Jinak, do budoucna, mám dojem, by ženská v kapele možná bodla.

Derek Windbreaker: Jak se vůbec díváš na to, že vaše věci, jako snad věci jediný big beatový kapely z ČSSR jsou průběžně vydávaný v cizině?

Milan Hlavsa: Z toho, že venku vyšly naše desky, psaly se o nich dobrý kritiky a dokonce se umísťovaly v žebříčkách, mám pochopitelně radost velikou. Byl bych směšnej, kdybych říkal, že je mi to fuk. Ale mnohem krásnější pocit mám z toho, že někde ve světě žijí lidé, kteří se zajímaj o to, co dělá parta, v měřítkách nejen světový, ale i domácí rockový scény a popularity bezvýznamnejch a nijak zvlášť vynikajících muzikantů z malý země ve středu Evropy; a navíc jsou ochotný tomu věnovat čas a nepochybně taky fůru peněz. Chtěl bych, aby všichni věděli, že nám tím vším udělali víc než radost.

Derek Windbreaker: Nevím nakolik seš obeznámenej s problémy kolem produkce gramofonový desky ve Státech nebo v Kanadě. Můžu ti říct, že to dá dost velkou fušku, vyžádá si to spoustu energie. Je zarážející, že to - co se PP týče - velkou měrou leží na Kanadanovi Paulovi, zatímco tví krajaní a přátelé zájem o podobný donkichotiády valem ztrácej. A Paul začíná být poslední dobou z toho všeho dost unavenej. Vyhlídky do budoucna jsou tedy spíš chmurný, nezdá se ti?

Milan Hlavsa: To, že největší zásluhu na vydávání PP desek má Paul, samozřejmě vím. A vůbec se nedivím, že ho to zmáhá a rád by to předal, není už dvacetiletý mladík. Ale řeknu ti, že pokud by se toho měli ujmout lidi, který by v domnění, že věci prospějou, začali dělat z našich desek politický manifesty a na obaly cpát ruský tanky /jako na "Egon Bondy's Happy Hearts Club Banned"/, to ať raději nevychází nic, opravdu.

Derek Windbreaker: Máš nějaký představy nebo konkrétní informace o odezvě západních posluchačů na vaši hudbu?

Milan Hlavsa: Ale ovšem, sem tam se mi dostane do ruky výstřižek z časopisu nebo z novin a občas se objeví někdo, koho zajímá co děláme. Jako například loni v létě za mnou přišla jedna slečna z L.A. /Los Angeles/. Pracuje tam v jistý rozhlasový stanici a náhodou padla na naše desky. Chytlo jí to a hned je začala pouštět ve svém pořadu. Ozvali se posluchači - co že je to za soubor?, ať o

tom řekne víc

tom řekne něco víc. A tak, aby vyhověla, přihlásila se na hodiny češtiny, zjistila si moji adresu a přifrčela do Prahy. To je, myslím, větší úspěch, než když kvůli nějaký superstar holky páchaj houfně sebevraždu.

Derek Windbreaker: To samozřejmě je, ale ty seš taky svého druhu superstar.

Tvoje skromný hodnocení party "bezvýznamnejch kluků" moc neberu, protože mám za to, že kdybys byl Američan, byl bys dnes stejná hvězda jako třeba Lou Reed. Nemrzí tě někdy ona těžko překročitelná bariéra /jak jazyková, tak i z diametrálně odlišných životních zkušeností vyplývající/, která znemožňuje důraznej úspěch PP na Západě? Jestli ti teda o podobnej úspěch vůbec jde.

Milan Hlavsa: Nevím čím bych byl, kdybych byl Američanem, ale jak se znám, nejspíš bych válel baseball. Ostatně mám dojem, že takovej DiMaggio je v USA rozhodně slavnější než Lou Reed nebo snad ne? A co se slávy PP týče, můžu tě ujistit, že o tu nám vskutku nikdy nešlo. To musí bejt něco děsnýho, fuj.

Derek Windbreaker: Válel bys baseball říkáš, no, je to možný. Ale z toho, že jsi už v roce 1968 hrál v Praze Velvet Underground, kapelu, která v samotným New Yorku byla známá jen několika zasvěcencům, tak z toho soudím, že tě přece jen odjakživa víc přitahuje ta reedovská strana světa a božský Joe DiMaggio nadhazuje kdesi v druhým plánu. Jak jste, prosím tě, na Velvety tenkrát přišli? Tím, že je ved slavnej Andy Warhol?

Milan Hlavsa: V roce 1967 jsme s Přemkem založili kapelu s názvem "Brambory volně se vznášející v příboji banánových slupek". Hudebním poradcem nám byl jistý Saša Linhart, jedna z výrazných postav břevnovského RaR, kterej měl tu obrovskou výhodu, že vlas nil bratrance kdosi v cizině a ten posílal balíky desek. A tyhle desky jsme u Saši nábožně poslouchali a okukovali.

V jednom takovým balíku byla bílá deska s nádherným slupovacím banánem na obalu. Jakmile jsem doposlech druhéj kus první strany, I'm Waiting for the Man", bylo mi jasný, že tohle je přesně to, co chci a musím hrát. Takovou muziku a žádnou jinou. Ovšem krátce nato jsem přeběh k Undertakerům a tam se váleli Rolling Stones, takže jsem si musel chvíli počkat. Přesně do podzimu 68, kdy se z vojny vrátil zpěvák od Undertakers, Michal Jernek, kterej se ke kapele vrátit nechtěl a hodlal založit něco novýho. Slovo dalo slovo a Plastici byli na světě. /Nejdřív jsem se sice jmenovali "Hlavsa's Fiery Factory", ale jelikož jsem se nedostavil na jednu zkoušku, název se změnil. Co kdybych nepřišel už nikdy, že jo./ Michal, Přemek, já, bubeník se hledal. První nazkoušený songy byly: I'm Waiting for the Man, Run Run Run, There She Goes Again, All Tomorrow's Parties, Heroin. Sehnali jsme bubeníka, povolení Ráje a už to frčelo. Každou sobotu "U Lhotáků", paráda. Pak přišel Beatsalon 69, kde jsme vyrukovali jak s Velvetama tak s vlastní-ma věcma /který kupodivu neměly s velvetovským stylem nic společnýho/. Na koncert se přišel podívat toky štáb od slavných "The Primitives Group" - dost se mi z toho klepaly kolena - a po našem vystoupení si nás pozvali na pohovor. Já byl strachy a trémou úplně mimo. O to víc jsem nemohl věřit tomu, když nám sám velký Eugen Fiala třásl pravicí a ocenil náš výkon. Byl tam s ním mladík, který se představil jako Martin Jirous a neustále se divil jak je možný, že hrajeme Warholovu kapelu a odkud prý Warhola známe. My jsme tenkrát neměli ani šajn o kom to mluví a tak jsme to všelijak trapně okecávali, což Martin velmi rychle pochopil a později nám dal vyčerpávající školení. Uf, uf.

Vidíš, že náš "objev" Velvetů byl více méně náhoda, avšak pocit spřízněnosti, kterej jsem od počátku cejtíl, už náhodnej nebyl ani trochu.

Windbreaker - Hlavsa

Mimochodem, Velvety jsme nikdy neopustili a hráli jsme téměř všechny jejich skladby; ještě dnes to příležitostně pěkně zvostra rozjedem. Pěkný ale je taky to, že když byla Nico ve Vídni, ptal se jí Jirka Němec /po koncertě na nějakém večírku v šatně/ jestli zná PP; odpověděla: "Ne, v životě jsem o nich neslyšela." A vidíš, taky má tak trochu svůj díl na tom, co jsem.

Derek Windbreaker: Co jsi? V Pravdivém Příběhu Plastic People stojí, že zřejmě ze všeho nejradši bys byl Indiánem. Trváš na tom stále, věrný Hatátitlo?

Milan Hlavsa: Jsem rád, že jsem to, co jsem, ale tajně věřím, že náčelník Stará Stanová Kůže myslel při vyslovení svého posledního přání i na mne. Jestli nevíš o co jde, přečti si "Malýho Velkýho Muže", kde má Stará Stanová Kůže, krátce předtím než se rozhodne umřít, nádhernou řeč k Všudypřítomnému Duchu. Kniha končí vyprávěním Malýho Velkýho Muže: "Stará Stanová Kůže začal zpívat, a když jsme pak to mračno měli nad hlavou, začaly mu na zvednutou tvář dopadat kapky deště a mísily se tam se slzami radosti. Možná, že to trvalo deset minut, možná hodinu, a když přestalo pršet a prorazily paprsky zapadajícího slunce, s konečnou platností poděkoval a pronesl poslední přání. 'Pečuj zde o mého syna,' povídá, 'a postarej se, aby se nezbláznil.'"

x x x x

Uveřejněno v newyorském hudebním časopise "On the Corner". Dle krátké redakční noticky sestavil Derek Windbreaker tento rozhovor na základě vyprávění a korespondence Paula Wilsona. V překladu, který pro RRJN provedl tým M.A., byl vypuštěn dlouhý poznámkový aparát, umožňující americkému čtenáři lepší orientaci v českých reáliích.

x x x x x x x

M A G O R O V Y L A B U T Í P Í S N Ě

básně z let 1981-85, napsané ve věznicích Litoměřice, Ostrov a Valdice

Jako 24.svazek v Nové řadě poezie vydalo FmD Publ. -
Poezie mimo domov, Max Wöner Str. 31, 8000 München 50 -
s přispěním Nadace Charty 77 ve Stockholmu.

Vydání první
Náklad 450 výtisků

Další vydání Jirousových Labutích písní, tentokrát v konzervativním Strožově PmD, potvrzuje univerzálnost autorovy strhující výpovědi. Nezbyvá než tuto sbírku, jejíž velikost a hloubka byla zaplácena tak tvrdě, znovu našim čtenářům doporučit. 104 stran veršů, už navždy patřících k vrcholům české literatury.

159

články úvahy recenze informace články úvahy recenze informace

Americká poezie - jak ji dnes formují ženy

z Book Review, březen 1986 pro RR JN přel. AN-

Alicia Ostrikerová – básnířka a profesorka angličtiny na Rutgers University, autorka k vydání připravované knihy *Uloupený jazyk - Nástup ženské poezie v Americe /Stealing the Language: The Emergence of Women's Poetry in America/*

Ve svém životopisném eseji *Až my mrtví procitnem /When We Dead Awaken/*, kterým se poprvé prosadila, popisuje básnířka Adrienne Richová, jak ve čtyřicátých a padesátých letech vyrůstala pod vedením mužských literárních osobností, od kterých se především naučila, "že poezie by měla být univerzální" - což samozřejmě znamenalo neženská. Vedení, které se dostalo mně v letech padesátých a šedesátých, bylo podobné. Za dob mých studií se hovořilo o šesti romantických básnících, v první generaci o Blakeovi, Wordsworthovi a Coleridgeovi, po nichž v generaci druhé nastoupili Byron, Shelley a Keats. Pak přišla generace viktoriánských básníků, jejímiž nejvýznamnějšími postavami byli Tennyson, Browning a Matthew Arnold, Pak snad člověk začal číst Hardyho a určité Hopkins. Během těch vleklých a osamělých let mého studia jsem se utěšovala recitací dlouhých pasáží z Hopkinsa a vychutnávala jsem ty zvukné kadence plné vytržení a zoufalství. Vůbec nevadilo, že Hopkins byl jezuitský kněz a já židovská studentka na koedukační škole. Díky kouzlu poezie byl on mnou a já byla jím, A nakonec tu byli modernisté - hvězdy první velikosti - Yeats, Eliot, Stevens, Pound, Williams. Tak přednášeli literární historii moji profesori - a stala se i mou vlastní historií. Její velké postavy zazářily výměnou na mém nebi. Byla jsem jimi a oni byli mnou.

Nemusím snad ani říkat, že jsem četla málo básniček. Prohnaná a nespoutaná Aphra Behnová, která se mezi texty ze 17. Století měla zařadit hned vedle prohnaného a nespoutaného lorda Rochestera v knize vůbec nebyla. Chudák Dorothy Wordsworthová, Williamova oddaná sestra a sekretářka se mezi romantiky vůbec neobjevuje, přestože poezie v próze jejích *Deníků /Grasmere Journals/* ze kterých toho William pro svou poezii tolik vytěžil, je svěží jako mladá tráva. Milostné sonety Elizabeth Barrett-Browningové byly vždy považovány za sentimentální a nikde se nezmiňuje její politická poezie nebo její feministický román ve verších "*Aurora Leighová*", Christina Rossettiová se v antologiích objevila pouze jako druhořadá básnířka a tak zůstalo bez povšimnutí, že se se svou rozjitřenou náboženskou citlivostí a vynikajícím lyrickým nadáním vyrovná Coleridgeovi a že její báseň *Trh skřítků /Goblin Market/* je stejně zvláštní a přesvědčivá jako *Verše starého námořníka /The Rime of an Ancient Mariner/*.

Ty básničky které nešlo ignorovat šlo alespoň lehce zbagatelizovat. A tak význačný kritik R.P. Blacmur napsal o Emily Diokinsonové; "Nebyla ani profesionální básnířka ani amatérka, byla soukromá básnířka, která psala stejně neúnavně, jako některé ženy vaří nebo pletou. Její vyadřovací schopnosti a rozporná kulturní situace její doby ji dovedly k poezii místo háčkování deček." Zní to trochu, jako kdyby se řeklo, že Ezra Pound psal své *Cantos* stejně neúnavně, jako jiní muži pracují na montážní lince a že jeho dar vyjadřování a rozporná kulturní situace dovedly k poezii místo ke hraní kuzelek. Pokud jde o Marriane Mooreovou stěžoval si Randall Jarell, že její dílo "postrádá živou vulgaritu života" a je "asexuální a bez výrazu". Výrazná a nikoli asexuální

Marianne Mooreová by však sotva získala uznání jako upjatá, přejemnělá a asketická stará panna. Její sebevědomější, ale méně uznávané modernistické sestry Gertruda Steinová, Mike Loyová a Hilda Bookiteleová byly pro pány profesory jaksi nepřijatelné. Vzpomínám si na to odpoledne, kdy nám uznávaný básník a literární vědec J. V. Curmigham, před námi jsme se všichni skláněli s posvátnou hrůzou, objasnil, že se Edna St. Vincent Millayová nedá brát vážně jako básnířka z důvodů, které, zdá se, měly cosi společného s jejím bouřlivým životem.

Dnes je situace v poesii jiná. Některým našim literárním matkám je přiznáváno oprávněné postavení v literární historii a povědomí. A co je důležitější. stojíme vprostřed exploze vynikající a silné poezie amerických žen naší doby. Hledající intelekt Adrienne Richové, plamenný hněv Sylvie Plathové, úzkost a pozemskost bez studu Anne Sextonové vyburcovaly bezpočet čtenářů a ovlivnily bezpočet spisovatelů. Denise Lovertovová, Mona Van Duynová, May Swensonová a Maxime Kuminová jsou na vrcholu své tvorby. Diane Wakoskiová je americká surrealistka, pero Margaret Atwoodové ukapává vitriol, Marga Piercyová zobrazuje spojení mezi jednotlivcem a organizovanou společností, Sharon Oldsová ztělesňuje erotiku lásky v rodině a bolesti, černošské spisovatelky jako Gwendolyn Brooksová, Lucille Cliftová, Audre Lordeová, Nikki Giovanniová, June Jordanová, Ntozako Shangeová nám průrazným jazykem předkládají sex, lásku, zlobu a představy - a všechny společně a mnohé další zobrazují osobitě ženskou zkušenost z pohledu stejné universální jako muži zkušenost mužskou.

Máme důvod se domnívat, že americká ženská poezie posledních 25 let tvoří literární proud srovnatelný s romantismem nebo modernismem v minulosti a že dílo těchto autorek se nejen včlení do hlavního literárního proudu, ale v budoucnu i změni jeho běh. Je ovšem zjevné, že myšlenka "ženské poezie" určitým kruhům stále ještě nahání strach stejně jako pojem ženské literární tradice. Většina vědců a kritiků popírá, že by existovala ženská poezie - kromě poezie individuálních básnířek. Některé spisovatelky s tímto názorem souhlasí. Některé např. Louise Glucková a zesnulá Elizabeth Bishopová jen neochotně otiskovaly své básně v ženských antologiích.

Povrchní hodnověrnost tohoto postoje vychází částečně z přesvědčení, že označením "ženská poezie" se rozumí "podřadná poezie" a částečně z nepopiratelného faktu, že básnířky tvoří rozrůzněnou skupinu, která neuznává jednotný soubor názorů, doktrin, stylů nebo témat. Přesto však neváháme použít termínu "americká poezie" /nebo "francouzská poezie" či "ruská poezie"/ přestože i američtí /nebo francouzští či ruští/básníci jsou různorodí. Z obecného pohledu si všichni uvědomujeme, že čím více umělec reprezentuje étos národa, tím spíše reprezentuje lidstvo, jako příklad lze uvést Homéra, Danta, Shakespeara. Názor, že pravá poezie je bezrodá - což je jen skrytá forma názoru, že pravá poezie je mužská - nechává bez povšimnutí fakt, že spisovatel nutně vyadřuje mužskou či ženskou zkušenost stejně jako svou národní charakteristiku, věk, jazyk. Co se tedy stane "když my ženy spisovatelky, my podivné obludy" slovy May Sartonové začneme psát se svobodou a odvahou jakou dosud žádná generace žen nepoznala?

Odpověď je částečně nasnadě. "Mé já chci objevit/královnu" křičí Sylvia Plathová. Magre Piercyová si představuje ženu, která "exploduje jak ruční granát/rozkvete jak ze zlata prut". Carolyn Kizerová poznamenává, že básnířky "jsou strážkyně nejskrytějšího tajemství světa/osobních životů alespoň poloviny lidstva". "Dost už masek! Dost už mytologií!" volá Muriel Rukcyserová. Adrienne Richová ve své hledačské básni Potopit sedo vraku / Diving into the Wreck/ trvá na tom, že hledáme "vrak, ne příběh toho vraku/

věc samu, ne mýtus".

Když k sobě svět literatury připojí další provincii, hned vyjde najevo, že je komplexnější než jsme si mysleli, dokud byla jen bílým místem na kulturní mapě. Kdo by si dal před Dantem a Petrarcou pomyslel, že láska je tak složitá? Kdo by si před Rousseauem a Dickensem pomyslel, že malí chlápci jsou tak citliví? Žena byla v poezii po tisíciletí jakýmsi prázdnem, na které si muž mohl promítnout své představy o múze, nepolapitelný objekt lásky, pannu, děvku, femme fatale, oběť. Celý tento příběh je možná shrnut v Lady Lazarus Sylvie Plathové "Jsem váš opus/vaše drahocené/ bejby z ryzího zlata/které roztaví výkřik." Gauginův obraz Soyés Mysterieuses je podle slov Kathleen Fraserové, básnířky ze západního pobřeží, jako motto vyryté nad zády ženského aktu ležícího "dokonale /smyslně/v blátě". Až se ta žena otočí bude podle slečny Fraserové chtít "přepsat" sebe i své okolí. Tragické i komické role dcer, manželek, milenek, natek, zaběhlé koleje domovů, škol, pracovních příležitostí, přátelství s hrdinkami; jejich předchůdkyni, uražené a ponížené dnešních dnů i minulosti - to jsou témata, která využít znamená vynést na světlo skryté aféry zkušeností.

Ženská poezie obohacuje zásobu metafor tělesné zkušenosti, rozšiřuje řadu obrazů vyjadřujících situaci člověka. Báseň Sharon Oldsové Chvástává řeč /Language of the Brag/ oslavuje zrození dítěte jako "hrdou chloubu Ameriky" stejně hodnotnou jako Whitmanovy či Ginsbergovi představy o hodnotě literatury. Jedno z nejkrásnějších uznání, jakého se mi dostalo, bylo, když ni můj kolega řekl, že má dlouhá báseň o těhotenství přesně vyadřuje jeho pocity, cítí-li se těhotný novoumyšlenkou. Není to reakce stejně normální jako má divčí identifikace s jezuitským knězem Ženy předložily nové metafory pro duševní hledání /užívají spíše obrazy sestupné než vzestupné/, pro Boha /a řadu bohů/ a pro náš vztah k přírodě. Porovnejme popis oddělení člověka od světa zvířat v básni Roberta Prosta To nejlepší /The Möst of It/ s popisem setkání v básni Elizabeth Bishopové Los /The Moose/ nebo intelektuální analýzu přírody A. Ammonse se stejně inteligentním ale intimnějším nepřímým vyádřením May Swansonové a Maxime Kuzminové. Ženy také zbyvily mytického nánosu některé poetické hodnoty jako hrdinství a dobívání /"Neunavuje tě už chtít stále věčně žít?" ptá se Kirké Margaret Atwoodově Odyssea. "Neunavuje tě říkat - dál?"/ a romantiku /"Každý muž. kterého jsem milovala/byl jako vojsko" poznamenává Marge Piercyová/.

Pro čtenáře sečtělé v poválečné literatuře s důrazem na kontrolu a odstup /podle praktické zásady - čím chladnější tón tím vřelejší přijetí knihy/může být ženská poezie dost rušivá. Nejlepší ženské autorky jsou spíše intimní než nezúčastněné, vášnivé spíše než odtahované a snaží se vymknout rozdělení na emoce a intelekt, soukromí a veřejnost, život a umění, autora a čtenáře, I když jí bylo kladeno na srdce, aby nepublikovala své rané básně o nervovém zhroucení, Anne Sextonová trvala na tom, že se chce o své utrpení a boj rozdělit:

"Šlo tu o tebe nebo o tvůj dům
o tvou kuchyň..
i když tvůj strach je strachem
kohokoli
tak neviditelný jako závoj mezi
námi všemi."

Řada dalších básnířek se stejně jako Anna Sextonová snaží tento závoj protrhnout, dojít ke společnému vědomí, k "já", které je zároveň "my". Marge Piercyová říká v úvodu ke své sbírce Kola na vodě /Circola in the Water/ "Představuji si, že mluvím za čtenáře, mrtvé i živé, a vyadřuji energii, zkušenosti, pochopení, slo-

va vyplívající z mnoha životů." Ntozake Shangeová v rozhovoru sama se sebou, který nazvala "Rozhovor se všemi mými já" napsala:

" báseň by tě prostě měla něčím naplnit

můžeš z ní omdlít, změnit směr, něco

si rozmyslet anebo vymyslet, měla by se ti přihodit

jako studená voda nebo polibek "

Juna Jordanová v úvodní básni sbírky věci, co dělám ve tmě /Things that I

Do in the Dark/ ztotožňuje jazyk s tmou hledání:

"Tyhle básně

jsou věci co dělám

ve tmě

podán ti ruku

ať už jsi kdokoli

jestlipak

jsi na to připraven? ...

kýmkoli jsi

tím se mohu stát"

Robin Morganová vve své veřejně recitované básni s názvem Fobofillio značně problematicky definuje a obhajuje paranoické duševní stavy:

"Je cítit kouř?

Jestli ne, to není

tím, že domy nehoří –

v ulicích Dorry, Beirutu a San Salvadoru.

Neslyšels právě výkřik?

Jestli ne, to není

tím, že by neznásilnili ženu

než jsem se zeptala zda cítíš kouř."

Kathleen Fraserová provokativně brání poetiku intimnosti vzhledem ke

čtenáři-milenci-kritikovi: "Můj milý druhý, oslovuji tě ve větách.

Potřebuji tvá přikývnutí a slyším tvé ozvěny... Jsi proti zpovědi protože

to uvádí do rozpaku. Já tě chci uvést do rozpaků." Denise Lovertovová v

eseji Počátky básně /The Origins of Poem/ popisuje "Spojení... tvůrce a

příjemce v básníkovi;tvůrce a příjemce vně něj." Básničky se shodují na

tom, že pravá podstata poezie je, jak požaduje Adreinne Richová "úsilí/o

spojení. Sen o společné řeči." A to, že se básnička odmítá stavět

nezúčastněně ke svým emocím, nám brání v naší nezúčastněnosti.

Ezra Pound poznamenává v Základech četby /The ABC of Reading/, že

vzdálí-li se poezie příliš od svého zakladu v hudbě a tanci, zakrní a

potřebuje se obnovit. Mohli bychom dodat, že kdykoli se poezie a básník

příliš vzdálí od svého základu ve společenském výrazu, od naděje, že

pomohou sdílet lidské pocity a potřeby, zajdou příliš daleko do umělé a

vykonstruované literárnosti omezené na akademickou půdu, kde se báseň stává

artefaktem a čtenář soudcem a zapisovatelem bodů - je jim znovu třeba

čerstvých sil.

Sloky dnes básníky a kritiky učí především odcizení a odosobnění,

jako by naše setkání s poezií mělo připomínat setkání se zákonem a

byrokracií. Má to své výhody, ale také svá omezení. Walt Whitman, který

napsal:"Camerado to není kniha/dotkneš se jí, dotkneš se člověka" a "Tam

kde jsem já dojdeš i ty" vyádril impuls provždy skrytý ve veškeré poezii. V

současnosti je hnutí ženské poezie nositelem téhož impulsu a umožňuje svým

čtenářům dojít dále než dřív. Nutí-li nás poezie současných básnířek,

abychom ji četli zúčastněně, nuže nám pomoci odhalit více nejen o tom,co

znamená být ženou,ale i o tom, co znamená být člověkem.

JOE ORTON - LEGENDY A SVĚDKOVÉ

/podle článku R. Rainera - "Orton's Cottage Industry" -,
Time Cut, listopad 86,
pro RR JN přeložil -j- /

PEGGY RAMSAY je drobná, křehká, neustále švitořící dáma, většinou oblečená do více či méně obnovených pletených vest, punčochy jí plandají do půli lýtek a na nohou má miniaturní světle fialové taneční střevíčky se všelijak potrhanými a zauzlovanými tkanicemi.

Dnes je jí okolo šedesáti a je dost podobná tulačce Edně /+/. Rozhodně by nikdo neřekl, že o ní v New Yorkeru psali jako o "literární legendě". Peggy. bývalá herečka, operní zpěvačka, milenka Eugena Ionesca /nyní mj. majitelka milionů liber za odprodaná autorská práva k filmu "Les Liaisons Dangereuses"/ patřila k nejznámějším a nejúspěšnějším literárním agentům Londýna posledních dvaceti let. Mezi její klienty patřili spisovatelé /především dramatici/ jako Ayckbourn, Nichols, Hare, Hampton, Bolt a Joe Orton. Ve filmu natočeném podle životního příběhu Joe Ortona spatříme Peggy samozřejmě také, zahraje ji známá Vanesa Redgrave.

"Copak Joe," říká Ramsay, "už mě to vážně unavuje, celý ten cirkus okolo Joea. Ale pokračuje to dál, ne? Teď na něj hned tak nezapomenou ."
/Peggy po předpremiéře filmu "Natáhněte uši!"/

Ráno 9.srpna Ramsay domluvila Ortonovi schůzku. Vzpomíná: "Měl se setkat s Richardem Lesterem, režisérem, šlo o to, že měl napsat něco původního pro Beatles. Byl z toho rozrušený - že se má setkat přímo s n i m i. Říkala jsem si, že nejlepší bude k němu zajít, ale když jsem došla před dům, kde bydlel, nedostala jsem se dovnitř. Zastavili mě policajti. Joe bydlel pohromadě s Kenem, tehdy bydleli v činžáku, v Ishlingtonu. Odvedli mě na policejní stanici, kde mě strčili za mříže, pravděpodobně proto, aby mě mohli snáze zjistit. Já k policajtům cítím jistou n e c h u ť, proto jsem s nimi vůbec nemluvila a na nic se jich neptala. Ostatně, stejně by mi nic neřekli. Celé to bylo jako z nějaké Joeovi hry."

Nakonec ji propustili a dozvěděla se pravdu. Orton byl ubit kladivem. Zabil ho jeho milenec Kenneth Halliwell, který po vraždě spolykal 22 Nembutalů, zapil je grapefruitovou šťávou, aby se jed dostal rychleji do krve, a v několika minutách zemřel.

"Vzpomínám si, že jsem nebyla příliš překvapená," říká Ramsay. "Ken se cítil odstrčený, příšerně žárlil a Joe byl tenkrát samý průšvih. Chtěla jsem jim pomoci."

Ale zřejmě už bylo pozdě. Byl to drastický konec jednoho neobyčejného příběhu. Orton a Halliwell spolu žili od roku 1951. Poznali se jako studenti Královské akademie dramatických umění. Podle Peggy: "Joe byl venkovan, balík odněkud z Leicesteru, zatímco Ken - - byl především intelektuál. Intelektuál a Londýňan, Londýňan se všemi zkušenostmi a neřestmi, které k tomu patří. Byl něco víc než Joeův milenec. Živil ho, především v těch prvních bludných letech v Londýně byl jeho ochráncem a učitelem. Učil ho co a jak číst. Joe četl poprvé Gibbona, Shawa, Fairbankse. A když spolu začali psát romány, jediným Ortonovým příspěvkem ke společné práci byla nedokonalá znalost psaní na stroji. Přes deset let spolu snášeli všechny svízele své bizarní domácnosti, oba žili z podpory, v jedné místnosti 12x16 stop, jako pomatení poustevníci, odtržení od normální společnosti."

.....

/+/"Edna the Inetriate "Woman", film, který byl česky promítán pod názvem "Tulačka Edna". - Příběh alkoholičky z prostředí velkoměstských brlohů, špitálů, blázinců. Doplněno dokumentárními záběry z "the underbridge party" londýnských asociálů. /pozn. překl./

Po čase bylo stále jasnější, že Orton je ten talentovanější, a co víc, ten pracovitější a houževnatější. A když se vrátili z vězení /oba byli odsouzeni k půlročnímu trestu za krádeže knih z veřejných půjčoven/, váhy, na kterých osud odměřuje štěstí, přestaly mezi nimi balancovat a neodvolatelně se vychýlily směrem k Joeovi. Rok 1963 pro něj byl víc než dobrý. Jeho rozhlasovou hru "Grázl na schodišti" vysílala stanice BBC, hra "Pohoštění slečny Sloane" byla nastudována a s úspěchem provozována divadlem WEST END a první úspěchy slavila i další Joeova hra "Kořist".

Poněkud drsnější pojetí dandysmu v jeho pracích, útočný černý humor, jeho schopnost s potěšením a jakoby mimoděk šokovat publikum, tohle všechno společně s dokonale vytríbeným stylem z něj brzy udělalo hvězdu. Joe Orton se stal slavným. A jeho soukromí? Nechme mluvit Peggy: "Během tří měsíců ten jejich privátní izolovaný svět explodoval. Nedokázali včas rozpoznat, že budou-li slavní nebo bude-li jeden z nich slavný, prosadí-li se, změní to úplně jejich život. Škoda, že to musí být, ale tak už to chodí. Úspěch, který vynáší ze soukromí na světlo, změní každého." Večírky, fotografové, novináři - po Ortonovi byla najednou poptávka. Vlastně přes noc se stal uznávanou veličinou.

"S Kenem to bylo jinak. Najednou zjistil, že má prázdné ruce," vzpomíná Ramsay. "On toho kluka vlastně objevil, dá se říct, že ho vychoval, pomáhal mu při psaní. Kdyby ho Joe nepotkal, kdo ví jestli by vůbec nějaké hry psal. Rozhodně by nepsal t a k o v é h l e hry. Teď se najednou ztrácel v záři Ortonovy slávy. Jako nějaký parazit."

Halliwellovy snahy dosáhnout úspěchu byly k ničemu. Měl pocit, že mu zbývá jen jediná možnost: tou trochou práce s kladivem vrátit věci, když ne zrovna do původního stavu, tak alespoň do stavu, který by pro něj byl přijatelnější.

"Ve svých závětích odkázali všechno jeden druhému," říká Ramsay, "kdyby tedy Joe umřel dřív, na Kena by přešly všechna autorská práva. Ale o tohle Kenovi nešlo. Chtěl udělat konec v š e m u. Joe zemřel chvíli po něm. Jeho srdce bilo ještě když tam přišli policajti." Halliwellova rodina odmítla mít cokoli společného s eventuálním dědictvím po Ortonovi. Kenovi příbuzní se snažili očistit jméno svého drahého zesnulého od jakékoli souvislosti s Ortonem.

JOHN LAHR je mladý americký spisovatel, nyní žijící v Hampsteadu. Poprvé se s Ortonovými hrami setkal, když pracoval jako kritik pro newyorský Village Voice. "Psal věci, které mne rozesmávaly jako ty nejlepší komedie. Ale jeho laťka byla výš. Specifická linie jeho díla, to, co mě tok uchvátilo, cítuji: 'Šílenstvím a zvracením bývá nejvíce pobouřen vždy ten, kdo jde okolo, ten procházející.', tedy tato linie naznačuje, že ať už jsou jeho hry jakkoli komediální, ponor je vždy hlubší."

Roku 1979 byl Lahr požádán o expertízu ve věci možného vydání Ortonových deníků. Nyní říká: "Tehdy jsem to nepovažoval za možné. Ne proto, že by nevznikla dobrá, pozoruhodná kniha, ale protože deníky jsou jen z několika posledních měsíců Ortonova života a tehdy mi připadalo, že by to nikoho příliš nezajímalo. Lidé si na Ortona moc nepamatovali a jméno Halliwell jim neříkalo už vůbec nic. Nikdo ten příběh neznal. Ale myslel jsem si, že by deníky mohly tvořit perfektní podklad pro podrobnou biografii. Ta myšlenka mi nešla z hlavy."

Lahr začal číst všechno od Ortona i o něm. "Byl jsem jako posedlý," přiznává, "čím víc jsem toho četl, tím víc si mě Orton získával."

Joe Orton - Legendy a svědkové

Lahrova láska k Ortonovi trvala 16 let, tedy o rok déle než Joeův život s Kenem. Lahr o Ortonově díle napsal několik eseji a životopisnou knihu s názvem "Natáhněte uši!". Podle této knihy byl nedávno natočen stejnojmenný film, na němž se Lahr také podílel. Dnes je John Lahr, slovy Peggy Ramsay, "jediným skutečným znalcem Joe Ortona."

Orton byl macho /+//; kdykoli chtěl, dovedl být okouzující. Byl si vždy vědom svého šarmu. Nepsal pro kritiky nebo pro historiky, bezohledná upřímnost, to byl jeho styl. V denících jde jenom o život sám, o způsob jakým byl žít, vše je popisováno s neuvěřitelnou, místy až otřesnou otevřeností. Orton věděl kam až se dostal ze stoky v níž žil a často se chlubil tím, že se do ní rád vrátí. Tohle je on, na chvíli zpátky doma, v Leicesteru, kam jel na pohřeb své matky: "Měl bílé tělo. Ne v moc dobré kondici. Se sklony k tloustnutí. Ale byl velmi jemný a až překvapivě přitažlivý. Postel pod námi vrzala všemi pery. Takhle jsem to zkoušel poprvé. Sál mi ptáka. Pak jsem ho mrdal. Měl staženou, těsnou prdel. Zřejmě se nu do stalo katolické výchovy, předpokládám." Orton píše jist si svým stvlem, drze, v úsporných krátkých větách a místy velmi vtipně. Ale vcelku nejsou jeho deníky jen pomníkem dokonalosti Ortona jako prozaika, jsou klíčem k celé tragédii; zachycují postupný rozpad jeho vztahu ke Kenovi i nedůvěru k lidem, kteří ho jako slavného autora obklopovali. Lahr usuzuje: "Vtip všech Ortonových her je v tom, že lidé vyjadřují své nejskrytější tužby a city - a trvají na nich - zatímco je nikdy nikdo nevyslechne. Tak je tomu například ve hře 'Co viděl butler', kde krvácející muž říká: 'je-li tato bolest skutečná, jsem skutečný i já' a doktorova odpověď je lakonická: 'raději bych se nepouštěl do metafyzických spekulací'."

A tohle byl asi také ten bod, kde vážla komunikace mezi Ortonem a Halliwellem. Halliwell, který nedokázal žít jen ve stínu svého slavného druha, který zoufale toužil po ocenění vlastních schopností. Je to jasné i ze stránek deníků, kde Orton vystavuje na odiv jen sám sebe. Z Halliwella jsou tam jen - jeho muka.

HALLIWELL zasypával Ortona hysterickými vyhrůžkami a dokonce ho několikrát fyzicky napadl už během několika-týdenního pobytu v Tangeru, v létě 1967. "Bylo to jako generální zkouška k tomu, co mělo přijít," říká Ramsay. "Je to jako u Čechova. Chcete-li mít na konci vraždu, ukažte revolver o něco dřív," Ačkoli Orton všechno, co se mezi nimi dělo, zaznamenával s klidem až zarážejícím, musel vědět, že to, co deníky obsahují, může znamenat katastrofu.

Jednoho dne nechal deníky, svážené v rudých deskách, ležet na psacím stole. Věděl, že si je Halliwell přečte. A muselo mu být jasné, že Halliwellova žárlivost vzroste k nepřičetnosti právě četbou těch lakonických, bezostyšně upřímných sexuálních epizod: "Malý záchodek pod mostem se stal ideálním místem pro divokou orgii. Ne dál než pár metrů odtud spěchali pokojní občané Hollowaye za svým každodenním zaměstnáním. Pustil jsem se do toho a vystříkal se do úst vousatému chlapovi. Pak jsem si zas džíny rychle natáhl. Už jsem chtěl vypadnout, ale zaslechl jsem vousáčovo sípání: 'Každýho vykourím! Kdo chce vysát ptáka?' Nějaký nádeník mu ho vrazil do huby, aby ho umlčel. Sotva jsem chytil autobus domů."

Ramsay vzpomíná: "Byli jsme na zkoušce hry 'Kořist'. Když jsme vyšli ven, Joe řekl: 'Jsem na konci.' Později, při četbě deníků, jsem si uvědomila, že jít dál už asi opravdu nemohl."

Byl to jedině Ken, kdo znal divokost Ortonovy povahy, jeho skrytý vnitřní život i temné síly, které ho ovládaly. A to, čeho se bál a co především nenáviděl, byla Ortonova promiskuita. Orton, oslněný

167

články úvahy recenze polemiky články úvahy recenze polemiky články

svým úspěchem a hladově se pouštějící do stále nových a nových sexuálních dobrodružství, nepoznal odkud přichází opravdové v y v r c h o l e n í. Na mnoha místech deníků je vyjádřena Ortonova touha pomstít se společnosti, která tak dlouho nerozpoznala jeho talent, pro kterou byl dlouho jen tím odmítaným. Ironií zůstává, že tu samou touhu nerozeznal u svého druha. Jenže Ken se pomstil j e m u.

Je tomu osm let, kdy v našem časopise vyšla recenze Steve Granta, týkající se Lahrovy biografické knihy "Natáhněte uši!". Recenzent tehdy dostal dopis, ve kterém Peggy Ramsay vyjádřila přesvědčení, že deníky v žádném případě nejsou fikcí, že "dokonce i ty pasáže, které se dají číst jako stylová cvičení ve psaní pornografie, jsou pravdivé". I dnes tvrdí: "Všechno bylo tak, jak to napsal. A řekla bych, že toho bylo ještě víc." Lahr souhlasí: "Hodně lidí si myslí, že je to sice zajímavé, ale zřejmě pouze obratně vymyšlené. Ve skutečnosti bylo jeho záměrem psát komedii - narychlo. Neměl čas. Neměl čas na nějakou stylizaci. Deníky jsou pravdivé. Mne přesvědčují."

Zda jsou deníky pravdivé nebo ne, to už zůstane tajemstvím. V každém případě jsou důkazem toho, jak neobyčejnou osobností Joe Orton byl. Do smrti zůstal outsiderem, jedinečným umělcem nenávidějším lež a pokrytectví, dandym, který se nikdy nezbavil svých proletářských kořenů. V denících o sobě zanechal dvoje důležité svědectví: ať už je to znepokojivá dokonalost jeho uměleckého výrazu, anebo neobyčejný popis ještě neobyčejnějšího života, v oběm Joe Orton obstál, tak jako vždy, skvěle.

x x x x

/+/"macho" - špan. /přen./ chlap, frajer

"Má-li pojen 'střední Evropa' získat pozitivní základ, pak se diskuse musí přenést od rétoriky, sentimentalismu a zaklínání k věcnému a přesnému zkoumání jak skutečného odkazu historické střední Evropy - která je právě tak oblastí rozdělení jako jednoty - tak skutečných podmínek dnešní středovýchodní Evropy, plné stejně tak rozdílů jako podobností. Naštěstí tento proces už začal, v Praze, kde založení samizdatového časopisu S t ř e d n í E v r o p a podnítilo ostrou diskusi a výměnu názorů...."

TIMOTHY GARTON ASH, The New York Review

V prosinci 1986 vyšlo už 6.číslo časopisu STŘEDNÍ EVROPA !!!

Z velmi zajímavého obsahu vybíráme:

- Timothy Garton Ash: Existuje střední Evropa?
- György Konrád: Všichni účinkujeme v téže hře
- Ladislav Feierabend: Středoevropský manifest
- Václav Bělohradský: Maďarsko 1956 a éra konvergování
- dr.M.H.: Dopis Svatému Otcí /o rehabilitaci Jana Husa/

- a mnoho dalších úvah, recenzí, polemik, včetně přílohy:
- Adam Wandruszka: Habsburský dům /na pokračování/

Redakce STŘEDNÍ EVROPY též upozorňuje své čtenáře, že tento časopis založil svou knižní edici, a to ve dvou řadách, literární a odborné. Jako I. svazek literární řady právě vychází román I.S-SINGERA - "ŠOŠA".

168

články a úvahy články a úvahy články a úvahy články a úvahy

Milovníkům dobré četby doporučujeme knihy z nakladatelství

S I X T Y - E I G H T P U B L I S H E R S , C O R P .

Adresa: Box 695, Station A
Toronto, On. M5W 1G2
CANADA

STALINGRAD A STALINŮV TEROR

/recenze románu Vasilije Grossmana "Život a osud", přeložil Robert Chandler, vydal Harper and Row., New York, 880 stran, cena: 22,50 dolarů/

autor recenze: Ronald Hingley
/New York Review of Books, 9.3.1986/

Důležité romány, napsané v Sovětském svazu, se tam téměř nikdy nedočkají vydání, ale dříve či později si najdou cestu na Západ. V případě románu Vasilije Grossmana "Život a osud" se tak stalo spíše mnohem později než dříve, vždyť Grossman román dokončil v roce 1960. Tedy přibližně ve stejnou dobu jako Boris Pasternak "Doktora Živaga", dílo, které odstartovalo praxi pašování sovětských rukopisů za hranice SSSR.

Stěžejním tématem "Života a osudu" je závěrečná fáze bitvy o Stalingrad v třeskuté zimě na přelomu let 1942-43, kdy Rudá armáda zadržela a pak obklíčila německého vetřelce na Volze. Ale děj není v žádném případě omezen pouze na tuto řeku. Zabíhá do všech oblastí východní Evropy obsazené Rusy a Němci, s detailním pohledem na frontu i zázemí a s vylíčením masových zvěrstev a represivních metod na obou stranách. Je to téměř 900 stran textu s množstvím protagonistů.

Grossmanovy chyby jsou obvyklé chyby socialistického realisty, a známe je ze stovek sériových sovětských románů vydaných za poslední půlstoletí. Divné je, že se s touto rozbředlou a konformní technikou setkáváme u autora, který tak vítězně odmítl politický konformismus o němž se předpokládalo, že je s tímto způsobem psaní nerozlučně spjat. A román nakonec vskutku vítězí, přes všechny nedostatky, přes všechna hluchá místa. Vítězí díky velké závažnosti Grossmanova kolosálního námětu a díky jeho přísnému historickému, morálnímu a politickému zaměření.

Důležitá je v tom jeho víra v nevypočitatelnou, impulzivní, nedefinovatelnou lidskou laskavost, jak ji uvnitř německého vyhlazovacího tábora káže jistý Ikonnikov, jeden z těch svatých mužiků-filosofů, které mají ruští romanopisci tak v oblibě. Tato nečitanková laskavost je představena jako nevyhladitelná lidská vlastnost.

Garantuje, že konečné vítězství nemusí patřit velkým a krutým světovým ideologiím, mezi než Ikonnikov neváhá zařadit vedle křesťanství i marxismus a nacismus. Tyhle teze mohou znít banálně, ale Grossman je dokládá příležitostnými příklady.

Prehistorie románu spadá do roku 1943, kdy Grossman začal pracovat na v podstatě už zapomenuté knize "Ze spravedlivého důvodu". V ní se zabíral počáteční fází Bitvy o Stalingrad; vydali ji v Moskvě v roce 1952 a Grossman ji koncipoval jako první část dvoudílného

169

Ronald Hingley

celku, jehož druhým dílem měl být právě "Život a osud". Věci se vyvinuly tak, že tento druhý díl byl rusky a nezkráceně vydán až v roce 1980, a to v Lausanne, ve Švýcarsku. A teprve teď máme jeho anglický překlad.

Co ty dva romány spojuje? Vedlejší zápletky a hlavní hrdinové jsou společní, i když ne do té míry, že by následná kniha nedávala smysl těm, kteří nečetli předcházející. Přes tuto návaznost představují obě díla ostrý kontrast v politickém postoji; kontrast mezi konformismem ranějšího a bojovným nonkonformismem pozdějšího svazku.

"Ze spravedlivého důvodu" byl jen dalším vzorkem sovětského realistického /čili vykastrovaného/ románu a psalo se o něm dokonce jako o možném kandidátovi na Stalinovu cenu. Je sice pravda, že první vydaná verze byla kritizována a Grossman ji musel přepsat, ale to se stávalo i těm nejortodoxnějším stalinským autorům. Zrevidovaná verze byla krátce nato v SSSR publikována. Její autor se nikdy nestal nějakým disidentem v dnešním smyslu slova. Deset let - až do své smrti v roce 1964 - byl činný v prezidiu Svazu sovětských spisovatelů a za své literární dílo obdržel oficiální vyznamenání "Prapor práce".

Takže zpráva, že pracuje na pokračování k románu "Ze spravedlivého důvodu", nemohla nakonec 50.let vyvolat nějaké vzrušení ani v Sovětském svazu ani kdekoliv jinde. Dalo se čekat, že na světlo vyleze další okleštěný fiktivní brontosaurus, stejný jako jeho předchůdce, bůhví kolikátá mršina zasviňující krajinu oficiálně povolené sovětské literatury. Kdo mohl mít podezření, že je ještě jeden, utajený Grossman, Grossman bolestně si vědomý toho, že jeho vlastní vláda má na svědomí velkou část hrozného utrpení, kterého postihlo Evropu v době, kdy on přicházel do středních let? V knize se představil jako zapřísáhlý odpůrce totality v obou jejích maskách, stalinské neméně než hitlerovské. "Život a osud" je vášnivým útokem proti státu řízenému politickému teroru.

Dopsaný román se Grossman odvážil nabídnout sovětskému nakladatelství, ale časopis, kam jej poslal, ho farizejsky odmítl jako "antisovětský". Následovala domovní prohlídka u Grossmana v bytě, při níž důstojníci KGB zabavili - kromě rukopisu - i každý papírek, jakýkoli materiál /-odnesli dokonce použité pásky do psacího stroje-/, který se nějak k "Životu a osudu" vztahoval.

V depresi nad ztrátou své práce, nemaje sílu ani chuť rekapitulovat znovu z hlavy pul milionu slov, spisovatel úpěnlivě žádal stranické vedení, aby nařídilo vrácení rukopisu. Odpověď dostal od ideologického despoty Michaila Suslova: o vydání knihy nemůže být na dalších 200 let řeč. To je výmluvná pocta významu díla, jak po stránce umělecké, tak po stránce kacířsko-politické.

Když Grossman o rok či dva později umíral, nemohl ani v nejmenším předpokládat, že jeho nejožehavější produkt vůbec spatří denní světlo. A ejhle,- mikrofilm textu to nějak přežil /vždyť takové věci se v Rusku stávají/ a nakonec byl tajně převezen do ciziny.

Ve svém zobrazení nápadné podobnosti hitlerovské a stalinské totality není "Život a osud" mezi ostatními zakázanými sovětskými díly nijak ojedinělý. Alexandr Solženicyn zastává podobné stanovisko, stejně jako se spolu s Grossmanem přiklání k názoru, že spíš Lenin než Stalin je opravdovým strůjcem sovětského modelu totality. Ale Grossman rozvíjí tuto důležitou polemiku výhradně vlastní silou a v rámci svého subjektivního pozorování.

Knihy je nevšední i tím, jak velkou pozornost autor - sám Žid - věnuje židovské otázce. Hlavní hrdina je sovětský Žid, nukleární fyzik. Hlavním tématem je pronásledování židů v SSSR, což je poněkud matoucí časová nepřesnost, neboť antisemitismus, který charakteri-

170

články a úvahy články a úvahy články a úvahy články a úvahy

zoval Sovětský svaz v raných 40.letech, je zde posunut až do jeho válečného období. Ale to je samozřejmě maličkost, vře bledne v konfrontaci se stránkami o utrpení Židů uvízlých v Hitlerově "konečném řešení". Malý příklad: čtenář "Života a osudu" vstoupí i do plynové komory a vdechne asfyxiant, nechvalně známý plyn Cyklon B. Abyste mohli číst určité pasáže této knihy, musíte mít skutečně dobré nervy.

Grossman zachycuje také hrůzy sovětských táborů smrti a zavede čtenáře do nitra příšerného vězení Lubjanka v Moskvě. Jeho popis sovětského života - trestního, Vojenského, civilního - je všeobsáhlý a otevřený. Z vojenských problémů se věnuje především obklíčenému opěrnému bodu kolem Stalingradu - - dělostřelecké bombardování, nálety, boj muže proti muži, vztahy mezi veliteli a vojenskými komisaři, život v armádě na pochodu a v týlových oblastech. Pak jsou tady zkušenosti civilistů - jak těch z venkova, tak těch evakuovaných do válečného hlavního města Kujbyševa, i těch z Moskvy samotné. Milostná dobrodružství, rozvody, problémy se získáním potravinových lístků nebo povolení k pobytu - to vše tu je, tragická i triviální stránka událostí ruku v ruce.

Však to taky celé působí impozantně, ale úroveň výrazně kolísá. Všeho je zde mnoho, až příliš mnoho, člověk se jen diví, a ne poprvé, proč sovětští autoři tak bezhlavě podléhají románovému gigantismu. Cynické vysvětlení říká, že je k tomu svádí život, neboť jsou placeni za stránku a ne za prodané výtisky. Méně cynické vysvětlení to připisuje na vrub jejich touze vyrovnat se Tolstého "Vojně a míru". Ale když tuto knihu nazývá v úvodu Robert Chandler - její precizní překladatel - opravdovou "Vojnou a mírem" tohoto století, nemohu se ubránit námitkám, i když chápu, proč si to myslí. Grossman skutečně soupeří s Tolstým napr. v tom, jak velké množství významných událostí a kolik historicky důležitých osobností do svého románu

zahrnuje: např. Hitlera, Stalina, Eichmana a ne málo skutečných sovětských generálů patří mezi okrajové protagonisty. Jeho časový záběr je však mnohem omezenější než záběr Tolstého. A na druhé straně - za grandiózní "Vojnu a mír" byl sám Tolstoj kritizován kvůli příliš uvolněné formě, a to měl jeho román formu aspoň nějakou - každopádně jí měl víc než Grossmanovo rozvleklé dílo. "Život a osud" toho přináší málo co se sevřeného syžetu týče, a i ukázek vypravěčské zručnosti je poskrovnu, Někde trochu napětí, jinde občasné překvapení, osamělé humorné nebo sarkastické šlehy: samy to nestačí celé rozvibrovat.

Především Grossman, stejně jako řada jiných moderních ruských romanopisců, postrádá Tolstého schopnost a nadání vykreslit povahu. Ať už vezmeme hrstku hlavních hrdinů nebo ono nekonečné defilé menších postav /které se v románu vyskytují v tak štědrém množství, že to zastiňuje i "Vojnu a mír"/, všechny ty Ljudmily, Jevgenije a Alexandry Vladimírovny - všude nalézáme neschopnost vdechnout tištěnému slovu plnou přesvědčivost. Grossman umí věrohodně načrtnout problémy s povolením k pobytu, s potravinovými lístky, pitky v zákopech, plynové komory a masové hroby. Velká škoda, že to samé nedokáže s lidskými bytostmi. Samosebou, že nám je tak či tak "fyziologicky" vymaluje, tady ryšavý knír, onde tik v pravém oku, ale přesto jsou jeho románoví svěřenci pouhými mrzáčky.

To platí dokonce i o hlavní postavě díla, nukleárním fyzikovi Viktoru Štrumovi. Stojí před námi politicky ambivalentní člověk, kterému je občas umožněno plácnout nediskrétní poznámku. Udělá zásadní objev ve svém oboru a zdá se, že jeho hvězda bude stoupat. Ale zakrátko se stane terčem protižidovského honu no čarodějnice ve svém ústavu. Teprve v hodině dvanácté, kdy už je nesmazatelně

171

Ronald Hingley

označen jako materiál do koncentračního tábora, jej nečekaně spasí telefonát samotného Stalina, ono povětsné deus ex machina. To jej nejen zachrání, ale v neposlední řadě to přímo ovlivní jeho ideologický přerod z politického váhavce do nadšeného přívržence vědeckého establishmentu. Snad se tím, skrze svého hrdinu, omlouvá sám Grossman za mnohé své přispůsobení establishmentu literárnímu, který jej tak bohatě odměňoval. Ve světle takových úvah se Štrumova dilemata stávají mnohem více fascinující než Štrum sám.

Robertu Chandlerovi patří dík, že vypracoval podrobné historické pozadí vzniku románu. Příliš často bývají sovětské zakázané rukopisy předhozeny západnímu čtenáři jen s pouhým titulem, jménem autora, překladatele a s obvyklou reklamou, přirovnávající obsah k Tolstému, Čechovovi, Shakespeareovi či kdovíkomu - - toť vše. Ale o materiálu, popisujícím tak zmatenou dobu, nutně potřebujeme podrobné informace, - a ty nám právě Chandler poskytuje.

Dlouhé úsilí pana Chandlera nám tedy zpřístupnilo dílo, které sám překladatel celkem po právu označuje za "nejúplnější portrét stalinského Ruska, který kdy byl napsán, a který zřejmě bude těžko překonán." Přinejmenším je to významný dodatek k velké knižnici ruských děl, počínaje Pasternakem a konče spoustou dalších autorů; děl napsaných v Sovětském svazu, ale určených výhradně pro nezkremlizované čtenáře.

x x x x x

/Ronald Hingley se proslavil hlavně knihou "Pasternak" - biografie, a studií o čtyřech ruských básnících 20. století, "Slavičí blouznění" - "Nightingale Fever",/

Některé tituly ze SIXTY-EIGHT PUBLISHERS, CORP. :

Václav Havel: HRY 1970-76, 7.70 S
Karel Pecka: PASÁŽ, 4.30 S; MOTÁKY NEZVĚSTNÉMU, 9.20 S
Ludvík Vaculík: ČESKY SNÁŘ
Josef Škvorecký: MIRÁKL, INŽENÝR LIDSKÝCH DUŠÍ, LVÍČE,
VELKÁ POVÍDKA O AMERICE
Jan Beneš: ZELENOU NAHORU
Ferdinand Peroutka: POZDĚJŠÍ ŽIVOT PANNY, 8.50 S
Arnošt Lustig: Z DENÍKU SEDMNÁCTILETÉ PERLY SCH., 4.75 S
Václav Havel: DOPISY OLZE,

SLOVNÍK ČESKÝCH SPISOVATELŮ

ZPRAVA DOKUMENTAČNÍ KOMISE K 231 - výbor z dopitu bývalých vězňů
čs.komunistického režimu. 4.00 S, čistý výtěžek jde ve prospěch sdružení
bývalých politických vězňů v exilu.

SIXTY-EIGHT PUBLISHERS, Corp. - - vynikající české exilové nakladatelství
v Torontu.

"KAŽDÝ SI VZPOMNĚL NA SEDMATŘICÁTÝ"
/úryvek z románu Vasilije Grossmana "Život a osud"/

V Ústředním výboru byla diskuse o vědeckém výzkumu v zemi.
Když Ščerbakov navrhl snížení rozpočtu pro Akademii, Stalin zakroutil
hlavou a řekl: "Ne, nemluvíme přece o výrobě mýdla. Nehodláme

172

články úvahy recenze články úvahy recenze články úvahy recenze

šetřit na Akademii!"... Všichni očekávali výrazné zlepšení postavení vědců... Několik dní nato byl zatčen významný botanik, genetik Četverikov. O příčinách jeho zatčení kolovaly různé pověsti... O politickém zatýkání se od začátku války hovořilo už poměrně málo. Mnoho lidí, mezi nimi i Viktor, to považovalo za skončenou věc. Teď si každý vzpomněl na rok 1937: každý den se četly seznamy lidí zatčených v průběhu noci, lidé si navzájem telefonovali nejnovější zprávy...

Viktorovi se vybavily jména desítek lidí, kteří zmizeli a nikdy se nevrátili: akademik Vavilov, Osip Mandělštam, Babel, Boris Pilňak, Mejerchold, bakteriologové Koršunov a Zlatogrov, profesor Pletňov, doktor Levin...

Mělo to všechno vypuknout znova? Opět - dokonce i po válce - se má člověku rozbušit srdce uslyší-li v noci kroky či klaksón auta?

Jak je to těžké srovnat si tyto věci s válkou za svobodu!

x x x x x x x

150 000 SLOV /texty odjinud/

Časopis nejzajímavějších a nejinformativnějších statí ze světového tisku v českých a slovenských překladech.

Vychází 3x ročně v rozsahu 150-250 stran.

Každé číslo je složeno z řady rubrik vztahujících se

- k Československu a k jiným zemím
- k historii
- k filosofii
- k literatuře
- k technice, hospodářství, ekologii
- k mezinárodním vztahům atd.

Četba informovaných lidí - - - 150 000 SLOV !!!

Nenápadné chlubení slavnými známými

/Truman Capote: "Vyslyšené modlitby",
autor recenze: David Godolphin /Time Cut, 19,10.1986/

"Teplouši jsou jediní lidé, kteří jsou vlídní k rozkošnickým matrárnám," píše Truman Capote na předposlední straně novely "Vyslyšené modlitby" /Answered Prayers/. Chyba lávky. Slečna Capotová není vlídná k nikomu. "Vyslyšené modlitby" mají pouze tři kapitoly. Capote čas od času sliboval víc, ale důležité upíjení se k smrti, jemuž propadl, mu narušilo plány. Románový hrdina Jones, bisexuální prostitut a neúspěšný spisovatel, vzpomíná v těchto třech útlých kapitolkách na lidi, s kterými přišel do styku - ať už v přímém nebo přeneseném smyslu - během krátké doby, kdy vystoupil z anonymity a stal se známým a opětovně zapadl. Pár obětí sarkastických útoků Jones-Capota je kryto přezdívkou, ale většinou autor uvádí pravá jména. Defilují před námi prominenti, politikové, spisovatelé, hvězdy show-businessu a lepší kurvy ženského i mužského pohlaví. Někteří z nich jsou už mrtví a mnoho je jich už zapomenuto. Doris Duke nebo Porfirio Rubirosa připadají asi mladším čtenářům jako jména postav z prací Jackie Collinse, ale tito lidé skutečně žili: la Duke byla současnici a sokyní více zná-

173

David Godolphin

né Barbary Huttonové a seňor Rubirosa byl playboyským velvyslancem Dominikánské republiky, legendárně vybavený kanec. /-"Snad jedině iránský šah by mohl na přehlídce penisů soutěžit s tímto diplomatem."/

Drby, to je hlavní námět Capotovy knihy. Většinou jsou sprosté /- "kdyby z Kate trčely všechny čuráky, které už měla v sobě, vypadala by jako dikobraz"-/, hodně jich je vyčpělých/-třeba jak Cole Porter extravagantně propustil svého sicilského gigola-/ a všechny bez výjimky kuriózně jalové, Čajový dýchánek v Colletině ložnici stejně jako alkoholický mejdan na počest Dorothy Parkerové, Tallulaha Bankheada a Montgomery Clifta jsou jen nudnou potištěnou stránkou.

Nic z "Vyslyšených modliteb" se nedá srovnat se stylem "Jiných hlasů, jiných pokujů" a těch střídmych raných povídek, okamžitě navozujících atmosféru prostředí. Hulvátské "Vyslyšené modlitby" se ve svých nejlepších pasážích čtou jako bezstarostně kurevnické odysseye Johna Rechyho, v těch horších pak zní jako by byly ukradeny z odložených rukopisů Tennessee Williamse /který se ostatně - mírně znechucen - také v knize objeví: v rámci nečistých "profesionálních" styků hlavního hrdiny Jonese/. Celkově to působí, jako by stará královna, kterou nemůžeš než litovat, bláznivě mlela slavná jména a historky, aby udělala dojem na menší královny u hodovní tabule. Což asi tak nějak shrnuje poslední roky Trumana Capota.

x x x x

/Obě dvě výše uvedené recenze - včetně ukázky z "Života a osudu" - pro Revolver revue Jednou Nohou přeložil -an./

x x x x

V červenci 1986 vyšlo první číslo nového čs.samizdatového časopisu - O DIVADLE.

244 stran formátu A4 v tvrdých deskách, výborný tisk, kvalitní papír.

Pro malou informaci vybíráme z obsahu:

Karel Kraus - Herec a postava

Antonín Kropáček - Herec se vytrácí

Zdeněk Urbánek - Porucha není teprv na jevišti

Milan Uhde - Dutí lidé, vycpaní lidé

František Pavlíček - Divadlo poetické - divadlo politické

Václav Havel - Daleko od divadla...a v jeho spárech

" " - Radok dnes

Jean Rcusset - Herec a jeho postava

Situační zpráva z Francie atd.

Čtenáři specializovaného časopisu O DIVADLE si opravdu mají z čeho vybírat. Nikdo nebude zklamán!!

V O K N O - podzemní časopis s nejdelší tradicí !!!!!!!!!!!!!

174

články úvahy recenze polemiky články úvahy recenze polemiky články

NENÍ VŠECHNO ZLATO ...

Věnováno Mistru Trentovi, jehož knihy učily hochy žhavé lásce k pravdě, k mužnosti, a svým líčením krásné přírody jim vštěpovaly do srdce i prvky krásy, Nebylo v nich nic o žádných zamilovaných lidičkách, ani se v nich neřešily problémy, pro které hoši ještě neměli pochopení.

Motto: ... pak zakývala svou bílou hlavou a řekla tiše: "Ano, ano. Zde duben přichází - a mně se končí listopad!"

Nedávno jsem zaslechl v poměrně různorodé společnosti asi tato slova: "Zdá se, že to bude lepší, když n á m b u d o u d o b ř e v l á d n o u t." Byla to v podstatě většinová reakce na předchozí diskusi o tom, že v kterémsi východoevropské zemi se připravuje vydání knihy autora - někdejšího disidenta - nyní emigranta, má být do kin připuštěn film o bývalém totalistovi /zpráva opepřena poznámkami o trudných podmínkách vzniku téhož/, vše toto zásluhou změn, připisovaných větším či menším dílem soudruhu N.N. Následovala krátká projekce naší podobné potencionální budoucnosti, završené výše zmíněnými slovy.

Dáno snad nezbytnou a omluvitelně nepřilíš kritickou potřebou alespoň záblesku optimismu v současném životním septiku, snad i elementární lidskou touhou vidět před sebou i jenom náznak toho, po čem člověk celým svým dosavadním úsilím prahne, je schopna taková „novinka“ vyvolat celý sled na základě sebe samé /i nepodložených podobných zpráv či zvěstí/ založených úvah i závěrů. Nejbezprostřednější z nich se nabízí asi takto: Tlakem takových a takových okolností dospěla vládnoucí špička /establishment, místodržící, gubernátoři.../ k tomu, že lépe vydat podobné dílo, než riskovat /eo ipso podporovat/ další regresi kulturní, politickou, hospodářskou, potažmo vojenskou a nedej Pánbůh mocenskou. Další bude bez větších problémů následovat, protože režim uvidí, že touto cestou to jde lépe dopředu, přitom ale pozvolna ztratí sílu a vymknou se mu páky z rukou.

Odpovídající předchozím větám se převážně jeví vykladačské dílo renomovaných koryfejí světové politologie o světě druhé poloviny 80tých let a východ od Šumavy - summa summarum: Z hlediska potřeb pokračování již několik let trvající obrodné tendence je nasnadě, že k získání nových impulsů k zejména hospodářskému, následkem toho ovšem i vojenskému a mocenskému progresu, je výhodné pro vládnoucí vrstvy naší polozeměkoule povolit otěže a díky tomu se domoci alespoň části zmíněných cílů. Jako samozřejmý důsledek se jeví v úvodních větách připomenutá zveřejnění různých artefaktů, v předchozích érách nemyslitelná. A zde se dostáváme k pojmu "d o b ř e n á m v l á d n o u t", myšlenému asi - vy si dělejte svoje, když nám zůstane naše -, a zároveň právě tady dochází k zásadnímu omylu, ať už chápanému jako záměna objektu za subjekt, vítězství za porážku, či síly za slabost.

Ekrtova jedovatá nákaza prorůstala bednou. A s ní ruku v ruce šla hrubost. Kdežto nemravnost zde šířil Ekrt se svými kumpány, hrubost a násilí sem zaváděl Draňák a Krošek - a po nich se opičila i většina ostatních.

V /nejenom/ naší zemi vládne Nomenklatura mocí. Kdo s tím nesouhlasí, nechť laskavě odloží tento list a jde si do stánku PNS koupit jiné čtení. Je to premisa tak základní, že o ní netřeba diskutovat. Nomenklatura v amalrikovském smyslu: oligarchie, kasta, kde si každý její příslušník od vstupu do Pionýra v šesti letech

Není všechno zlato...

může extrapolovat svůj život až do osmdesáti při dodržení minimálních výchylek od kompasu společnosti a maximálním potlačení svědomí. Právě svědomí je všeobecným ekvivalentem Nomenklatury a to je také její specifikum: žádná kasta rodu, řeči, vyznání, kultury, znalostí ani oligarchie majetku či půdy - stačí včas odložit svědo-

mí a každý může naskočit na kolotoč a při troše úsilí se dobrat moci a vlády. Tedy vládnout, nějak vládnout. Píšu nějak, protože jakékoliv označení kvality zde ztrácí největší část svého významu. Aby se totiž Nomenklatura udržela u moci, to znamená, aby se vůbec uchovala, musí vládnout tak, aby se udržela u moci. Klasická tautologie! Ne tedy dobře, špatně či vůbec nějak konkrétně vůči někomu konkrétnímu, ale čistě konjunkturálně vůči sobě samé, protože ona sama je neosobní, ale s podivuhodně vyvinutým instinktem pro to, co jí může ohrozit. Nedělá jí tedy potíže se komukoliv bránit a eventuelně se zbavovat nejenom svých protivníků, ale i stoupců, vůdců a včerejších idolů, dokonce je možné říci, že právě tyto okamžiky patří k jejím nejsilnějším.

Z předchozího vyplývá nejzákladnější potřeba Nomenklatury: stejně jako parazit nemůže existovat sam o sobě, to znamená bez svého hostitele, nemůže existovat ani Nomenklatura sama o sobě, bez moci. Jestliže je tedy moc pro ni nepostradatelná, musí být absolutní; a jediný způsob, jakým je absolutní moc zajištěna, je totalita. A ta je atributem Nomenklatury. Protože, a to je nejdůležitější, není možné si nevšimnout, že všechny, doslova všechny, objekty těchto, ale i jakýchkoliv jiných pozorování jsou jí hodnoceny, vybírány, voleny, jmenovány, odvolávány, kontrolovány, registrovány nebo jen zdánlivě přehlíženy. Tato Nomenklatura tajemníků, ředitelů, náměstků, fízlů, veksláků a šmelinářů, v nejhlubší spodině propojená, tím také překonávající všechny případné otřesy, rozhoduje, schvaluje, kontroluje a prověřuje vše, co se jakkoliv může být sebevzdáleněji dotknout jí nezavázaného člověka, jejího nečlena.

A právě t í m t o nám vládne - ne jak, ale čím: sama sebou. "Jak" bráno v potaz pouze jako občasná regulace "čím"; regulace míněná nejinak, než jako další stupeň ke zblbnutí těch, kteří neuvažují, neohlížejí se a zároveň nejsou schopni extrapolace.

"Jsem váš nový učitel přírodopisu a fyziky! Jmenuji se Kovář - -
a doufám, že spolu u k o v á m e dobré přátelství!"

Tedy zpět k počátku: jakákoliv vydaná kniha, jakýkoliv připuštěný film, jakákoliv divadelní hra na oficiálních prknech /díla zmíněného ražení/ se objevují s požehnáním Nomenklatury a mají v jejích očích několikeroú úlohu:

- vzbudit ve státo tvorných vrstvách optimismus
"Zaplat Pánbůh, konečně je zase co číst, sledovat, poslouchat..., přece jen se něco v posledních letech udělalo," zamumlal inženýr A. a posunul se ve frontě před knihkupectvím o místo dopředu
 - předejít vykolejení profesionálů
"Říkal jsem to před deseti lety, že to víc než dalších patnáct nevydrží, a vidíš: výměna generací tu a už se to veze. Jen blázen by proti tomu něco namítal," škytl režisér B. a rozepjal svému novému objevu další knoflíček.
 - zblbnout cizinu
"Hm, hm... reforma shora, nevyvolaná tlakem zdola, to je pro ně koneckonců to nejlepší, nemyslíte, kolego?" řekl socialistický poslanec, Sir C., a zapil ústřici douškem šampaňského.
 - ... /další si doplní laskavý čtenář sám/
Podtrženo a sečteno: vzbudit zdání demokratisace kultury.
- Demokratisace kultury jakožto předvoje všeho lidského pachtění /ze stra-

ny vládnoucí špičky chápaná jako vynucená, z druhé strany jako vydobytá/ se takto může stát jednou z největších vychcaností režimu. Tato demokratisace nastává totiž vždy v momentě, kdy Nomenklatura potřebuje být ne demokratičtější, lepší /těmito nuancemi se nezabývá/, ale silnější. Asi jak to vyjádřil před 20 lety Jan Procházka: "Budou nám vládnout třeba i demokraticky, budou-li to oni, kdo nám budou vládnout." Zde je ovšem ten háček, že aby Nomenklatura zůstala Nomenklaturou, může vládnout všelijak, jen nesmí dopustit možnost skutečné demokracie /jako šelma, která se chce udržet naživu, nemůže přžvykovat seno/. Řešení je ovšem po ruce - demokratisace, popřípadě zdání též. K tomu opět lapidárně Jan Procházka: "Mezi demokracií a demokratisací je asi stejný rozdíl jako mezi Vodkou a vodou" /obě citace J.P. nedbalé/. Tím řečeno téměř vše a právě z těchto důvodů může patřit demokratisace /zdání demokratisace, řízená demokracie, lidová demokracie a všechny další odvozené a vymyšlené termíny/ k nejrafinovanějším zbráním Nomenklatury. Neboť cokoliv na první pohled jí škodící se s jejím souhlasem objeví, přispívá vždy k jejímu přetrvání - právě v tom neosobním smyslu slova - a i když se to vládnoucí špičce nemusí zrovna líbit /protože ta je dočasná, osobní a Nomenklatuře podřízená/. Je to klasický příklad dialektické jednoty strategie a taktiky, jejíž teorii tak široce rozvinul ruský doktor práv a k tak neuvěřitelným metám dovedl český doktor medicíny.

Žádný nechtěl zůstat pozadu! Fankova slušnost a jemnost se každému líbila, žádný však netoužil po tom, aby on sám byl považován za slušného. A měl-li přece jen někdo takovou touhu, pak bylo pro něj skoro nemožné udržet se v té spouště špatností slušným a dobrým.

Absolutní menšina /Nomenklatura/ žije u nás v podivuhodné symbiose s absolutní většinou /téměř všichni ostatní/: druzí zajišťují prvním vládnoucí postavení a naproti tomu první umožňují druhým přežívat tak, aby jim toto postavení mohli zajišťovat. Je zde diferenciací každého jednotlivce podle jeho "přínosu společnosti", to znamená podle míry projevené spolupráce, a celé to lze označit havlovským "stylem životní vychcanosti". K tomu blíže: každý z absolutní většiny je menší či větší měrou poután k Nomenklatuře, menší či větší měrou žije ve lži, aby takto projevenou loajalitou získal pro sebe některou z výhod /dobré zaměstnání, chata, auto, děti ve škole.../, vše podle míry vlastního svědomí. V téměř každém takovém člověku musí vzniknout vnitřní mindrák z tohoto rozpolcení, pomocí kterého je snadno ovladatelný, ale z druhé strany i jistý latentní pocit pomstychtivosti vydíraného tvora, který by mohl být potencionálně realizován /Nomenklatura má před očima dost příkladů z dějin/. Je to sice na první pohled dobré hledisko ke zdůvodnění zbytnělého represivního aparátu, ale všeobecně vzato to není ideální stav, i když dosud poměrně stabilní.

A zde nastupuje demokratisace, která při trošku šikovném vedení může celou tuto podivnou symbiosu v očích individua změnit. Výsledek může být potom asi takový: pro každého jednotlivce zůstává pouto k Nomenklatuře, zůstávají /eventuelně se i zvětšují/ výhody z něj plynoucí, ale v očích člověka mizí pocit všudypřítomné lži - - vždyť vidí ve výloze knihy autorů, o kterých se včera nesmělo ani mluvit atd., zkrátka vše, o čem byla v úvodu řeč - a naopak začíná v dušičce hlodat červ skutečné loajality, tím skutečnější, že sotva kdy v životě měl možnost podobný pocit zakusit. Podpořen navíc eventuálními personálními změnami /vždy dodají optimismu/ i špatnou staletou středoevropskou zkušeností s jakoukoliv nejistou restaurací jakýchkoliv starých poměrů, zamne si nakonec takový človíček ruce a jde poprvé v životě /či po 20,40,... letech - podle věku/ dobrovolně a radostně na schůzi, aby tam svobodně odhlasoval usne-

Měli jsme underground a máme prd... /Egon Bondy: O počasí/

Duch rotpačitosti provází tyto řádky, ale nic naplat, je-li těch prdů a uprdnutí povícero, lidé obvykle reagují. Někteří tak, že si ostentativně ucpávají nos, jiní tím, že prostě a bez řeči opustí místnost, další pak možná i tak, že dotyčného prostě vyženou ven nebo mu rozbijou hubu. Nemám v úmyslu reagovat ani jedním z výše zmíněných způsobů, ale přesto mne silný pocit zápachu, vanoucího z některých nedávných článků a literárních děl v undergroundovém samizdatu, k nějaké reakci neodbytně ponouká. Předem podotýkám, že má reakce bude asi notně chaotická a přelétavá, plná otázek a rozpaků, ale omluvou budiž snad to, že si neklade za cíl ani literárně kritický rozbor dále uvedených výtvorů a výplodů, ani nějaké programové prohlášení jednotlivce či dokonce skupiny. Je a zůstane prostě jen reakcí člověka, který v nedávné době četl Bondyho "Bezejmennou"/ strojopis 1986/, Santa Klause "Českou 'neoficiální' rockovou scénu"/Vokno č.10/ i dvě jakési výzvy, adresované především mladým lidem u nás - totiž Bondyho "S/M Is Dead" a Blumfeldovo "Probírám se alternativním kalendářem"/obě viz Vokno č.11/.

Přes značnou rozdílnost v obsahu, zkracování i ambicích mají vyjmenovaná díla jedno téma společné: underground, jeho minulost, přítomnost a zejména budoucnost, popř. kritické vymezení autorů vůči Chartě 77. To samo o sobě by ještě nemuselo vadit. Ba právě naopak - podobný hlas by bylo možné jedině přivítat, a to nejen jako příspěvek do rámce širší diskuse, ale i jako možný způsob, jak v budoucnu předejít závažným nedorozuměním. Horší už je, činí-li tak auto i metodou značně povrchní, často doprovázenou hrubým zkreslováním skutečností. Přesto i to by bylo možné /alespoň do určité míry/ omluvit s tím poukazem, že jsme jako jednotlivci lidé chybující a omylní a že nám mnohým je vlastní také předpojatost a zúženost vlastního pohledu na okolní svět. Koneckonců možná právě skrze omyly a jejich následující rozpoznání je nám souzeno dobrat se pravdy. Za naprosto nehorázné však považují, káže-li někdo všechny tyto povrchní a ukvapené soudy, nesmysly a protismysly, ba dokonce i lži a nevybíravé útoky na adresu Charty 77, nejen sám za sebe, ale i jménem "drtivé většiny mladých lidí"/Bondy/. Tady už jsou všechny meze překročeny.

Přesto mě nadále nahlodává pochybnost, mám-li psát dál. Chartu jsem nepodepsal a chartista tedy nejsem. To neznamená, že bych s tím, co Charta dělá, nesouhlasil. Ale mám pocit, že můj podpis - - dnes po deseti letech od jejího prvního vystoupení - by pro mne znamenal spíš něco jako dodatečné přihlášení se k nějakému hnutí nebo organizaci, a to Charta přece není. Daleko důležitější mi připadá se k myšlenkám i činnosti Charty neustále vztahovat, v jejích intencích se snažit pokračovat a na její práci navazovat /s plným vědomím toho, že má anonymita, která už k intencím Charty nepatří, mi může být samozřejmě kdykoli omlácena o hlavu/. Zároveň se nikterak necítím být underground, a pokud ano, tak pouze jaksi jen jednou nohou a zároveň vždy spjatě s určitými konkrétními událostmi.

Pokusím-li se však o retrospektivní pohled na posledních deset let svého a snad i našeho obecného života, nemohu než konstatovat, že jak Charta, tak i underground představovaly v našich podmínkách jedinečné kulturotvorné fenomény. Že zároveň vytvářely jediné pole, kde mladý člověk mohl svobodně naslouchat, učit se a posléze i aktivně realizovat, ať už účastí na seminářích, koncertech nebo výstavách či na stránkách samizdatových časopisů a knih. A že proto považují za svou povinnost bránit Chartu i underground v případě nevybíravého napadení.

II.

V jistém smyslu to, čemu se musíme znovu učit, je být Kassandrou, být na stráži před nicotou. Neboť vše, co západní kultura vykonala, učinila proto, aby přehradila cestu mocností zmaru a destrukce, o nichž ví, že jich je schopna. /André Glucksmann/

"Bezejmenná" je smutná kniha /1/. Už v úvodu se autor vyznává z tvůrčí krize, z nedostatku tématu a ústřední myšlenky, prostě z jakéhosi prázdna uvnitř sebe sama, a tento pocit je přítomen jako červená nit po celých následujících 80 stran. Sám autor píše: "Tuto knihu nepíšu jako knihu, i když zachovává formu knihy, ale jako volání z hlubiny, možná z pekla, volání, které už si neklade za cíl nic, vůbec nic, jen snad vydat pocit a varovat." Zdá se mi, že pod zorným úhlem této vety /skrývá se kdesi uprostřed knihy, ale docela dobře by mohla sloužit jako její motto/ by bylo možné Bondyho ospravedlnit. Třeba právě jako Kassandru před branami příštího světa. Jenže... Proč ta děsivá spousta hodnotících soudů, křivých nařčení u falešného dovolávání se mladých lidí? A proč vzápětí ta uslzená vyznání se z egocentrismu a z obav, že se autor stane terčem posměchu? Pod tíhou všeho se totiž volky nevolky vtírá dojem, že Bondy tu hraje, byť přímo s emfatickým zaujetím, jen jakousi hru. Hlas z pekelných hlubin se v ní střídá s ozvěnou pláče ze slzavého údolí poznání sama sebe /"Vím sice, že jsem člověk morálně zcela diskvalifikovaný..."/, kde pláč jako by měl zastřít jakýkoli hlas proti peklu se vzpouzející. Ale nejsou kultura a lidská práva právě takovým hlasem, vzdorujícím silám pekla uvnitř sebe i vně? To však Bondy jako by vůbec neviděl /i když se mi to, znaje jeho poezii, nechce věřit/. Pouze lamentuje, poučuje, vytýká anebo okolo sebe na všechny strany plive nadávky nejhrubšího zrna. Zkrátka všechno to až příliš připomíná impotentní hrdování starého člověka, který je schopen nahlížet okolní svět pouze prizmatem vlastní deziluze a marnosti. Tak svrchované skeptický postoj je třeba odůvodnit. Proto Bondy už v úvodu podniká výlet do minulosti, aby zjistil, že Evropa počínaje Řeckem představuje jednu velikou anomálii, kde "jedna ekonomická formace byla nelidštější než druhá." Evropské kvaltování prý nic nepřineslo, ale anomálie byla tak zřetelně určená, že jsme z ní prostě nemohli vypadnout. Vše s "železnou logikou pohybu dějin" pokračovalo dál, od první světové války přes Stalina /"kdyby to neudělal on, tak by to udělal Trocký"/ až k dnešnímu status quo obou supervelmocí a "dvou vládnoucích tříd, z nichž ta jedna má jediné plus"; je totiž "vývojově mladší, a proto bezohlednější". A zatímco "západní ultraměšťáci a roduvěrní chartisté ... žvaní cosi o lidských právech", stojí svět "tváří v tvář novému nebi a novému peklu" - protikladu bohatého Severu a chudého Jihu. A my, "obyvatelstvo II.světa, se tak z police vykořisťovaných novou vládnoucí třídou, která vznikla podle historických zákonitostí, stavíme do pozice vykořisťovatelů" vůči třetímu světu /také historicky zákonitě?/. Je snad z té tragédie nějaké východisko?

Bondy nám jich nabízí hned několik. Jedinou příležitostí, jakou nám nabídli Marx s Engelsem, jsme už bohužel prošvihli. Pokud by totiž k rozpolcení došlo až po "světové socialistické revoluci", věc by se velice snadno, jakoby mávnutím kouzelného proutku vyřešilo. "Proletariát Severu by odevzdal své ekonomické přebytky Jihu, protože by neměl žádný zájem na jejich shrabování, a zároveň by přijal

/1/ Veškerý polemický tón následujících stran se dotýká jen 1.dílu knihy. Druhý díl jsem nečetl. Na případnou námitku stran toho odpovídám, že Egon Bondy je filosof a musí tedy snést kritiku třeba jen jediné věty ve své práci, má-li tato věta své hodnotící a filosofické aspirace a není-li vytržena z kontextu.

populační přebytky". Třetí svět by zbohatnul, a tudíž by se tolik nemnožil. To vše by se událo "za pomoci mocné vědy"/té vědy, která má tak stěžejní význam v anomálii evropského vývoje?/ a za předpokladu, že by se "řádně dbalo ekologických zásad"/bez lidských práv?/. Jenže k žádné světové revoluci nedošlo; odehrálo se pouze několik komunistických převratů.

Bondy tedy ve své futurologické koncepci nabízí tři jiné alternativy. Za prve; genocida třetího světa. Ta je však samozřejmě nepřijatelná. Perspektivnější alternativu vidí tedy v tom, pokud "III. svět pohltí nás". Tady se otevírá "nová šance" - "návrat k přirozenému vývojovému dynamismu" orientálních společností. Vždyť přece dějiny takové Číny nebo Indie, kde se tolik "neplýtvalo společenskou a lidskou energií" a kdo se navíc pojmy lidských práv a svobody historicky neobjevily, byly daleko "klidnější a šťastnější". Má to však jeden háček - "šance na nějakou revoluci ... by byly prachmizerné a štěstím by bylo, kdyby nastaly horší poměry, než jsou dnes v SSSR". Ale stále lepší nežli třetí alternativa "v hlavách těch, kdo říkají, že 'to nějak dopadne' - to je alternativa pštrosa". Nic jiného nezbývá! Nebo snad přece? Ale ano: sice jen kdesi v pisatelově nitru - ale přece - ozývá se maličká naděje, že možná "ještě zbývá čas pro světovou revoluci"/socialistickou? komunistickou?/.

To byla jen malá koláž, utvořená z Bondyho výkladu dějin. Co k tomu dodat? Snad jen to, že Bondy jako velký znalec orientálních filosofii musí jistě vědět, že ve staré Číně patřila k základním povinnostem nucená práce. Aby jí bylo docíleno, vyvinul panovník pro nás jen těžko představitelný systém udavačství. Udavači, upozorňující panovníka a jeho úřednictvo na ty, kdo se nucené práci vyhýbali, byli od práce osvobozeni na dobu tří let. Ale nechci kritizovat společnost staré Číny. Jde mi o něco jiného. Totiž o příklad, kam až může dojít společnost, nejsou-li v ní nějakým pro všechny závazným způsobem deklarovány svobody a lidská práva. Pak opravdu není divu, že v ní mohou nastat třeba i horší poměry než v SSSR.

Ostatně příklady není nutné hledat v daleké minulosti. Dnešek jich nabízí až dost. Přirozený vývojový dynamismus pustili přece obyvatelé rozvojových zemí už dávno k vodě, aby následovali své západní /nebo východní/ sousedy a vzory. Navzdory mnoha hlasům, přicházejících z řad intelektuálů i celých spontánně se utvářejících hnutí. Cándhí byl zastřelen. Situace, v níž se třetí svět nalézá, rozhodně není jednoduchá. Nejedním problémem je Jih nucen vyřešit si sám, jako ani my nemůžeme věřit, že si své problémy vyřešíme vystřelením na Měsíc. Třetí svět ostatně už ví, že populační přebytky těžko může kam odevzdat, a proto různým způsobem a s různými výsledky provádí vlastní populační politiku. Někde veřejnou diskusí a propagací antikoncepce, jinde pak použitím značně drastických metod. Je známo, že Čína násilnou sterilizací a zákonným omezením počtu dětí v rodině na jedno jediné /a tedy potlačením jednoho ze základních lidských práv/ dosahuje v populační politice 'dobrých výsledků'. Ale... Kdo dnes ví, kolik je každoročně usmrceno v Číně novorozeňat, jen aby jejich rodiče unikli zákonnému postihu? Uvědomil si vůbec někdo, jak bude vypadat čínská společnost, až ji bude vytvářet několik generací jedináčků? Je možné tak citlivým mechanismem, jaký společnost bezesporu představuje, tak drasticky a byt v zájmu sebestřednější věci manipulovat? A stává se ve světle těchto skutečností "všechno to žvanění o lidských právech ... směšným"?

Zaslechnu-li pojem "historicky zákonitý", naskakuje mi na těle husí kůže. Kde je pak naše svoboda? K čemu vůbec je všechno to lidské pachtění? Děje-li se vše s "železnou zákonitostí", nezbývá než strčit ruce do kapes, na všechno se vykašlat a čekat, jak to dopadne. To je však opravdu alternativa pštrosa. Ale proč tedy lidé zažívají a artikuluji tak výsostné životní pocity, jakými jsou např. vlastní svědomí nebo vina. Bondy píše, že "není naší vinou, že nám vládne nová vládnoucí třída..." Ne? A čím je to tedy vina? Železných zákonitostí? Ale ty přece nelze z ničeho obviňovat, pakliže se dějí zákonitě.

Všechno...

"Věk svobody - a to jest věk lidských práv - přešel," píše Bondy. "Svoboda a lidská práva jsou spojeny s konkrétními historickými a ekonomickými podmínkami, za nichž jsou funkční... V některých obdobích mizí z intelektuální scény jako pouhý postulát - není po nich vidu ani slechu, protože po nich není poptávka. Jisté historickoeconomické formace fungují jen za předpokladu, že svobodu a lidská práva vzal čert...", a tak "ze žvanění o nich zbyde jen papír na vytření zadku." Proto také jejich dovolávání se je jen pouhou "pozicí preludů a autosugesce, snad to někomu individuálně vyhovuje, ale výsledek to nemůže mít žádný."

Lidská práva opravdu nejsou žádnou 'absolutní normou'. Daleko spíš jsou jen platformou, na níž stát garantuje všem občanům svobodu hospodářskou, společenskou, kulturní a mravní. Rádl kdysi napsal /2/, že "lidská práva jsou plodem přesvědčení o suverenitě jednotlivcově nad státem". Co to znamená? Především že každému člověku je tím zajišťována stejná šance dobrat se pravdy /která už tou 'absolutní normou' může být/, ale jak ji kdo využije, už je jeho věc. A neméně je tím vyjádřeno, že jakákoli, byť sebevětší většina nebo stát nemají právo vnučovat člověku svou představu společnosti nebo svou 'pravdu', jde-li o věci spjaté s rozhodováním lidského svědomí. Jistěže lidská práva jsou fenomén společenským /vně společnosti by totiž ztrácela svůj smysl/; ale jak je možné tvrdit, že "představují jen ryze pragmatickou formu politického zřízení"? A je vůbec možné třeba v hlasu oněch deseti milionů Poláků, dožadujících se těch nejzákladnějších lidských práv svobody a nezávislosti, spatřovat jen "pozici preludů a autosugesce"?

Spočívají-li - řečeno s Havlem - dnešní totalitní systémy na lži, tedy na duchovní skutečnosti, pak jediný adekvátní lidský postoj může být také duchovní - totiž ve jménu pravdy lež odmítnout. A mizí-li lidská práva - jako garance svobodného přístupu k pravdě - - v těchto systémech ze scény, nelze než znovu a znovu dožadovat se jejich rekonstituce. Ostatně mnohé hlasy, zaznívající právě ze zemí, kde jsou lidská práva potlačována, tomu jen nasvědčují. A mně osobně to připadá perspektivnější, než hledat spásu v nějaké lidskou myslí zidealizované a zideologizované představě proletáře, ženy nebo chudého občana z třetího světa. Uznávám však, že pro toho, kdo běh lidských dějin vidí jen jako zákonitý proces od jednoho průseru k druhému /zcela zákonitě ještě horšímu/ a kdo jedinou spásu nalézá v nějaké utopické světové revoluci, je prosté bránění základních lidských práv jen stěží pochopitelné.

Respektování lidských práv se u nás dožaduje především Charta 77, a tak Bondy musí svoji palbu zacílit i do jejích řad. Lze však všechny ty nadávky a urážky /"stínový establishment", "rádobymluvčí", "prominenti", "kteří se starají sami o sebe", "blábolí" a "žvaní" "velká gesta" a "spásonosné řeči"/ vidět jen ve světle autorovy filosofie dějin? Nezcadlí se tu spíš některé Bondyho vyhraněné privátní postoje vůči jednotlivcům, kteří se na práci Charty podílejí? Pakliže ano, tak se však ptám: je vůbec přípustné tyto čistě soukromé a hodnotící soudy adresovat veřejnou a literární formou Chartě jako takové? Nebylo by čestnější vypořádat se s názorovou odlišností protivníků v jednotlivých a konkrétních případech? K tomu již jen tři poznámky. Za 1/: Bondy bez uvedení citace píše: "Jestliže špičky Charty, jak naznačil v jednom článku Havel, počítají s tím, že budou někdy hrát politickou úlohu, budou přizvány k politické hře..." atd. Ptám se: v jakém článku a kdy to Havel napsal? Dal jsem si tu práci, že z jeho literárních prací a esejí jsem přečetl vše znovu, ale nic

podobného jsem tam nenašel. 2/ Jinde čtete: "A jeho rádobymluvčí, Charta 77, o tom mlčí /tj. o bídě ve třetím světě/ a žvaní cosi o abstrakcích ... a nadto maluje I.svět jako svět svobod, lidských

/2/ F.Rádl: Válka Čechů s Němci

181

Všechno...

práv a budoucnosti humanismu a volnosti všech lidí." Pokud vím, tak Charta 77 - alespoň ve svých dokumentech a jedině ty lze považovat za reprezentativní pro Chartu jako takovou - se vždy vyjadřovala k naprosto konkrétním věcem a sférám našeho života. A ať Egon Bondy ukáže jediný dokument, kde by Charta "malovala" první svět zmíněným způsobem. Pakliže kdy někdo "maloval" svět /a tedy i první svět/ jako budoucnost humanismu a volnosti všech lidí, byli to především marxisté, k nimž náleží i Bondy sám. 3/ Politické spektrum signatářů Charty vidí Bondy asi takto: eurokomunisté, levicoví marxisté a antimarxisté. Myslím, že se jedná o klasický příklad černobílého nahlížení světa a lidí v něm. Kdo není s námi, je proti nám...

Nyní mi dovoluji ještě jedno ocitování z "Bezejmenné": "... jsme ... jediný stát bloku, v němž se kolektivizace zemědělství ... povedla a přináší jak společnosti, tak družstevníkům zřetelný užitek." Psal-li Bondy vždy jen to, co si opravdu myslel /jak jinde s dojetím přiznává/, pak vskutku nevím, proč si na tolika místech protiřečí. Obsahem epické části "Bezejmenné" je totiž popis autorových cest na Vysočinu, kde by se rád trvale usadil, protože mimo jiné "brambory z obchodu se nedají jíst a cibule natož česnek co chvíli vůbec nejsou k dostání." Bude asi opravdu lepší, když pan doktor odjede na venkov pěstovat zeleninu a nás přestane krmit literárními výplody podobného charakteru. Třebas by mu ta troška ještě zbývajícího čerstvého vzduchu pomohla dokončit jeho hektický projekt dějin filosofie.

III.

Nyní k undergroundu. Jako první se svou troškou do mlýna přispěchal Santa Klaus, aby v jeho soukolí 'undergroundové dějiny' řádně zamíchal a promlel, takže z nich nezůstal kámen na kameni. Celý článek - ostatně dost nešikovně a povrchně napsaný, a proto o facku si přímo říkající - byl už řádně ztrestán /3/, a tak je snad zbytečné se k němu jakkoli vracet. Přesto bych na tomto místě rád zdůraznil jednu notu, která článkem často zaznívá a která jako by zůstala jeho kritiky nepovšimnuta. Jde mi o formulaci typu: "možnost ovlivnit daleko větší množství posluchačů", "undergroundové kapely ... nenutily své posluchače přemýšlet" nebo "jen tak se dalo odvézt průměrného posluchače od jazzrocku". Snad jde jen o nešikovnost v autorově vyjadřování - ostatně by tomu napovídalo i to, že podobné formulace se objevují především ve vztahu k činnosti Santa Klausem tolik vychvalovaných 'alternativních' kapel. Nicméně jsem nabýval při čtení dojmu, že je nám tu podstrkována /možná podvědomě/ jakási skrytá touha umělce a interpreta manipulovat /4/ svým publikem. Jenže umělec si přece nesmí klást za cíl 'ovlivňování'; může jen toliko o něčem 'vypovídat' a teprve v 'druhé fázi' se vztahovat k reakcím lidí okolo. Je však nepřipustné, aby svoji výpověď podřizoval ať požadavkům publika nebo vlastním neuměleckým cílům. Tehdy totiž umění přestává být umíním, ale stává se komercí, exhibicí anebo agitací. Korunu tomu pak Santa Klaus nasazuje tvrzením, že alternativní kapely své "sdělení zašifrovaly do textů, které nebyly tak přímočaré jako texty undergroundu, ale kterým posluchači po trosce přemýšlení museli porozumět." S ohledem na předcházející výchovný tón by se totiž pisateli

dalo docela dobře namítnout, že alternativní kapely nevedly posluchače ani toliko k přemýšlení, jako že je spíš učily skutečnost zašifrovávat. A to underground vskutku nikdy nedělal. K samé podstatě undergroundového fenoménu totiž patří zá-

-
- /3/ viz kritické ohlasy Magora a Horny Pigmenta ve Voknu č.11
 - /4/ Na tomto místě bychom se mohli pisatele zeptat, zda-li zamýšlel jazzrockové posluchače "odvézt" dvoukolákem anebo rovnou antonem. Ale třeba jde jen o překlep, takže v tom případě pardon.

182

Všechno...

sadni nechut' cokoli zašifrovávat a kýmkoli /včetně sebe/ manipulovat.

Když se underground především v průběhu 60. let a zejména v USA deklaroval jako umělecké hnutí - ať už programově nebo spontánně -, daly se jeho požadavky shrnout asi do následujících bodů: za 1/ požadavek osobního tvůrčího výrazu; za 2/ požadavek živé a nenablýskané tvorby namísto uhlazenosti a falešnosti; za 3/ požadavek ryzího autorství a nezávislosti a konečně za 4/ požadavek absolutní svobody projevu. V průběhu let se však ukázalo, že toto původní, převážně antikomerční vymezení vyústilo více či méně v jen o něco jiný, ale stejně komerční a stejně institucionární establishment. S odstupem let se rovněž ukázalo, že ono nadšení pro "umění, jaké budou jednou dělat všichni", poněkud vyprchalo a že v naší paměti zůstalo jen několik opravdu vyjimečných osobností. A ukázalo se také, že většina oněch osobností opustila podzemní katakomby, aby si na povrchu zemském docela normálně a s chutí zahrála v hollywoodských filmech anebo publikovala své práce v slavných oficiálních nakladatelstvích. Znamená to snad, že fenomén undergroundu ze světa úplně vymizel? Nemyslím. Vždyť vlastně většina jeho původních požadavků zůstala dodnes živá a aktuální. Jen z onoho počátečního sebezbožňujícího a samospasitelného hnutí přetrval nezávislý životní postoj, který tak či onak rezonuje v evropské i americké kultuře dodnes. Příkladem mohou být třeba začínající hudební skupiny, které už nečekají, až si jich všimne schopný manažér, ale vydávají si desky prostě samy.

Konstituování českého undergroundu se odehrálo za poněkud odlišných podmínek. Všichni je znají, a proto není třeba je zvlášť rozebírat. Přesto nebude na škodu připomenout některé specifické rysy českého undergroundu. Za 1/: narozdíl od Západu nebyl pouhou reakcí na de facto komercializaci veřejného i osobního života, nýbrž reakcí na manipulaci člověkem ve všech sférách jeho života, především však v rovině lidského svědomí. Za 2/: narozdíl od Západu nevytvářel nikdy žádné hnutí, ale představoval vždy jen snahu jednotlivců o činnost v souladu s vlastním svědomím, aniž by tato vznikala odtrženě od světa a života v něm /jak komu se snaze podařilo opravdu dostat je druhá věc/. Za 3/. na rovině čistě umělecké se pak daleko zřetelněji přiklonil k zobrazení živé a ničím nevyšperkované reality, viděné prizmatem vlastního osobního prožitku. Častý rozdíl v kvalitě formy, jakou byl prožitek podán, jen potvrzuje autenticitu výpovědi. Na Západě tomu tak zdaleka vždy nebylo - Warholovy filmy byly například založeny na čistě intelektuálním a zároveň dost primitivním triku.

Souhrně vzato tedy underground /alespoň tak jak jej chápu já a v našich podmínkách/ představuje vědomý životní a duchovní postoj. Rozhodně však není hnutím nebo organizací - nemá totiž svůj program, stanovy, organizační struktury ani nezná členství. Nemá ani svou vlastní ideologii - ba dokonce bych řekl, že například v umění /svým zdůrazňováním osobního prožitku jakožto míry věcí/ je bytostně neideologický. Underground neznamená nutně a a priori ani ilegalitu - - ta může být jen přímým vyústěním vědomé volby jednotlivce odejít do 'podzemí' v závislosti na

okolnostech. Taktéž underground není možné stotožnit s revoltami nastupujících mladých generací, jak se nám snaží naznačit Blumfeld /např. svým požadavkem "druhého nebo alternativního undergroundu"/, protože pak by se jednalo toliko o jev společensko-psychologický. Na tomto místě mi není zcela jasné, proč by měl underground nutně "odmítat všechny statické konvence v životě i myšlení a konformitu ve všech jejích formách" a připadá mi pošetilé zároveň doporučovat starším generacím, aby "předávaly sdílnou a přijatelnou formou 'nehynoucí oheň' či 'pochodeň' dnešním osmnácti-dvacetiletým"/Blumfeld/. Jistěže všechny revolty mládeže představují společensky veledůležitý katalyzátor, ale charakteristické pro ně je, že reagují především z vlastní vůle a svým osobitým způsobem. Čili o nějakém "předávání pochodní" tu nemůže být řeč.

183

Všechno...

Revoltující prostě uchopí pochodeň sami a je velice pravděpodobné, že budou vždy nabourávat zabydlené konvence a konformity. Ale underground není přece celou svou podstatou vymezen anti-, to jest proti všemu; vymezil-li se takto jako hnutí na Západě, pak za pár let, až jeho zakladatelé zestárli, na tom naprosto ztroskotal.

Ale je tedy ve světle vyjmenovaných skutečností ještě vůbec pojem 'undergroundu' udržitelný, nemáme-li jej chápat pouze v doslovném překladu anglického slova? Není také výrazný rozdíl mezi undergroundem v umění a mezi undergroundem ve smyslu kulturně-sociologickém? A je zrovna tak možné ještě držet Magorův pojem "druhé kultury", když vlastně kultura je pouze jediná a všechno to ostatní představuje jednu velikou nekulturnost? Magor ostatně v jednom rozhovoru připouští /5/, že "vnitřně se tyto kategorie dávno překonaly, ale musíme je držet, aby zůstalo černé a bílé, aby bylo zlo odděleno od dobra, aby bylo řečeno Ano, ne, a co nad to jest, od zlého jest." Tedy vlastně "druhá kultura" jako pokus o "život v pravdě". A tady snad underground svou identitu našel, nachází a může nacházet nadále.

Bondy píše, že "na nějaký dialog s emigranty či disidenty ... nikdo z mladých ani nepomyslí", že "domácí disidenti jsou pro zdrcující většinu mladých lidí smutně směšná instance" a že mladí lidé "ještě nemají dost životních zkušeností, aby měli odvahu se jim přímo vysmát". Ale prý "brzo udělají už i to." Vše pak Korunuje souvětím: "Velmi mnozí mladí cítí naši emigraci i naše domácí disidenty jako dost obtížné mravní a intelektuální břemeno. Jen ze slušnosti se neozývají proti tak nahlas, jak o nich mluví sami mezi sebou a jak o nich v hloubi duše smýšlejí."/Bezejmenná/. Tak už dost. Bondy snad učinil nějaký sociologický průzkum mezi tou "zdrcující většinou mladých lidí" anebo dokonce nějakým metempsychickým způsobem pronikl do jejich duší? To asi sotva. Pociťuje-li Bondy Chartu jako své mravní břemeno, nechť ho vláčí dál nebo odloží - to je věc jeho svědomí. Ale jen těžko přetěžko může své vlastní svědomí odkládat na bedra druhých.

Je až dojemné naslouchat, jak nás Bondy i Blumfeld neustále ujišťují, že underground není žádné hnutí, aby vzápětí všemožně svým psaním dokazovali, že jej ani jinak chápat nedovedou. Obzvláště markantně se to projevuje v jejich hledání budoucích perspektiv undergroundu a v jeho stotožňování s mírovým nebo ekologickým hnutím.

"Charta 77 zmeškala jedinečnou příležitost, aby mohla skutečně mluvit a jednat jménem zejména mladých lidí, když odmítla připojit se jako partner k západním mírovým hnutím," uvádí Bondy. Nehledě na to, že nechápu, proč by Charta měla mluvit hlavně za mladé lidi, je nutné autorovo tvrzení poněkud korigovat. Charta totiž nikdy nepřestala být v kontaktu a tedy i partnerem jakémukoli západnímu mírovému hnutí, jež své úsilí myslí opravdu poctivě. Vyjádřila jen několikrát svou zdrženlivost vůči jednostrannému a zúženému

nahlížení na otázku míru, vycházejíc z oprávněného přesvědčení a zkušenosti nás všech, že bez "míru vnitřního" není ani "míru vnějšího" a že "příčinou válečného nebezpečí nejsou zbraně jako takové, ale politické reality rozdělené Evropy a rozděleného světa"/6/. Zároveň Charta několikrát zdůrazňovala, že reakce vlád na různé mírové iniciativy jsou na obou stranách železné opony poněkud odlišné. Však to všichni víme. Lze však brát s vážnou tváří Bondyho doporučení, aby mladí lidé čmárali po zdech hesla "Mír" nebo "Odzbroit" /v S/M Is Dead/, když jim zároveň podsouvá následující nesmysl: "Otázky, které dnes mají mladí lidé po celém světě před sebou, ... narážejí ve všech režimech na stejnou represí - odmítání vojenské povinnosti, nezávislé hnutí za mír, odmítání kolaborace jako nutné podmínky ... k uplatnění svých schopností..." /Bezejmenná/. Jsou snad stejnou represí několikadenní

/5/ viz Magor v rozhovoru s Petruškou Šustrovou v KS 1985/4

/6/ V.Havel: Anatomie jedné zdrženlivosti /1985/

184

Všechno...

vězení či náhradní služba ve zdravotnictví na straně jedné, a mnohaleté tresty nebo koncentrační tábory na straně druhé? A není snad určitého rozdílu nozi partií golfu nebo výletem na jachtě s nastávajícím zaměstnavatelem, a mezi požadavkem veřejné prostituce svědomí při nástupu do jen trochu kvalifikovaného zaměstnání? Nadopován apokalyptickou vizí budoucnosti, sklouzává tu Bondy do primitivního a naivního equilateralismu, tak typického pro politický romantismus některých západních intelektuálů a bojovníků za mír. Asi podobnou anabasi prošel i Günther Grass, když doporučoval západoněmecké mládeži praktikovat "wehrkraftzersetzung" /tj. rozvrat vojenské síly/ a odůvodňoval to tím, že oba systémy jsou stejně špatné. Odtud zbývá už jen krůček k absolutní rezignaci, vyjádřené zmatenými hesly typu "liebe rot als tot", kdy jejich nositelé vlastním otroctvím na životě negují samotný smysl žití. Je vůbec s podivem sledovat myšlenkový vývoj některých levicových intelektuálů 20.století - utopická vize "zářných zítřků" se skrze vlastní neblahou zkušenost transformovala v hysterickou vizi nastávajícího posledního soudu. Dvě strany stejné mince...

P.Blumfeld nám ve svém článku zas doporučuje jakýsi "zelený, ekologický underground", ale co si pod tím představuje blíže, to už neříká. Má to snad znamenat, aby od zítřka každý začal pěstovat za oknem kaktusy? Ale k tomu přece není nutné být 'underground'. Blumfeld má však na mysli pravděpodobně něco jiného, protože hovoří o existenci hnutí nebo dokonce stran s ekologickým zaměřením. Jenže právě praxe těchto hnutí názorně ukazuje, jak se rozchází s pojetím undergroundu už v samotných základech. Vždyť existence Zelených v NSR jakožto politické strany znamená nejen přistoupení k dialogu s vládou, ale přímo vstup do vlastní politické hry se všemi absurditami z toho vyplývajícími. Jakkoli mi byly původní ideje Zelených v Německu sympatické, je jejich dnešní politická praxe přinejmenším rozporuplná. Na straně jedné usilovná snaha o překonání "blokového" politického myšlení, na straně druhé pak jen trapné politické pletichaření. Vždyť jak jinak posuzovat jejich nedávný útok na kancléře Kohla za to, že se zmínil v novoročním projevu o koncentračních táborech na Východě, než jako názorný příklad toho, jak je pravda zatlačována do pozadí v zájmu partikulárních politických cílů. A je opravdu možné suverénně tvrdit, že takto v praxi uvedené "ideje 'zelených' nemají daleko k tomu, co se svými postoji a eseji snaží již dlouho vyjádřit Václav Havel..."?

Člověk ničí přírodu a tím ničí i sám sebe. A opačně - bez člověka by nebilo ani přírody. Gesta nápravy musí tedy vést dvojím směrem. Především je nutné, aby člověk kultivoval sám sebe. A neméně musí kultivovat a chránit i přírodu, neboť bez ní alespoň prozatím nedovede existovat. Zdůrazňuji to proto, aby si snad případný čtenář nemyslel, že na ekologickém hnutí nevidím nic dobrého. Chtěl jsem jen říct, že jakákoli činnost podobného charakteru musí mít nutně i dimenzi veřejnou, což v praxi třeba znamená apelovat na ty, kdo na dnešním neblahém stavu přírody a kultury mají nemalý podíl odpovědnosti, ale že zároveň každý, kdo tak činí, musí předem převzít odpovědnost sám za sebe a odpovědnost směřující někam dál, než jen k nepsaným zákonům politické hry.

Mám za to, že Charta 77 podobný postoj zaujala. Už svým prvním vystoupením se vymezila jako čistě občanská iniciativa "zdola", a nikoli jako nějaká opozice, mající v úmyslu jednat na základě pravidel politické hry. Hejdánek v tomto smyslu nedávno uvedl /7/, že Charta naopak vytvořila "novou pozici", uznávající nad sebou autoritu jedinou - totiž autoritu pravdy. Každý má možnost na tuto pozici navazovat, aniž by nutně musel přijímat Chartu jako pro sebe závaznou autoritu, neboť ta - jak už bylo řečeno - spočívá zcela jinde. A nevidím důvod, proč by underground, který tuto novou základnu pomáhal

/7/ viz beseda INFOCHU, publikovaná v jeho mimořádném čísle /květen 1986/

185

Všechno...

spoluvytvářet, měl nyní nelézat svoji identitu v nějakém pseudoromanticky orientovaném hnutí. Naopak je velice pravděpodobné, že by ji touto novou orientací nejspíš ztratil a svému duchovnímu postoji by se současně zcela zpronevěřil. Na druhé straně však vůbec nejde o to udržovat "undergroundový píseček" za každou cenu. Je mi celkem lhostejné, označí-li někdo všechno to duchovní úsilí jako underground, paralelní polis, alternativní kulturu či nějak jinak. Jediné, o co vskutku jde, je onen životní postoj, otevřený tváří v tvář pravdě a budoucnosti. To však vůbec neznamená konstruovat nějaké utopie nebo projekce lepších společností, ale především normální a každodenní odpovědnou práci, jakkoli to snad zní přihloupě.

Blumfeld považuje dnešní orientaci části mladých lidí na katolicismus za jev "poněkud anachronický", a proto jim radí, aby se přeorientovali jinam. Jenže to je opět zjednodušení. Anachronický jev je takový, který se časově míjí s dobou. Nevyznačuje se však právě naše doba "chronickou" potřebou nalézt nějaký opěrný bod v současném chaosu? Někdo jej může spatřovat v chrámu, jiný v rodině a další pak třeba ve vlastní práci nebo ve společenství sobě blízkých lidí. Snad jsou dnes naplněné kostely v Praze jevem po výtce sociologickým, ale já budu ten poslední, kdo by jejich návštěvníkům radil, aby místo toho šli raději demonstrovat na Kampu k "Lennonovi". Naopak mohu ujistit našeho výřečného učitele i jeho pilného žáka, že až budou agitovat ve volební kampani za "Stranu mírově--zeleného undergroundu", pravděpodobně se odeberu ve vší tichosti třeba do hospody na pivo, abych se tam setkal s nějakými mně blízkými veršotepci - možná zrovna s těmi, které Blumfeld pohrdlivě odesílá do literárních skansenů - a společně s nimi se od srdce zasmál. Anebo přistoupím k volebním urnám, abych odevzdal svůj hlas tomu nejzarytějšímu konzervativci? Kdo ví? Howgh.

leden 1987

sax von drak

JAN NOVÁK - S T R I P T E A S E C H I C A G O

V březnu 1983 vydalo jako svou 129. publikaci nakladatelství
S i x t y - E i g h t P u b l i s h e r s , C o r p .

Cena: 9.25 \$

Vydání: první

Sixty-Eight Publishers, Corp.
Box 695, Postal Station "A"
Toronto, Ont. M5W 1G2
CANADA

PRAŽSKÉ KOMUNIKACE - časopis pro náročné !!!!!!!!!!!!!!!
- - - literatura - - - teologie - - - filosofie - - -

186

Zpívá hlasitě, ale falešně /Bondyho "Bezejmenná I ."/
/Horna Pigment/

I.

"Nikdy jsem se moc netrápil
národa svého zpytováním
byť pořád jsem jen tlučen byl
a pokydán všemožným sraním ... "

/Egon Bondy, Tragédie u Dvořáčků a jiné básně/

Hrajeme-li hazard, je dobrým a osvědčeným zvykem udržet za všech okolností poker-face. Máme-li navíc v ruce nicotnou kartu a přesto chceme sázet, jdou následky blufování na naše triko. Byť jsou tyto zásady velmi prostinké, mám dojem, že se nám poslední dobou trousí po herně stále víc hráčů, kteří na ně drobátko zapomínají. A nejen to, někteří dokonce propadli dojmu, že trumfy jsou vždy právě ty karty, které oni zrovna svírají v nervózní dlani. Egon Bondy je, bohužel, jedním z nich. To, co předvedl ve své poslední próze /"Bezejmenná", díl 1., Praha 1986/, má daleko jak do poctivosti fair-play, tak do /eventuální/ elegance a nutného umění hry falešné. To není jen nepovedená kniha. To je manifest agresivního úpadku.

Neříká se mi to snadno, ale fakt je ten, že z uznávaného klasika a nesporné kulturní veličiny se pomalu, ale jistě stává - i díky absenci jakékoli kritiky - podprůměrný publicista s pubertálními moresy i "argumenty", svérázná odrůda táborového řečníka, jehož fascinace tvárným a nábožně poslouchajícím davem /v Bondyho nejlepším případě ovšem spíš hloučkem/ jde tak daleko, že - aby se mu zavděčil či udržel si jeho pozornost - je ochoten lhát, překrucovat a nonšalantně hauzírovat s pojmy zcela jednoznačnými a dosti závažnými. Myslím, že není dobrou službou tomuto muži, budeme-li k jeho svépomocné přeměně ve směšný, sebe-oprašující

pomníček nadále mlčet jako dosud. A nadto - nevím jak pro koho, ale pro mně určitě - je nesnesitelné, jsou-li soukromé averze a doktrinářské nenávisti Egona Bondyho prezentovány jím samým jako pocity a názory širšího společenství, jmenovitě undergroundu. Snad se mi v následujících řádcích podaří říci sdostatek jasně, že ačkoli jsem taky "underground", s kartami autora "bezejmenné" nehraju. - -
Po soudružském úvodu přistupme k meritů věci.

V chaotické situaci samizdatové distribuce není oddělené vydávání jednotlivých dílů rozsáhleji koncipované prózy běžnou praxí. Bondy však, dozajista po zralém uvážení, zřejmě usoudil, že jeho nová práce separátní premiéru snese. Považuje ji tedy za samostatné existence schopnou a nesmí se zlobit, budou-li k ní stejným způsobem přistupovat i čtenáři.

Tak tedy "Bezejmenná", díl 1. -

82 strojopisných stran brožovaného mudrování, trapného "objevování" dávno známých a neskonale precizněji diskutovaných problémů, absurdních politologických úvah a sprostě mlhavého obviňování "disidentů", - to vše spojeno v jeden celek řetězem doslova bele-tristních "autobiografických" vstupů. Protože mi jde o čistě názorovou polemiku a nechávám proto v dalším textu tuhle literární maltu pietně bez komentáře, shrnu zde ze slušnosti a pro čtenářovu letmou informaci její stručný obsah. Dočteme se v ní o Bondyho hledání 'nového domova' na Vysočině, o jeho setkáních s Magorem a jinými blízkými, o jeho starostech stran 'Tabáka' - což je přezdívka ženy Mariana Zajíčka, o jeho návštěvách Občanské plovárny a hospody na Petřinách, jakož i o projevech vleklé tvůrčí krize a celkové osobní deprese,

187

kteřá jej pronásleduje. /K tomu poslednímu si dovolím malou poznámku, jedinou, co re týče "soukromých partií" knihy. Psal-li Egon Bondy "Bezejmennou" opravdu v takovém rozpoložení, v jakém píše, že ji psal, pak se není co divit, že je taková, jaká je. Avšak knihu - byť publikovanou "pouze" v samizdatu - čtou i jiní lidé než jen přátelsky zaslepené kondolenční bratrstvo. Uznávám, že "hemingwayovský" problém ztráty "schopnosti psát" je pro spisovatele nesmírně mučivý. Ventilujeli jej však ve svých knihách!! přiliš často a ukňouraně, stává se z toho nemužnost, vzbuzující u čtenáře spíš pocity znechucení než porozumění. Kromě toho je samozřejmé, že žádná momentální indispozice nekryje autora před bumerangovým efektem, popustí-li si v sebelítostivém opojení uzdu k dovádivým podpásovkám./ -

Z "myslitelských" částí "Bezejmenné" dýchá tak primitivní namyšlenost a kádrovácká hloupost, že nestačíme koukat. Nad celou věcí by samosebou šlo mávnout rukou a mnoho lidí to i udělalo. S "něčím takovým" se podle nich nemá cenu zabývat, asi jako se slušný člověk nevysmívá někomu trapně směšnému. Možná mají pravdu a já k ní třeba zanedlouho dojdu taky. Avšak zatím ještě nepovažuju Bondyho ani za blázna ani za kuriózní, upovídanou figurku, a tudíž zcela logicky cítím jeho "přehmaty" a sektářské fanatismy jako nebezpečí, nikoli jako srandu. Tím spíš, že podle nálepky sedíme zatím oba dva ve stejné subwayi. Nicméně půjde-li to takhle dál, jeden z nás si bude muset přestoupit. - Už z úcty ke staršímu hlásím se dobrovolně první.

/Pro snažší orientaci upozorňuji k dalšímu čtení ochotné jedince, že citace z "Bezejmenné" jsou uvedeny v jednoduchých 'úvozovkách', a že každé zdůraznění p r o l o ž e n í m je jen mým záměrem./

II.

"My nejsme ani z pravicového ani z levicového tábora. My jsme z koncentračního tábora..."

/Ruský politický vězeň V.Bukovský, v interview po výměně na Západ, /

Nejjednodušší bude otevřít diskusi krátkým "světonázorovým" vymezením. Píše-li Bondy v "Bezejmenné", že: 'underground je současně apolitický a politický, přičemž apolitický je v odporu proti politikaření v zájmu té či té supervelmocenské strany a politický v živelné snaze po dosažení svobodného života pro člověka', je to zajisté definice, se kterou nelze nesouhlasit. Tvrdí-li dále, že tento "svobodný život" úpí 'na celém světě /podtrhl E.B./ ve spárech k v a l i t a t i v n ě s t e j n ý c h bestií', je to jeho privátní názor, na jehož vyjádření má samozřejmě plné právo a přesto, že by v tomto případě souhlas nebyl už tak sladce jednomyslný, nechme to stranou. Cítí-li někdo potřebu dokazovat svou "skepsi" podobně mlhavými banalitami, prosím. Shovívavá tolerance bere za své až v místě, kde se dovíme tuto zajímavou informaci: 'Otázky, které dnes mladí lidé mají po celém světě před sebou - odmítání vojenské povinnosti, nezávislé hnutí za mír, odmítání kolaborace jakožto nutné podmínky k uplatnění svých sil a schopností, odmítání mlčet a schvalovat a štvát v politikářském zájmu - jsou otázky, které ve v š e c h režimech narážejí na s t e j n o u represí.'

"Po ovoci jejich poznáte je," prohlašoval kdysi jistý palestinský státní příslušník a jeho sadařská poučka vešla do obecného povědomí. Vždy se mi zdálo evidentní, že bestie, řídící víceméně fungující koncentraček, přece jen svírají své "spáry" kol útlého krčku svobodného života pevněji než ty jejich sestry ve zvířeckosti, které se k výstředně efektivním způsobům koncentračnické manipulace a "řízení" neuchylují. Bondy však, věren jiným klasikům a jiným poučkám, s mičurinskou odvahou rozdílnou chuť rozdílného ovoce ruší; každý "šéf" je prostě stejná svině a jednodenní /nebo žádný/ trest za totéž po-

188

Horna Pigment

litické "provinění" je s t e j n ý jako trest dejme tomu pětiletý.

Rozhodně zvláštní hodnocení skutečnosti. Ne, že by bylo ojedinělé, západní svět je plný chytráčků téhle ráce, ale v naší půli, kde má každý možnost osobně si zažít tu horší část údajné stejnosti, tady je k podobným sentencím potřeba jednak odvahy a touhy šokovat, a jednak nemalé v ů l e k blbosti.

Mohl bych postupně rozebrat ony podle Bondyho "všemi režimy stejně stíhané otázky" a na jednotlivých případech dokumentovat rozdílnost postihů, ale doufám, že obecná informovanost ještě v této zemi nepoklesla natolik, aby si elementární srovnání nemohl provést každý sám. Zmínil jsem to celé hlavně proto, že ve své předmluvě k bratislavské antologii "Básníci českého undergroundu" dochází Bondy, tentokrát nikoli v marxistickém nýbrž undergroundovém afektu, ke zcela opačným, ale naneštěstí stejně chybným závěrům. Vycházejí z toho, že američtí spisovatelé /uvádí např. Kerouaca, Burroughse, Bukowskiho/ nezažili nic z našich životních zkušeností a nejsou za publikaci svých názorů a postojů ohroženi stejnou represí jako my, tvrdí suverénně, že dílo těchto mužů je u nás dobré tak leda k obveselení dětí předškolního věku. Jak si s tímhle srovnat nejen spáry stejných bestií, ale

i otevřený pohled na kulturu, bůh suď. Bondymu asi uniklo /resp. na to asi už zapomněl/, že jsou i jiné kosmopolitní otázky než jen odmítání vojenské služby či mírové hnutí. Otázky, probíhající vevnitř člověka, jejichž zodpovězení si nelze vydemontovat na žádné vládě. Chce-li z postu "profesionálního mučedníka" upírat svým místopisně šťastněji narozeným kolegům právo úspěšně vyslovit tíživost těchto "vnitřních otázek", je úplně vedle. Protože za ně - - ale jen za ně - se opravdu platí všude stejně.

"Bezejmenná": 'Odmítám považovat underground za němeho spolustolovníka u stolu pochvalovačů amerického bloku. Domnívám se, že je nutno jasně říct, že takhle nespolutolujeme. Na Západě máme své bližní v tamějším undergroundu, který zcela zřetelně nesedí u stolu, u něhož sedí blahořečitelé amerického bloku. Nechápu, jak by se mohl český underground chtít posadit jinak.'

Protože z technických důvodů nemohu dost dobře ocitovat celý kontext, je třeba doplnit, že oni "blahořečitelé amerického bloku", s nimiž underground dle Bondyho rozkazu n e m ů ž e chtít sedět u jednoho stolu, jsou - 'naši emigranti a disidenti ve své většině, s výjimkou Petra Uhla a jeho pár přátel'.

K Bondyho animozitě vůči disidentům se dostaneme v následujícím oddíle, tady chci říct jen toto: Egon Bondy ať si samozřejmě sedne kde mu libo, ale sesli vedle sebe může rezervovat jen tomu, kdo si o to řekne. A pokud je pro něj těžké pochopit, že by někdo mohl chtít i něco jiného než chce on sám, má možnost navštívit psychoanalytika, - myslím aspoň, že přes podobné problémy je právě tahle branže.

Vzpomněli se tady naši 'bližní'. Ačkoli je Bondy cudně nejmenoval, dokážu si to bratrské panoptikum poměrně přesně představit - - a nemám zájem. S E-dem Sandersem a jinými infantilně černo-bílými radikály dnes sedět opravdu nechci, děkuji. Ať si ti hoši dál hezky "roztavují modrý led", držím jim palce, ale to je asi tak všechno.

Rozsazováním ke stolům začíná to, co případně může skončit pokusem o vybilení celé hospody. Od demagogických žvástů je k železnému koštěti jen krůček - - a už se celá ta všivá banda "blahořečitelů" sype na délesloužící smetiště dějin. Zažili jsme to u nás několikrát a mnohdy to startovalo ještě nevinněji než podobnými manifesty.

Rád bych Bondyho upozornil, že zavlékat různorodý, individualistický a jaksi "difúzní" underground na slepou kolej ideologického manipulování, dělat z něj podivnou anti-chartistickou "stranu" či nátlakovou skupinu, to rozhodně není nejdůležitější úkol dneška. A navíc je

189

to marná snaha. Nikdy se to nepodaří, i kdyby se k tomu pod vlajkou svého "papeže" spojili třeba všichni "strejčkující" Blumfeldové světa.

III.

"Jak se vše mírumilovně dívá!

Idylu dýchám v Polabí.

V nitru však zlá fena se mi skrývá.

Kolika na hrdlo chtěla by!"

/S.K.Neumann, Zas jako kdysi/

Lze-li Bondyho "zahraničně-politickou" orientaci brát celkem s úsměvem jako coctail neodpovědné ignorance a vyčpěle romantického revolucionářství, na domácí scéně je nám servírován mnohem tvrdší drink.

Nejapná a nepoctivě vedená válka proti "disidentům" a Chartě 77, vyhlášená už v románě "677", dostává v "Bezejmenné" grády vodky přímo moskevské.

Zatímco dřívé Bondy o svém "boji" hovořil vždy jako soukromník a s blahovolným nadhledem filosofa, teď si pořídil frčky generála "zdrucující" mládežnické armády a v souvislosti s povýšením taky patřičně přiostrčil. Některé jeho /zatím přísně všeobecné/ výpady dávají až hmatatelně tušit, že ona "zlá fena" nebyla jen Neumannovým problémem. Nakonec u muže, v jehož slovníku se vyskytují i tak urváčkovsky zabarvené výrazy jako "pochvalovač amerického bloku", by nás nějaký ten skok na hrdlo v posledku ani neměl překvapit....

Za celou dobu svého nadmíru statečného zápasu s "prominentními chartisty" nedokázal Egon Bondy blíže specifikovat, koho tím vlastně myslí, natožpak jmenovat nějaké zástupce tohoto imaginárního seskupení. Pardon - jedno jméno padlo. V už vzpomínané předmluvě k "Básníkům českého undergroundu" byl jeden člen prohnílého "stínového establishmentu" odhalen - Václav Havel. Spojíme-li si toto jediné vodítko se spoustou jiných a jinde vyslovených "neadresných" ataků /viz např. zatím poslední básnickou sbírku "Tragédie u Dvořáčků a jiné básně"/, musíme vzít za prokázaný fakt, že cílem Bondyho "kritické" antichartistické kanonády je /když ne výlučně, tedy aspoň z větší části/ jakési pomyslné "havlovské centrum", tzn. jak Havel osobně, tak i lidé jeho pojetím angažovanosti inspirovaní. Proč ne, kritika je vždy potřebná a vítaná, nesmí se ale dít formou lži, zastřených urážek, drbů a překrucování faktů. Což je právě Bondyho metoda.

Nemusíme ani vytahovat tak známé a prostřelené skutečnosti jako např. diametrálně odlišné chování Bondyho a Havla za doby procesu s undergroundem v roce 1976, aby se nesmyslnost pojmu "stínový establishment" - nemluvě už vůbec o Havlově členství v tomto neexistujícím kabinetě - ukázala v celé nahotě. K dokonalému povalení jakýchkoli "stínových" spekulací stačí i /jen/ minimální znalost právě Havlových článků a esejů. Egon Bondy však, zdá se, není zatížen ani touto m i n i m á l n í obeznameností, protože jinak by nemohl /i když u jistého druhu radikálů je možné všechno/ na podporu svých konstrukcí v "Bezejmenné" napsat např.: 'Jestliže špičky Charty, jak n a z n a č i l v j e d n o m č l á n k u H a v e l , počítají s tím, že budou někdy hrát politickou úlohu, budou přizvány k politické hře,..' Touhle baziliščí "naznačitelskou" fintou se dá z Havla udělat třeba i stoupenec násilného puče nebo fašista, známe to už dobře, zatím, pravda, jen z jiných tiskovin a od jiných osob, ale časy se mění a lidé s nimi. Nejde mi o malicherné dokazování, že Havel nikdy nic podobného nenaznačil /jakože skutečně nenaznačil/, dokonce ani v "jednom článku" ne; je na Bondym, aby - když ho to tak vzrušuje - podložil své tvrzení poněkud méně tajuplně /což udělat samozřejmě nemůže/; - chtěl jsem pouze na malé ukázce dokumentovat Bondyho starostlivou péči o přesnou interpretaci idejí svého "protivníka".

190

Horna Pigment

Pravá bomba však teprve přijde. "Bezejmenná": 'Domácí disidenti jsou pro zdrucující většinu mladých lidí smutně směšná instance. Velmi mnozí mladí cítí naši emigraci i naše domácí disidenty jako dost obtížné m r a v n í i i n t e l e k t u á l n í břemeno. Jen ze slušnosti se neozývají proti tak nahlas, jak o nich mluví sami mezi sebou a jak o nich v h l o u b i d u š e smýšlejí. Žít doma nás staví před zcela jiné problémy, než o kterých vykládají vychvalovatelé minulých časů...'

Co na to říct? Patřím k té málo atraktivní části mládeže, která nikdy nikoho nedrtila a drtit nechce /nejmíň ze všeho pak svým počtem/. Přiznám

se, že o názorech té druhé, "zdrucující" části svých vrstevníků, mám jen kusé /a nijak lichotivé/ informace. Ani zdaleka nemohu na tomto poli soupeřit s Bondym, který je, jak vysvítá z jeho vlastních slov, jejím přímo intimním důvěrníkem a znalcem "hlubin" její kolektivní duše. Avšak i kdyby to, co říká, bylo nakrásně pravda, co z toho? Jaký význam může mít v současné době názor dezorientované čtenářské obce časopisu "Mladý svět", která dnes tvoří opravdu "zdrucující" většinu čs. mládeže? Vzpomínám-li si dobře, byly doby, kdy si ještě daleko drtivější část jednoho starého a kulturního národa myslela, že jistý Hitler je naprosto skvělý chlapík. V našich podmínkách pak stačí prolívat si příkladně "Mladou frontu" z 50.let, abychom navždy ztratili chuť ohánět se nejen mládežnickou, ale jakoukoli "zdrucující" anonymní masou. V podstatě tentýž kolektiv, jaký si Bondy nyní vybral za senzačního anti-disidentského spojence, tenkrát křičel po "spravedlivém odsouzení zrádců" typu - - dr.Horákové, Záviše Kalandry atd., atd.

Pro ten málo pravděpodobný případ, že bych se mýlil a Bondy tou "drtivou většinou" nemyslel skutečnou většinu, ale jakousi "většinu z aktivních", připojují ještě malou glosu.

V osočování z mravní nezpůsobilosti, zvláště probíhá-li veřejně, by měl člověk být nanejvýš opatrný. A muž, který na mnoha místech "Bezejmenné" hovoří s marmeladovsky /od slova Marmeladov/ hrdou sebelítostí o své 'totální etické diskvalifikaci', by si to mohl odpustit zcela. Anebo - přinejmenším - aspoň vysvětlit, v čem vlastně ona údajná mravní /a intelektuální/ disidentská zátěž spočívá. Toho se však asi nikdy nedočkáme, neboť smysluplná argumentace je na každý pád obtížnější než z řetězu utržené lynčování.

Věří-li Bondy skutečně, že ví, jak mladí /dejme tomu z undergroundu/ o disidentech "v hloubi duše" smýšlejí a opírá-li svou víru jen o to, že někde zaslechl, jak o nich tito mladí mezi sebou /někdy/ mluví, pak se stal obětí fatálního omylu. Musím Egona Bondyho upozornit, že on sám by se možná divil, kdyby slyšel, jak se občas v kruhu těch samých mladých hovoří o něm. Ale není to výraz nějakého hlubinněduševního smýšlení; skrývá se za tím jen těžko definovatelná potřeba zlehčovat vše, co se zdá být nebo co i je nějak závažné. Tohoto zlehčování nejsou ušetřeni ani lidé a události požívající jinak naprosté vnitřní úcty a respektu. Naopak, ti se kosí nejdřív, ne-li výhradně. Cynické invektivy představují v tomto případě jakýsi argot a cudně halí pochvalu a především z á j e m o "zesměšňovanou" figuru. To, že se s nimi neleze mimo okruh v němž je automaticky chápán jejich pravý smysl, to není 'ze slušnosti', ale proto, že vně společenství "zasvěcenců" působí podobné černé žertíky jako obludný trapas. Pokud tenhle "komunikační cynismus" Bondymu unikl, jo to závažný nedostatek v jeho aspiracích na funkci tribuna mladé generace. Kdyby si místo čístek v chimérickém "stínovém establishmentu" přečetl Havlova "Anatomii jedné zdrženlivosti" v níž je tento jev - mezi jiným - zmíněn a dokonale popsán, mohl si ušetřit lecjaké zbytečné nedorozumění. Znovu opakují, že "čs.opozice" není parta ideálních andělů s patentem na rozum. V posuzování nedokonalosti její práce a myšlenek si může smočit každý, jen si musí dát pozor, aby se mu nestalo to, co Bondymu.

Lživost a tendenčnost jeho upachtěného rozhorlení nenasadila totiž psí hlavu "domácím disidentům", ale jemu samému. Jsem poslední, kdo mu tuto ozdobu přeje.

III.

"dávno jsem pochopil, že ztrácím cenu,

indickejm dětem hlad nezaženu..."
/V.Merta nebo někdo z tohodle oboru/

Své opovržení Chartou 77 má Bondy "zdůvodněno" nejen ideologicky
/'...nechápu co v Chartě hledají levicoví marxisti. Snad to nechápu proto,
že jsem tak apriorně skeptický vůči jakékoli možnosti politické aktivity
v daném systému...'/, ale vytýká jí i daleko závažnější nedostatky. Pro
provinciální problémy zapomíná prý naše "opozice" na problémy globální.
/'Vždyť znají vůbec oni - tj.disidenti, pozn. H.P. - aspoň problém Jihu? Že
to není jejich věc, když u nás nemáme lidská práva? A čipak by to tedy měla
být věc, když ne v první řadě všech bezprávných?'/
Rasismus a hlad ve Třetím světě jsou v "Bezejmenné" velmi frekventované
otázky. Jistě, jejich závažnost je nabíledni. Při čtení ale brzy zjistíme,
že se tu pouze okořenilo pár notoricky známých - souhlasím, že otrěsných -
faktů doktrinářsky peprnou, ale nic neřešící omáčkou; že vlastně vůbec
nejde o to dobrat se nebo aspoň hledat nějakou - pro nás za stávajících
podmínek reálnou - cestu jak p o m o c i při řešení tamější katastrofální
situace. Cílem je tu pouhé expresivní konstatování, mající zdůraznit
superioritu hořce vědoucí, globální Bondyho duše nad přízemně
provinciálními dušičkami disidentskými.

Bondyho schéma vypadá asi takto:

Je za 'pět minut dvanáct' a svět stojí před řešením obrovského antagonismu
Sever-Jih, tzn. nadbytek versus bída a hlad. My, 'obyvatelstvo II.světa',
jsme v tuto rozhodující dobu zklamali a stavíme se /doslova/ před Bondyho
očima na posici vykořisťovatelů, ačkoli jsme díky historickému postavení
přirozeným spojencem všech vykořisťovaných. Naše /cituji/ 'rádoby-mluvčí,
Charta 77, o tom mlčí a žvaní cosi o abstrakcích - tj. o lidských právech,
pozn.H.P. - a navíc maluje I. svět jako svět svobod, lidských práv,
budoucnosti humanismu a volnosti všech lidí... Ačkoli n e n í n a š í
v i n o u, že nám vládne nová vládnoucí třída, stejně vykořisťovatelská
jako k t e r á k o l i j i n á /.../. je naší vinou, necháme-li se klamat o
tom, že ve "svobodném světě neexistuje stará, zkušená a všeho schopná
vykořisťovatelská vládnoucí třída, která hnusně zneužívá efektivně
největších zdrojů bohatství, a stejně tak je naší vinou, když si nedokážeme
uvědomit nutnost přirozené solidarity.'

Svoboda a lidská práva jsou, konfrontujeme-li je s kručícím žaludkem, velmi
pofidérní kategorie. Navíc, podle Bondyho, nepatří ani k lidské
přirozenosti; jsou lidem pouze udělovány a to jen tehdy, je-li to za těch
kterých "historicko-ekonomických" /samozřejmě "železně zákonitých"/
podmínek f u n k č n í. Bondy našel v historii přehršlí důkazů o tom, že
byly doby, kdy se o nějaké svobodě či nějakých právech ani nešpitlo a nikdo
je ani - hurá - disciplinovaně nepostrádal. I my prý žijeme ve věku, kdy je
nutno se s lidskými právy tiše rozloučit. Neboť - 'sovětský politický model
musí vylučovat politickou svobodu, jinak by padl a to přece udělat nechce.
Navíc, kdyby padl, padl by s ním i jeho ekonomický model jehož příští
možnosti nejsou malé/ a to přece n e c h c e p r a c u j í c í l i d.'
Fo ipso je každý, kdo se teď lidskými právy zabývá, nejen 'intelektuální
narkoman', ale i atentátník na základy sovětského zřízení a škůdce
pracujícího lidu /-což v "Bezejmenné" sice výslovně nestojí, ale z výše
řečeného to lze velmi jednoduše odvodit/.

Horna Pigment

Půjde-li to takhle dál, tzn. budeme-li se dál pod rouškou lidských práv
spojovat s kapitalistickými upíry a plánovat genocidu rozvojových zemí, tak

na to hladoví a utlačovaní nakonec spravedlivě vlítnou a lidská práva půjdou tak jako tak do kopru. Probabily nastanou tím pádem poměry horší než v současném SSSR, ale to je pořád lepší než kdybychom 'pragmatickou zásadu', zvanou lidská práva, vyměnili za plánované vyvraždění trpících. Korunu tomuto hybridnímu rozumování dává světácká polo-resignace: 'Bezmocnost člověka je dnes hrozná, unás přímo bezmezná. Perspektivy nejsou žádné, h l á s a t n e n í c o. To ale neznamená, že člověk nemá chtít vědět víc o budoucnosti. Má chtít o ní vědět. Budeli o ní vědět, bude snad moci na něco přijít. Individuálně i kolektivně. Snad, jen snad. /.../ Jsme v prehistorii až po krk. Jako neandrtálci. Nebo zbývá ještě čas pro světovou revoluci?' Tolik Egon Bondy.

Při realistickém pohledu na věc je jasné, že občané východního bloku moc šancí na p ř í m o u a ú č i n n o u pomoc potřebným nemají. Proto je víc než zbytečné odsuzovat je za to, že nepomáhají, a přitom současně jedním dechem zavrhovat jedinou možnou cestu, která nám zůstala, a která by v budoucnu mohla stavidla té tolik žádoucí internacionální solidarity pootevřít. Přebujelá erudice Egona Bondyho zřejmě nestačí na to, co si dnes může spočítat každý malý Věna na prstech jedné, manuální práce dosud neschopné ruky. Že totiž jediná cesta, umožňující obyvatelům II.světa budoucně participovat na řešení světových problémů /hladu včetně/, je cesta "boje" za restituci lidských práv v tomto regionu. Protože - jak by onen počtář Věna mohl Bondymu prozradit - rekordní popření lidských práv /fašismus, stalinismus/ jaké zažíváme ve XX.století - a jaké se mile nevyhnulo ani našemu arteriosklerotickému Srdci Evropy - s sebou zákonitě nese i drastické omezení lidské iniciativy zajímat se o cokoli, co je - jako jedince - přesahuje. Na rapidně klesající "kulturní úrovni" českého průměru se toto omezování "přesahující iniciativy" spolupodepsalo velmi výrazně, to všichni víme a tím, že to Egon Bondy banálně odhaluje, východisko z hnoje nenalézá. Naopak, jeho pseudoskeptické vršení nejčernějších beznadějností funguje v této souvislosti tak trochu jako západka na pověstném klímovském hajzlu, kde v smradu živořící hňup neví, že stačí kopnout do dvířek a octne se - minimálně - na podstatně míň smrdutém dvorku. "Boj" za lidská práva můžeme s kapkou básnické licence přirovnat k tomuto osvobozujícímu kopanci, neboť prostor, na který se s lidskými právy dostaneme, bude rozhodně větratelnější než ten, kde vězíme doposud. Egon Bondy, neschopen prajednoduchého zjištění, že i zájem o jemu blízké globální otázky je v těchto zeměpisných šířkách zahrnut do zakázaných a "nefunkčních" lidských práv, však prohlašuje: Věk vyrážení hajzlových dveří skončil! Nepoškozujte reteráty - byť jakkoli hygienicky závadné - jejich příští mocnosti nejsou malé! Sedte hezky na slizkém hničícím prkýnku a snažte se nanejvýš zvědět co nejvíc o své budoucnosti! - - Není třeba být profesionálním prorokem, aby člověk poznal jaká budoucnost nás čeká, budeme-li se držet rad sektářského filosofa: pád do hoven.

Nevím jak často a s jakými pocity myslí na světové hladovějící Egon Bondy. Musím se přiznat, že já - v návalu všedních problémů a díky blokadě informací /nejen/ z tohoto žánru - moc často ne. A vzpomenu-li, pak s pocity typicky bez-mocného člověka: se soustrastí, ale bez zjevného efektu. Mám dojem, že obdobně bez-mocný pocit má tady spousta lidí, jsou-li postaveni před tyto obludné nepřijemnosti. /Opět viz V.Havel: Anatomie jedné zdrženlivosti/. Přesto nepřijímám veršovanou tezi, že ztrácím cenu, protože nedokážu zahnat kručení v ža-

loudcích indických dětí. Myslím, že rapidní pokles akciové hodnoty lidského materiálu není způsoben touto - v současnosti neřešitelnou - neschopností, ale přichází na pořad burzovního jednání až tehdy, vzdáme-li se dobrovolně a definitivně své iniciativy, svého usilování o důstojnou a o d p o v ě d n o u existenci.

Takže přesto, že nepatřím k těm, kteří se 'bez lidských práv nejdu ani vysrat', bych se za jejich znovuzavedení v naší domovině /a samosebou, že i jinde/ velmi přimlouval a Chartu 77, tuto 'rádobymluvčí čs.veřejnosti', jak jí - bohužel nepřesně - nazývá Bondy, bych šmahem nezatracoval. Neboť, opakuju, dle mého názoru jen a jen tyto nepopulární snahy otevírají perspektivu pro budoucnost, v níž by se ušlápnuté obyvatelstvo II.světa mohlo střepat své nemohoucnosti a aktivně se spolupodílet na řešení naléhavých problémů - neesteticky nafouklými bříšky neokoloniálních černoušků počínaje a dobře maskovanými raketami Země-Země konče.

IV.

"Když jsem se vrátil, hovořila harvardská vůdkyně žen o svém nesouhlasu se sovětským typem diktatury proletariátu. Pod ní by prý žít nechtěla, ale pod diktaturou takového Che Guevary, to ano; té by prý vždycky dala přednost před diktaturou Richarda Nixona."
/Josef Škvorecký, Mirákl/

Nemohu si pomoci, abych se před koncem nezminil ještě o jedné maličkosti. O Bondyho /už přebolené/ lásce k čínské kulturní revoluci, kterou v "Bezejmenné" opět se slzou v oku vzpomíná /...'byl jsem brzy stržen a podmaněn obrovskou nadějí, která tu svítá znovu nad bahnem, do něhož socialismus zapadl. ... A pracoval jsem pro propagaci své naděje opravdu všemi způsoby, při každé příležitosti, na všech místech, v každém čase...'/.

Nejde mi ani tak o rozbor dobře známých prasáren, jež tento "experiment" natropil, jako spíš o zvláštní fascinaci, kterou vždy určitá sorta "nonkonformních" intelektuálů při podobných realizacích "masového štěstí" pociťovala - a dodnes pociťuje. O zvrácenou lásku k totalitě a k velkým vůdcům s tvrdou pěstí; lásku, která k vášnivému prožívání potřebuje jen jednu zanedbatelnost: dostatečnou vzdálenost mezi zamilovaným a jeho zbožňovaným idolem. Je zarážející, jak bezvýhradně dokáží tito lidé milovat a propagovat gigantické strojky na lidské maso, jak dokáží ze svých pracoven a kavárniček závidět těm, které ony strojky pomalu mění na rajský protlak, jak dokonce ještě tomuto protlaku s nadšením káží, že teprv tohle je ta pravá bašta!

Vzpomínám si, jak mě kdysi znechutil Roger Vailland, muž, který - sám to píše - "plakal jen dvakrát v životě". V den, kdy zemřel Stalin a v den, kdy musel po 20.sjezdu odstranit jeho portrét nad svým /pařížským/ psacím stolem. V "Intimních textech" popisuje svou návštěvu SSSR, bylo to tuším v roce 1953, kde byl nadšen a strhnut obrovským pracovním zápalem sovětských pracujících, jejichž styl a náplň života považoval tenkrát za jediné správnou a krásnou. Jak to vidí oni pracující sami, po to se náš jinak zvědavý Pařížánek nepídil. A zrovna tak ho nenapadlo, kolik z těch šťastných a pilných mravenečků by s klidem vyměnilo své heroicky-budovatelské zážitky za nudně buržoasní pikanterie, které on si dopřál okamžitě po návratu. /- Po příjemné večeři v dobrém restaurantu si vyrazili s manželkou Elisabeth na bulvár, sbalili dvě štětky a ztrávili noc ve čtyřech v malém hotýlku. Nutno přiznat, že Vailland konečný efekt zhodnotil spíš negativně: příště si prý vezmou vždy jen jednu křivku, protože při stereo produkci se jedna děvka před druhou "stydi". - R.Vailland, Intimní texty, Svět.literatura, 1969./

Nechci odsuzovat chutě levicového intelektuála /- třeba prostitutkám četl Kapitál, to z textu nejde jednoznačně popřít/ a naprosto mě mravně nepobuřují; zajímalo by mě jen, jak lehce by opustil tyto "příznaky hniloby kapitalistické společnosti" ve prospěch jednotných montérek a nadřené budování např. znárodněného DIORU, přeměněného na velkovýrobnu účinného odvšivovače.

Bondy Stalina nemiloval, protože na rozdíl od kolegy Vaillanda v jeho ráji žil, ale věren stejným principům jako pařížský "revolucionář", zamiloval se do diktatury zrovna tak bestiální ne-li ještě horší, do Mao Ce-tungovy "lidové" Číny. Nemohu tuto touhu po armádním štěstí klasifikovat jinak než jako projev totalitně a stádně založeného mozku nebo jako dobrodružnou libůstku rozmazlených salónních bolševiků, kteřížto hoši by nikdy nepřipustili, aby jejich navýsost individualistický život byl postaven pod tutéž kuratelou, kterou jinak bez zábran doporučují a vítají, týká-li se pouze oněch jimi tak milovaných "pracujících mas". Za velmi interesantní lze pak označit jejich stýskání, zachová-li se rozjetá mašina podle svých přirozených zákonů a začne-li po čase mlít na krvavou kaši i je samotné. A nemusí to být ani tak vypjatý masakr jako krvavá kaše. Stačí bere-li jim něco z jejich "nezadatelných" výsad.

Je jasný, že pod sekeru se nechce nikomu. Ani jejím spolu-vynálezčům a byvším obdivovatelům. Avšak co říct lidem, kteří, sotva unikli sekeře jedné, hned šilhají kde jinde /ale už s dostatečnou prostorovou distancí/ řádí sekerky podobné, aby se okamžitě upnuli k nim, jakožto k nové "svítající naději" a tentokrát už zaručené pravé obroditelce do záhuby se ženoucího světa?

Jak jsem uvedl, Bondy už "revoluční" Čínu oželel. Ladění některých "teoretických" pasáží "Bezejmenné" však naznačuje, že ani on nemá - po zapojení speciálních fanatických reflexů - k výše uvedeným postojům nijak daleko. Povídá-li mi o svých "světově-revolučních" snech člověk, jenž se zároveň přiznává k desetiletému zbožňování rudě-gardistických masakrů v ČLR, pak jdu fofrem od toho. A "světovou revoluci", provedenou za přispění /jinak jistě/ dobromyslných vzdělanců jako je Vailland či Bondy, - tu nepřeju opravdu nikomu. Nejméně jim samotným.

V.

"Psal jsem trochu hruběji, přiznávám se, na mnohých místech, avšak proti hrubým. Kůži slonovu nepronikne leč kopí ze vší síly hozené. Ať konečně přestanou se líbiti sami sobě a pohrdati cizím, kteréž ani neznají."
/Balbín, Obrana/

Snad nejvíc zneklidňující při četbě "Bezejmenné" je otázka: p r o č ? Proč vůbec vznikl tento diletanstký slepenec plný trapnosti a agrese, respektive - když už vznikl - proč toto evidentní privatissimum autor pouštěl z ruky? Vyprodukoval snad Bondy těch 62 stran jen proto, že si prostě zvykl psát každý rok pár próz a nějaká ta tvůrčí krize ho od toho nemůže odradit? Vypadá to tak, jenomže habituelní ukecanost svého nositele ani nezdobí ani neomlouvá.

Mrzí mě, tím spíš, že patřím k těm nemnoha "znalcům" - a obdivovatelům - kompletního Bondyho básnického a prozaického díla, musím-li "Bezejmennou" odmítnout až takto bezohledně. Ale zamýšlel-li ji Egon Bondy jako tečka za celoživotní práci /něco v tom smyslu naznačuje/, pak hrozí jedno nebezpečí. Napíše-li v budoucnu ještě pár

podobně samolibých a neodpovědných brožurek, mohlo by jeho dílo vyznít do ztracena. Význam tří teček na konci věty snad není třeba nikomu dlouze vysvětlovat.

Horna Pigment, leden 1987

Edice MOZKOVÁ MRTVICE uvádí:

E G O N B O N D Y - Básnické dílo /svazek 3. - poslední/

V knize najdete např. tyto básnické sbírky:

- Kádrový dotazník
- Básně z let 1963 - 70
- Deník dívky která hledá Egon Bondyho
- Mirka

a další. Tímto svazkem se také završuje k o m p l e t n í vydání Bondyho básní v MM. Současně se tím také uzavírá II.díl projektu The Czech Underground, jenž byl věnován právě Egonu Bondymu.

MOZKOVÁ MRTVICE - exkluzivní ale dostupná edice!!!

redaktoři: Horna Pigment a Mobby Dick

Egon Bondy

Odpověď panu H.P.

Díky redakci Revolver revue Jednou Nohou, která mi stať pana H.P. poskytla, může být moje odpověď uveřejněna současně s ní.

K tomu, aby někdo četl jakoukoli knihu očima jakýma čte p.H.P., je zapotřebí buď zvláštního daru nebo obrovského fanatismu. Každý čtenář Bezejmenné si bude moci udělat svůj úsudek o tom, zda věty, které tak popudily p.H.P., patří k ústřednímu tématu knihy, která v recenzi p.H.P. se proměňuje na jakýsi politický traktát. Nadto je už dávno napsána druhá část knihy a já upozorňoval p.H.P. alespoň prostřednictvím společných známých na to, že je opravdu kumšt kritizovat třeba I. díl Anny Kareninové aniž bychom byli četli druhý. Ale prosím.

Názory mohou býti různé a o všech lze diskutovat. Ale musí se o nich diskutovat a nikoli psát sprostě. Byl jsem připraven, že budu vysvětlovat, čemu eventuálně kritik nebyl ochoten porozumět. Ale se sprostárnou se diskutovat nedá. Čtenář knihy sám zjistí, co si p. H.P. vybral, co překroutil a co zcela zamlčel, Myslel jsem si nejprve, že použiju jeho textu jako předmluvy k Bezejmenné /o honorář by se mohl hlásit u 68th Publ., až tam knihu vydají/, ale bohužel, musí sám p.H.P. uznat, že jeho stať je dost rozvlekle nudná.

Recensent, o němž vím toliko, že se pečlivě editorsky staral o vydávání mých básní, což vděčně kvitují, neboť sám jsem se o to nestaral, se ozval jak potrefená husa. Víím, že nepíšu své knihy do vzduchoprázdna a tak jsem zajisté počítal s tím, že se husy ozvou. Bohužel slohem, který vylučuje vzájemný hovor. Pan H.P., který s hlubokým despektem přehlédl vlastní text a téma Bezejmenné, si vybral jeden z mnoha aspektů, které v této knize jsou, a nevybral si,

jak už jsem napsal, aspekt ústřední. Budiž. Aspoň je situace jasná. Stojíme každý na opačném pólu politického spektra. To samo o sobě není snad ale nic, co by mělo komu vadit. Kdyby článek H.P. napsal Ivan Sviták, nestálo by mi ani za to vzít tužku do ruky. Ale je to psáno někým z vlastního hnízda. To nejenom člověka poněkud zamrzí /čtenáři naší polemiky nejsou neinformováni o tom, co a jak skoro 40 let píšu/, ale je to skutečně určitý varovný signál.

Co jsem živ, nepsal jsem nikdy "pro čtenáře", nikdy jsem nebral zřetel, aby se to, co píšu, "líbilo" a bylo chváleno. Psal jsem a píšu výhradně to, co si myslím, a v podstatě pro svou vlastní potřebu /s výjimkou dějin filosofie, které pokládám za určitou povinnost/. Trvalo to několik desetiletí než si moje knihy začal někdo opisovat a nemám nic proti tomu, aby zas trvalo třeba až do mé smrti, že si je nikdo opisovat nebude, až mne p.H.P. vyloučí nejen z undergroundu, ale vůbec ze společnosti slušných lidí. Nevšiml-li si toho pro mladý věk p.H.P., tedy starší pamětníci by mu mohli sdělit, že jsem se sice nikdy se žádnými svými názory netajil, ale že jsem se nikdy v ničem nepokoušel stát se žádným generálem nebo leaderem jakéhokoli kolektivu, tedy ani undergroundu. O žádnou formu vlivu nebo popularity mi nikdy nešlo ani nejde ani nikdy nepůjde. Obavy p.H.P. jsou zbytečné.

Mám však nezadatelné právo na to, abych řekl co si myslím. Pokud jsem se vyjadřoval s otevřeností větší než kdo jiný kriticky na adresu "reálného socialismu", p.H.P. byl zticha, ačkoli jsem užíval expresivních hyperbol ještě víc než v Bezejmenné na adresu druhé strany. Jakmile jsem se ale otřel o tuto druhou stranu, chytá p.H.P. /a patrně i jiné/ amok. Pan H.P. patří ke generaci, která už od jeslí a mateřské školky žije v autoritářském totalitním režimu typu Gulagu. Aniž by si to uvědomovali, mnohým z jeho generace, a jemu samému zcela zřetelně, přešly do krve autoritářské metody ve styku s jinak smýšlejícími. Tito lidé nemají ani potuchy o tom, co to skutečně znamená svoboda slova, svoboda tisku a svoboda přesvědčení. Voltairovo "nesouhlasím s vaším názorem, ale budu až doposledka bojovat za to, abyste měl právo jej říkat", je jim jen fráze, nikoli praxe. M n e p.H.P. osočuje z lásky k totalitarismu proto, že jsem skládal naděje v čínskou kulturní revoluci, Ať si hledí břevna ve vlastním oku.

Článek p.H.P. potvrzuje jen to, co jsem naznačil v Bezejmenné, totiž že je u nás mezi stoupenci CH77 řada lidí, kteří jsou primitivní antikomunisté a z hloubi duše stojí na straně "svobodného světa" reprezentovaného silným NATO a USA. A víc jsem v Bezejmenné k tomuto bodu říci nechtěl. Že s tímto stanoviskem zřetelně nesouhlasím, popudilo p.H.P. k vysloveně osobně urážejícímu útoku. S tím nemá nic co dělat ohánění se p.Václavem Havlem. Ubezpečuji p.H.P., že jsem neztratil schopnost psát a že se k tématice znovu vrátím, až to budu považovat jako potřebné. O žádnou agitaci pro vlastní názor se mi přitom nejedná, ale nemám ve zvyku neříkat, co si myslím.

Ducha nenávislné intolerance, který vane z řádek p.H.P., považuji za velmi povážlivý fenomen. Již od konce r.1985 /píšu o tom ve zvláštní kapitole Bezejmenné/ a pak skoro systematicky po oklepaní prvních výtisků Bezejmenné, byl na mne vykonáván z nejrůznějších stran a nejrůznějším způsobem /až po naznačení, že mi nebudou mé rukopisy oklepany/, ústně i písemně tlak, a bych některé části své knihy vynechal, formulace upravil, odstavce předělal a bych vůbec nevylovoval názory, které vyjadřuji, jinak že...atd. Stoupenci CH77 se mnou tedy zacházeli jako zaměstnanci establishmentu zacházejí s Hrabalem. To je cosi doslova strašného! Kdybych za těchto okolností ustoupil jako Hrabal, vznikl by precedens, který by se mohl stát

normou. Ti, kdo jako p.H.P. cítí, že jim CH77 kryje záda, konají jí medvědí službu, když vystupují jak vystupují. Zacházet se sebou od CH77 stejným způsobem jako se sebou nechá zacházet Hrabal od establishmentu, nedám, protože v rukou pánů Pigmentů by svoboda české kultury byla zřetelně ve velkém nebezpečí, i kdyby se odvolával na konsensus s p.Havlem ještě 100x víc než dělá.

Jestliže p.H.P. je více než nesnášenlivý jakmile se setká s názorem, který není zglajchšaltovaný podle jeho představ o CH77, pak je opravdu toto seskupení na ještě šikmější ploše než jsem si v jeho jubilejním roce myslel. Národněfrontovní glajchšaltování nevzniklo až s Košickým programem, ale táhne se našimi dějinami od Obrození. Stačí připomenout stará kolena Dobrovského, Máchu a konec konců i Sabinu, jak byl "vítán" Neruda i jak Eliška Krásnohorská psala, že to nemohla být česká matka, která zrodila takového tvora jako TGM. Atd., atd. Slušní lidé obvykle tenhle náš národní zlozvyk odsuzovali. Bude-li v něm obhájce CH77 pokračovat, je to jeho věc, ale mělo by to vést ostatní k zamyšlení. Svoboda není odznak na klopě, svoboda slova, tisku a přesvědčení musí být naším přirozeným prostředím alespoň v opozici a už naprosto v undergroundu. Názorová unifikace, násilím střežená, neprospívá nikdy ničemu. Potlačování jinak smýšlejících sekýrou, byl jen žurnalistickou, se nevyplatilo nikdy.

Když jsme si teď podle pravidel hry a k potěšení čtenářů pěkně vynadali, nabízím vám, pane Pigmente, ruku k smíru. Jakožto starší mám na to právo. Myslím si, že v hloubi duše se nedomníváte, že to je se mnou až tak špatné jak píšete. Aniž bychom jeden druhého přetahovali na vlastní stanovisko, mohli jsme plodněji a jasněji diskutabilní otázky skutečně prodiskutovat, ať už veřejně či při osobním setkání. Tón vašeho soukromého dopisu a potom článku to znemožnilo V písemném projevu máte rád nejsilnější slova. Je to chyba, ale já mám proto pochopení, neboť trpím stejnou nectností. To, oč jde, je pochopit, že názory nejen mohou být různé, ale přímo mají být různé a musíme právo svobody projevu hájit i pro názorové protivníky.

E.B. 13.1.87

x x x x

Redakce RR JN má k celému výše uvedenému sporu jen dvě malé, v podstatě technické poznámky,

1/ Prosíme Egona Bondyho, aby příště, bude-li opět korespondovat normální poštou s "ostře sledovanými" chartisty typu Petra Uhla a Václava Havla, pokud možno vynechal a zbytečně neuváděl konkrétní jména našich známých a už vůbec je nedával do spojitosti s redakcí jako jakési její "zástupce". Onen jím takto označený nevinný prostředník, který mu doručil stať Horny P., a který jinak s RR JN nemá nic společného, si nezaslouží, aby byl takto ohrožován.

2/ Hornu Pigmenta a ostatní podobně horké hlavy upozorňujeme na stať Egona Bondyho "VÝHLEDY", z června 1986. Její věcný tón a nesporná erudice /-čímž není řečeno, že by to nebyla práce v mnoha ohledech diskutabilní-/ by mohla obraz současného Bondyho v očích "pánů Pigmentů" poněkud korigovat. Tímto děláme "VÝHLEDŮM" současně nenásilnou reklamu pro celou čtenářskou obec.

E G O N B O N D Y - V Ý H L E D Y

"Hledání důvodu pro existenci lidstva a smyslu této existence."

články úvahy recenze články úvahy recenze články úvahy recenza

/Těsně před uzávěrkou jsme dostali ještě následující text, týkající se polemiky Pigment - Bondy. Čtenářům je nutno vysvětlit jednu maličkost. Ištván Lozedi dostal Pigmentův článek od Egona Bondyho, jemuž ho redakce poskytla ve snaze umožnit mu včasnou reakci. Na této "pracovní kopii" nebyl podpis autora, ale Egon Bondy věděl, o koho jde a že stať tudíž "anonymní" není. Nechceme zde říci, že Egon Bondy by neměl na všechny strany rozesílat články, které dostane zapůjčeny výhradně on sám a za zcela specifickým účelem, to nu zakázat nejde. Ale činí-li tak, je povinen doplnit chybějící a svou absencí další čtenáře matoucí údaje. Ke stati samotné se vyjadřovat nebudeme. Pigmentův text je k máni o pár stránek dál, stačí listovat a srovnávat. Chybí už jen "Bezejmenná", ale její vydání opravdu - z ryze technických důvodů - překračuje rámec našeho pojmání "svobody slova a tisku".

za redakci RR JN: Mladý Muž Který Se Vyzná/

VÁCLAV HAVEL - KRIZE LIDSKÉ IDENTITY /Rozmluvy, Londýn/

Souborné vydání Havlových článků, statí a polemik. Kniha obsahuje i známý "Dopis prezidentu republiky" a vynikající studii "Moc bezmocných". V Londýně uspořádal Vilém Prečan.

Abonenty "Mozkové Mrtvice" upozorňujeme, že svazek "Dílo Václava Havla, volume I." se až na dvě-tři maličkosti obsahově s "Krizí lidské identity" zcela kryje.

A ještě poznámka: v knize jsou zachyceny Havlovy písemné aktivity od roku 1969 do zatčení v roce 1979, práce vzniklé po propuštění z vězení na své souborné zveřejnění teprve čekají.

Několik poznámek k anonymní stati pojednávající o prozaické práci Egona Bondyho "Bezejmenná, díl I."

/Ištván Lözedi/

Tato anonymní stať /devět strojopisných stran separátu/ je ostrou kritikou posledního beletristického díla E.Bondyho, které bylo napsáno v r.1986. Domnívám se nacházet ve stati řadu omylů a nepřesností. Zde na ně chci poukázat.

I. V první části stati se uvádí, že kritika se netýká díla E.Bondyho jako celku, ale jen některých jeho názorů v tomto posledním díle prezentovaných. Není zde již řečeno, že 80% oněch Bondyho názorů, které anonymní stať kritizuje, je obsaženo v krátké publicistické kapitolce, která, jak sám Bondy uvádí, je do prózy "Bezejmenná I." vložena, neboť ji samostatně odmítli uveřejnit vydavatelé časopisu VOKNO, a netvoří tedy její organickou součást. /Tato kapitolka, nazvaná "VOKNO", je vlastně - jak E.B. uvádí - replikou na Tigridovu stať "Necháme to koňovi". Metatexty se tedy vrší a apelují tímto na čtenáře, aby si příslušné materiály snažili obstarat./ Tedy především s touto kapitolkou anonymní autor /dále jen a.a./ polemizuje, ne s celým dílem, které paušálně odbývá, těmito slovy:

'Tak tedy "Bezejmenná", díl 1. - 82 strojopisných stran brožovaného mudrování, trapného "objevování" dávno známých a neskonale precizněji diskutovaných problémů, absurdních politologických úvah a sprostě mlhavého obviňování "disidentů", - to vše spojeno v jeden celek řetězem doslova beletristních "autobiografických" vstupů...'

Ištván Lözedi

Následuje stručný výčet hlavních motivů díla a ještě tvrzení, že:

'Z"myslitelských" částí "Bezejmenné" dýchá taková primitivní
Namyšlenost a kádrovácká hloupost, že nestačíme koukat...'

Vlastním rozbořením celé prózy se a.a. nezabývá. Výše uvedené věty se kryjí s jeho úsudkem o díle jako celku. Tím se a.a. dopouští simplifikace, neboť z uměleckého celku díla vytrhuje jeho publicistické prvky, které pak jako takové kritizuje. Na možnost určité hyperbolizace a metaforičnosti uměleckého textu nebere zřetel. Nicméně je jistě možné se o takové vypreparování pokusit, tím spíše, že a.a., jak jsem již uvedl, se soustřeďuje převážně na onu "publicistickou" kapitolku.

II. Např. a.a. kritizuje tuto Bondyho formulaci:

'Underground /.../ je politický v živelné snaze po dosažení svobodného života pro člověka, který je na celém světě ve spárech kvalitativně stejných bestii.'

/Citují z anonymní stati s přihlédnutím k originálu "Bezejmenné"./

To je formulace rozhodně ostrá /tj. ty "kvalitativně stejné bestie"/ a podle mého názoru básnický nadsazená. Ne však nepravdivá. Je možno uvažovat tak, že má-li někdo moc, pak je do značné míry jedno, zneužívá-li ten někdo své moci více nebo méně. Samotný fakt vlastnění moci ho řadí po bok jiným vlastníkům moci. A také: těm, kteří dnes mají ve světě moci nejvíce, jde především právě o tuto moc a ne o prospěch lidstva jako celku. A nám to dovoluje je kvalitativně hodnotit stejně. I tak je však možno souhlasit s názorem a.a., že tato formulace je z jiného úhlu pohledu nutně přehnaná. Není však již možno souhlasit s interpretací, že E.B. tu zřejmě považuje dlouholetá věznění na Východě a mírné tresty na Západě za něco stejného. To samozřejmě v textu "Bezejmenné" není. E.Bondy je dále viněn z protirečení si. Uvádí se zde, že Bondy v jiné své publicistické stati která s "Bezejmennou" nesouvisí/ podceňuje životní zkušenosti amerických spisovatelů /Kerouac, Bukowski, Burroughs/, neboť ti nežijí v totalitním státě. Není sporu, že zde Bondy podtrhuje pouze jeden aspekt životních zkušeností - tj.aspekt žití v tom či onom státním zřízení - , je však pravdou, že američtí spisovatelé zkušenosti totality východoevropského typu opravdu nemají. Proč by to však nešlo takto formulovat? Obě tvrzení jsou v daných kontextech pravdivá. Neprotirečí si, a i kdyby ano, ukáže-li mi a.a. jedinou pravdu, která vnitřně protikladná není, budu mu povděčen a snad i v toho pánaboha uvěřím.

Dále a.a. polemizuje s těmito Bondyho slovy:

'Odmítám považovat underground za němého spolustolovníka u stolu pochvalovačů amerického bloku. Domnívám se, že je nutno jasně říct, že takhle nespolutolujeme. Na Západě máme své bližní v tamějším undergroundu, který zcela zřetelně nesedí u stolu, u něhož sedí blahořečitelé amerického bloku. Nechápu, jak by se mohl český underground chtít posadit jinak.'

Anonymnímu autorovi vadí nekonkrétnost pojmu "underground" /zde i na Západě/, "blahořečitelé amerického bloku" a autorův plurál. Tato vágnost vadí i mně. Domnívám se však, že E.B. pod českým undergroundem má na mysli především ony aktivity, které se na počátku 70.let snažily vytvořit kulturní statky nezávislé na reglementované kultuře oficiální. Aktivity, které chtěly /a měly/ svůj vlastní etos, nevyvěrající nutně z kritiky a

polemiky s tou či onou mocí či s kulturou touto mocí povolenou, ale prostě již tyto negující, opomíjející. Takovéto snahy v dějinách kultury nejsou ojedinělé. Byly, jsou a budou v různých podobách. V této zemi však bylo zvláštní, že začátkem 70.let mezi řadou izolovaných snah tohoto druhu vykryštovala i tendence značně uvědomělá, sebeuvědomělá a kolektivní. /Mám samozřej-

200

články úvahy recenze polemiky články úvahy recenze polemiky články

mě na mysli okruh Magora a Plastic People./
Reálné možnosti a vyhlídky těchto aktivit jsou již jinou věcí. Ale myslím, že v tomto kontextu sit venia verbi Bondyho autorského plurálu, i když ten i mně jde proti srsti /jako ostatně jakýkoli jiný plurál tohoto druhu/.

Undergroundem na Západě nemá skoro jistě Bondy na mysli onen starý americký underground beatnický, popartistický či rock'n'rollový. /Mj. ale stejně nevím co špatného konkrétně na Ed Sandersovi a.a. má. Já bych jeho poslední aktivity ke "světovému" undergroundu rozhodně přiřadil./ Bondy má zřejmě na mysli především současné alternativní skupiny, hnutí zelených, protijaderná hnutí, neoficiální umělecké tendence, snad včetně i takových jakými byl punk-rock. Ve zbytcích New Left, trockistech a maoistech asi už dnes velkou naději nevidí. Je ovšem pravdou, že tak jako u nás již "underground" v původním smyslu toho slova neexistuje, tak také neexistuje na Západě. Souhlasím s tím, že je to třeba upřesnit. Zde jsem si dovolil pouze svoji, jistě subjektivní, interpretaci.

A "blahořečitelé amerického bloku"? Co je pod tím možno rozumět? Běžný /a zřejmě dosti masový/ konzumentský obdiv ke všemu západnímu? Touha po větší míře osobní svobody? Nebo snad díky černobílému vidění nekritický obdiv ke všemu protisovětskému? Myslím, že Bondy má na mysli především to poslední. A je pochopitelné, že takovéto tendence vidí v rozporu s pokusem o vytvoření čehosi autentického, nového, s pokusem, který byl provázen bytostnou nedůvěrou ke všem starým jistotám a vírám, s pokusem tak značně anarchistického ladění, jakým byl český underground. Chápe-li Bondy ony blahořečitele právě jako obdivovatele "tvrdé ruky" toho či onoho prezidenta USA /a samozřejmě ovšem i zde by měl být konkrétnější/, pak je přirozené, že je vidí v rozporu s Magorovým undergroundem, který, byl-li něčím mj. inspirován, pak jistě undergroundem americkým a ne obdivem k velmocenské politice Bílého domu.

Anonymní autor dále kritizuje Bondyho globální útoky na opoziční skupinu "Charta 77". Bondy vyslovuje podezření, že mezi opozicí existují tendence k vytvoření "stínového establishmentu". Má zřejmě na mysli především lidi, kteří v 60.letech u nás na moci participovali či byli věhlasnými kulturními veličinami a nevyklučuje, že může nastat doba, kdy by se tito k oficiální činnosti mohli vrátit /snad dokonce i v případě, že by v naší zemi nenastala žádná podstatná politická přestavba/ a je znepokojen tím, že by tyto snahy mohly najít podporu u původně tak zcela jinak orientovaného undergroundu. V.Havel se prý měl někde vyjádřit tak, že tyto tendence jim byly naznačeny, pokud to V.Havel skutečně nikde nenaznačil, pak to Bondy uvádět neměl, to je nesporné. Bondy zde píše příliš nekonkrétně a a.a. na to poprávu poukazuje. Nevím ovšem, proč se oba tak rozčilují. Věřím sice, že žádné takové tendence ve společenství Charty 77 nejsou, ale i kdyby byly /tam anebo mimo ně, mezi jinými opozičníky či snad emigranty/, není to sice pro mne důvodem k sympatiím, ale ani k antipatiím. Domnívám se, že žádný původní undergroundový entusiasmus už stejně neexistuje a

navíc, že je celkem jedno, koho by jeho zbytky mohly eventuálně podporovat. Neboť pokládám jakoukoli podstatnou politickou změnu v tomto státě na velice dlouhou dobu /snad několik set let?/ za vyloučenou. Jsou lidé, kteří by za trochu příznivějších podmínek zřejmě usilovali o vliv na co největší počet lidí s tím, že pomohou dobré věci. Zřejmě by asi neodmítli poněkud výsadnější postavení. Osobně si nejsem jist, zda to v některých případech nakonec nemusí být zcela v pořádku. Kdo ví? A není potom zcela klidně možno hovořit i o "stínovém establishmentu"? Vždyť i mezi establishmenty jsou rozdíly! Chápu ale Bondyho nasranost, když vidí, jak zřejmě mnoho mladých lidí /patrně i z okruhu bývalého undergroundu/ skutečně začíná považovat příslušnost k politické

201

Ištván Lözedi

opozici za cccí, co je eo ipso hodnotitelné velni vysoko, snad vůbec nejvýše. Opozice má podle Bondyho zřejmě podstatný význam tam, kde její práce může způsobit nějakou podstatnou změnu totalitního systému. Globální pohled E.Bondyho ne celosvětový politický vývoj je velice chmurný. Z tohoto hlediska v žádné podstatné změny asi nedoufá. /To souvisí zřejmě i s jeho osobním životním pesimismem, s pocitem prohraného života, který, myslím, vysoce pravdivě vyjadřuje právě v práci zde nyní diskutované./

A není-li naděje na nějakou změnu /podstatnou/, pak jistě i tak je práce opozice užitečná. Může dodat sebevědomí, může snad v některých případech diký ohlasu v zahraničí i pomoci, neboť státní moc se obává použít příliš velké represálie. Faktem ale je, že dovolávat se práva ve státě, který je svou podstatou diktátorský a protiprávní, který si z práva udělal nástroj své moci, je trochu absurdní. Osobně mám absurdity rád a tak nic nenamítám. Ale stavět etos na handrkování se s našimi hnusnými, ustrašenými a miniaturními satrapy se mi nechce.

A co se lidských práv týče, je možno se jich dovolávat ve státě, jehož samotná podstata je nedemokratická, diktátorská - tj.lidská práva vylučují-cí? Snad můžeme doufat, že nám časem trochu povolí obojek. Ale na boji za to stavět svůj etos? Nehledě k tomu, že cítím-li se především jako příslušník lidstva a pak teprve jako Čech /mám teď hroznou chuť zavzpomínat na všechny Švejky, Kondelíky, Broučky i Havlovy Plůdky a tvrdit, že výrok "Čech, to zní hrdě" - autorem jsem asi já - je tou největší lží v dějinách, ale nechám toho/, pak musím připustit, že se nám /tj.Čechům/ zas tak moc neděje. Myslím, že tak trochu máme, co jsme si zasloužili. Nevzpomínám pořád na hladovějící polovinu lidstva, ale občas mě napadne, že až nás sem ta polovina přijde sežrat, tak asi mezi chartisty, undergroundy či členy politbyra moc velké rozdíly dělat nebude. A to to tady mám brát tak vážně?

Dále a.a. uvádí z "Bezejmenné" tato Bondyho slova:

'Domácí disidenti jsou pro zdrcující většinu mladých lidí smutně směšná instance. Velmi mnozí mladí cítí naši emigraci i naše domácí disidenty jako dost obtížné,mravní i intelektuální břemeno. Jen ze slušnosti se neozývají proti tak nahlas, jak o nich mluví sami mezi sebou a jak o nich v hloubi duše smýšlejí. Žít doma nás staví před zcela jiné problémy, než o kterých vykládají vychvalovatelé minulých časů...'

Tento citát je ovšem slepený ze dvou částí, které za sebou v Bondyho textu nenásledují. Pro ilustraci zde uvádím kontext první části citace, v níž některé věci vyznívají trochu jinak:

'Na žádný dialog se státní mocí, o němž emigranti a disidenti stále blábolí, skutečně nikdo z mladých ani nepomyslí. A nepomyslí ovšem už ani na nějaký dialog s emigranty či disidenty. S emigranty, byť má mezi nimi i vlastní přátele, se prostě nedorozumí, A domácí disidenti

jsou pro zdrcující většinu mladých lidí smutně směšná instance. Je možno kvitovat, že VOUS se bere za každé porušení zákonnosti. Je možno s určitým zájmem přečíst aspoň některé odborně dost dobře zpracované dokumenty Charty. Není ale možno věřit, že to má skutečně nějaký význam, že to někoho jiného než chartisty skutečně "chytne za srdce". Život naší mladé generace se utváří v jiných souvislostech, v jiném "zeměpisném pásu". Její problémy mají všchnu malost každodennosti a všchen heroismus každodennosti. Mladí si u nás odvykli velká gesta a spásonosné řeči berou s apriorní nedůvěrou /.../'

I tak jsou tyto výroky jistě přehnané, jsou to spíše zbožná přání než skutečnost. Autor anonymní stati to považuje za nesmysly, já se však domnívám, že mladí lidé /v souvislosti s možnými pocity z naší české skutečnosti/ nemusejí být prací naší opozice nijak bytostně oslovováni. A když jsme u těch "zdrcujících většin" /zde podle mého názoru přehánějí Bondy i a.a./, faktem je, že asi převážná část oby-

202

články úvahy polemiky recenze články úvahy polemiky recenze články

vatelstva této země /mladého i starého/ nemá o opozici zájem. A nemusí ji k tomu nutit asi jen strach. A nevím přesně, jak vysoké je na Západě procento lidí, kteří se vůbec o politický život nezajímají, ale je prý dost značné. Chci tím říci, že nezájem o život polis jako celku není asi výsadou zemí strachu. Je asi spíše výsadou společností konzumních. A nesouvisí snad toto trochu s těmi Bondyho "jinými problémy"? Je ovšem pravdou, že jakýmkoli "zdrcujícími většinami" se dnes ohánět nemá cenu. I já jsem dnes k vírám či nevírám jakýchkoli většin velice podezíravý. Souhlasím dále s a.a., že E.Bondy o onom "komunikačním cynismu" mladých lidí asi moc neví. Jak ale mladí lidé nejrůznějšího druhu mluví sami mezi sebou o našich disidentech, to ovšem nevím ani já. Mohu se jen dohadovat jejich eventuálních pocitů v tomto směru. Je ale pravda, že vážně jsem na toto téma /ať už kriticky či obdivně/ snad nikdy žádné mladé lidi mluvit neslyšel. Myslím ovšem, že tyto věci k jejich prvořadým starostem rozhodně nepatří. Tak však může mluvit jak ve prospěch tak i v neprospěch Bondyho vyhoceně formulovaných tvrzení.

III. Ve třetí části stati poukazuje a.a. na to, čeho jsem se dotkl již výše - tj. Bondyho akcentu na problémy globální, celosvětové. Jde zde především o problém třetího světa a o možnost spojení světa prvního a druhého proti hladovému světu třetímu. Bondyho úvahy jsou v tomto punktu tak jasné, že nemám důvod je komentovat. Ve své stati dále a.a. kritizuje Bondyho tézi o společensko-historické podmíněnosti lidských práv. Přiznám se, že tonu přesně nerozumím, domnívám se však, že tato Bondyho úvaha souvisí s faktem etablovanosti "konzumní společnosti". I mě připadá nejasná Bondyho formulace:

'...sovětský politický model musí vylučovat lidská práva, jinak by padl a to přece udělat nechce. Navíc kdyby padl, padl by s ním i jeho ekonomický model /jehož příští možnosti nejsou malé/ a to přece nechce pracující lid.'

Nevím jaké jsou /či mohou být/ možnosti sov.ekonomického modelu. Zatímni výsledky známe všichni. Nevím přesně, co vlastně může chtít onen "pracující lid". Dezideologizované masy se jistě chtějí mít hlavně dobře a půjdou za tím, kdo jim dá víc. Lidská práva se ovšem tímto skutečně /hlavně v zemích, kde konzum kvete/ scvrkávají pro většinu obyvatelstva na zabezpečení hmotného blahobytu. A pak je ovšem možno uvažovat tak, že lidská práva v

Širším slova smyslu začínají být sférou především intelektuální elity. Bondy je marxistický filosof a uvažuje /jako ostatně každý jiný filosof/ převážně v globálních dimenzích, v co nejobecnějších pojmech. Já jsem se naopak jen málokdy dokázal vybabrat ze svých osobních problémů. Ale i tak nohu dospět k úvaze, že je-li tento konzumentský ráj skutečně posledním slovem ve vývoji lidstva tak jak je znáno, pak, podaří-li se nakrásně všechny lidi na celém světě hmotně saturovat /a dnes to prý už technicky není velký problém/, pak asi opravdu budou různá lidská práva zajímat jen velmi malé procento lidí. Než to jsou úvahy jistě příliš abstraktní. Autor anonymní stati se mylí, dovozují z Bondyho textu, že E.B. považuje starost o lidská práva za zbytečnou. Bondy pouze pochybuje o její prvořadě důležitosti.

Dále a.a. tvrdí, že

"jediná cesta, umožňující obyvatelům II.světa participovat na řešení světových problémů /hladu včetně/ je cesta 'boje' o restituci lidských práv v tomto regionu."

Souhlasím, ale pochybuji o tom "jediná" /myslím, v souladu s Bondym/. Je-li restituce lidských práv v této zemi tak vysoce nepravděpodobná ne-li nemožná, neboť se vylučuje s povahou politického systému, pak boj za ně nemůže být tím jediným, čím zde můžeme celosvětové dění pozitivně ovlivnit. Není snaha o pouhé udržení kulturní úrovně

203

Ištván Lözedi

stejně důležitá? Není důležitá skutečná umělecká tvorba a filosofická práce, snažící se pravdivě reflektovat svět v němž žijeme? Není důležitá filozofická práce poukazující právě na širší souvislosti "boje za lidská práva"? Není důležité především bránění se konzumu, zachování elementárních hodnot jako je tolerance, přátelství, láska? To všechno nesporně s lidskými právy souvisí. Jen některé snahy jsou méně, některé více halasné. Ale potřebné z toho je jistě vše.

Bondy je dále viněn z toho, že je příliš pesimistický, že nevidí nikde východisko. Je pravda, že Bondy vidí světovou politickou situaci velice černě. A zřejmě také proto akcentuje tolik ony různé "undergroundy". Ale Kdyby si a.a. alespoň tuto jednu knihu Bondyho přečetl pořádně, musel by vědět, že Bondy se rozhodně východisko najít snaží /a vždy se snažil/, Vždyť posláním celé knihy, s jejímž jen zlomkem a.a. polemizuje, je oslavení takových vlastností jako je osobní statečnost, vůle vydržet nesnesitelné i v podmínkách, které se jako beznadějně být jeví. A v závěru nacházíme dokonce nečekané přitakání holé fakticitě života /pokud to ovšem interpretuji teď správně já?!/. Doporučuje nám snad Bondy pasivitu, odevzdanost, lhostejnost? Ne. Pak je ovšem celá, v závěru této části anonymní stati jinak tak vtipně psaná, alegorie o "klímovském hajzlu" disfunkční.

IV. Ve čtvrté části se a.a, rozhořčuje nad Bondyho marxistickým přesvědčením. Zde ovšem o "Bezejmennou I." skoro vůbec nejde. Autor anonymní stati cituje nostalgickou vzpomínku Bondyho na čínskou kulturní revoluci, v níž Bondy viděl asi především naději na rozbití sovětského systému, a v zápětí hovoří o "dobře známých prasárnách" této. O jejich rozbor mu však nejde. Myslím, že jde-li zde o něco, pak především o Bondyho zotouzení. Do jednoho pytle zde zcela samozřejmě hází Stalina a Mao Ce-tunga a v tom světle se mu pak maoista Bondy jeví vlastně jako obdivovatel gulakovských genocid. Navíc paralelou s Vaillandem /jejíž tón je hodný

publicistiky z Tribuny z počátku 70.let/ je Bondy prezentován jako člověk dvojího metru a mravnosti a potažmo kurevnik.

Já sám o dění v ČLR mnoho nevím. Jen tak na okraj a zcela mimo diskusi o poslední Bondyho próze či o Bondym samém bych se rád a.a. zeptal, pročpak asi ti čínští "stalinisté" v době kult.revoluce tolik útočili na "sovětský imperialismus"? A pročpak SSSR tolik let nemohl Číně přijít na jméno? Že by mu tolik ten její "stalinismus" vadil? Co myslí? A zřejmě také proto ten nadšený obdivovatel Stalina Bondy /viz např. jeho básně z 50.let/ honem si potřeboval najít Stalina nového?! O nic jiného mu jistě nemohlo jít! Není zde implicitně obsaženo, že a.a. považuje Bondyho nejen za simplifikátora, ale i za blbce, který si nedokáže spočítat, že 1+1=2? Domnívám se, že jde-li zde o něco, pak o zcela nekritickou zášť a.a. k jakékoli podobě marxismu. Neboť marxismus=fašismus=gulag a nic jiného. Představa, že by to v ČLR tak úplně být nemuselo je absurdní a kdo ji zastává, patří do blázince, neboť:

'MaoCe-tungova diktatura byla zrovna tak bestiální, ne-li ještě horší než Stalinova.'

Tak tvrdí a.a. Hlavně, že máme jasno.

V. Závěrem označuje a.a. "Bezejmennou" za -

'...diletantský slepenec plný trapnosti a agrese...'

a vyslovuje podezření o Bondyho grafomanii a tvůrčí krizi. O tom je samozřejmě možno se přít, ale opakují, že a.a. vůbec s celkem díla nepolemizuje a jeho rozborem se nezabývá. I tak s ním v řadě bodů jeho kritiky souhlasím. V některých případech se ovšem snažím poukázat na neopodstatněnost interpretací a v pár případech tvrdím, že jde o vyslovené omyly, plynoucí buď z neinformovanosti či ze subjektivní zášti. Není ovšem možno nepřiznat, že Bondy dokáže být subjektivní a záštiplný také. Otázkou ovšem je, kdo z nich se více blíží pravdě.

204

články úvahy polemiky recenze články úvahy polemiky recenze články

Celek díla hodnotí a.a. šmahem negativně.

Výše padla již zmínka o některých hlavních aspektech díla. I autor anonymní stati je enumeruje /byť ne všechny/. "Bezejmenná I." je dílo značně intimně laděné. Je to zpověď, blížící se svou naléhavostí a svým uměleckým tvarem některým pracím J.Demla. Je to dílo, jehož jazyk je lapidární, střízlivý. "Bezejmenná I." je také zvláštní syntézou dvou linií Bondyho prozaické tvorby. Jednou jsou intimně, komorně laděné práce /"Sklepní práce", "Leden na vsi" aj./, druhou je řada prací spojených ve volný cyklus výskytem postav "bratrána a sestřenky", invalidních sourozenců A. a B. "Bezejmenná" je vlastně jakýmsi volným epilogem řady "Invalidní sourozenci" - "Mníšek" - "šaman" - "677" - "Afghanistan". Kapitola o "Rajských ostrůvcích" je jednou z nejpoetičtějších prozaických pasáží, jaké kdy E.Bondy napsal. Toto ovšem už jen skutečně na okraj a závěrem. I když by si "Bezejmenná" skutečně podrobný rozbor jistě zasloužila. A Egon Bondy by si jistě zasloužil skutečné kritické ocenění.

/leden 1987/

x x x x x x

RR JN:

Mimodiskusní otázky stran vztahu Čína - SSSR jsme H.Pigmentovi doručili s tím, chce-li na ně Ištvanu Lözedimu odpovědět, a dostali jsme tento vzkaz:

"Vážení pánové, se zájmem jsem si přečetl stať Ištívána Lözediho a celkem souhlasím s tím, že "máme jasno". To hlavně. Celou věcí se však už dál zabývat nehodlám a z toho důvodu se mi nechce odpovídat ani na jeho kabaretní dotazy stran čínských 'stalinistů', respektive co si myslím o jejich útocích na SSSR. Vyčerpávající odpověď dá Ištívánovi Lözedimu rozhodně české vysílání Radio Tirana, v současnosti - aspoň mám dojem - jediný důstojný pokračovatel ve světodějných koncepcích Velkého Kormidelníka. S pozdravem Ať žije velký Mao /-jehož myšlenky, jak jsem se kdysi dočetl v dobovém čínském tisku, "pomáhají léčit i hluchoněné"-/ se loučím a zůstávám zcela váš -
Horna Pigment."

Tímto tedy až na další považujeme celou "bezejmennou" problematiku za uzavřenou. Za redakci: Mladý Muž.

x x x x x x x

VÁCLAV HAVEL - DÁLKOVÝ VÝSLECH /rozhovor s K.Hvíždálou/

Václav Havel v letech 1985-86 obšírně odpověděl na dotazy, které mu z exilu položil novinář Karel Hvíždala, Interview přes hranice a na pokračování nabyt rozsahu knížky, kterou vydala edice Expedice a posléze i jedno exilové nakladatelství /-tuším, že Index, ale zcela jistě to nevím-/. Každý, koho Havlova osobnost zajímá, tuto "přípravu k pamětem" jistě přivítá s velkou radostí. Kniha odkrývá nejen některé intimní stránky Havlova života /dětství, manželství atd./, ale umožňuje čtenáři hlouběji poznat i zázemí, na jakých stojí Havlovy obecné postoje a odkud čerpá inspirace pro svůj myšlenkový svět.

205

Medorek. Značně opožděný ohlas stejnojmenného prozaického díla.

Anonymní próza Medorek , nesoucí v roce 1985 , je v každém případě dílo neobvyklé, žánrově těžko určitelné, mnohotvárné stylově různorodé, plné protikladů, iritující i obdiv vzbuzující, vulgární i lyricky něžné, nezralé, a přece plné až stařeckého smíření. Dílo ironické, perziflující, parodující a zase místy až křečovitě vážné. Neobvyklé je toto dílo /a zvláště na autora mladého, vlastně debutanta/ i svým rozměrem /191 stránek formátu A 4, strojovou normou psaných/. Dílo je rozděleno do 96 !!/ kapitol a kapitolek, jejichž rozsah se pohybuje od několika stran do jednoho odstavce, a má tedy jakousi mozaikovou strukturu. Nemusíme ani znát fakta o genezi této prózy. Již letmý pohled nám dovolí domněnku o jejím vzniku. Autor této stati dosvědčuje , že dílo vznikalo skutečně pomalu, po dobu několika let, že jeho jednotlivé střípky byly postupně broušeny a cizelovány, skládány a zase rozkládány. Některé z kapitol byly dokonce již dříve samostatně publikovány, často ve značně odchylné podobě. To, že spojení jednotlivých částí působí značně organickým dojmem, je zřejmě umožněno jednou ze základních komponent tématických. Tektonika díla se totiž opírá především o jeho autobiografičnost. Autor zřejmě čerpá ze všech možných životních zkušeností respektive právě z těch které ho oslovují, které jsou mu blízké. A je přitom úplně jedno, zda jde o popis přijetí do prvního zaměstnání, o milostné zážitky,

fotbalové utkání či policejní výslech nebo o rozhovory opilců a dementů. Fragmenty sjednocuje jednak značně suveréní subjektivita autorského pohledu /tvrdíme-li, že jde o dílo do značné míry autobiografické, pak musíme i zdůraznit, že odvěká polarita pravdy a básně je zde obzvláště markantní!/, jednak ona autobiografičnost, jednak pečlivost až minucióznost, s jakou se autor každým detailem obírá, Vždyť jde do značné míry o autorův deník, místy značně intimní, o autorovy vzpomínky, zážitky, o vzpomínky, které jsou mu drahé, které chce nějak fixovat. Jde o jeho vlastní život o jeho vlastní já. A prostřednictvím oné písemné fixace jde také o autorovo vlastní sebepoznání. Zde je ovšem možno namítnout: A proč máme vlastně něco takového číst? Nemáme či neměli jsme svých starostí a radostí stejných či podobných až dost, nemůže nám stačit že se sami utápíme v zoufalství svých citů, v životních beznadějích? Nemůžeme si sami psát intimní deníky, které by našemu sebepoznání sloužily lépe?

Jistě, avšak - hned dvě avšak :

1/ Autor 'Medorka' má v plné míře onu, pro tvůrce nepostradatelnou vlastnost, jíž je drzost, s jakou ze svého vlastního života dělá fátum, záležitost, něco jedinečného, mimořádného. Obsahem jedné básně Ch. Bukowského je popis toho, jak jednu báseň píše. E. Bondy napsal již několik básní o svých zaživačích potížích. Ale teprve ona suverénita podání dělá z těchto sdělení dílo umělecké. Totéž platí pro mnoho pasáží z 'Medorka'.

2/ Souvisí s výše zmíněným protikladem pravdy a básně. Neboť nejde samozřejmě o žádný deník. Jde o autorovu vysoce poetizovanou stylizovanou, místy hyperbolizovanou výpověď o světě, který ho obklopuje. Máme tedy jedinečnou příležitost vidět povytce náš svět /a vsku ku už snad více'náš'být nemůže!/, očima básníka, Neboť autor je rozhodně více básník než prozaik, více lyrik než epik.

V souvislosti především s druhým pádem vidím zde jednu z podobností s dílem B. Hrabala /druhou je záliba /a to nijak laciná / ve slanzích; leč o tom ještě dále/. Neboť autorovo básnické vidění /a teď si připadám už skutečně úplně jako školitel blbých, leč nevidím zbytky, neboť jsem se setkal i s výtkami a la: Co si to ten idiot dovoluje, takhle urážet vlastní rodiče, vždyť to není vůbec

206

pravda a on to navíc i sám ví, že lže.'/ nám umožní nejen vidět z jiného úhlu pohledu skutečnost nás obklopující, a tak se zbavit eventálních obsedantních představ, ale i generalizovat, připodobnit situaci protagonisty /jehož samozřejmě je absurdní ztotožňovat s autorem./ situaci kohokoli z nás. Vždyť nejde o rodiče autora, ale o rodiče en général, nejde o autorova bratra, ale o pervertovanost mezilidských vztahů obecně. Nejde o konkrétní policejní výslech, ale o tento zážitek, který se může přihodit komukoli kdekoli na světě.

Nyní k tématu a k žánrovému vymezení díla: Ústřední postavou je jakýsi Karel Medor, jinak zvaný Medorek. Většinu kapitol tvoří epizody z jeho života. Vyprávění se děje v er-formě, Protagonista je konfrontován se zaměstnáním, které nenávidí, s všeobecným nepochopením vlastních snů a představ. Jeho ideály lásky a přátelství se střetávají s daleko prozaičtější realitou. Jeho osobitá představa pestrého a plného života, představa značně romantická a snová, je postupně rozbíjena, ničena, ne však zničena. Hlavní postava je posléze přinucena hledat radost již jen ve zcela pokleslém druhu zábavy, jakým je sledování sportovního utkání. To jediné je skutečně autentické, krásné. Co se ostatního týče, zbývá spíše jen sen o tom, jaké by to mělo být. Nebo o skutečnost ve své holé fakticitě je

povětšinou nesnesitelná. Mladistvý pesimismus? Nové utrpení mladého Werthera? Ne. Nejen proto, že protagonista je nahlížen značně ironicky. Především však proto, že jde o proces postupného oprostování se od falešných ideálů, od laciných nadějí. Na konci stojí hrdina jiný než na začátku a jeho životní pocit je v podstatě pozitivní /!!!/.

Kromě kapitol dějových jsou některé kapitoly vlastně jakýmsi vnitřním monologem hlavní postavy. Doba děje je na jednom místě sice specifikována jako jakási orwellovská budoucnost, jde však zcela evidentně o dílo inspirované současností, a to současností českou, ba většinou přímo pražsko. Jednotlivé kapitoly - fragmenty jsou, nehledě na onu mozaikovitou strukturu díla, seřazeny do mimořádně harmonického cyklu, který má určitou gradaci, vyvrcholení /což je kupodivu, neboť dílo nemá žádnou ústřední zápletku, žádný ústřední syžet/, kde se dokonce /jak o tom již byla zmínka/hlavní postava vyvíjí, jsouc ovlivňována životními zkušenostmi: V tomto punktu jde tedy téměř o cosi jako Bildungs- či Erziehungsroman!! V ontentu dnešní /alespoň české, pokud mohu soudit/ prózy jistě značně ojedinělé!

Ke stylu a k práci s textem: Na první pohled je zřejmé, že autorovou doménou není jazyk spisovný, ale slang. Pasáže psané běžnou spisovnou 'knižní' češtinou je možno spočítat na prstech ruky. Velice častá je zato stylizace /především v dialogích, ale místy i v autorských monologích/ do toho či onoho slangu či žargonu. Setkáváme se zde s mluvou současné pražské mládeže, s nadsazenou podobou pseudovzdělanecké frázovitosti úředníků /kádrováka/, s policajtskými hrubostmi, s mluvou fotbalových fanoušků /někde bylo již poznamenáno, že dílo obsahuje nejdramatičtější popis fotbalového zápasu od dob Poláčkových/ aj. Tato tendence vrcholí dialogem psaným v cikánském /!/podřečí /charakterizovaném lexikálně i syntakticky/, který je zřejmě jedním z jazykových vrcholů díla. Toto přirozené tíhnutí autora k tomu vyjadřovat se jak mu zobák narostl' je vyvažováno odstavci až drásavě sentimentálními a tragickými, jejichž styl místy připomíná až styl červené knihovny.

Zajímavý je postup destrukce textu a zbežvýznamnění jazyka. Najdeme zde pasáže přísně logicky konstruované, vysoce realistické /psané prózou i formou dramatu/, jsou zde pasáže meditativní a snové, přičemž mezi realitou a snem je často přechod volný, jsou zde místa v nichž záměr destrukce smyslu se blíží až poetice absurdního dramatu /např. rozhovory Medora s Nestorem/, je zde však i pasáž

Kočka

/několikastránková/, která snad v dějinách české literatury nemá obdoby. Rozhovor dvou postav na jednom místě přechází v blábolení a posléze pouze v nesouvislé poznámky, oddělené vždy několika vytečkovanými řádkami. Tedy záležitost naprosto experimentální, za níž /domnívám se/ můžeme tušit autorovu totální nedůvěru k veškerému smyslu, tématu, k jakékoli ideologické naději. /Toto se ovšem v širším smyslu týká celého díla, pouze v této pasáži to dostává formálně nejvyhraněnější podobu./

Autorovo tíhnutí k realizmu /kapitoly'Kádrové oddělení,' 'o Duchu svatém aj./ se tedy přirozeně vyvíjí /díky marquézovské schopnosti nejen vidět ve faktech určité kouzlo, magičnost, ale přímo magická fakta na sebe přivolávat, skutečně je zažívat /!// do snověpoetického vidění světa /'Na břehu zelených jezer, V Hrobě aj./ a toto je ovšem vzepětí dialekticky polarizováno pasážemi ironizujícími, sebe ironizujícími, až perziflážními cynickými. Tato polarita je zdrojem stylistického napětí v díle.

Závěrem: dílo rozhodně působí autentickým dojmem. Není ani tak o něčem, jako píše z něčeho. Domnívám se, že pro autora mladé generace

Žijící v Čechách je typický právě onen odpor k jakékoli ideologii. /Viz. např. nadávky jimiž se postavy na jednom místě častují./. Autor je svůj, má svůj svět, má své naděje a beznaděje. Stojí vůči světu sám bez zázemí starých a moudrých, pocit mladistvé vzpoury a negace je zde silný. Není tu víra ani v ideology etablované, ani v ideology opoziční, ani v demokracii, ani v pokrok, ani ve spravedlnost, ani v pánaboha, ani v ateismus. Není zde snad ani víra v osobní štěstí. Negace místy /ve své osamocenosti/ až nenávistná. /Podobnost se starými Rolling Stones!/. Autentičnost výpovědi je v tomto smyslu úchvatná. Zde také vidím shodu s Pelcovými 'Děťmi ráje.' Pozoruhodná je však i jiná věc: Protagonista /potažmo autor sám/ se prostřednictvím negace dnešního, totálně demoralizovaného, k životu nevhodného, ďáblu propadlého světa dostává /dialekticky či paradoxně/ až ke konstituci nového étosu, nového kladu. Neboť autorovo celkové /hlavně v závěru díla zřetelně se rýsující/ vidění světa není nenávistná. Je naopak až panteisticky všeobjímající /byť ovšem jako vše zde s určitým ironickým podtextem/, ba, stydím se to napsat, láskyplné.

11. - 12.11. 1986
František Kočka

p a t e r n o s t e r
P A T E R N O S T E R
p a t e r n o s t e r

/malá revue pro umění a kritiku/

vychází cca 4x ročně
sídlo redakční rady: Vídeň

208

revolver revue report revolver revue report revolver revue report

m á m s e s t á l e d o b ř e
/jiří wolf/

Už týden se snažím napsat domů dopis, ale ještě se mi nepoštěstilo vybojovat si stálé místo či spíše vlastnické právo sedět u stolu. Stejně je to i s jídlem. Na malé cele je nás umístěno deset, včetně pěti patrových postelí, stolků na osobní věci, deseti stoliček bez opěradel; a dva stoly jsou jenom pro osm vězňů, takže zbývající meselmani si musí kousek toho místa na stolování někde najít... Házím do sebe trochu těch blafů buď ve stoje jako kůň nebo sedím na spodní palandě a vystavuji se tak nebezpečí přísného kázeňského potrestání. Zdejší vysoce civilizovaná kultura - subkultura - nepokročila ještě tak daleko, aby se tu jedlo příborem z talířů, a tak se dlabě z polních misek - ešusů a dokrmuje se hliníkem. Podle hygienických norem může být na jedné cele umístěno nejvíce pět osob. Zde, v těchto otrěsných extrémních životních podmínkách, je norma překročena o sto procent a okresní hygienik v tom žádnou závadu nespátřuje.

Snažím se získat aspoň roh u stolu, abych se mohl kulturněji najíst, ale tady si každý ten kousek těžce dobytého životního prostoru ostražitě hlídá. Nejhorší je, když se o svátcích nejde do práce. Jinak se otročí všechny

soboty a neděle. Cela je potom plná, špatné větrání vyvolává bolesti hlavy, oči trpí stálými záněty spojivek a kouř se dá pytlivat. Zápach z WC, umístěného v rohu cely, je nejlepším aperitivem před jídlem a celou tu dusnou atmosféru ponorkové nemoci, doplněnou ještě o pravidelné hádky a rvačky, pomáhají udržovat bengové - - dozorci. Nějaké dobré mezilidské vztahy neexistují, udávání je na denním pořádku a zcela normálním jevem se stalo vzájemné cenzurování všech písemností. Jako kdyby nestačila ona ponižující pracovní aktivita oficiálního lágrovského cenzora.

Je otřesné žít v takových poměrech, kde se neustále krade, shání se porce chleba a zcela veřejně se provozuje homosexualita v té nejperverznější podobě. Zrovna včera, při sobotním obědě, zatímco jíme, dva mukli na horní posteli klidně souloží. Ten smrad přehlušil dokonce i zápach z WC. Ostatní to kritizovali, ale za několik dní to budou oni, koho někde v práci na WC přistihnu při tom samém. Jsem na cele jediný, kdo si v téhle jízdě vlakem nelibuje. Je duševně vyčerpávající žít v neustálém napětí, ovzduší intrik, podezírání, pomlouvání za zády, násilí a udavačství. Ještě, že tu mám Kodla, Karla K., který nade mnou drží ochrannou ruku.

Ty dva stoly, o kterých se zmiňuji, jsou většinou stále obsazené. Především se u nich nepřetržitě hrají kostky, karty a šachy. To potom sedím s knížkou v rohu cely pod oknem, lapám jako kapr na suchu po trošce čerstvého vzduchu a s nadějí čekám že se mi snad uvolní místo, Jsem naštván na hráče, kteří potřebují k ukrácení dlouhé chvíle jeden stůl, když oni jsou dva a stůl je pro čtyři lidi. Někdy se staneš že vznikne hádka, která se vyhrotí a přeroste v primitivní rvačku, ze které potom vytěžím místo u stolu. Mít pro sebe stůl je mým snem.

Vidíš Miládko, a potom že není problém napsat dopis domů. Je, a to velký! Když začnu psát, okamžitě se drze přiblíží bonzák - konfi - dent bezpečnostních referentů - a vyzvídáš "Co píšeš a kam píšeš?" "Ale jenom domů," odpovím informátorovi, ale to mu nestačí. Má přece za úkol zjišťovat vše. Zdeseti muklů na cele jsou čtyři nabeton bonzáci a další nejsou ještě řádně prověřeni. Informátor se nahne přes rameno a snaží se něco přečíst. Rozepsaný dopis

209

zakrývám rukou a podávám informátorovi krátkou přednášku o normách slušného a společenského chování. Zahanbený "cenzor" odchází. Zítra bude hlásit, že jsem asi něco nevhodného někam psal a poté dostane za úkol mne po celý týden sledovat. Nejvěrnější pes-konfident byl vězeň Proček, homosexuál a primitivní násilník, kterého jsem se nemohl nikde zbavit. Dnes mne osobně hlídají dva další z řad těžkých perverzních homoušů. Vězeň Konečný a Pogram. Dostanou peněžitou odměnu nebo také možná povolení balíčku. Ve všední den, kdy noční směna spí do 16-ti hodin a ranní směna je v práci, zůstávají u stolu nejvýše tři-čtyři vězni. Takže když mám odpolední, využívám volného času po vycházce - než odejdu na sichtu - ke psaní a samostudiu; - pokud ovšem není nástup na úklid, brigádu, přinesení chleba, odvoz odpadků atd., což bývá také často. Času na psaní mám velmi málo, protože odsouzený Jiří W. musí být neustále maximálně pracovní využit. Nejvíce času mám na 3.oddělení, kam s určitou pravidelností chodím na samovazbu a CUO /celodenní umístění/, leč není mi povoleno vzít si s sebou psací potřeby a papír. Vše proto musím pašovat.

Tak tedy dnes po dlouhé době se mi konečně uvolnilo místo u stolu, mohu napsat dopis domů. Hazardní hráči v kostky /hraje se o čaj, tabák, maso k obědu, přídatek a jiný sortiment zboží/ opustili až na jednoho Roma stůl

a zalehli na postele. Odpočinek na lůžku v nepovolené době přes den /vyjma noční směny/ je nebezpečný a representuje to kázeňské potrestání nebo vyfackování. Někdy si může přistižený vybrat. Buď kázeňák - raport nebo převýchovné facky. I to je v souladu se zdejšími resocializačním procesem. Je zajímavé, že většina muklů volí raději trest fyzického rázu, kterážto exekuce se provádí na veřejnosti, přímo na cele za asistence všech. Ovšem stává se také, že žádná možnost výběru není a mimo přes držku následuje raport u vychovatele v kanceláři s uděleným trestem. Stejně se děje, když je nějaký nešťastník přistižen na WC při vaření čaje v polní lahvi. Jsou zde ovšem také případy, kdy je viník "odsouzen" jen k vydrhnutí schodů nebo dlouhé, nekonečné chodby, propletené katry. Záleží prostě jen na momentální náladě benga nebo také na svérázných způsobech jednotlivých dozorců. Každý je holt jiný a má jiné, své osobité způsoby. Ale je zajímavé, že i přes všechna rizika se polehává dál, hrají se kostky a na WC vaří čaj.

Dnes je dobrá služba a pokud náhodou vtrhne do cely benga, bylo by výsledkem jen drhnutí rajónů. Muklové už dobře znají každého dozorce, vědí, co mohou od každého očekávat. Dnes je prostě, jak se tady říká, havaj, a na nejedné cele se provozuje "nepovolená činnost". I na té mojí se po chvíli ozývají z paland prasečí zvuky. Chrní se ostošest a já bych chtěl využít volna a napsat sestře domů dopis. Ale není mi to umožněno. U stolu stojí Rom Déžo, pod paží má své trestní rozsudky a bude opět otravovat. Sedá si vedle, rozbalí spis a podává mi jeden papír za druhým, všemožná usnesení, a zatímco já chci psát, on mi vysvětluje, jak byl nezákonně odsouzen. Tenhle cirkus se pravidelně opakuje každý den a mně už tohle Déžovo sebeobelhávání leze na nervy. Hodinu mi podrobně vysvětluje vše co souvisí s jeho případem, neposlouchám ho a v duchu skládám své psaní domů. Po přednášce šťastný Déžo sbalí spis a odejde na WC vařit čaj v polní lahvi. Doufám, že ji dnes při vaření nezapomene odzátkovat. Před týdnem mu zašpuntovaná flaška trochu bouchla a odnesl to jeho čokoládový obličej - opařením 2. stupně. Nyní už není černý, ale stále ještě červený a loupe se mu. Konečně, po odchodu Déži, za koncertního funění a chrápání osazenstva cely, беру do ruky propisovací tužku a začínám podle vzoru nadepisovat adresy.

Jsem unaven, ale nechci dopis nějak odfláknout těmi hroznými frázemi, začínajícími tím velmi dobře známým "Předem mého dopisu...jak se máte, já se mám dobře" atd. Tyhle dopisy, plné stupidních otázek a nesmyslů o počasí, nemám rád. V nich jde jen o to, aby se popsaly

210

rr report - Jiří Wolf

všechny stránky a nebyly odeslány poloprázdné. Než něco takového, tak to raději nic. Ale o čem psát? Čím začít? Začátek je vždy nejtěžší, ale také nejdůležitější, protože udává ráz celému následujícímu obsahu i myšlence. Samozřejmě, že velmi záleží i na tom, jak plánované sdělení rozvedeme a potom ukončíme. Existovali mnozí umělci, kteří pozvedli dopis až na úroveň vrcholné krásné prózy. Myslím tím například řecké i římské antické filosofy. Mnohým se dostalo i knižního vydání - Cicero, Platon, Seneca atd., ať už se jednalo o rozpravy, rukojeti nebo fiktivní rozhovory s nádherným prozaickým stylem své doby. Dopis se mi píše nejlépe, když usedám ke psaní s určitou utkvělou a uspořádanou myšlenkou, torzem, které později při samotném psaní někdy ztratí úplně svou stavbu a když skončím, zjistím, že se mi podařilo mnohem více, než jsem předpokládal, něco hezkého a úplně jiného než jsem zamýšlel. To se týkalo hlavně dopisu s názvem "Noc kouzel". Ke psaní musím mít

Ke psaní musím mít ovšem klid. Každá duševní vyčerpanost či jiné rušivé momenty kolem mne mohou schopnost psaní ovlivnit. Před měsícem jsem nebyl schopen dostat na papír ani řádku. Tady neexistuje nějaké soukromí a individualismus se tu netrpí. Vězni nedopřejí klid a neuznávají nějaká osobní práva v rámci společenského chování, norem základních mezilidských vztahů. Zdejší subkultura je něco úplně jiného, na hony vzdáleného od světa lidí tam venku za ostnatými dráty.

Minulý měsíc jsem tu měl vězně Siváka, který se do mě zamiloval a neustále otravoval. Byl jsem z toho dost nervově šokován. Vše začínalo už ráno a končilo, dá-li se to tak říct, až večer. Ke všemu měl směnu jako já. Sotva otevřel oči, probouzel mne a lezl do mé postele. Při jídle si stoupal ke mně, provokativně onanoval a nejméně desetkrát za hodinu se na mne tiskl a osahával jak zepředu, tak i zezadu. Podobných Siváků jsem tady zažil už více. Nakonec na mou žádost musel zasáhnout Karel K. Díky doporučení Jirky G. Tu mám hodně ochránců. Jak jsem mu vděčný! Od Karla K. jsem ale dostal svůj díl. Řádně mě seřval, že chodím se stížnostmi pozdě a že se nebude jednou divit, až mi některý z těch agresivních homoušů dá nůž na krk a znásilní. Nyní už mám pokoj a Róm Sivák jen obchází jako mlsný pes, ale netroufá si.

Poslední dobou jsem značně fyzicky i psychicky vyčerpan. K. do mne cpe jídlo, které "vyorganizoval" v kuchyni, ale i přes to vše zdejší subkultura a otřesné podmínky oslabují mou mysl. Stydím se to napsat, ale už ve třech případech jsem se probudil úplně mokrý. Mozek vypne, což je normálním projevem u musulmanů. To velké duševní napětí a vyčerpanost se někde logicky muselo projevit. Někdy mi dělá problém napsat normální dopis, zjišťuji, že při mluvení zadržávám, občas koktám, mám očividné tiky a často se mi stane při rozmluvě, že nemohu nalézt řádný výraz, vystihující podstatu myšlenky. A tak je tomu i při psaní: nic mne nenapadá, myšlenky se tříští jako mořské vlny o útesy a ze všeho toho chaosu zůstává bolestná prázdnota, útlum, velké bolesti hlavy /-co do toho jídla ksakru dávají za medikamenty!-/ a prsty křečovitě svírají pero, které jindy nedočkavě letělo po papíře s marnou snahou dohonit myšlenku. Ted je tomu obráceně. Pero lenivě odpočívá v třesoucí se ruce. Na čtvrtém oddíle se už dokonce hovoří o tom, že jsem tak zvaně už "hotový". Tedy degenerován, - což je úspěch i výsledek tyranské resocializace. Potřeboval bych nutně několik dní odpočinek. Ale tady dovolená neexistuje. Dělá se stále, po celý rok a není volna k nabrání nových sil. Počítám, že se budu muset po výstupu dávat nejméně půl roku dohromady pod dohledem neurologa nebo možná také psychiatra. Byl jsem u zdejšího "lékaře", odsouzeného

211

Ryjáčka, a žádal o vyšetření. Vyhodil mne se slovy: "Nejste tu na rekreaci, ale na likvidaci!"

Sedím nad bělostným papírem a nevím, o čem mám psát domů. Co mám psát a o čem? Zdejší subkultura neumožňuje nic, žádnou činnost, studium, nic co by pomohlo rozvoji osobnosti, stereotyp je občas vystřídán jen týráním hladem v izolaci 3.oddělení, vražedná vyčerpávající práce, šikanování, neustálé konflikty s vězni, hlad, shánka po jídle, prostě stále dokola. Kéž bych se aspoň jednou dosyta pořádně najedl! Jídlo se neustále snižuje, ale týrání a práce přibývá. O čem mohu psát domů? Vlastně o ničem. Vše je zakázáno. Dokonce je zakázáno psát o tom, jakou práci dělám a jaká je za ni odměna. Smí se jen pozdravovat, uvádět nesmyslné, hloupé fráze a hlavně si chválit jak se tu mám dobře a nic mi neschází. Že mi nic neschází? Ale jo, schází, a všechno. Pro ustavičné trestání snížením kapesného až o 75% ni zbude 15-

20Kčs na měsíc. Svátkem je pro mne zubní pasta, žiletka, známka, náplň do propisovací tužky, - ponožky už nemám rok a ty, co mi nějaká dobrá duše poslala, jsou uloženy ve skladu. Dodnes nevím, od koho vlastně byly. Prý odněkud z anglického Richmondu. Jak rád bych je nosil, hlavně v zimě. Ten, kdo je poslal, myslel na moje promrzlé nohy v nevytopených izolacích nebo při nesmyslném pochodování. Balím si nohy do sepraných hadrů /které nehřejí/, a také do novin, které aspoň sají pot, Co je to za "humánní" režim, který nedovolí přijmout ani ponožky či jednou za rok potravinový balíček do váhy 2kg; co je to za režim, který sice fyzické a psychické týrání a nucená hladovění oficiálně neuzákonil, ale který v praxi to vše běžně provádí: bije se, nadává, trestá hladem, snižuje se lidská důstojnost. četl jsem v našem tisku, že mezinárodní komise při OSN příznivě zhodnotila plnění lidských práv našich občanů ze strany režimu. Je vůbec něco takového možné? Existuje větší cynismus? Vždyť tímto zmíněná komise jen na mezinárodním fóru legalizuje zločinnou tvář režimu, legalizuje její moc a "humanitu"., K čemu jsou takové komise? Byl snad někdo z této komise v některém pracovním táboře? Z čeho tato komise při svém hodnocení vycházela, co jí bylo naší delegací předloženo k posouzení?

Ze zamyšlení mě vytrhlo poklepaní na rameno. Zvedám hlavu. Róm Olah, přezdíváný Pako, mi podává dopis z domova. "Dostal jsem včera psaní od ženy, nemám brýle, tak mi to přečti..." Pako nikdy neřekne, že je negramotný, stydí se za tuto otřesnou pravdu a vždy se vymlouvá na ztrátu brýlí. Přitom žádné nepotřebuje, vidí velmi dobře i v noci. Hlavně kde co ukrást. Září štěstím, když vidí mou ochotu a z kapsy vyndává čaj. "Až mi to přečteš, tak skočím uvařit magoráček, víš, celestiana," - tzn.celý 20-ti gramový balíček vietnamského čaje. Nahlas si povzdechne: "Jo, mám já to s vámi práci..." Na cimře jich mám - Rómů - šest, a tak se na cele většinou mluví cikánsky. Lhostejně si na nos nasazuje brýle: "Tak si, Pako, sedni, já ti to teda přečtu..." Chci začít, ale Olah mě najednou zastavuje: "Hele, počkej, víš co je to listovní tajemství?" "Jo, to vím, ale co cenzor NVÚ?" - "To je něco jinýho, ale ty nesmíš vědět, co v tom dopise stojí." - "No jo," říkám, "ale jak ti ho mám potom přečíst?" Pako řeší situaci originálním způsobem: "Nesmíš vědět, co mi žena píše, ale budeš mi všechno nahlas číst a já ti zacpu uši, jo?" Musím se usmát a kývám na souhlas. Pako si stoupne za mne, zacpe mi vatou obě uši a když mi dvakrát poklepe na rameno, začínám číst. Text je podobný většině dopisů, co tady věžňové dostávají z domova. Pakova manželka je pologramotná. Umí jen trošku číst a dopisy jí píší sousedé. Začátek je konvenční: Předem mého dopisu...jak se máš...já se mám dobře a děti také...Laco sedí, Marika také, Eva je v jiném stavu, atd. Poté následují pozdravy od nejméně třiceti příbuzných a známých. Po každém pozdravu se Pako pyšně nafoukne jako páv a má radost. Závidím mu. Dopis z domova dostává pravidelně každých čtrnáct dnů. Já dostal psaní naposledy před dvěma měsíci...

212

rr report - Jiří Wolf

Nakonec Pakova žena vzkazuje, že Maričin muž sedí, ona mu zahýbá, a až se Dežo vrátí domů, tak ji zabije. Přes dvě stránky zabírají pozdravy od početné famílie. Dočítám dopis a sundávám si brýle. Je logické, že čtení se unes bude na žádost majitele ještě nejméně třikrát opakovat. Radost z toho zrovna nemám. To blbé ucpávání uší je směšné, ale co se dá dělat. Vatu si odstraňuju sám. Pako se usmívá a je spokojen, že tajemství zůstává jen mezi cenzorem, rodinou a jím. Zítra však /nebo ještě dnes/ vezme psaní a dá ho přečíst všem pologramotným či gramotným Romům co jich zná, Vracím dopis, nasazují si brýle achci pokračovat ve svém psaní domů. Róm začne jako

obvykle škemrat; "Hele, napiš mi odpověď, ...já, víš...nemám brýle.." Ani nečeká na mou reakci a jde do skřínky pro obálku se známkou a dopisní papír. Vše pokládá přede mne na stůl. Potom z kapsy vytáhne další čaj. "Hele gádžo - bílý člověk - to máš za to napsání." Odstřikuji mu ruku. "Pako, já nic nechci, čaj jsi už do placu přece jeden dal, ne? Sám máš málo, nech si na jindy." - "Víš co," říká Pako, "já ho jdu na hajzl uvařit a ty zatím něco napiš." - "Ale. co," bráním se, "co mám napsat?" - "No něco, no, vono je to stejně jedno, co tam načmáráš, jo - a nech tam dvě stránky na pozdravy..." Pak odchází vařit čaj na WC. Rupne na to ručník, ale on se při výměně sežene jiný. Zůstávám sám. Pako se na mne zcela spoléhá. Co bych k nim domů napsal pěkného? Začínám - - tedy nejprve nadepisovat adresy podle předepsaného vzoru, potom adresu na obálku a právě když píš oslovení: "Moje milovaná Eržiko," má Pako čaj uvařený. Vylézá z WC, opálenou polní láhev v ruce. "Kde jsi sehnal horkou vodu?" ptám se. - "Ale, přinesl jsem si ji po obědě a ještě vydržela. Stačilo ji jen trošku přihřát." Nalévá vřelou vodu do sklenice s nasýpaným čajem. "Už máš ten dopis napsanej?" - "Jseš blázen Pako, ještě ne. Sedni si tady ke stolu, budem popíjet čaj a psát, jo? Souhlasně přikývne a sedá si naproti mne. "Hele, Pako, co začít tak trochu poeticky, třeba takhle: 'Několik dní tady stále přšelo a až dnes ráno nakouklo zvědavě do mého okna sluníčko, tak trochu nesměle...'" Pako mi skáče do řeči: "Co magoříš, blbe, takové hovadiny mi tam nepiš nebo si doma budou myslet, že jsem se dočista zbláznil. Takové pitomosti si piš sám do svého dopisu, ale ne do mého! Mě piš pěkně, jak se to má správně psát: Předem mého dopisu vám zasílám srdečný pozdrav a stálou vzpomínku na vás..." Přerušuji ho: "Hele, to je blbě, ne? Dalo by se to napsat i jinak a líp než takhle jak to chceš. Doma jim uděláš radost, ne? Co ty na to?" Pako protestuje: "Kašlu ti na ty hovadiny. To 'Předem mého dopisu' tam musí být! Jo. a napiš to ob řádek velkými písmeny, ať se toho tam hodně vejde!" A tak začínáme tím nejdůležitějším, co ve sdělení domů prostě musí být: "Předem mého dopisu..." Po úvodní, pozdravné větě přistupujeme k tomu podstatnému. Pako diktuje: "Jak se máte? Já se mám dobře. Jak se mají děti? Mají se také dobře?" Píši a připadá mi to trochu jako čítanka z první třídy. Ema má maso. Máma má mísu... Pokračujeme dál v podobném duchu.

Pako se potí a já skřípu zubama. "Jak se mají táta s mámou? Také dobře? A co babička z Lesné, také se má dobře?" Následují otázky kdo co dělá, kdo je zavřený a co se doma děje. "Co dělá Farkaš, co dělá Baláž z horního náměstí, co Balog, no ten, jak se v zahradní restauraci vloni porval a zmlátil policajta. Měl už soud?" Už na začátku psaní jsem si při onom "předem mého dopisu..." znovu s úsměvem vzpomněl na jednu pasáž z Poláčkovy knihy "Hostinec u kamenného stolu", kdy krčmářovi uteče manželka /s hercem/ a zoufalému manželovi nechá na stole dopis: "Milý Karle, předem mého dopisu..., jak se máš, já se mám dobře a doufám, že ty se máš též dobře." Tomuhle úryvku jsem se dlouho smál. Poláček mistrně zesměšnil tu zkostnatělou a hloupou frázovitost, přetrvávající až do dnešních dnů. V té dějové tragice opuštěného manžela vyzněl dopis, zanechaný nevěrnou ženou až komicky. Karel Poláček nebyl pokrytec

ani cynik. Jenom velmi dobře tušil, že pusté fráze vždycky velmi úzce souvisí se lží. Vezměme si Paka. Může napsat domů, že se nemá dobře? Ne, nemůže. Kdyby to napsal, cenzor dopis neodešle, Proto Pako musí uvádět jen: "Mám se dobře." Samosebou může k té lži přidat: "Všeho mám dost, jsem zdravý, jsou tu na mne hodní, nemám hlad a práce je tu dobrá." Takový list je cenzor ochoten odeslat doporučeně na náklady tábora.

Jak se vůbec má Pako? špatně, moc špatně. Pravidelně je bit, nazýván černou opicí, hajzlem, dobyt看em, negrem, týrán hlady na 3.oddělení. Kdo chce, ten si do něj kppne. Je šikanován, vykořisťován a přesto se musí "mít dobře". Je tomu pár dní, co byl na 3.oddělení ubit vězeň Skokan. Není měsíce, aby někoho neubili a Pako je na řadě každým dnem. Člověk se nemá dobře a je nucen psát něco jiného. Je to absurdní. Ale tahle absurdita vychází ze znění našeho zákona o výkonu trestu, podle něhož musí být podmínky v pracovních táborech humánní, nesmí docházet k ponižování osobnosti člověka a vězeň se musí mít dobře. Je vyloučeno, aby se mukl - muž určený k likvidaci - dobře neměl. To by nebylo v souladu se zákonem. Takže aby vše v souladu se zákonem bylo, o to se už postará lágrový cenzor, prolhaný táborový prokurátor, zdejší "lékař" Mengele - odsouzený Ryjáček a dr.Kmoch, a pak Hlavní správa SNV ČSR v Praze na Pankráci.

Po vyčerpání nutných frází jak se má kdo dobře, přistupujeme k další důležité části dopisu, k pozdravování. "Nechávám moc pozdravovat strýce Baláže, Kurucovce v Praze, Žigorovce od Václava..." Róm vyjmenovává celé rozsáhlé příbuzenstvo a spokojeně se usmívá. Pak chvíli usilovně přemýšlí, jestli někoho nezapomněl. Jen nikoho nevynechat, to by bylo strašné. Pako je jaksi nesvůj. Nezdá se mu, že je vše vyčerpané, stále nám někdo schází... "Hele Pako. tu sestřenici Marýnu z Pisku nebudem pozdravovat?" - "Jirko, ty ji znáš?" - "Ne, neznám, ale něco si z tvých dopisů pamatuju." - "Hele když Marýnu neznáš, jak to, že o ní víš? Že tys poslouchal?" obvinuje mě. "Příště mě nepřechůráš, nic nebudeš vědět, co je v dopise. Donesu si od kluků z práce špunty a pořádně ti ty uši zacpu." Chce se mi smát, ale se stoickým klidem zachovávám neutrální výraz v obličeji. K pozdravovaným přibude i Marýna. "Tak co, Pako, je to vše? Ještě něco dětem, ne?" Diktuje mi: "Má drajá, dávej pozor na děti, ať chodí do školy a pořádně se myjí. Já vím, má jediná, jak je ženské bez chlapa, potřebuje ho jako koza drbání, hlavně do postele, a když ho nemá, je to na hovno. Když tě teda svrbí pata, jdi někam ven a dej si, zlobit se nebudu... Hlavně použivej nějakou moderní antikoncepci. Pro ženskou bez chlapa osm roků, to je k nevydržení." Lapám po dechu a říkám si: tohle přece nemůže cenzor pustit. Omyl! Ten pustí vše, pokud si dotyčný nestěžuje na zdejší katastrofální poměry. Už nejsem touhle otevřeností tak šokován jako poprvé, když jsem podobné rady podle diktátu psal do rómských dopisů. Jsem maximálně zasvěcen do jejich problémů, rodinných starostí, radostí, tragédií i nejintimnějších stránek života. Tady si navzájem nalhávají, jak bohémky venku žili, jak chodili krásně oblečení a co peněz měli. Ve všech případech se však jedná o těžké sociální případy, o čemž svědčí i zprávy v dopisech, které čtu. Rodinám se nedostává peněz, děti mají často hlad, sociální pracovníce o ně nemají zájem a okrádají je o finanční pomoc, což odůvodňují tím, že děti ty peníze stejně nedostanou. Taková sociální diskriminace Cikánů u nás není žádným velkým tajemstvím.

Vzpomínám si, že mi Pako před měsícem do minulého dopisu manželce diktoval: "Mám před sebou ještě osm let a nedej Bože, abys mi žahla!" Dál jí vyhrožoval, že jestli si "šoupne", tak ji zamorduje. "Máme spolu sedm dětí a pokud požádáš zbaběle o rozvod, taky tě zamorduju." To "zamorduju" bylo napsáno cikánsky. Co má chudák jeho žena dělat? Jednou jí "šoupnout si" povolí a vzápětí jí za totéž hrozí mordem. Dnes má dobrou náladu, dobře se vyspal, tak nevěru opět povoluje.

Za tři týdny tomu žárlivci přeskočí v hlavě a bude zase vyhrožovat. V dalším následujícím dopise se vrátí k toleranci a s randěním bude souhlasit,

ovšem znovu jen do dalšího psaní, tenhle kolotoč zákazů a povolení se točí už více než rok a celé osazenstvo cely se tím náramně baví. Tady se neutají nic. Pako byl odsouzen na 8 roků za "elpíčko" - loupežné přepadení - a jeho žena má strach se s ním rozvést. Dobře ví, že Pako by ji po svém výstupu neváhal zabít.

Ukončujeme dopis mnoha polibky a také dopijíme čaj. Pako si ode mne bere napsaný dopis a září štěstím. Ukládá jej do stolku a jde suvelit - spát na palandu. Beru znovu do ruky propisku a celý ještě zpitomělý začínám psát: "Má milá, předem mého dopisu Ti...jak se máš, já se mám dobře, co dělají neteře, také se mají dobře, co dělá malý Michal, také se má dobře, a co Láďa z Karlova, také se má dobře...?" Piši dopis ve stejném duchu jak jsem si zvykl psát jej Cikánům. Trvá to dost dlouho, než se vzpamatuju. Mačkám papír, házím ho do koše, Beru čistý. Ale nejsem schopen začít. Ne, dnes už nebudu trápit ruku ani oči. Snímám brýle, sedím malátně u stolu a pomalu zjišťuju, jak nádherně blbnu. Takhle kdyby mě viděla Věra! Co by asi řekla? Napsal jsem, že se mám dobře. Musím se tomu smát. Dostavují se zase bolesti hlavy a z celého mého tvořivého předsevzetí zůstala jen prázdnota. Nic mě nenapadá. Vůbec nic.

Ze strnulosti mě vytrhuje otevření dveří cely. Ranní šichta přišla dříve z práce, Zase mají výpadek elektřiny. Znamená to ovšem, že místo u stolu je pro dnešek ztracené, a protože je dnes dobrá služba, jdu provozovat "zakázanou činnost". Je určitě lepší trochu se prospat, než psát o tom, jak se mám dobře.

říjen 1986

x x x

G Y Ö R G Y K O N R A D - S P O L U V I N Í K

- Román, který musíte číst!!
- Strhující příběh /zřejmě polo-fiktivního/ maďarského politika
- Na pozadí životních osudů hlavního hrdiny se seznámíte takřka se všemi klíčovými body maďarské historie od Republiky Rad až po Kadárovu normalizaci.

Vydal INDEX /Čs.společnost pro literaturu v zahraničí/,
D-5000 Köln 41, Postfach 410511, BRD,
jako 116.publikaci.
/Knihovna 150 000 SLOV/

copyright: György Konrad 1985

215

Narkomani v zemích srpu a kladiva

Článek od J. Hull "Shooting up under the Red Star" z časopisu Times, leden 87; pro RRJN přel. - at -

V Budapešti se narkomani bez domova scházejí v podchodech podzemní dráhy. Překupníci neodbytně se vnucující na schodištích a ve vozech metra

nabízejí všechno možné, od hašiše až po tablety morfinu. V Polsku narkomanské party objíždějí předměstí Varšavy a od zemědělců nakupují makové stonky, které podomácku zpracovávají ve zvláštní odrůdu heroinu. V Sovětském svazu můžete na televizní obrazovce spatřit vychrtlého mladého muže, vyhrnujícího si rukávy košile - ukáže vám ruku posetou vpichy.

Přestože na Západě má problém užívání drog širokou publicitu, představitelé východního bloku dlouho suveréně prohlašovali, že v jejich zemích tento problém neexistuje. Dokonce tvrdili, že narkomanie je produktem "dekadentního" kapitalismu, s tím je teď konec. Během explozivního vzrůstu počtu narkomanů v posledních letech zavedli Sověti i jiné východoevropské země přísná opatření proti překupníkům a výrobcům narkotik, začali se zabývat různými způsoby léčby a vyrukovali se statistiky, které mají zapůsobit na veřejnost a odradit potenciální narkomany,

Podníceni kampaní M. Gorbačova, jeho programem "glasnosti", uveřejnili moskevští odborníci mimořádné, dosud tajné statistiky. V interview pro komunistický deník Pravda uvádí ministr vnitra Alexandr Vlasov, že 46 000 sovětských občanů lze diagnostikovat jako narkomany - což je ve srovnání s oficielními dohady před dvěma lety /2 500/ - číslo vskutku otřesné. Vlasov zároveň uvádí výsledky operace "Mák 1986", při níž bylo zatčeno víc než 4 000 překupníků a zničeno asi 250 000 akrů divokého konopí. V interview Vlasov říká: "Boj proti drogovým závislostem a zločinům, které s nimi souvisí, se stal jedním z hlavních úkolů ministerstva vnitra."

Narkomani v SSSR užívají hlavně "koknar", což je opium vyráběné z makových semínek a "anashi", látku podobnou marihuaně, získávanou zpracováním konopí. Obě tyto plodiny rostou divoce v mnoha oblastech Střední Asie. Jednání sovětských úřadů s narkomany je především trestního charakteru. Podle nového zákona jsou mladiství delikventi umístováni až do dvou let v "preventivním výchovném zařízení", které je pod policejním dohledem. Podle sovětského časopisu "Člověk a zákon" je účelem těchto institucí narkomany léčit a převychovávat. Pro ty, kteří vyhledávají léčbu dobrovolně, je situace velmi obtížná. V Turkestánu, kde bylo v posledních měsících policií odhaleno a zničeno 70 000 nelegálních plantáží a záhonů máku /v SSSR se mák také pěstuje pro lékařské účely/, existuje pouze jedno středisko pro léčbu narkomanů.

Vážným nedostatkem také je, že z celkového počtu narkomanů se léčbě podrobí jen 25 %, z nichž se ne méně než 90 % k droze zase vrací. V ostatních východoevropských zemích byli odpovědní činitelé nuceni zabývat se stejnými problémy a samozřejmě narazili na obdobné obtíže.

Až do roku 1980 bylo Polsko jedinou zemí, kde bylo možné problém vzrůstající narkomanie otevřeně diskutovat. Dnes mlčí jedině odborníci v Bulharsku, Rumunsku a Východním Německu. V Maďarsku specialisté odhadují, že 30 až 50 000 lidí propadlo návyku. V Polsku je prokázáno, že drogy požívá, alespoň příležitostně, každý d e s á t ý mladistvý. Kněz B. Bijak říká: "Drogová závislost je nyní pro mládež větším nebezpečím

než alkoholismus."

Východní Evropa se stala hlavní dopravní tepnou obchodu s narkotiky. Vděčí tomu především svým výhodným umístěním mezi země Středního Východu, mezi Turecko a výnosný západní trh v Evropě a v USA. V komunistické Jugoslávii, která není členem východního bloku, tvoří cizinci 40 % odsouzených za pašování a obchod s drogami.

V Československu je možné bez lékařského předpisu volně kupovat víc než 90 druhů sedativ, z nichž se vyrábí nebezpečná návyková droga "perník". Nejvážnější situace je v Polsku. Odborníci se domnívají, že z celkového počtu obyvatel /37,5 milionu/ minimálně 200 až 600 000 toxikomanů užívá

těžké, návykové drogy. Většinu z nich tvoří mladiství, jejichž věk nepřesáhl 25 let. Většinou užívají "kompot", což je druh heroinu, podomácku vyrobeného z chemikálií a makových stonků. Vařením směsi vzniká hnědavá látka, která vpichována nitrožilně vyvolává silné účinky.

Witold, 26 let, narkoman žijící ve Varšavě, začal užívat "kompot" před 6 lety, aniž by věděl, že droga vede k návyku. Poté, co ztratil zaměstnání, tráví většinu času sháněním, nakupováním, vařením a samozřejmě užíváním drog. Často plní injekční stříkačku dávkou sehnanou od pouličních překupníků. "Život v dnešním Polsku je pro mladý tak strašnej, že s tím nechci nic mít. Dřív sem se nechtěl stát obyčejným člověkem s obyčejným životem. Ted už je všechno jedno," říká Witold. Pozdě, ale přece zavádějí východoevropští představitelé různá opatření, aby zabránili lavinovitému šíření narkomanie. V Maďarsku je zostřena už beztak omezená distribuce léků a Československo se připojilo ke kampani organizované Spojenými národy proti černému obchodu s narkotiky. - V Polsku věnují na boj proti drogám 20 miliónů dolarů, jen na rok 1987, což je dvojnásobek částky použité loni. Minulé září zorganizovala polosoukromá, státem podporovaná polská organizace MONAR demonstraci proti narkomanii, které se zúčastnily tisíce mladých Poláků.

Drogy ale zůstávají vážným nevyřešeným problémem. AIDS, přenášený mezi narkomany především prostřednictvím použitých jehel, se začal vyskytovat i v zemích východního bloku. Witold, herák z varšavského předměstí, krčí rameny.

"Do tý doby, než to přijde k nám, mě stejně zabije "kompot"."

x x x

PAVEL ŘEZNÍČEK : K R Á T E R R E S N I K
/texty 1984 - 86/

Básnická sbírka jednoho z nejvýznamnějších českých surrealistů.
Formát A5, cca 30 stran, strojopis.

217

ROCK S VYPRÁZDNĚNÝM OBSAHEM
aneb nejisté čekání na roky plodnější

Listuji zajímavou populární knížkou, v níž meteorolog Jan Munzar interpretuje starší lidové pranostiky na základě dnešních vědeckých zkušeností, a dovidán se, že "je-li leden nejostřejší, bude roček nejplodnější", a zas jinde, že "je-li teplo v lednu, sahá bída ke dnu". Nuže, ten poslední leden patřil jistě k nejkrutějším. Mrzlo až praštělo nejen u nás, ale prakticky v celé Evropě, a třeba v Polsku naměřili snad nejnižší teploty za posledních sto let. Náš občan, navlečen od hlavy až k patě, se musel zahřívát. A tak i činil, avšak tak nezvykle, že zdrojem zahřátí mu bylo nejen skotačení na sněhem bohatě zavátých, dnes už téměř bezlesých a proto slunci plně vystavených horách, ale třeba i četba RP, alespoň soudě dle jeho katastrofálního nedostatku v trafikách a stáncích PNS už okolo osmé hodiny ranní. Stal se div divoucí. Náš občan se začal zahřívát naději.

Neméně se naději živila i řada příznivců českého rocku. Už po dva měsíce letěla Prahou a dál pak celou republikou takřka neuvěřitelná zvěst.

V Lucerně, a nejen tam, mají v únoru hrát PP. Poprvé po snad 15-tileté absenci na veřejných podiích a poprvé od jejich posledního soukromého vystoupení před šesti lety. A tak tomu, kdo pečlivě nesledoval čilý ruch v pražských předprodejích či neměl nějak zvlášť vlivné známé, nezbyvalo, než běhat po Praze v naději, že ještě nějaký ten lístek sežene. Vytištěné a místy i rozvěšené plakáty poskytovaly takovéto naději reálnou podporu. A navíc - stále panovala zima. Bylo třeba se zahřívát.

Jenže s příchodem února mráz povolil a ukázalo se, že "únorová voda - pro pole škoda". S tajícím sněhem se vytrácela i naděje. 9. února jsme byli definitivně informováni, že koncerty nebudou. Zakázali je. Proč? Protože "svatá Apolena v mlhu je často zahalena". Za dva dny na to byli 'zmrazení' i čtenáři RP, byvši znovu poučeni, že nic se měnit nebude.

Byla neděle 15. února. Pranostiky k tomuto dni mlčí. Bez velkých nadějí, zato s pocity rozpaků a smutku, jsem postával spolu s mnoha jinými před vchodem do Lucerny. V kapse jsem měl lístek, a tak dodav k vyjmenovaným pocitům ještě určitou dávku zvědavosti, vstoupil jsem dovnitř.

Rockfest 87 je hudební soutěž se vším, co k dnešnímu Československu patří. Včetně násilného vyvedení již komisí schválených a písemně přizvaných soutěžících. V normálním světě je každá amatérská soutěž založena na tom, že se jí může zúčastnit každý, kdo je řádně přihlášen, xx a tak by mohl být případný cizinec zaskočen. Ne tak našinec. Zejména po té, co zjistil, že se zřejmě o žádnou soutěž ani nejedná, neboť stůl poroty zel prázdnotou, zatímco její členové opodál v ústraní, aniž by naslouchali snaze soutěžících hudebníků, za halasného smíchu popíjeli kávu.

Ostatně není divu. Ani divák příliš neposlouchal, zato tupě bloudil Lucernou v naději, že snad někde sežene na uklidnění něco jiného než coca-colu za 8 Kčs. Leč marně. A tak atmosféra naprostého prázdna dávala paradoxně vyniknout těm, kdo si to přáli snad ze všeho nejvíce. Totiž složkám ministerstva vnitra a bůhvíjakých ideologických komisí, které se na sraz dostavily v počtu vskutku nevídaném a snad v očekávání, že se tu něco bude dít. Nedělo se však nic. A tak záplava všech těch tajných a netajných ve snaze nějakou atmosféru vyvolat - ať už proto, aby mohla záhy splnit svou povinnost, anebo prostě proto, že se normálně nudila - začala, světe div se, dokonce tančit a na odcházející hudebníky vztyčovat dva prsty se znamením "V". Či vítězství tím minila? A co

218

k tomu dodat? Snad jen dva hlasy z publika: "besídka zvláštní školy" anebo "atmosféra jak za protektorátu".

Nejinak nakonec vyzněla snad dobře míněná a zprvu i sympatická gesta většiny kapel, vyjadřující solidaritu s postiženými. Když totiž snad už čtvrtá skupina papouškovala stále stejnou větu, že tuto poslední /předposlední/ skladbu věnuje jedné kapele, která tu dnes nemůže hrát, nabízelo se stále víc a víc otázek. Proč například každý máme nějaké konkrétní jméno? Proč je někdo Adam a někdo Eva? A proč - máme-li strach nebo obavy - si volíme alespoň pseudonymy? Anečini snad všechny světové jazyky rozdíl mezi slovy nemůžu a nesmím? To není moralita. Každý si přeci klade laťku tak vysoko, jak se sám cítí. Chtěl jsem jen připomenout, že rocková hudba nabyla své vážnosti především vlastní angažovaností a zájmem o tíživé problémy našeho světa a pakliže tuto svoji základnu ztratí nebo ji nebude dostatečně pěstovat, může se klidně stát, že z rocku zůstane jen to NIC, které zaznívalo onu neděli celou Lucernou.

Kdo tedy nakonec zvítězil? Přece jedině PP! Aby soutěž nemohli vyhrát díky svým hudebním kvalitám, o nichž ani v nejmenším nepochybuji, byla jim účast odepřena. Avšak integritou vlastní existence a činů odešli opětovně s čistým štítem donkichotských zápasníků. A klobouk dolů před jejich nezdolným optimismem.

Rozčarován odkráčel jsem domů. Cestou mne napadlo, zda býval neudělal lépe, kdybych se pokusil proniknout na beznadějně vyprodaný balet Antonia Gadese, právě hostující ve Smetanově divadle. Ale stalo se. A doma pak otvírám /v naději? v očekávání?/ sobotní RP, abych se dočetl, že "camarade" Antonio bojuje spolu s ostatními soudruhy za život důstojný dnešního člověka a že se komunistou nestal, nýbrž narodil. A že ať udělá co udělá, pořád jím zůstane - logicky vyvozují já. A tak s úsměvem odkládám RP, abych vyzkoušel LD - a hle! "Sovětský rock v ofenzívě". Prý vlna rocku dostala v Rusku zelenou, což je dobré, neboť se tak dovidáme věci, o kterých se v písničkách dosud nehovořilo. Doufám tedy jen, že nikoli třeba o "ženské válce", jak tomu bylo v Lucerně 15.2.1987.

Zamyšleně z okna bytu pozoruji, jak začíná padat sníh. Bon. Vždyť "únor bílý - pole sílí". Ale pozor, dodávám: co si tu neuděláme sami, to tu nebude. Neboť už vím, že spoléhat na nejrůznější 'klimatické' změny je přinejmenším problematické. Proč? Protože "panská láska, ženská chuť a březnové počasí jsou nestálé". A protože po březnu následuje jedině Apríl.

18.2.1987

sax von drak

/Plastic People nepotřebují reklamu/

219

dopisy čtenářů dopisy čtenářů dopisy čtenářů dopisy čtenářů dopisy

Vážená redakce!

Pomalou jsme si již v Čechách zvykli na pompézní karneval nejrůznějších tragi-komických výročí. Aniž bych podceňoval znechucující vliv dlouhodobě praktikovaných lživých rituálů a aniž bych si dělal iluze o obecné skepsi k významu jakýchkoli "slavných dnů", přesto bych chtěl na stránkách vašeho časopisu jedno zapomínané výročí připomenout. Na rozdíl od spousty těch oficiálních má do komiky daleko. -

Před 45 lety, 21.3.1942 zahynul v Praze na Prašném mostě poslední z legendárních "tří králů" českého odboje, štábní kapitán Vladimír Morávek. Zemřel tak, jak byl poslední léta nucen žít: s pistolemi v rukou, v přestřelce s gestapem.

Spolu se svými dvěma kolegy, plk.Balabánem a Mašínem, pracoval v odboji od samého počátku, tedy i v době, kdy celá řada později adorovaných hrdinů ještě očekávala zázračný smír s "německým dělníkem, našim třídním bratrem" a obhajovala pakt Stalin-Hitler. O těch, kteří neobhajovali nic, pouze se loyálně zařídili na svých nových pracovištích ve zbrojovkách či dokonce vesele vykopávali z tramvají své židovské spoluobčany, aby pak v květnu 1945 demonstrovali "nadšené vlastenectví" věšením na lucerny nebo stříháním "kurev" do hola, ani nemluví. V nelehkých dobách obecné psychické deprese, v dobách - zdálo se - totálně bezvýchodných a "prohraných", Morávek a muži jemu podobní zachraňovali pro mlhavou budoucnost zbytky národního sebevědomí, hrdosti a prestiže.

Rozsah jejich činnosti byl široký. Od rozmnožování ilegálního časopisu "V boj", přes sabotáže, shromažďování zbraní pro eventuelní povstání, až po zpravodajskou práci. Díky jejich vysílače byl Londýn mimojiné v kontaktu se známým agentem A-54, Paulem Thümellem.

Na likvidaci nebezpečně aktivní trojice vyčlenilo gestapo celý tým specialistů. První padl do léčky plk. Balabán. Za ním následoval Mašin, který se obětoval pro své kamarády /Morávka a telegrafistu Soldána/ a střelbou kryl jejich ústup po ocelovém lanku ze čtvrtého patra nuselského činžáku, odkud právě vysílali. Morávek, který při útěku přišel o dva prsty, zůstal sám v orwellovské atmosféře Prahy za stanného práva, znovu navázal přetrhané kontakty a pokračoval dál. S parašutisty skupiny "Antropoid" plánoval atentát na Heydricha. Poměr sil byl však až příliš nerovný. Život posledního "krále" se čím dál víc podobal jedné velké štvanci. Z obklíčeného bytu v Dlouhé třídě se ještě prostřílel, ačkoli na něj čekalo 17 policistů, ale prozrazená schůzka na Prašném mostě se mu stala osudnou. I zde se projevil jeho pojetí boje. I když sám měl možnost úniku, pokusil se osvobodit svého již zatčeného přítele. V nastalé přestřelce byl raněn, poslední náboj obětoval pro sebe.

B+M+M, Balabán Mašin, Morávek; tři muži, které jejich životní osudy přímo předurčily co role legendárních hrdinů. Přesto jsou dnes v národě, za jehož záchranu položili své životy, prakticky zapomenuti. Ulice, jejich jmény po válce pojmenované, vrátily se od února 1948 ke svým starým názvům. Nebyli sami, jimž se tak stalo. Nová propaganda, usilovně se snažící vytvořit dojem jediného, totiž komunistického odboje, "londýňany" nepotřebovala. Proto byl na stolec "národního hrdiny" posazen diskutabilní a do značné míry vykonstruovaný Julius Fučík, proto byly vyzvednuty a zveličeny akce a události často okrajového významu, zatímco skutečné osobnosti a důležité činy byly bagatelizovány, překrouceně interpretovány či dokonce in memoriam zneuctěny.

Závažnou otázkou ovšem zůstává lhodnost, s jakou toto falšování svých bezprostředních dějin sledoval sám národ. Jisteže byly četné vyjímky, ale vcelku lze říci, že se česká veřejnost nechala o své hrdiny připravit poměrně snadno. Jakoby nejen nová moc, ale i lid sám nechtěl mít před očima příklady těch, kteří jsou schopni - s absolutním nasazením - bránit základní /a v poúnorových podmínkách

220

dopisy čtenářů dopisy čtenářů dopisy čtenářů dopisy čtenářů

opět tak nepopulární/ hodnoty "přirozeného světa" jako je svoboda, hrdost, čest.

Nejde tu jen o Morávka a jiné "profesionální" bojovníky s pistolí, vysílačkou či cyklostylem. Jde i o ty tisíce "normálních občanů", bez jejichž solidarity a pomoci by zjevné vrcholky odbojového ledovce nemohly vůbec pracovat. Značná část lidí z tohoto důležitého zázemí zaplatila za své anonymní a neefektní hrdinství životem. Tím, že jejich spoluobčané dovolili, aby smrt těchto tisíců byla hodnocena jako "zbytečná" jen proto, že k ní došlo pro spolupráci s ideologicky nepřijatelným partnerem, tím de facto potvrdili "zbytečnost" solidarity, pomoci a jakéhokoli rizika pro ideály vůbec. Životní filosofie z toho vyplývající, je nasnadě: přikrčit se...a čekat. Ono to vždycky nějak dopadne. A není úkolem "malých lidí" se do toho montovat.

Nechci zde bohorovně ztrapňovat individuální zastánce této skromné vyčkávací taktiky. Volba rizika je vždy nelehká, mnohdy závisí na spoustě subtilních vazeb toho kterého jedince a navíc je známý fakt, že přidávat se k "prohrávající straně" není pro většinu lidí zrovna atraktivní. Na druhé straně je však pravda, že ona těžko definovatelná množina zvaná "národ"

Živí svou vitalitu a ospravedlňuje svou existenci spíš těmi zatím bohužel ojedinelými donkichoty, než zdravou a různolící masou rezignovaných "malých lidí". To je také, stručně řečeno, důvod, proč bychom neměli dopustit, aby muži typu Morávka a jeho společníků byli přikryti vatou totálního zapomnění. Byla by to jejich druhá - definitivní likvidace. S tím malým rozdílem, že tentokrát by v ní místo chlápku z gestapáckého komanda sehrál svou tristní roličku každý z nás.

Váš zdaleka ne jen "Letmý čtenář", Praha.

P.S. Případné zájemce upozorňuji, že na Prašném mostě byl kpt. Morávkovi v roce 1960 odhalen malý pomník, který stojí dosud. Nebylo by na škodu rozšířit zaběhanou tradici, kdy se v jisté dny nosí květinové dary "neznámému vojínu", a udělat 21.3. totéž pro vojína známého.

PmD presents: JAROSLAV FOGLAR
TAJEMSTVÍ VELKÉHO VONTA

Další, dosud nikdy nepublikované dobrodružství RYCHLÝCH ŠÍPU v tajemných a děsivých STÍNADLECH. Čs.oficiální nakladatelství knihu opakovaně odmítly. V počtu 500 kusů vydal Daniel Strož ve svém mnichovském PmD /Poezie mimo domov/.

Pozn. - Redakce RR JN prosí o zaslání Foglarovy knihy za jakoukoli protihodnotu.

221

dopisy čtenářů dopisy čtenářů dopisy čtenářů dopisy čtenářů dopisy

Milá Jednou nohou!

Jsem tvojí náruživou čtenářkou. Často si večer listuji tvými stránkami a cítím, že ty nám mladým rozumíš. Píšu ti tedy, protože doufám, že mě pochopíš.

Minulý týden měla mít moje oblíbená skupina PPU tři koncerty. Já i mnoho dalších jsme se hrozně těšili. Kluci měli hrát po mnoha letech na oficiální scéně. Zahrát konečně živě nám, kteří sledujeme jejich hudební vývoj z kazet, kteří je známe nejen jako hudebníky, ale i jako táty od rodin, těm, kteří je pamatují z koncertů v temném a ponurém podzemí, i těm, pro které jsou jenom legendou.

A představ si, milá Jednou nohou, že koncerty byly zakázány!

Jistě chápeš, že z nedostatku demokratického zázemí neměl nikdo chuť demonstrovat. Ten, kdo to neměl daleko, jel vrátit lístky té mizerné loterie na Chmelnici /klub SSM/. Tem viselo na dveřích oznámení:

koncerty 11.2. a 18. 2. jsou zrušeny

DĚKUJEME ZA POCHOPENÍ

Ano, Jednou nohou, všichni to pochopili! Jen snad hlavní pořadatel /Zaměstnanec?/, který mi na vyzvání podal písemné vyrozumění o zrušení koncertů a třásly se mu ruce a koktal, ten se snad bál, že jsem něco špatně pochopila. Taký se hodně bál, že pro něj nebudou mít pochopení jeho nadřízení, kteří o tom prý mají zrovna schůzi. Tak jsem si přečetla, že nějaká žena nařizuje koncerty zrušit ze zcela pochopitelných důvodů. Velmi rychle pochopil i mladý elegantní muž z britského vyslanectví. Lístek měl, prý se na koncert moc těšil, že ho nepovolí nevěděl předem, ale překvapený

rozhodně nebyl. /Za svého pobytu v Praze se naučil česky špatně mluvit, ale rychle chápat./Rychle pochopili i ti mladí, kterým byla místo kulturního zážitku surově podána ta částka. A hned pěkně u dveří.

Pochopili to i pankáči. "Vole nekecám, fakt tam měli teď zpívat Plastici. A vono hovno!".

Všichni chápvají šli na koncert za který se už těch 20 Kčs zpátky nedávalo.
15. 2. před Lucernou.

Sešli se tam všichni, kdo se těšili na PPU: dělníci, /rolníci nevím/, studenti, inteligence, dramatik, a smísili se tam z pracovníky Stb, aby společně pochopili, že ostatní skupiny pochopitelně neodmítli hrát /přece se taky nenechají zakázat, co by pak chápvají chodili poslouchat!/. A aby všichni pochopili jejich postoje, věnovali nějaké skupině, která tam nemohla hrát píseň.

Šli tam i ti, kteří byli zvědaví na ty co nepochopili. Nevím, jestli tam nějací byli.

Já jsem se snažila doma pochopit. Milá Jednou nohou, pomoz mi!

studentka Drahuše

Milá Drahuše!

Snažím se pochopit, ale musíš chápat, že "pomoci není v mé moci". Mám co dělat se sebou. Před Lucernou jsem taky byla, pak jsem se namazala. PPU si pouštím dále do uší. Když je mi smutno, listuji svými stránkami. Milá Drahuše! I nadále mě čti, snad se ti uleví.

stále Tvoje Městská chudina, pevná součást
REDAKČNÍ RADY REVOLVER REVUE JEDNOU NOHOU

222

dopisy čtenářů dopisy čtenářů dopisy čtenářů dopisy čtenářů

9.12.1986 večer vysílal čs.rozhlas na stanici "Praha" besedu nazvanou "Buržoasní morálka a my". V pořadu účinkoval pracovník Ústavu marxismu-leninismu, jehož jméno, stejně jako jméno druhého aktéra, redaktora-nadhazovače, jsem přeslechl, zabrán do čety.

Když se odborník z Ústavu pustil do svých vývodů, odložil jsem knihu a vtažen mocnou silou specifického posluchačského masochismu, sledoval jsem jej pozorněji.

To, co následovalo, byl rutinní výkon ničím se nelišící od pravidelného frázistického blekotu, tentokrát kvalifikovaný jako "debata k věci". Sleduje relaci, učinil jsem pro sebe malý objev: podstata a hlavní finesa "marxistického" teoretizování je takováto: důsledné a bezostyšné nerespektování závazného obsahu pojmů. Otužilý řečník, zbavený takto jakýchkoli konstrukčních závazků, které by vyplývaly z jeho předšlých tvrzení, vrhá se na pampy demagogie bez rizika srážky s vlastními postuláty, pronikaje jimi v plné zbroji jako astrálním tělem, aniž by poškodil předem stanovený celkový náčrt základní teze.

Ovšem to, co mne donutilo ozvat se, není tento soukromý objev jistě již všeobecně známého faktu, nýbrž závěr celé "debaty".

Redaktor ji totiž uzavřel slovy;

"Celý problém můžeme shrnout takto - morální je to, co napomáhá budování naší společnosti, zdokonalování a prohlubování socialismu, nemorální je vše, co tomuto cíli škodí,"

S touto lapidární, náhodně vyslechnutou formulací, bych chtěl seznámit čtenáře, kteří 9.prosince stanici "Praha" neposlouchali.

Myšlenka, že morální je to, co vyšlo v denním rozkaze, není totiž nová. Naposledy stála životy padesáti miliónů lidí.

Dělný člověk, Praha

JIŘÍ KUBĚNA : H V Ě Z D A A K Ř Í Ž
/výbor z díla 1955-86/

Vydala edice EXPEDICE, sv.234, Praha 1986, dedikace "Tobě, Zdeňku, zmenšené faksimilie autorova strojopisu, 191 ss. /oboustr. 85/.

Autorův průřez vlastní tvorbou, zachycující podstatné polohy originálního a velice obsáhlého básnického díla.

Revolver revue Jednou Nohou - nezávislé kulturní periodikum. Vychází několikrát ročně. Neobjednané rukopisy se nevracejí. Přebírání textů z RR JN je možné pod podmínkou, že bude uveden pramen /a to i u překladu, pokud byl pořízen speciálně pro nás, respektive je-li takto označen./.

revolver revue revolver revue revolver revue revolver revue

223

GARÁŽ

224

příloha RR JN příloha RR JN příloha RR JN příloha RR JN přílo

P ř í b ě h G a r á ž e

- věřte tomu nebo ne - začíná asi v roce 1970 na jedné obskurní diskotéce v Ženských domovech na Smíchově. V té době bylo dnešnímu zpěvákovi Tonymu Ducháčkovi jedenáct, chodil do páté třídy a rodiče budoucího trumpetisty Tomáše Kurfürstra se právě radovali, že jejich synek konečně nemusí nosit plínky.

Ivovi Pospíšilovi bylo v té době devatenáct a na zmíněné akci se seznámil s "discjockeyem" Pavlem Zajíčkem, divným samotářským pavoukem, který tehdy nechal vysoké školy, psal básně a pouštěl desky. Kluci se spřátelili a Ivo poprvé přičichl k rockové hudbě - začal působit jako Zajíčkův technický doprovod. Jejich diskotéky byly trochu zvláštní - Pavel prý hrál zásadně jen takové desky, které měly v anglických hudebních časopisech špatnou kritiku. Někdy na to lidi dokonce tancovali, ale obvykle, stejně jako dnes, s naprostou tupostí vyžadovali módní hity. Nikdy se jim jich nedostalo a dvojici mnohdy nezbyvalo než spasit se rychlým útekem. Nebyli sami, vždyť jejich těžcí konkurenti Muchomůrka s Beranem trpěli podobnými problémy a kdo ví, zda to nebyl jeden z důvodů, jejich debilního únosu letadla.

Pak přišla vojna. Zatímco budoucí členové Garáže byli šťastni, že si mohou hrát na vojáčky, jejich budoucí vedoucí toužil z vojny co nejrychleji vypadnout. Na svobodě ho čekal Pavel, jeho nový kamarád Mejla a pár

dalších. Ve vzduchu byla chiliastická atmosféra pronásledovaného big beatu, touha se vzepřít a žít mimo špinu, které Čechy začátku sedmdesátých let propadly. Bylo to nové, ještě se rodící, zatím ještě bez koncepce a bez velkých střetů s mocí.

S této atmosféry se zrodily DG 307. Na jejich premiéře v klukovické hospodě Na Zavadilce (Jirous ji v pamětech omylem pojmenoval Na vyhlívce.) se Pospíšilovi na počest hrála skladba Ivo de luxe, při níž Hlavsa předvedl hru na vysavač a Ivo na kytaru bez strun.

B y l a t o p r d e l ,
což se blížilo víc představám Ivovým než Zajíčkovým, Pospíšil byl vždycky rád, když hudba byla nesmlouvavá, ale zároveň dobře bavila ty, kdo ji poslouchali. Nelze se proto divit, že paralelně Dégéčkem se chytil Kabešovy touhy hrát rock'n'rollový revival. Parta z hospody U Bonaparta tehdy obnovila dávnou skupinu z šedesátých let Teenagers, přejmenovala ji na pravdivější Old Teenagers a pustila se do nacvičování desítek nejslavnějších písní padesátých let. Ivo konečně začal hrát na basovou kytaru.

Kubešova a Pospíšilova vazba na underground zařadila Old Teenagers do stejné party s Plastic People, DG 307 a Umělými hmotami a kapela proto vystoupila na 1. festivalu 2. kultury v Postupicích. Ovšem jádro androše se svými pocity výlučnosti klasicky rock'n'roll příliš nebralo. Na schůzi při jedné z pracovních přestávek v divadle E.F. Buriana, kde všichni členové DG 307 pracovali jako kulisáci bylo Pospíšilovo renegátství podrobena ostré kritice a musel kapelu opustit.

Old Teenagers toho moc nenahráli - Bojanovice, Vagón a koncert na Rokosce s legendárním vpádem příslušníků uprostřed produkce. Hlava kapely Pepa Pilař se však brzy potom rozešel s undergroundem a začal svůj soubor kormidlovat do klidnějších vod (pokud tehdy nějaké klidnější vody vůbec byly, vždyť underground si to odskákal i za jazz, hardrockery, bluesmany a vlastně všechny, kdo nezpívali častušky).

225

Garáž

Odešel tedy Kába a skupina se přejmenovala na Classic Rock'n' Roll Band. Tomáš Křivánek jej tehdy vnutil na přehlídky v rámci Pražských jazzových dnů a Jazzová sekce po tuhých bojích s kulturními inspektory na NVP vybojovala jeho legalitu.

Classic Rock'n'Roll Band se stal hitem sezony a Ivo s ním vydržel až do roku 1978.

H u d b a z a č a l a z t r á c e t s m ý s l ,

byla radostná, ale ne výlučná. Jen laciná napodobenina.

Pravda, Rock'n'rollové velikonoce a společný koncert s Art Bears v Lucerně patří k velkým zážitkům, ale nekonečná série plesu vedla k frustraci baskytaristy. Ve vzduchu byla cítit nová změna - příklad anglické nové vlny už byl viditelný i za železnou oponou.

Ivo Pospíšil odešel a rozhodl se, že založí novou, tentokrát už vlastní kapelu - Garáž. Přibral maskota CRRB Karla Habala, který toužil být zpěvákem a v hospodě U dvou koček nebo naproti U Kafků sesbíral další nové spoluhráče. Druhým zpěvákem se stal ráčkující Tomáš Volák, kytaristy Ivan Cifrinec a Josef Vondrášek, bubeníkem byl Zdeněk Smetana. Hráli se přejaté skladby s českými texty a v nových aranžmá, čemuž textař Habal říkal "vlastní pubrockové písně". Vznikl typický hospodský rockový bigbeat, který by se v normálních podmínkách dokázal uživit na každé tancovačce v hospodách třetí nebo čtvrté cenové slupiny. Z dnešního pohledu za moc nestáli;

soubor složený napůl z proletariátu, napůl z vysokoškoláků hráli jakousi stylovou zprzněninu rhythm-and-blues. Vystupovali kde se dalo - v jedné karlínské továrně přímo mezi stroji na nádvoří statku v Nebušicích při premiéře Jasné páky ("Tam jsme je poprvé utřeli."). Byli hodně nejistí. Záleželo na tom, jak to kapele sedlo. Obvykle moc ne, takže celkový dojem nebýval valný. V roce 1981 se Garáž rozpadla. Habal toužil hrát něco odvážnějšího (spolu s Jindrou Belantem s Umělé hmoty snil o avantgardním souboru Rákosnici, v němž byl účinkoval vietnamský kytarista a nakonec své casio vyměnil za video a na něj kouká dodnes), Smetana začal stavět barák a Cifrinec se taky chtěl živit bez potíží. Volák odešel k Chadimovi a nakonec zakotvil u Hudby Praha. A Vondrášek? Ten to přes letadlo, Jižní pól a Lalu dotáhl na Josefa Krska, zpěváka Abraxasu.

Zbyl vlastně jen Ivo a Tony Ducháček, který se někdy v osmdesátém vrátil z vojny a párkrát se starou Garáží zpíval jako host své oblíbené písně z repertoáru Lou Reeda.

S l e p i t d o h r o m a d y

druhou Garáž nebylo tak těžké. Bubeníka Tondu Pěničku doporučil Ivan Pavlů a část kapely přišla z punkového Kečupu (Petr Hlinomaz, Aleš Hýský). Saxofonistu Bizona čili Jindřicha Biskupa doporučil Hlinomaz a kapela si ho přivezla přímo z pakárny. Bizon totiž neustále soutěžil s Hlínou, kdo se víckrát podmázne z čehož mezi nimi vzniklo velmi upřímné přátelství. Však také od té doby, co Petr odjel do USA. se prý Jindra ani jednou nepodřezal.

Vzniklo velmi pevné jádro - Ducháček, Pospíšil, Pěnička a Hlinomaz si začali výborně rozumět. S písničkami pomohl Mejla, který ve spolupráci s Garáží viděl trochu příjemného odlehčení z těžké ponuré hudby Plastiků. Tony se odvázel a začal psát své první texty. Žádná poezie, plná velkých ambicí, jen kostrbaté, ala upřímné reflexe vlastních zážitků.

Třeba text Táta to zakázal vznikl opravdu "z amorálního poměru holka a dva kluci".

226

To platí i o Zrcadlech, Ve společném hrobě a dalších skladbách tohoto období.

Druhá Garáž existovala necelé dva roky, ale hodně toho stihla. Zachovaly se i celkem slušné nahrávky, které tvoří první půlku kazety "Garáž byla a je...". Nebylo to snadné nahrávání, neboť zvukový režisér Pepa Janáček trpěl ve studiu spavou nemocí a usínal kdy se dalo.

Kazeta nám představuje i další dva nové členy kapely - Vasil Nikolas v té době nahradil Aleše Kýského a Ivův jmenovec Radek Pospíšil se tu představil jako druhý zpěvák. Pospíšilové se setkali v punkovém Flastru Láďi Šefrny, nad nímž Ivo držel ochranou ruku a doprovázel ho na koncertech. To měl Flastr celkem čtyři.

Ještě jeden význačný počin připadá na vrub druhého obsazení Garáže. Pospíšil ukecal Hlavsu, aby s nimi vystoupil na koncertě v Bratislavě. Místní pankáči vyděšeně sledovali "takého starého deda", který hrál jako ďábel, Pak měl být ještě jeden koncert na Strahově. Velké drama vrcholilo už na zkoušce. Mejla simuloval infarkt a nechal se odvézt na První pomoc s legendárním výkřikem: "Ivo, rozsviť světla a jed!" Tím bohužel skončila veřejná spolupráce s tímto nadaným umělcem. V kapele hrálo až příliš mnoho cvoků než aby přibyl ještě jeden.

V té době také dozrála filosofie Garáže. Citujme některé z jejich tehdejších výroků:

"Hudba se musí vnímat pohybem. Od jednaosmdesátého se snažíme hrát v sále bez židlí. Lidi tancují a radují se."

"Ze zkušenosti s Classic Rook'n'Roll Bandem vím, že pro toho, kdo chce dělat muziku z radosti a pro radosr je cesta finančního úspěchu slepá.

Prožil jsem s nimi ty nejkrásnější okamžiky a vím že jsou dneska hudebně mnohem dál než za mých časů. Ale to právě nadšení a napětí je dávno pryč. A bez toho to nejde. "

"Patřím mezi ty, kteří odmítají emigraci. Chceš odejít, prosím. Ale myslím si, že muzikant, kterej byl dobrej tady a měl tu lidem co říct, určitě nebude dobrej tam, protože na začátku jim nebude mít co sdělit. V tomhle se mi vždycky líbil Jiří Mucha, když říkal, že těžko může člověk z jedny kultury ovlivnit druhou. Jako kdyby nás Vietnavec učil, jak zpívat dechovku nebo moravský lidovky. "

Praha tehdy žila Mozartem a s ním byla spojena i nejzdařilejší akce Garáže, Američtí filmaři si objednali Garáž na party v hotelu Esplanade a tančili za jejího rámusu až do rána. Fízlové, převlečení za číšníky, aportovali umělcům nápoje. Peníze nesmrdí.

P a k s p a d l a k l e c

a začal hon na "novou vlnu". Psal se březen 1983 a Garáž se z toho vymotala s velkou dávkou štěstí. Pár dní před tím se rozešli a železné jádro Pospíšil - Ducháček - Pěnička organizovalo velkou přestavbu. Nikolas chtěl hrát jen rock'n'roll a tak ho nahradil sedmnáctiletý Radek Šimůnek z A 64. Jiřího Jelínka zlanal Ivo těsně po vystoupení Matěje Čecha, protože Bizon "začal bez Hlinomaze moc přemýšlet" a vrhl se na avantgardu.

Jelínkovi se moc nechtělo, Garáž se mu moc nelíbila ale zkusil to - a chytil se. Trumpetistu Tomáše Svobodu objevil vedoucí kapely ve farmářském podniku U Lvička. A Šimůnek navíc přivedl své dva kamarády - perkusionisty Tonda Hlávku a Jirku Kvasničku, aby měl Pěnička nějaké konkurenty.

Přestavba trvala hodně dlouho. Nebylo proč spěchat - hon na čarodějnice zlikvidoval v té době Ledadlo, Jasnou páku a spoustu dalších. Kapely padaly jak hlavy za Francouzské revoluce, Pak konečně přišla premiéra Na Chmelnici a rozpaky publika.

227

Garáž

Lidé na to nebyli zvyklí. V tomto okamžiku se však dostal do formy Tony. Stala se z něj ústřední osobnost kapely. Individualita, na níž se chodili dívat, Byl úplně svůj, stal se z něj člověk, u něhož nikdo nepoznal, co v něm je pravda a co rock'n'rollová fantazie. Působil nekompromisně, prapodivně osciloval mezi intelektualismem a banalitou, takže divák byl jako v Jiříkově vidění a nevěděl, co si o něm má myslet.

Přišly i další změny. Odešly Hlávka a Kvasnička (do avantgardního sdružení Veselí Filištíní), Šimona nahradil krátkodobý hejlův spoluhráč Honza Macháček a novým perkusionistou a excentrickým zjevem kapely Tonyho známý Otto Klempíř, hudebník sice podřadné kvality, ale nesmírně populární tím, že byl svého času podezřelý z AIDS. Druhým trumpetistou se stal nezletilý Tomáš Kurfürst a se skupinou si na druhé perkuse občas zahraje Ivan Pavlů.

Muzikanti objevili salsu a afro - pop. Přizpůsobili mu aranže, ale pořád v kapele zůstal reedovský duch. To spojení bylo velmi zdařilé. Mejla jim sice radil, aby si na koncerty brali široká somrera, ale první opravdu dokonalé nahrávky, které pořídili v jinonickém Hradcově studiu ukazují, že tam, kde u reedovské hudby nastupuje agrese, latinská a africká hudba naopak nabídla hledanou pohodu a zůstala přitom nekompromisní.

T a k v y p a d á z a t í m p o s l e d n í k a p i t o l a
příběhu Garáže. Kapitola, kterou píše Jiří Jelínek, Tomáš Kurfürst, Tomáš Svoboda, Tony Ducháček, Hon za Macháček, Ivo Pospíšil Tonda Pěnička, Otto Klempíř Ivan Pavlů a jejich kamarádi. Jdou si po svém, v ničem se

neangažují, nenají žádné ambice, nevyužívají konjunktury a hrají málo, ale vždy s radostí. Nedávný pokus dostat PPU konečně na pódia vycházel od nich. Nezdařil se, ale není všem dnům konec. Spojení obou kapel je čím dál zřetelnější a inspiruje obě strany. A řekněme přímo, že inspiruje celý československý nezávislý rock.

/Petr Sedloň, pro RR JN/

PETR SEDLOŇ: R E Z N I K D Y N E S P Í

/podtitul: Strategie bílé populární hudby před III. světovou válkou /

Zasvěcená sondáž do dějin rocku. Od punku po diskotéky!

Hardcore. Oi-oi. Heavy metal. Futuristický rock. Revivaly.
Positivní punk. New pop. New wave. Rockabilly. Glitter. -

S tím vším se seznámíte v knize REZ NIKDY NESPÍ, která v 15 kapitolách poskytuje snad nejobsáhlejší informace z tohoto žánru.

REZ NIKDY NESPÍ - kniha vynikajícího českého publicisty,
n e p o s t r a d a t e l n á jak pro rockové fanoušky,
tak pro hudební vědce.

Formát A5
Xerox
Cca 220 stran

228

příloha RR JN příloha RR JN příloha RR JN příloha RR JN příloha

g a r á ž g a r á ž g a r á ž g a r á ž g a r á ž g a r á ž g a r á ž
/texty písní/

- - - Autorská práva vyhrazena pro: Tony Ducháček. - - -

Já zas budu sám

Není mi nic do toho, dám na to svůj krk
zkus to raději u něho, je to pěkněj kluk
mě to vážně nebere, je to trochu ubohý
von snad ale zabere a bude to hotový.
Já zas budu sám, já zas budu sám, nikomu nedám.
Až půjdu zas do toho, na to dám svůj krk
vy žijete u něho, s váma malej kluk.
Vás to pěkně sebere, že jste teda ubohý
mě to ale nebere, už jste skoro hotoví.
Já nebudu sám, já nebudu sám, já každému dám.

Zrcadla

Čekali jsme hodinu, došly nám už cigára
u divadla na rohu, leštili jsme zrcadla.

Leštili jak zběsilí, abysme se viděli
jak stojíme na rohu u divadla v neděli.

Blesky máme ve vočích
noční světlo v ruce
všechno se nám roztočí
ráno vyjde slunce
ráno vyjde - óh, óh, óh!

Ty vostatní co šli vokolo
nakažený mánií
leštěj doma zrcadlo
color program na tv, color program no tv!

Táta to chtěl zakázat

Dospěli jsme k názoru, během jedny noci
v amorálním poměru, holka a dva kluci
celkem jsme to rozjeli a bez velkejch problémů
skončili jsme v neděli, když musela domů.

Jen se neboj ukázat, tak jak to má bejt
táta to chtěl zakázat a byl na tebe zlej.

Musela jít k tátovi, my zůstali spolu
vo ničem jsme nesnili, zkusíme to znovu
stepy násilí, v jejím pokoji
něčí úsilí, všechno pochopit
rána prosněný, v jejím objetí
noci probdělý, u šedivý zdi /Berlin/

Jen se neboj ukázat, tak jak to má bejt
táta to chtěl zakázat, byl na tebe zlej

g a r á ž g a r á ž g a r á ž g a r á ž g a r á ž g a r á ž g a r á ž

229

Voči

Na něj voči nekoulej, vo tohle ti nestojí
raději na něj zamrkej, možná že ti odpoví.
Mrkat umím výborně, že prej to mám zmáknutý
můžem koukat na sebe, bejby, my sme voba šáhnutý.
Stačí se jen podívat, máme stejný pocity
a nemusíš nic povídat, víme stejně já i ty.

voči, voči, voči
voči hrozně veliký
voči, voči, voči

Neonový slunce /text: VAŤÁK/

Tajemná síla tě zvedá
svit měsíce ti spát nedá
marně se té síle, marně se jí vzpouzí
po neznámém stále touží
každou noc, zas a znova
na cestu se zase vydá

v ulicích se v noci plouží
zakletý sen mu duši souží.

Jsi dítě betonový džungle
studeně svítí neonový slunce.

Ledová krása ulicemi chodí
voči ji vobjímaj, srdce se jí bojí
a ne málo jedu uvnitř sebe nosí
a ne málo jedu uvnitř sebe nosí
a tak chodí nocí, sám a sám, před vlastním stínem utíká
a tak chodí nocí, sám a sám, před vlastním stínem utíká.
Ale kam, ale kam, ale kam, ale kam?!

Princezny

Stál jsem tuhle u baru, sklenku držím v ruce
přišla si tam na kávu a kouká na mě divně
povídám jí, jak se má, hmm, zapoměla mluvit
tak jsem jí řek, nelez sem, není tu co slavit.

Princezny už dohrály svou titulní roli
na scénu teď přichází rock'n'roll Star Tony!

Promiň, že jsi prokletá, nechtěl jsem to udělat
měla jsi být rozumná, nedá se to vodvolat.

Modrá krev

Až se bude někdo ptát, jak zachovat rod
můžete mi zavolat, modrý krve dost
modrý ty maj nároky, je už málo krve
takže dělán záskoky, dokud mi to půjde.
Nebude to drahý moc, umím taky mlčet
třeba se i vezmeme, budu před ní klečet
královna to nebude, hraběnka mi stačí
povím jí to vosobně, může bejt i starší.

"Je mi líto, že indiánská chůze i způsoby v Jedné Noze trochu ustupují di
pozadí před agresivním kovbojským kopáním do dveří a střílením do
vzduchu..."

/z dopisu čtenáře/

REVOLVER REVUE JN - - próza.překlady.polemiky.

g a r á ž g a r á ž g a r á ž g a r á ž g a r á ž g a r á ž g a r á ž

Ve společném hrobu

Můžeme si povídat, jak to bude fajn
budeme se usmívat, sedět a pít čaj
možná budem vzpomínat, jak to bylo krásný
budeme se usmívat, zas na chvíli šťastný.
šťěstím celí bez sebe, že jsme zase spolu

ve společném hrobu a Garáž hraje k tomu.
Nemusíme pospíchat, všechno už je all right
můžeme se usmívat a pít votrávenej čaj.
Třeba budem vzpomínat, jak to bylo krásný
budeme se usmívat, až na věky šťastný.

Sály /text: Pavel Novotný/

Až sály špinavý všechny vymetem
a vám to do hlavy nahulíme všem
a tělo zpocený se doma pod peřinu skulí.
A v kůře mozkový vám nezůstane nic
a ráno jalový, jen kašel z plných plic.
Zas den se rozplynul a ty ses neporval jak Tom Dolley.
Mám se snad prát, vždyť přece není s čím
je lepší spoléhat na štěstí jepičí
až se unaví, tak sedne na vola
hola, hola, hola česká škola.

Cobra

V červený je to prima a tma je taky fajn
ve dne to bejvá psina, ráno moc pospíchám
den bejvá hrozně dlouhý, večer rychle však utíká
často to bylo stejný, někdy to ale nestíhám.

Mám skvělou náladu, jsem velmi spokojen
nestejská se mi po klidu, můj emoční systém je ukojen.

Chtěl bych si koupit vrtulník, abych stih všechny action
někdy se člověk nedoví, že propás satisfaction
že Bell byl skvělejší chlap, telefon vymyslel mi
jó aspoň může zavolat, o Cathy, má Lady.

V káře vojetý

V káře vojetý, dneska pučený, barvy zelený, v kůži hozený
celí blažený, flek si hledáme, punkem zkažený, si to rozdáme
Možná smrt nám odpoví Bla, bla, bla, bla
kde se vzal a kdo to ví bla, bla bloody lives.
spousta zlata nezmůže Bla, bla, bla, bla
jenom ďábel pomůže bla, bla bloody lives.
zná pravdu která bolí Bloody Life!
velkou srandu rány holí
možná smrt nám odpoví
situace perfektní.

Medow

Hej hej dá na mou radu není žádný tragéd
hej hej má svoji hlavu, dost mu za ni platěj - big money
Sejdeme se dneska večer v Medow na baru
vem si sebou hodně peněz už mám dobrou náladu!
Hej hej dá na mou radu, není vůbec zlatej
hej hej dá si bifsteak z hladu a všechny kočky kňučej - ů úh.
Hej hej má dobrou barvu, černej je jak anděl - black sheep
hej hej má svoji hlavu, v noci někam zmizel.

Můj kámoš povídá

Slunce už zapadá, to je tak "krásný"
dnes večer u šéfa, budeme mít párty
můj kámoš povídá: "S tou tvojí to bylo slušný"

já mu nic neřikám, jenom svírám pěsti.

Mike bejval můj dobrej kámoš
vona malá bestie
ztratila se někde v City
mezi podobnejma, - ne Bejby ne!

A když už jsme na párty, von už nic neví
já si však vzpomínám jak von to myslí.
Když domů utíká, krev z něho cedí, já zase holku mám
a tohle mi sedí, tohle mi sedí, tohle mi sedí

Měsíc ocelový fauny

Polejem se kvalitním betonem, parním válcem upravíme model
chcem dva dny na celou estrádu, kterou hrajem trochu pod cenu
postavíme pravou budovu vo rozměrech ňáký Garáže
pozvem taky jinou kapelu, jakou to se pozdějc ukáže
všechno v správným poměru a všechno jenom v betonu
dívej se, nebud' nervózní, poslouvej program famózní.
Na periferní ulici je asfaltovej lesk
Měsíc ocelový fauny tmavý stíny hází
vem si sendvič televizní, sleduj kdo jde ulicí.

Truman Capote

Nezapomeň nejsme tady sami, ovládej svý city akorát
neseděj mi tvoje hloupý rady, co mi patří to si budu brát.
Po špacíru Letenskými sady, myslím radši jenom na fotbal
líběj se ti voholený brady, Truman Capote - černej pontiac
Truman Capote - černej pontiac ...

Doufám že to teda bereš vážně, stoprocentní model to já znám
večer se zas cejtím hrozně krásně, vo půlnoci budem tancovat.
V prstech cáry vošahaný fetky, v kapsách džinů zrovna vypranejch
ve století černobílý kočky a podobnejch krámů uhnanejch.

Furt tak dál /text: Pavel Novotný, Classic rr band/

Plivnout proti větru a trefit růži z netru
je rozdíl snad, je rozdíl snad
rohlíkem krmit racky, poslední bůra z dvacky
a nudou umírat, a nudou umírat
tatam je všechna snaha, zůstala pravda nahá
je listopad, je listopad
čas smířit se s fakty, čtyři bluesu fakty
a veršů pár, a veršů pár
už není kde vzít páru, cigáro po cigáru
pak bez cigár, pak bez cigár
hlava bez horečky, tři čárky a tři tečky
a furt tak dál
a furt tak dál
a furt tak dál

G A R Á Ž - - fenomén 80. let !!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

g a r á ž g a r á ž g a r á ž g a r á ž g a r á ž g a r á ž g a r á ž

Holky

Všechno se ni hroutí, kroutí před očima
fešný holky defilují, já se dívám za nima
v ruce láhev coca-coly a šviháckej vohoz
s partou něco voslavujem, nejde ni to pod nos.

Holky jů, holky jů, bejby.

A když holky defilují kolem toho stolu
zrcadlovky neprohlídnou, když se dívám dolů -
tak pár hodin posedíme, furt na stejným fleku
večer rychle upaluje, ty můj milej kluku.

Charlie

Jo hele bejby já to pustím nahlas, ty mi tady brečíš
ta muzika je lepší vodvaz, snaž se ať z tý postele nevyletíš
jo jsou špatný dny kdy mi to leze na nervy
a pak jsou taky dobrý dny kdy mi je to příjemný
hezky v rytmu hošíčku to není vůbec pomalý
jo snaž se trochu vydržet, pak budem voba veselí. flash back
Charlie...

Base Ball

Procházíme ulicí Hot Dog
nacpeme si žaludky Hi ho
mlátíme se palicí Ease Ball
najdeme si zábavu Pip show
oh - Hot Dog, Base Ball, Pip show, Rambo!

Nosit v hlavě spoustu věcí

Nosit v hlavě spoustu věcí, plný kapsy tvýho štěstí
zapomínat nepodstatný, nevymejšlet něco špatný
dostat poštou spoustu krámů, pobavit se vobčas k ránu
nenechat si všechno líbit, někdy taky něco slíbit.

Nechci ti nic plánovat, co se může stát
snad se budem malovat, mohlo by se zdát.

Nechci ti nic plánovat, to se může stát
snad se budem milovat, mohlo by se zdát.

Vo půlnoci na bulváru, dáme si tam irskou kávu
pod tajemnou voblohou s jednou holkou světovou
vona klobouk na hlavě ve sluneční soustavě
měsíc je zas v úplňku a s útratou za stovku.

Dej si říct

Dej si říct, nech svejch dětskejch her
sjedem dolů výtahem, ze činžáku vypadnem
dej si říct, už na to nemysli, časem se to spraví
hlavně že jsme zdraví.

Pojď půjdem z činžáku ven
poletíme, poletíme jak sluneční paprsek
jedna noha, jedna ruka

poletíme jako ptáci co se večer ztrácí, ráno se nám vrací
dej si říct, už na to nemysli!

233

Molotow coctail

Must by Man
Must by Girl
Must by Woman
we feel fine
more co-caine
say Goodbye
drink Molotow coctail
honeymoon hey hey hey
Hey open the Door
Hey open the Door

Steak Break

Noční klaksony, ječej sirény
lidi hladoví, barevný neony
letní slunění tvůj partner ocení
ranní vstávání, na stanici čekání.
Stop the Games!
Stop the Games!
Černá mast na nežida past
sterilní vosoba točí se dokola
elektrikou svícení, masový bláznění
za prachama honění tvoje stará vocení.
Stop the Games!
Stop the Games!
Studený nohy, hudební vlohy
krvavej steak je nedokonalej Break-Dance!

Hroši

Tady je to nebezpečný, nechtěj po mně tolik řečí
povídám ti klid ti svědčí
dávej bacha na svý kroky, už máš taky svoje roky.
Hroši táhnou po dálnici, na plnej plyn po krajnici
koukej na cestu ty hloupej
koukej, koukej, koukej ty hloupej, O.K.!

Vidím že se nebavíš

Vidím že se nebavíš, tvá nálada mě mrzí
myslíš možná moc, nech to na těch druhých
dnes dáme stranou trable, navštívíme známý
místa který známe, kde to máme rádi.
Jó jsou těžký doby, jsou místa kde jsou hroby
chci ti říct že máme jít, my nebudeme tady hnít.

Hey Blue

Hej Blue milej Blue holky tady jsou
vem si kvádru károvaný než ti utečou
Hej Lou káno Lou ještě nemáš dost
ve svým novým vobleku vypadáš jak Boss

Hej Blue že ti to dneska sedne
je to fa-fakt že jsem z tebe vedle
hej Sue jsem z tebe paf
jo jo hochu to je teda fa-fakt
hej Lou už tady máš tu svou Lolu
a ten chlápek vedle zase si čte Zolu - hů
noční světla velkoměsta máš dost rád
startuj káru snad tam budem včas
hej Blue milej Blue holky tady jsou
ven si kvádro károvaný než ti utečou.

g a r á ž g a r á ž g a r á ž g a r á ž g a r á ž g a r á ž g a r á ž

234

g a r á ž g a r á ž g a r á ž g a r á ž g a r á ž g a r á ž g a r á ž

Bejt s tebou jsou dobrý časy

Sedneš ke stolu, tady vedle mne
rozsvítíme svíce, ze sklenice upijem
budu ti vyprávět, jak jsem se to měl
vzpomínat na dobrý časy, kdy bylo všechno snadný.
Jsem rád jak tě vidím se smát, myslím že mě budeš víc znát
když jsi byla malá holka, já se válel po ulici
ty sis hrála s panenka /jako máma/ já jsem seděl s partou v kafáči.
Je málokterá jako ty, seš chytrá nemáš problémy
Bejt s tebou jsou dobrý časy
Bejt s tebou jsou dobrý časy

Commandante

Vobčas vo něm říkali, ten kluk není zdravej
možná ani nelhali, pro ni byl ten pravej
po létech ho poznali, že je vlastně formát
tak ho vobčas pozvali, aby jim šel zahrát
Tak jim hraje do ucha svoje vlastní názory
nemaj vůbec ponětí, že je časem vymění
von je ten pravej, sladkej zívak mladej
po zádech hladěj, hezoun jeden hubenej.

Commandante Cosa Nostra Matadore perforare
ůh la Paris
ůh la Paris La Preservativ

x x x x

"NOWA je tu proto, aby svoboda slova nebyla státním nakladatelským
monopolem potlačena."

"NOWA nepředstavuje žádný politický proud, ale chce povzbudit kreativní
iniciativu."

"NOWA je schopna plnit své poslání jen s pomocí společnosti:
- její činnost je závislá na textech, které dostane
- na pomoci s distribucí
- s materiálem a zařízením pro tiskárny

- a na pomoci finanční.
Osud svobody slova v Polsku záleží jen na vás!"

NOWA /Niezależna Oficyna Wydawnicza/ - jedno z nejstarších polských
nezávislých nakladatelství. Redakce: M.chojecki, G.Boguta, Adam Michnik a
další.

NOWA - politická literatura, dokumenty, analýzy, historie, současná polská
a světová beletrie.

revolver revue JN - příloha /Garáž/
The end.

235

Obrázek

236

Obrázek

PPU 87

237
